

KOROŠKI

svižinar

40 LET
SVOBODE

RAZGLEDI RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XXXV, št. 8

Ravne na Koroškem, 2. septembra 1985

Cena 20 din

Ivan Praprotnik

Veličastno zborovanje na Poljani ob 40-letnici zmage

Na kraju, kjer se je končala druga svetovna vojna v Evropi, se je zbralo 30.000 ljudi, med njimi 9.000 borcev — Po slavnostnem govoru Staneta Dolanca so odkrili spomenik Svobodi in miru

»Naj nikoli več ne bo vojne, vsi narodi sveta naj bodo srečni v miru. Naša vojna in revolucionarna pot, ki se je končala na Poljani, je bila težka, a poplačana z bogatimi sadovi, ki pomenijo lepšo, cvetočo prihodnost za vse jugoslovanske narode in narodnosti«, je v zboru bivših borcev na osrednji jugoslovanski proslavi ob 40-letnici osvoboditve in zmage nad fašizmom na Poljani v soboto rekel Vili Mlakar-Boltežar, bivši borec Zidanškove brigade. Njegovih misli so bili tudi tisoči bojnih tovarišev, mladi, delovni ljudje in občani — vseh je bilo okrog 30 tisoč, ki so prišli na zgodovinsko Poljano prizorišče zadnjega boja druge svetovne vojne v Evropi.

Na velikem ljudskem zborovanju v parku »Svobodi in miru«, kjer je govoril član predsedstva SFRJ Stane Dolanc, so bili mnogi bivši borci, udeleženci zadnje bitke na Poljani — Tomšičevci, Šlandrovci, Bračičevci, borci Zidanškove brigade VDM, borci vojvodinskih, dalmatinskih, bosanskih brigad, bojniki iz vse Jugoslavije, ki so v bratski bojni zvezi sredi maja 1945 tod zajeli glavino okupatorske vojske in njihovih domačih pomagačev. Na proslavi so bili tudi Mitja Ribičič, Milan Kučan, Marjan Rožič, Janez Zemljarič, France Popit, Andrej Marinc, Vinko Hafner, Franc Šetinc, Sergej Kraigher, Lidija Šentjunc in drugi.

Ko je udeležence proslave pozdravil predsednik ravske občinske skupščine Maks Večko, je imel Stane Dolanc slavnostni govor. »V tej vojni so demokratične sile, ki jih je gnalo človeško hrepenenje po svobodi in jih je napajala zavest, da se je za svobodo treba predvsem boriti, zmagale nad najbolj črno ideologijo, kar jih je poznal svet. Zmagale so nad fašizmom«, je v slavnostnem govoru, ki ga je množica večkrat pozdravila z aplavzom, rekel član predsedstva SFRJ Stane Dolanc. Slavnostni govornik je tudi poudaril, da so jugoslovanski narodi vselej morali plačevati posebno krvav davek za svojo svobodo in svoje pravice ter da jim tudi tokrat ni bilo ničesar prizaneseno, »Poljana nam zato ne bo le veličasten pomnik o kraju in času, ko se je končala druga svetovna vojna v Evropi, temveč tudi nam vsem — vsem jugoslovanskim narodom in narodnostim, trajen opomin, da nam nikoli, nikjer in nikdar nihče ničesar ni podaril, da si bomo tudi v prihodnje, kar bomo želeli, morali ustvariti ali priboriti sami«, je rekel Stane Dolanc. Opozoril je tudi, da smo jugoslovanski narodi, ki smo v veličastnem uporuh žrtvovali 1,7 milijona svojih najboljših sinov in hčera, prispevali k zmagi neprecenljiv delež, ki nam ga nihče ne more odreči.

Stane Dolanc je zatem odkril spomenik »Svobodi in miru« akademskega kiparja Sto-

jana Batiča in rekel, naj nikoli več ne bo potrebno, da bi šele po eksplozijah bomb lahko vzleteli golobi — simboli miru, kar edino lahko zagotovi ljudstvom sveta svobodno in srečno življenje. Vence k spomeniku so položile delegacije SFRJ, SR Slovenije in občine Ravne na Koroškem.

Združeni pevski zbori občine Ravne, pihalni orkester ravnskih železarjev, folklorne skupine občine Ravne in pobratenih občin, vokalno-instrumentalna skupina Samorastniki z Raven, dijakinje in dijaki srednje šole z Raven ter umetniški ansambel JLA iz Beograda so izvedli dobro pripravljen kulturni program, v katerem so s pesmijo, besedo in igro pokazali vso veličino narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije v Jugoslaviji. Scenarij proslave sta pripravila Janez Mrdavšič in Bojan Čebulj, režiser pa je bil Bojan Čebulj iz Maribora.

Na osrednji jugoslovanski proslavi ob 40-letnici osvoboditve in zmage nad fašizmom na Poljani je bilo tudi okrog tisoč udeležencev zadnje bitke, 3000 borcev partizanskih brigad, sto partizanov iz avstrijske Koroške, 4500 borcev drugih enot, okrog 500 članov delegacij občinskih skupščin in OO ZZB NOV

iz Slovenije in drugih republik. Na proslavi so bile tudi delegacije pobratenih občin, vse državnega združenja partizanov Italije, koroških in štajerskih protifašističnih organizacij iz Celovca in Gradca ter sosednjih občin iz Avstrije (Pliberk, Globasnica in Železna Kapla).

Ko je zadonela »Jugoslavija«, se je okrog spomenika (razpočene bombe kragujevke, iz katere vzletajo golobi, simboli miru) napravil živ obroč mladih. Pesem in ples, njih dejanja in odločenost nadaljevati socialistično samoupravno pot, so bili simboli ljubezni do domovine.

Partizanski tabor, kjer so se po proslavi srečali tisoči borcev, je bil živ vse do večera. Kako tudi ne, saj so se srečali in obujali spomine hrabri bojniki, prekaljeni partizani, Slovenci, Srbi, Bosanci, Hrvatje... »Še danes se večkrat vprašam, kako smo tistikrat mladi fantje zmogli toliko moči in hrabrosti ter odločnosti, da smo tako odlično opravili svojo narodno in razredno dolžnost«, je rekel Franc Levar, bivši komandant jurišnega bataljona Tomšičeve, ki je svojo bojno pot končal na Poljani.

Pozdrav predsednika SO Ravne na Koroškem Maksa Večka

Tovarišice in tovariši, dragi gostje!

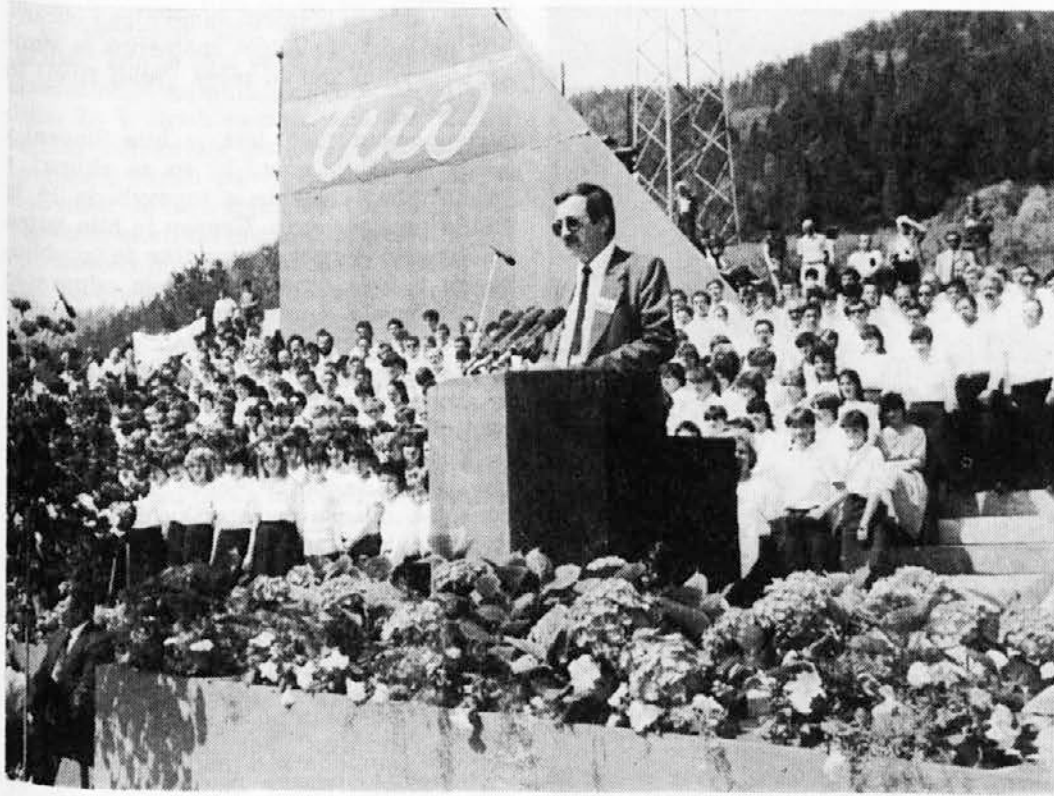
Na tem mestu smo se zbrali, da obudimo spomin na zadnje bitke druge svetovne vojne na evropskih tleh in zadnje bitke narodnoosvobodilne vojne v Jugoslaviji, ko so se naši borci zadnjikrat spopadli s sovražnikom in je ta moral priznati svoj poraz. Zaključne operacije so potekale na širšem območju severne Slovenije, prav tu na Poljani pa so od 13. do 15. maja 1945 dosegle svoj zmagoviti konec. Medtem ko je vsa Evropa že slavila zmago, je pri nas govorilo orožje tudi še po kapitulaciji nacistične Nemčije, ker mnoge nemške enote niso hotele položiti orožja, domači izdajalci pa so nekaznovani hoteli pobegniti pred roko pravice. Tako so prebivalci te doline šele 15. maja zadihali v svobodi in miru.

Ta dan, ki pomeni za naše kraje dan osvoboditve, smo si prebivalci občine Ravne na Koroškem izbrali za občinski praznik. Letos, ko poteka od omenjenih dogodkov 40 let, nam je pripadla čast, da organiziramo to naše praznovanje še posebej slovesno, saj bo z nami praznovala vsa Jugoslavija 40. obletnico dokončne osvoboditve domovine. Sprva smo si predstavljali, da bodo na ta dan z nami le

delegacije enot, ki so se borile v zaključnih bojih, interes za udeležbo pa je presegel vsa pričakovanja. Zaradi tega smo krog udeležencev razširili in imamo danes čast v naši sredi pozdraviti veliko širši krog udeležencev zaključnih bojev. Z veseljem pozdravljamo vse, ki so si zaželeli obuditi spomin in ponovno videti kraje zadnjih bitk za osvoboditev naše domovine. Pozdravljeni in dobrodošli borci brigade Toneta Tomšiča, Ljube Serčerja, Slavka Šlandra, Miloša Zidanška, Mirka Bračiča, VDV, Ivana Cankarja in Prekmurske, Koroškega, Kokrškega, Jeseniško-bohinjskega, Kamniško-zasavskega, Lačkovskega in kozjanskega odreda, 2., 6., 7., 8. in 12. vojvodinske brigade, 1., 2. in 4. kranjske brigade, 6. vzhodnobosanske, 15. majeviške, 8. črnogorske, 11. dalmatinske in 1. makedonske brigade...

Pozdravljam delegacije organov federacije, republik in pokrajin, delegacije Zveze združenj borcev federacije, republik in pokrajin...

Nadalje pozdravljam delegacije pobratenih občin Čačka in Varvarina iz SR Srbije ter Probištipa iz SR Makedonije, delegacije prijateljskih in sosednjih občin ter vseh občin v SR Sloveniji. Pozdravljam

Predsednik SO Maks Večko pozdravlja vse prisotne

tudi delegacije ZZB vseh slovenskih občin, borčevskih organizacij iz Italije in Avstrije in predstavnike naše manjšine v Avstriji in Italiji...

Vsebina današnjega slavlja je tesno povezana z našim 40-letnim povojnim razvojem, v katerem smo dosegli rezultate, na katere smo upravičeno ponosni, ne gle-

de na težave, ki nas tarejo v zadnjem času. Ta naš razvoj nas navdaja tudi z zaupanjem v prihodnost. Zavedamo se, da bodo graditelji te prihodnosti predvsem naše mlade generacije, zato danes še posebej prisrčno pozdravljamo med nami naše mladince, pionirje in cicibane.

NAŠA MISEL na takšnih srečanjih naj vedno velja tistim, ki jih ni več med nami, v boju padlim tovarišem, ubitim talcem, umrlim v taboriščih, vsem tistim, ki so domovini dali največ — svojo kri in mladost. Pri tem še posebej pomislimo na Tita, od katerega smo se poslovili pred 5 leti, kajti z njegovim imenom je povezan naš boj za svobodo in neodvisnost in pod njegovo zastavo je nastala federativna skupnost enakopravnih narodov in narodnosti Jugoslavije.

Predlagam, da spomin nanje počastimo z minuto molka.

Slava jim!

Tovarišice in tovariši! Ko smo opredeljevali vsebino letošnjih proslav, je bilo odločeno, da bomo tu na Poljani postavili nov spomenik v spomin na zmago ter v čast svobode in štiridesetletnega razvoja v miru in svobodi. Odločili smo se, da bomo čast odkritja tega spomenika zaupali Stanetu DOLANCU, zato ga prosim, da nam spregovori in nato odkrije spomenik.

Slavnostni govor Staneta Dolanca na Poljani ob 40-letnici osvoboditve, 18. maja 1985

TOVARIŠ TITO — VOJNA JE KONČANA! Takšno kratko in jasno depešo je 15. maja pred štiridesetimi leti poslalo iz teh krajev poveljstvo 3. jugoslovanske armade vrhovnemu poveljniku maršalu Titu.

Prav tistega dne smo na ozemlju Jugoslavije, na slovenskem Koroškem, izbojevali še zadnjo bitko za dokončno zmago nad Hitlerjevo fašistično soldatesko in njenimi hlapci — ustaši, četniki, domobranci in drugimi izdajalci domovine. Tako je bila še le teden dni po tistem, ko je nemško vrhovno poveljstvo podpisalo akt o brezpogojni kapitulaciji na vseh frontah, dejansko končana 2. svetovna vojna v Evropi. Konec je bilo najbolj grozovite vojne v zgodovini človeštva, vojne, v kateri je izgubilo življenje več kot 40 milijonov ljudi in milijon sedemsto tisoč Jugoslovancev.

V tej vojni so demokratične sile, ki jih je gnalo človeško hrepenenje po svobodi in jih je navdajala zavest, da se je za svobodo treba predvsem boriti, zmagale nad najbolj črno ideologijo, kar jih je poznal svet. Zmagale so nad fašizmom.

Kakor daleč nam seže spomin, so morali jugoslovanski narodi vselej plačevati posebno krvav davek za svojo svobodo ter svoje pravice in tudi tokrat nam ni bilo

prizaneseno. Ko so že po vsej Evropi slavili mir, ko je nepopisno veselje prevevalo srca milijonskih množic stare celine, so tisoči naših deklet in fantov — da bi osvobodili tudi zadnji košček naše domovine — še vedno krvaveli in umirali na pragu svobode, ki jim je bila tako blizu.

Poljana nam zato ne bo le veličasten pomnik o kraju in času, ko se je končala 2. svetovna vojna v Evropi, temveč tudi nam — vsem jugoslovanskim narodom in narodnostim — trajen opomin, da nam nikoli, nikjer in nikdar nihče ni ničesar podaril, da si bomo morali tudi v prihodnje kar bomo želeli, ustvariti ali si priboriti le sami. Poljana pa nas hkrati tudi zavezuje, da nikoli ne smemo pozabiti na vse tiste, ki so svoje najboljše sile, zdravje ter moči in posebej svoja mlada življenja vgradili v tisto, čemur danes s ponosom rečemo — naša svobodna, socialistična domovina.

Ni naključje, da so se v 2. svetovni vojni združili vsi, ki so spoznali, da bi fašizem v Evropi ali kjerkoli drugje pomenil največjo pretnjo človeštvu, njegovi svobodi, njegovemu dostojanstvu, človeški ustvarjalnosti, skratka vsemu, kar nam daje pravo reči, da smo ljudje.

Samo dobro desetletje po prvi svetovni vojni, še posebej pa po zmagi fašizma in nacizma v Italiji in Nemčiji, smo bili priče nenehnemu divjanju fašističnih hord, ki so po Evropi pobijale in zapirale nedolžne ljudi, žene, starčke in otroke. Doživljali smo požige mest in vasi, strahote koncentracijskih taborišč in spoznali strah, ki je zavladal med ljudmi zaradi vojni grozodejstev, ki si jih današnji mladi rodovi komaj lahko predstavljajo, in zaradi katerih je marsikdo podvomil v sebe in človeštvo. Toda hkrati smo bili priče tudi veličastnemu upor, neizmerljivemu pogumu in pripravljenosti na žrtvovanje tistih, ki so v tem času spoznali, kaj je njihova človeška dolžnost.

Zato se je temu divjanju uprl ves napredni svet. Tudi nekdanji nasprotniki — Velika Britanija, Francija in Združene države Amerike ter Sovjetska zveza, prva dežela socializma, so v tistem času spoznali, da je v njihovem zavezništvu edina rešitev. Tako je nastala fronta svobodoljubnih držav in množic, ki so se uprle Hitlerju, Mussoliniju in vsem izdajalcem, ki so se jima pridružili.

Jugoslovanski narodi, primorski in koroški Slovenci pa še posebej, smo med pr-

Slavnostni govornik Stane Dolanc

vimi spoznali strahote fašizma. V veličastnem upor, v katerem smo žrtvovali milijon sedemsto tisoč naših najboljših sinov in hčera, smo prispevali k zmagi nad fašizmom neprecenljiv delež, ki nam ga nihče več ne more oporeči. S svojim pogumom in žrtvami smo se že takrat vpisali med državljane svobodnega sveta in izkravljeni kasneje z vso pravico med prvimi dvignili zastavo miru, sožitja in sodelovanja.

Veliko je bilo doslej že povedanega o našem narodnoosvobodilnem boju in revoluciji, o našem trpljenju, občasnih porazih in pomembnih zmagah. Vendar se moramo vedno znova vračati k spoznanju, da smo si lahko svobodo izbojevali le sami, ker smo tudi sami gradili našo ljudsko oblast — tako v prvih dneh vstaje, kot med krvavimi ofenzivami — da smo ta veličastni maj lahko dočakali z resnično ljudsko oblastjo, ki smo si jo izbrali sami, z ljudskimi odbori v vaseh in mestih, z vladami republik in zvezno vlado, ki je vznikla na legendarnem, daleč v prihodnost usmerjenem II. zasedanju Avnoja.

V tem veličastnem boju pa je zrastle tudi enotna Titova Jugoslovanska ljudska armada, v katere sestavi so bili prvič v zgodovini slovenskega naroda tudi NOV in PO Slovenije s korpusi in divizijami, ki pred štiridesetimi leti ni osvobodila le Jugoslavije v njenih starih krivičnih mejah, temveč tudi tiste kraje, ki so po prvi svetovni vojni in znanih proslulih imperialističnih kombinacijah v svetovni politiki pripadli Italiji in Avstriji — to je Trst, Julijsko krajino, Celovec in Koroško.

Vsega tega in dejstva, da smo se danes zbrali k proslavi naše osvoboditve neposredno ob eni naših meja, ne poudarjamo zato, da bi komurkoli grozili, mu vsiljevali naše poglede, ali ga prepričevali za naš sistem. Že na nedavni paradi v Beogradu smo predstavili veliko moč naših oboroženih sil — JLA in TO, SLO ter

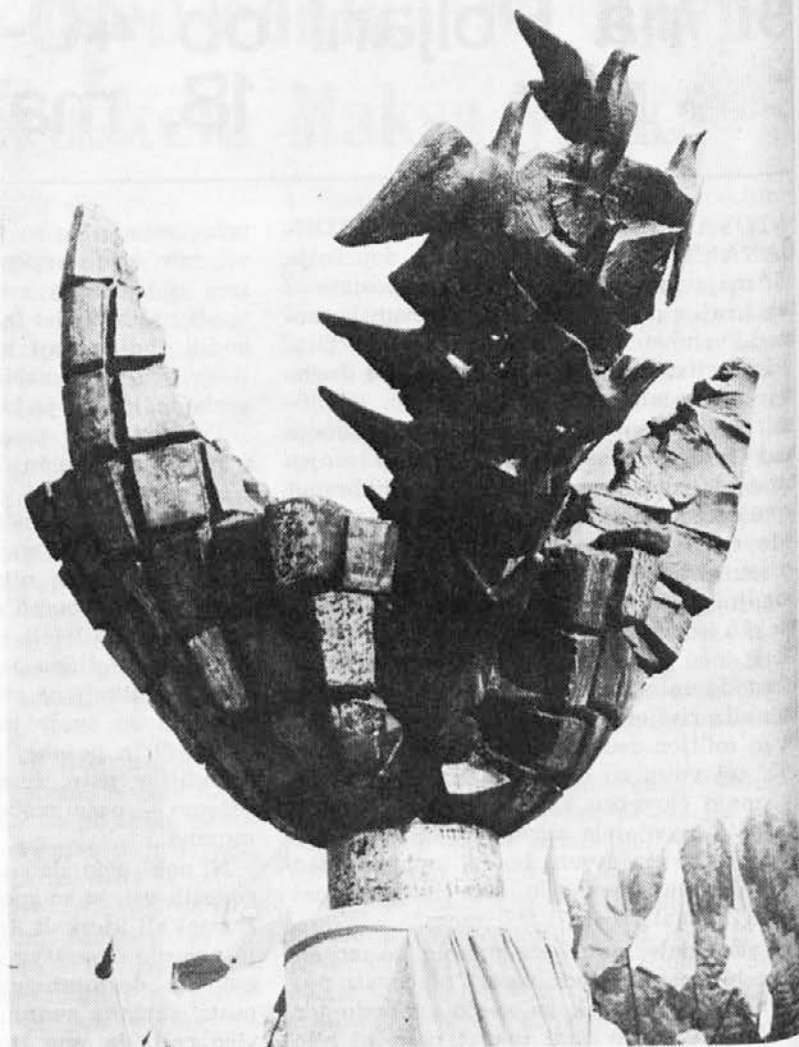
družbene samozaščite — predvsem zato, da bi še bolj okrepili lastno samozavest in hkrati dokazali vsem, ki nam stalno po 2. svetovni vojni prerokujejo vse najhujše, da smo ponosna, trdna, a ustvarjalna skupnost in da hočemo takšni tudi ostati. To so v teh dneh dokazale tudi številne množične manifestacije naših ljudi, ki vidijo

v svoji armadi resnično samo njeno obrambno poslanstvo. V tem znamenju je vzniknila, z njim živi in mora vselej živeti in delovati.

Na pomlad 1945. leta je bila Slovenija polna nemških enot, ki so se skupaj s kvistlinškimi umikale z jugovzhoda in iz Italije proti Avstriji. Čeprav je bila vojna za Nemčijo in njene zaveznike že izgubljena, se je zagrizenost njihovega odpora le še povečevala, predvsem proti enotam Jugoslovanske armade, ki so hitele k zgornjemu toku Drave. Naše: prva, druga, tretja in četrta armada so nezadržno prodirale proti Trstu, Julijski Krajini, proti Celovcu in Koroški. V zaledju Nemcev in kvistlingov pa so se borile enote 4. operativne cone, 14. udarna proletarska divizija, brigadi Slavka Šlandra in Miloša Zidanška, brigada vojske državne varnosti, Kokrški in Koroški odred in enote našega slovenskega VII. in IX. korpusa. Prav zaradi njihovih partizansko značilnih in pogumnih akcij si sovražnik ni mogel zgraditi zadnje organizirane obrambne linije, uporabljati cest in železniških komunikacij.

Enote 14. udarne proletarske divizije, Šlandrova in Pohorska brigada, so prve prestopile staro državno mejo in skupaj z enotami VII. korpusa in motoriziranega odreda VI. armade zaprle obroč ter preprečile sovražniku umik iz države. Prav enote IX. korpusa so tudi prve prodrle v Trst in do zelene Soče.

Če skušamo danes celovito oceniti pomen sklepnih operacij naše armade, moramo poudariti izredno moč, odločnost in hitrost operacij, ki so imele ne le izreden vojaški, marveč hkrati politični in posebej

Simbol miru

za nas Slovence tudi nacionalni pomen. To je bil predvsem plod Titove strategije in taktike. Tito je znal vedno tenkočutno razbrati silnice vojaških in političnih razmer doma in v širših razsežnostih ter izbrati najbolj učinkovite poteze na bojnih šahovnicah, hkrati pa vzpodbujati samoiniciativnost in ustvarjalnost borcev in posameznih enot. To mu je omogočalo njegovo poznavanje vojaške znanosti. Vendar nikoli ni imel pred očmi le vojaških ciljev, marveč je ob sleherni odločitvi, z vso humanostjo upošteval zgodovinske interese narodov, ljudi in prihodnost Jugoslavije. In kot je vse svoje sile posvetil ljudski vstaji, bdel nad Užiško republiko, Sutjesko, Neretvo in drugimi bojišči, prav tako je dal mogočen pečat tudi sklepnim bojem na Poljani.

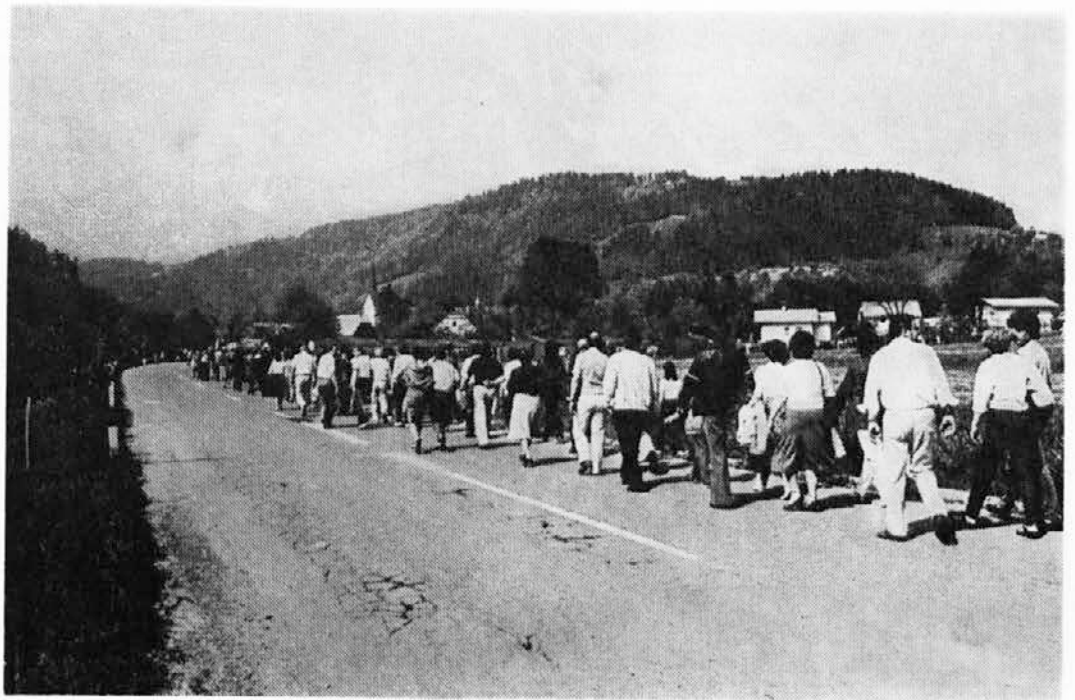
Vprašanje je, kje bi bile danes naše zahodne meje, če ne bi bilo te Titove strategije.

Ne smemo prezreti zgodovinskega dejstva, da so že v aprilu in maju nemške komande stopile v stik z angloameriškimi poveljstvi, da bi se jim predale, hkrati pa v vseh pogajanjih z enotami Jugoslovanske armade niso nikoli pokazale resnične pripravljenosti za predajo. V tem pogledu je posebej zanimiv dokument Ministrstva za zunanje zadeve Velike Britanije iz aprila leta 1945, v katerem je zapisano: »Titova ofenziva je povsem sprejemljiva, ker je usmerjena proti Julijski krajini in Koroški. Vendar bi bilo dobro, če bi se dogodki razvijali tako, da bi z odporom ustašev in belogardistov zadržali Tita pri Zagrebu ali Ljubljani. Tako bi bilo možno, da bi v tem času zavezniške sile v miru zasledle Julijsko krajino in Koroško«.

To so bili, če gledamo z današnjimi očmi, poskusi, da bi neposredno pred zlomom fašistične Nemčije izigrali ne le svojega velikega zaveznika Sovjetsko zvezo, marveč tudi majhno, toda v zavezništvu močno in uspešno Jugoslavijo, v kateri je med njenim narodnoosvobodilnim bojem hkrati nastajal nov družbeni red, ki so ga mnogi odklanjali. Znale so tudi težnje, da bi Nemčija sklenila mir z Zahodom in hkrati izzvala spopad s Sovjetsko zvezo. Do tega po trezni logiki tedanjega časa ni moglo priti, ker so zavezniške vlade spoznale, da bi bila takšna stremljenja vojaško in politično preveč nevarna, ker je bilo svetovno javno mnenje, ki se je kalilo tudi ob človeških in materialnih žrtvah, neomajno opredeljeno za dokončno uničenje fašizma. In kadar gre, v tako zapletenih razmerah, za vprašanje prihodnosti človeštva, potem nad iskrenostjo in humanostjo ter razumom ljudskih množic ne morejo prevladati politikanti.

Obstajajo tudi uradni dokumenti, ki pričajo kako napet je bil tedanji položaj. Tako so angloameriška vojaška poveljstva opozarjala svoje vlade, da nikakor ne sme priti do spopadov s Titovimi partizani. Kajti — tako so ocenjevali — njihovi vojaki ne bi hoteli — po vsem, kar so doživeli — naperiti orožja proti vojski, ki je utrpela že toliko žrtev in ima toliko zaslug za skupno zmago.

Toda naša armada je vendarle morala zaradi pritiska zaveznikov — zapustiti Koroško, Julijsko krajino in Trst. O tem je vsakomur, doma in na tujem, dovolj jasno

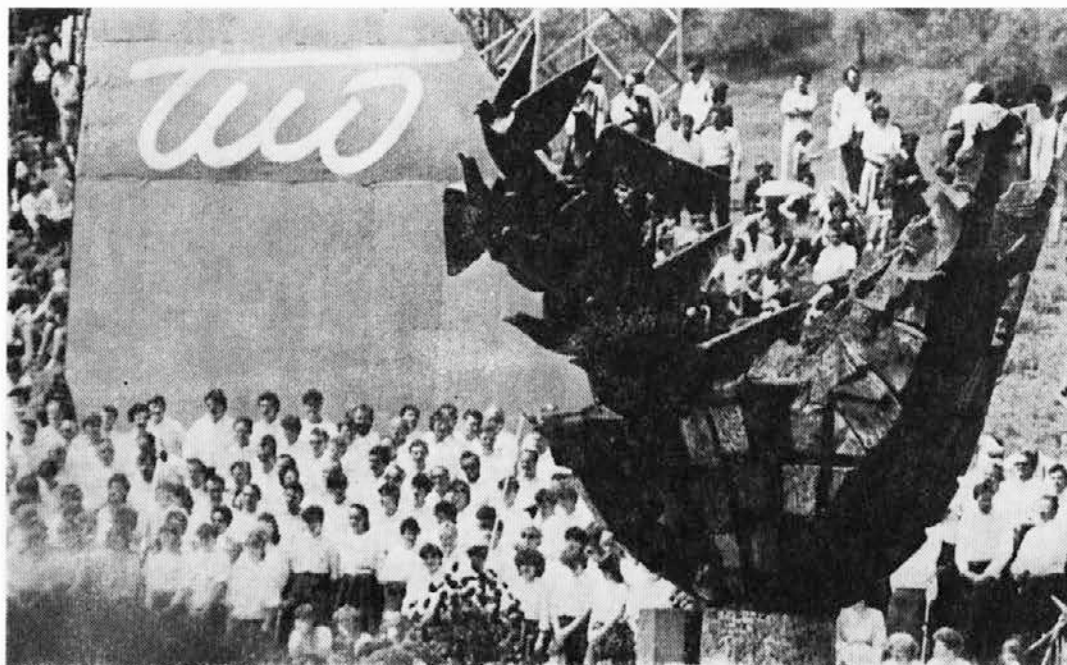
Proti Poljani

Veličastno

Nepregledna množica

Tito — to smo mi

Visoki gostje med proslavo na Poljani

Častna četa

povedal Edvard Kardelj, ko je dejal: »Tega nismo storili zato, ker bi bili zadovoljni s tako razmejitvijo, ali zato ker je bila na drugi strani pravica močnejšega. Tako smo storili predvsem zato, ker smo verjeli in tudi danes verjamemo, da bo Evropa v drugi polovici XX. stoletja bogatejša za spoznanje, da je treba prenehati s spreminjanjem meja, pač pa začeti z njihovim ukinjanjem in ustvarjanjem pogojev za svobodno gibanje ljudi, ne glede na njihovo narodno in državno pripadnost«.

To je bilo in bo naše trdno prepričanje, naša politika miru, kljub hladnim vojnem in drugim političnim ali vojaškim zaostritvam. Hkrati upravičeno zahtevamo, da spoštujejo tudi na drugi strani vse mirovne in druge pogodbe. Vezi med nami in našimi brati na drugi strani meje nima nihče pravice trgati. To so vezi suverenega naroda, ki se stoletja in stoletja bojuje za svojo svobodo, za svojo kulturo, za svoj jezik, za svoje življenje, za svoje krvne vezi. In če teh vezi ne bomo priznali in spoštovali, potem tudi prihodnja Evropa in prihodnji svet, če že govorimo o spoštovanju narodov, ne bosta takšna, kot bi morala biti.

V sklepnih operacijah za osvoboditev je jugoslovanska armada zajela več kot četrtr milijona okupatorskih vojakov: Nemcev in drugih. Velika večina le-teh je bila repatriirana do 1949. leta. Pred našimi sodišči pa se je moralo zagovarjati 1348 vojnih zločincev. Poleg okupatorskih vojakov je bilo zajetih nad 120 tisoč kvizlinških vojakov — Paveličevih domobrancev, ustašev, Rupnikovih domobrancev, četnikov Draže Mihajlovića, muslimanske milice, legionarjev, Nedićevcev in drugih. Okrog deset tisoč domobrancev pa so zavezniki vrnili našim oblastem. Vsem tem je še ne polne štiri mesece pred kapitulacijo tretjega rajha nacionalni komite osvoboditve jugoslavije ponovno zajamčil amnestijo. Toda, v veliki večini so ti ostali gluhi in se niso zmenili niti za pozive zaveznikov, niti takratne jugoslovanske kraljevske vlade. Vztrajali so v svojem izdajstvu z zagrizenostjo obupanih zločincev, ki nimajo poti nazaj.

Zaveznikom je bilo jasno, da so se ustaši, domobranci in četniki borili na strani nacistične tiranije. Ti izdajalci tega niso nikoli obžalovali, nasprotno zahtevali in pričakovali so, da se bodo lahko bojevali v bližnji vojni skupaj z zavezniki proti Sovjetski zvezi, Jugoslaviji in lastnemu ljudstvu.

Ali se je 15. maja 1945. leta vojna za nas zares končala? Ne samo, da so se okoli neodvisnosti naše nove mlade države in njenih meja igrale umazane politične in obveščevalne igre, da so se na zahodnih mejah kopičile razne Andersove in druge armade, ki so vršile vojaški pritisk, da so naše nebo preletavali tuji bombniki, da se je najbolj črna svetovna reakcija začela povezovati z ostanki fašističnih hord in da smo bili v strahovito težkih gospodarskih razmerah. Ob vsem tem je še v drugi polovici prvega leta svobode pustošilo po Jugoslaviji okrog 11.800 oboroženih četnikov, ustašev, balistov in njim podobnih, ki so z raznimi sredstvi in s pomočjo reacionarjev iz tujine skušali nasilno spodkopati novo ljudsko oblast. Ubijali so aktiviste, zadržnike, komuniste, nedolžne lju-

di. Požigali so komaj obnovljene domačije, gospodarska poslopja in industrijske objekte. V naših enotah, ki so se z njim bojevale še dve leti po uradnem koncu vojne, je dalo svoja življenja okoli dvatisoč ljudi.

Kako naj odgovorimo onim, ki danes, po štiridesetih letih, vsa ta dogajanja razlagajo tako, da trgajo iz konteksta takratnih vojaških, političnih in drugih razmer posamezne dogodke, zagotovo tudi nekatere tragične, in skušajo dokazovati nehumano našo revolucije.

Namerno, brez posluha in razumevanja za takratni zgodovinski čas, prostor in okoliščine skušajo umazati in razvrednotiti ne samo zgodovino naše NOB in revolucije, marveč tudi njeno sedanost in prihodnost. To je poiskus, da bi nove mlade generacije odvrnili od temeljev naše revolucije.

Zato vsega tega ne smemo izgubiti izpred oči, ko slišimo tiste, ki jim danes ni ničesar več svetega in za katere je vprašljivo vse, kar je socialistično, komunistično, vse kar je vzidano v same temelje socialistične, samoupravne in neuvrščene Jugoslavije. Podcenjujejo vlogo Tita in Kardelja, zanikajo narodnoosvobodilni boj naših narodov in narodnosti ter trdijo, da se ne bi bilo treba postaviti po robu okupatorju. Ali naj bi po njihovem pustili, da nas tlačijo, ubijajo, izseljujejo in končno uničijo? Mar res nočejo doumeti naše junaške preteklosti, našega »juriša na nebo«, ki ga še vedno občuduje vse napredno človeštvo. Nočejo razumeti našega neomajnega prepričanja, da moramo biti svobodni na svoji zemlji — in vse to razglasajo za »zgodovinsko napako«?

Med enake zablude mirno lahko štejemo tudi zahteve po tako imenovani »narodni spravi«. To ni samo nazadnjaška, marveč tudi z zgodovinskega vidika zgrešena miselnost, da o preprosti človeški logiki niti ne govorimo. Zato na spravo med revolucijo in kontrarevolucijo nikakor ne le da nikoli ne bomo pristali, marveč se bomo slej ko prej odločno uprli in se proti takim in podobnim zahtevam brezkompromisno bojevali.

Nenazadnje tudi zato, ker bi bilo tako početje v bistvu koketiranje z najbolj reakcionarnimi neonacističnimi silami v tujini, ki odkrito ali prikrito v nekaterih državah spet dvigujejo glave. Ali res lahko enačimo tiste, ki so se borili za svobodo, z onimi, ki so se vdinjali okupatorjem, počenjali najpodlejše zločine in mazali svoje roke s krvjo nedolžnih? Mar ne bi bil v resnici najbolj grob in neodpušljiv cinizem, da bi prav v letu zmage nad ideologijo sovražstva in smrti enačili krvnike in njihove žrtve!

Na take zahteve moramo biti pozorni tudi zato, ker so za njimi nacionalistične sile, ki napadajo temeljne pridobitve naše revolucije, med drugim posebno vneto tudi bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, ki smo ju s krvjo potrdili v najtežjih časih naše zgodovine in kar je temelj naše sedanosti ter prihodnosti. Napadajo kljub temu, da noben naš narod ni bil nikoli svobodnejši kot danes in ni nikoli doživel takšnega razvoja na gospodarskem, kulturnem in drugih področjih kot prav v zadnjih štiridesetih letih.

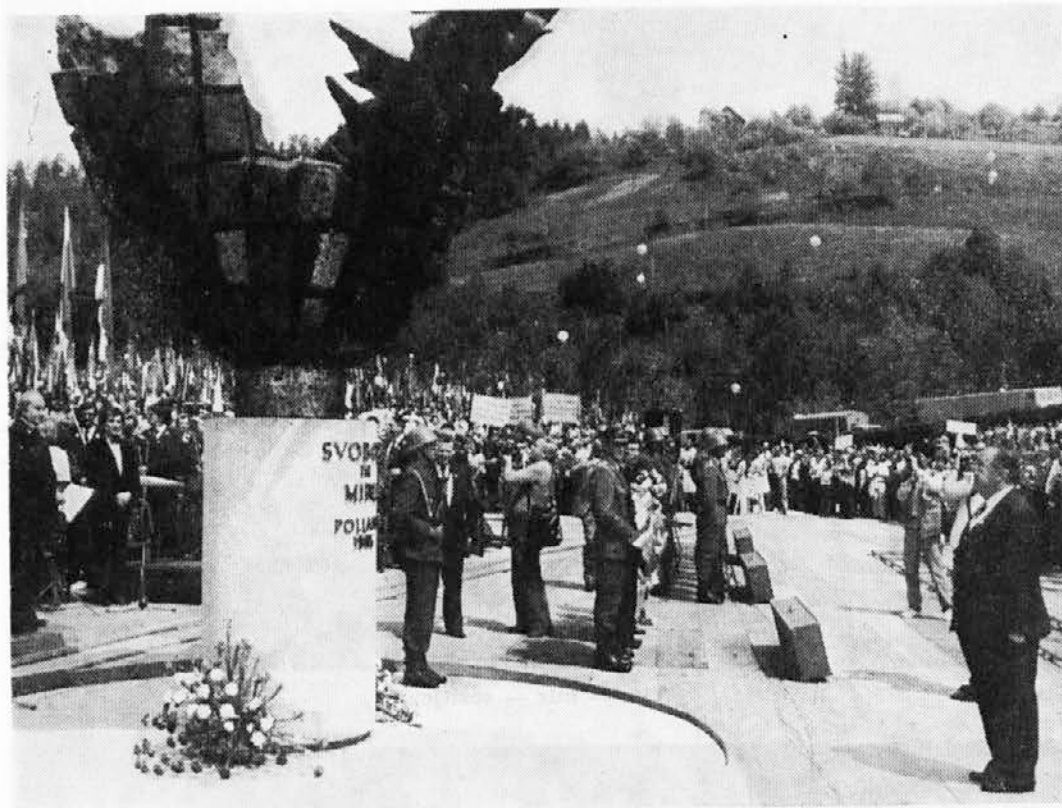
Tito — mir — sožitje

Pred začetkom proslave

Spomenik svobodi in miru na Poljani, delo akademskega kiparja Stojana Batiča

Spomenik svobodi in miru na Poljani je odkril Stane Dolanc

Za 40-letno povojno obdobje sta značilna delovni polet in velika ustvarjalnost. Prav zato smo lahko družbeni proizvod povečali za več kot sedemkrat, industrijsko proizvodnjo za trinajstkrat, proizvodnjo električne energije za sedemindvajsetkrat, premoga za štirikrat, surovega jekla za desetkrat. Zgradili smo nove, sodobne tovarne, ceste, železnice, šole, fakultete, bolnišnice, poprečna življenjska doba se je povečala za 20 let.

Danes nas resnično močno pestijo problemi in težave, toda — kdaj nas niso? V sorazmerno kratkem zgodovinskem obdobju smo dosegli daljnosežne spremembe predvsem v razvoju proizvodnih sil, v socialni sestavi prebivalstva, pri čemer je zrasel tudi sodoben in strokovno usposobljen delavski razred z več deset tisoč visokoizobraženih delavcev. To, za kar so nekatere druge države potrebovale sto in več let, je pri nas dejansko dosegla ena sama generacija. Zavedati se moramo tega, toda hkrati moramo biti še bolj kritični in samokritični do sedanjih gospodarskih težav, da bi se v prihodnje hitreje, ustrezneje ter učinkoviteje odzivali na spremembe v svetovnem gospodarstvu.

Vse to zahteva bistvene premike tudi v naši miselnosti, posebej glede mladih generacij, ki prevzemajo mesta medvojnih in prvih povojnih rodov. Bolj moramo upoštevati, da so mlade generacije najbolj izobraženi rodovi v naši zgodovini in tudi zato sposobni vzeti prihodnost v svoje roke ter zagotoviti kontinuiteto naše revolucije. To ni le zakon dialektike, marveč tudi neodločljiva nujnost naše družbe, ki je toliko vlagala v znanje in usposabljanje mladih. Kajti leto, ko proslavljamo 40. obletnico svobode, je hkrati tudi leto, posvečeno mladini.

Na vse to vse prevečkrat pozabljamo pri načrtovanju kadrovske politike, pozabljamo, da so mladi mnogo bolj stvarni, kot nekateri mislijo, in da jasno vidijo svoje

perspektive v našem socialističnem samoupravnem sistemu.

Ko danes naše samoupravljanje nekateri še vedno razglašajo za krivca gospodarskih in drugih težav in problemov, s katerimi se soočamo, moramo vedeti, da samoupravljanje ni in ne more biti nikakršna zavora za razvoj proizvodnih sil ali celo utopija, kar tudi ponekod lahko slišimo. Samo-

upravljanje je najpristnejši izraz hotenj najširših delovnih množic današnjega sveta, in ob sodobnih tehnoloških dosežkih, kot ugotavljajo tudi mnogi znanstveniki drugod po svetu, bistveni pogoj in najrealnejša perspektiva za človeško ustvarjalnost v prihodnosti. To nam narekuje, da moramo z resnično marksistično kritičnostjo ocenjevati in analizirati delovanje posameznih segmentov družbenopolitičnega sistema, ugotavljati, katerih ustavnih opredelitev ne uresničujemo, in iskati rešitve, da bomo ustvarjalnejši in učinkovitejši. To pa bomo, če bomo le znali več in bolje proizvajati in ustvarjati, saj, kot je opozarjal že Marx, »družba ne bo našla svojega ravnotežja, dokler se ne bo vrtela okoli sonca dela«.

Naše prvo, najvažnejše in najbolj odmevno povojno geslo: »Junakom boja naj sledijo junaki dela«! je še danes živo in aktualno. Predvsem pa je veliko bolj uresničljivo in privlačno, saj današnji junaki dela nimajo le krampov in lopat, temveč upravljajo s sodobnimi stroji, snujejo nove tehnološke dosežke, načrtujejo nove gospodarske prodore, izobražujejo mlade, varujejo zdravje ljudi, dvigajo našo kulturno raven in negujejo poglobljeno načelo našega sožitja — resnično človeške odnose med ljudmi, ki morajo dosledno temeljiti na socialistični etiki in morali.

Logičen izraz naše samoupravne poti je tudi neuvrščena politika Jugoslavije. Gre za dve bistveni sestavini naše družbene biti, ki sta med seboj povezani in neodvisni. Narod, ki sam upravlja v svoji državi in ki isto pravico priznava vsakemu drugemu narodu, ne more uveljavljati druge

Po polaganju vencev

Rdeči nagelj za
Pepco Kardelj in
Staneta Dolanea

politike kot politiko enakopravnosti, vzajemnega spoštovanja in neodvisnosti. Zato se nikoli ne bomo odrekli takšni mednarodni politiki, ker bi se s tem odrekli naši neodvisnosti, vlogi, ki jo ima Jugoslavija med svobodnimi deželami sveta in ogrozili obstoj socialističnega samoupravljanja.

Nikoli se ne bomo odrekli tudi prijateljskemu sodelovanju z našimi sosedi. Najboljše nas je prav na tem najzahodnejšem delu naše domovine povezovalo kar s tremi narodi, ki so, kakor mi, na tem prepišnem delu Evrope doživljali vsak svojo usodo. Če smo le kdaj, potem smo gotovo v zadnji vojni, v kateri so se sprožile in izdivjale najhujše nacionalistične strasti, vsi skupaj spoznali, da nacionalnost ni tisto kar nas razdvaja, temveč so nas v preteklosti gonile v medsebojne spopade in obračune prav tiste sile, ki so lastno ljudstvo, lastne narode držale v verigah.

To spoznanje smo potrdili s skupaj prelito krvjo protifašistov proti našemu skupnemu sovražniku, to spoznanje naj bo temelj, ko svobodni, v slogi in medsebojnem spoštovanju gradimo mostove prijateljstva in sodelovanja.

Zato smo tako odločno za odprte meje, za svobodno komuniciranje med ljudmi, za politično, gospodarsko in vsako drugo sodelovanje, ki temelji na enakopravnosti in vzajemnem spoštovanju. Prav pri tem vidimo nezamenljivo vlogo narodnostnih manjšin. Spoštovanje njihovih pravic, ki je že trajna sestavina naše politike, pa imamo za preizkusni kamen naših dobrososedskih odnosov, na razvoj katerih moramo gledati z optimizmom. Toda pričakujemo globalno varstvo slovenske narodnosti in izpolnitev 7. člena ob 30. jubileju avstrijske državne pogodbe.

Kot v preteklosti se bomo tudi v prihodnje z vsemi silami zavzemali za spoštovanje suverenosti in ozemeljske celovitosti dežel sveta, za nedotakljivost meja, za ne-

vmešavanje v notranje zadeve drugih, za prenehanje z grožnjami in proti uporabi sile in pritiska. Branili bomo pravico slehernega naroda do svobodnega in neodvisnega razvoja, kar vse smo skupaj s številnimi državami podpisali tudi v sklepni helsinški listini.

Toda hkrati bomo še odločneje zahtevali drugačen in pravičnejši gospodarski red v svetu. Za to imamo vso pravico in dolžnost, kajti sedanji denarni tokovi kapitala pomenijo svojevrsten vojno razvitih proti nerazvitim, saj gre za grobo izkoriščanje mnogih dežel in ljudstev. Vse to vedno močnejše razdvaja današnje človeštvo na revne in bogate in tudi ustvarja nevarne kali za svetovne nemire, ki bi se lahko razplamteli v neslutene razsežnosti.

Nič manj odločni kot takrat, ko smo sklenili, da bomo iz naše dežele izgnali okupatorje, tudi danes vztrajamo na poti socialističnega samoupravljanja, pri graditvi naše neodvisnosti in varnosti. Z vso odgovornostjo uresničujemo vizije in poti našega družbenega razvoja poti k osvoboditvi dela, k združitvi svobodnih proizvajalcev, h komunizmu kot najvišjemu cilju.

To moramo poudariti tudi zato, ker hočejo nekateri kritiko sedanjih problemov in težav spremeniti v kritiko naših ciljev, ogroziti temelje socialističnega samoupravnega razvoja in njegovega delavsko-razrednega značaja.

Vendar je poglavitno, da kljub upravičeni zaskrbljenosti zaradi domačih in mednarodnih razmer naši delovni ljudje ne izgubljajo zaupanja v svoje sile in sposobnosti, posebej mladi rodovi. Trdno smo prepričani, da bomo rešili težave in pro-

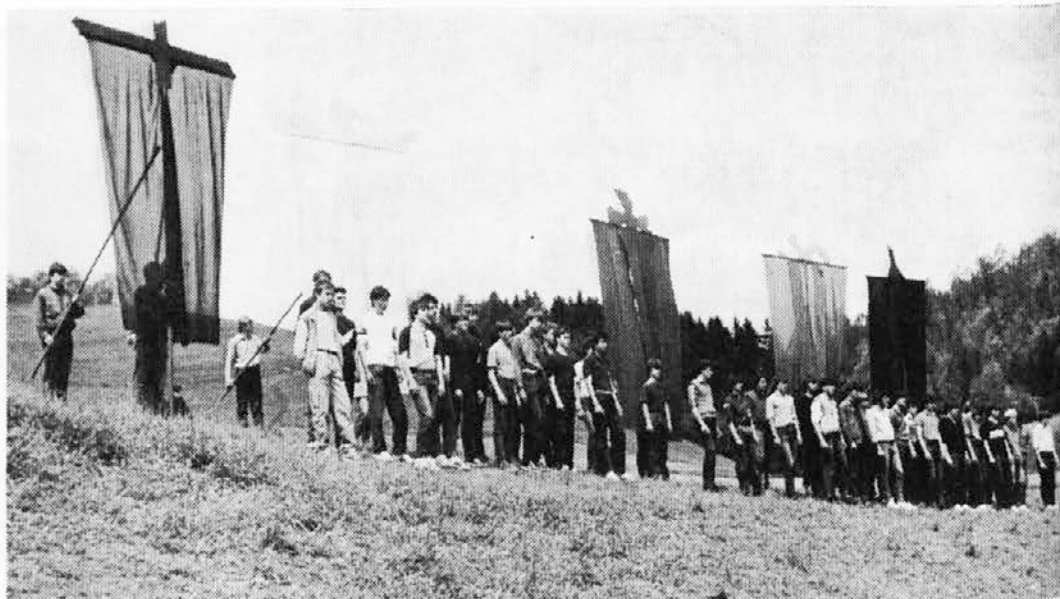

Zbor
JLA Beograd

bleme, ki nas sedaj pestijo, in nadaljevali po poti, ki jo je začrtala in utrdila slavna, Titova generacija jugoslovanskih revolucionarjev.

Z istim žarom, s katerim so dekleta in fantje tudi na Poljani, prezirajoč smrt in rane, izganjali sovražnika, se moramo danes spoprijeti z vsem, kar nas vleče nazaj, z vsem, kar nam onemogoča, da bi dogradili stavbo, ki so ji v burnih in krvavih dneh postavili temelje najboljši sinovi in hčere naše domovine. To smo dolžni upom, trpljenju in junaštvu naših revolucionarjev, delavskemu gibanju, vsem ljudem sveta, ki se zavzemajo za svobodo in dostojanstvo človeka — to smo dolžni naši prihodnosti.

In nikoli več naj ne bo potrebno, da bi šele po eksplozijah bomb lahko vzleteli globi — simboli miru — kar edino lahko zagotovi vsem ljudstvom sveta svobodno in srečno življenje.

Programsko spremljanje

Josip Košuta

Utemeljitev poimenovanja pomnika in spominskega parka na Poljani

I.

Hotenja in prizadevanja, da bi uredili območje Poljane in ga kot zgodovinsko območje spomeniškovarstveno zaščitili kot pomembno vrednoto naše kulturne dediščine, so med ljudmi Koroške krajine in še posebej ravenske občine živa že vrsto let.

Zamisel o celovitejši ureditvi območja je v prvih obrisih zaživela ob tridesetletnici bitke leta 1975, intenzivneje pa po letu 1979. Kot rezultat teh teženj so nastali: študija Zavoda za spomeniško varstvo Maribor leta 1982, odlok skupščine občine Ravne na Koroškem o zaščiti območja Poljane leta 1983 in zadnji, v oktobru 1984

po javni razpravi plebiscitarno sprejeti **predlog programa za ureditev spominskega parka svobode in miru na Poljani pri Prevaljah.**

Ti dokumenti in zamisli izražajo štiri glavne težnje, in sicer:

— urediti širše območje Poljane in ga spomeniškovarstveno zaščititi kot pomembno vrednoto naše kulturne dediščine;

— urediti muzej o bitki in dogodkih na Poljani v maju 1945;

— postaviti pomnik, ki bo skupaj z že postavljenim tvoril celoto in bosta skupno, hkrati pa tudi vsak zase sporočala obiskovalcem temeljni namen in poslanstvo spominskega parka kot celote;

— organizirati eno osrednjih jugoslovanskih proslav ob štiridesetletnici osvoboditve v maju 1985.

Te elemente sta sprejela in potrdila tudi republiška konferenca SZDL in republiški odbor Zveze združenj borcev NOV kot osrednje prvine proslav ob štiridesetletnici osvoboditve, ko sta potrdila zasnovo proslave na Poljani.

Ureditev območja obsega tiste in take posege, ki bodo naravnovarstveno in funkcionalno zaščitili in ohranili podobo krajine — prizorišča zadnje bitke — tako, da bo z ustrezno govorico spregovoril o sebi kraj sam. Pri tem pa je še posebno treba misliti na dejstvo, da leži Poljana v bližini državne meje in mednarodnega mejnega prehoda.

Muzej je bil sprva zamišljen tako, da bi obnovili in zaščitili samo Hrastovo hišo, ohranjeno iz časov bitke, pozneje pa je obveljala odločitev, da bo v hiši spominska soba s predstavitvijo dogodkov na Poljani maja 1945. Za muzejsko zbirko bo strokovno in tudi sicer skrbel Koroški po-

Postavljanje mlaja

krajinski muzej revolucije iz Slovenjega Gradca.

Misel na nov pomnik je živa od vsega začetka. Tako tudi ne drži javno izrečeni očitki, da je prišlo pri urejanju Poljane do »odstopanja od zastavljenega načrta«, po katerem naj bi območje Poljane uredili s skulpturami Forme vive.

Kiparska kolonija Forma viva 1984 z mednarodno udeležbo, zastavljena na temo »Nikoli več vojne!«, je imela in ima v zasnovi celotne proslave na Poljani kot kulturna manifestacija posebnega pomena svoje posebno, neodvisno mesto. Prav tako pa ima v tem sklopu svoje mesto in vlogo pomnik, ki bo, kot rečeno, s svojo govorico in sporočilnostjo z že dosedanjim ubran v smiselno celoto.

II.

Bistvene pomenske in vrednostne razsežnosti, ki vsebinsko določajo ureditev območja, vlogo in ime novega pomnika v njem, rastejo:

— iz temeljne človečne in moralne moči narodnoosvobodilnega boja kot temeljnega in prelomnega družbenega in kulturnega dejanja naše novejšje zgodovine, ki je usodno odločalo o naši biti in določilo prihodnjo pot naše skupnosti;

— iz zgodovinskega spomina na čas in kraj, kjer je naš NOB z zmago v zadnjem boju dokončno uresničil svoj smisel in cilj: svobodo in mir, kjer je največja vojna morija v človeški zgodovini izgubila svojo poslednjo bitko;

— iz zgodovinske in politične pomembnosti zaključnih bojov narodnoosvobodilnega boja, druge svetovne vojne in zmage nad fašizmom, ki je hkrati koroška, slovenska, jugoslovanska in svetovna;

— iz štirih desetletij rasti v svobodi in miru, vzniklih iz človeške biti in neizbežne nuje boja, ki je usodno odločal o našem obstoju in preživetju, ki je opredelil našo pot — za danes in za vse prihodnje rodove;

— iz štiridesetletnih nenehnih in načrtovanih jugoslovanskih prizadevanj za mir v svetu in za svobodo ljudi vsega sveta, porojenih neposredno iz zgodovinske izkušnje našega boja, iz cene in žrtev, ki jih je terjala naša lastna osvoboditev, iz nemojnih vere v ljudi in vztrajno potrebo miroljubnega sožitja vseh ljudi, narodov in držav tega sveta, še posebej v tem delu Evrope.

Pomenska in vrednostna razsežnost, ki raste iz dejstva, da je Poljana ob državni meji, na Koroškem, katere večji del je zamejski, ni zadnja in nam narekuje, da si velja trajno, vzajemno prizadevati za odprto mejo kot stalnico v načinu in vsebini življenja dveh sosedov, s čimer more, ko bodo uresničena vsa določila avstrijske državne pogodbe, slovenska zamejska skupnost postati še trdnjša vez in moč sožitja dveh držav in skupnosti.

III.

Z zgodovinskega vidika bo o majske dogodkih na Poljani leta 1945, njihovem mestu in pomenu v NOB in drugi svetovni vojni podrobneje pričal spominski muzej v Hrastovi hiši, še obširneje pa zbra-

na dokumentacija v Koroškem pokrajinskem muzeju revolucije v Slovenjem Gradcu.

Kot dokument pomembne zgodovinske vrednosti sodi v ta kompleks tudi pomnik zadnji bitki in zmagi na Poljani.

Pomnik, ki smo ga postavili letos, štiri desetletja po zmagi, in s katerim zaznamujemo tudi spomeniškovarstveno zaščito celotnega poljanskega območja, se druži s prvim v celoto, hkrati pa pomeni njegovo pomensko »nadaljevanje« in »širitev«. Govori o nadaljevanju dejanja narodnoosvobodilnega boja in 15. maja 1945 v dosedanjih štirih desetletjih povojnega življenja in obljublja nadaljevanje tudi za jutrišnje dni, leta in desetletja. Predstavlja potemtakem »razširitev« zmage osvobodilnega boja kot pogoja svobode v sredstvo svobode in miru — dosedanjih in vseh prihodnjih let kot smisla in cilja te zmage in tega boja.

Ideja, neposredni motiv, program in cilj narodnoosvobodilnega boja je bil: »Svo-

bodo narodu!«, kar naj bo tudi v prihodnje, v svetu velikih možnosti in obetov, a hkrati groženj z morebitnim tisočkratnim samouničenjem, najvišja determinanta in vrednota: trajno živ kontrapunkt sužnosti in okupacijam, izkoriščanju in manipulaciji, kontrapunkt vojni in moriji, pustošenju in pobijanju.

Pomnik in celotno območje Poljane naj govorijo obiskovalcem s samim sebi lastno govorico!

Ker pa govorijo o celoti vsega, kar nam pomeni naš narodnoosvobodilni boj, boj za preživetje in obstoj, ker govorijo o tem, kaj je pomenil v drugi svetovni vojni poljanski 15. maj 1945, kaj pomenijo iz njega zrasla štiri desetletja svobode in miru za nas in vse prihodnje rodove, je to potemtakem govorica svobode in miru. Zato se mi zdi umestno poimenovati novi pomnik za pomnik »svobodi in miru«, celotno območje pa »Spominski park svobode in miru«.

Franc Rotar

Slavnostna seja skupščine občine Ravne na Koroškem

(Gregor Klančnik — častni občan ravenske občine)

V okviru letošnje osrednje prireditve ob 40-letnici zadnjih bojov druge svetovne vojne na Poljani in ob občinskem prazniku občine Ravne na Koroškem je bila 17. maja 1985 v družbenem domu na Prevaljah slavnostna seja skupščine občine Ravne na Koroškem.

Na seji, ki so ji prisostvovali tudi Stane Dolanc, član predsedstva SFRJ, delegacije

socialističnih republik in avtonomnih pokrajin ter predstavniki pobratenih občin in drugi, so razglasili za častnega občana občine Ravne na Koroškem dolgoletnega direktorja ravenske železarne Gregorja Klančnika in podelili letošnje občinske nagrade in priznanja.

Slavnostni govornik je bil Edo Lorber, sekretar OK ZKS Ravne na Koroškem.

Razstavo o zaključnih bojih na Koroškem, ki jo je na Poljani uredil Koroški pokrajinski muzej revolucije iz Slovenj Gradca, so si z velikim zanimanjem ogledali tudi Stane Dolanc, general Ivan Dolničar in drugi

Edo Lorber — slavnostni govornik na svečani seji skupščine občine Ravne

Povedal je:

»V Jugoslaviji potekajo v teh dneh slavnosti v počastitev 40-letnice osvoboditve in s tem 40 let življenja v miru in svobodi. Še posebno slovesno je bilo v naši domovini vsakega maja, ko smo skupno z mladimi vselej namenili najlepše želje našemu Titu. Tita ni več med nami, vendar pa je v nas, kot je v nas hotenje, da se potrdi samoupravljanje, tako kot sta ga začrtala Tito in Kardelj. Ko se v mislih vračamo v preteklost in obujamo spomine na težke, a slavne dni NOB, vidimo, da bo tudi naša Poljana za vselej zapisana v zgodovini naših narodov kot tisti kamen v mozaiku, kjer se je dokončno strl fašizem. Okupatorju ni nikoli uspelo zasušniti in podjarmiti naše zemlje in naših ljudi. Čeprav je nemški rajh 9. maja že kapituliral, so se domače kvizlinške horde in izdajalci preveč bali zaslužene kazni in niso hoteli predati orožja. Pozabili so, da imajo opraviti z jugoslovansko armado, ki se je prekalila v najtežjih bitkah druge svetovne vojne in jo je že trdno povezoval najlepši ideal, ideal, ki je zrasel iz krvi najboljših sinov in hčera naših narodov: IDEAL BRATSTVA IN ENOTNOSTI. Še poslednjič je moralo zagrmeti orožje, da je zavlada mir in je bila osvobodjena celotna Jugoslavija. Dr. Franc Sušnik, sedaj že pokojni, častni občan naše občine, je o Koroški zapisal:

»Poje dežela v svobodi; cveti vres, pojejo vresovci s fužinarji, z gozdarji, s knapi se ubira pavrška tovarišija — eno so ljudstvo, enovito.

Naš kruh je železo, naš kruh je les, naš kruh je ruda. Kruh tudi za gosta z juga in za brata.«

In res je tako. Ta svet pod Goro postaja simbol našega skupnega hotenja, ki potrjuje resnico, da sta med NOB skovano bratstvo in enotnost naša največja moč. Pomagata nam pri premagovanju ovir sedanjega težkega gospodarskega trenutka.

Naše generacije, ki niso doživele vojne in vseh njenih strahot, verjamejo borce, da so jim v najtežjih trenutkih vlile nove moči pesmi in misli Prešerna, Levstika, Cankarja in lastnih sopotnikov Kajuha, Bora in Voranca ter nezlomljiva vera v lepšo prihodnost. Svobodo ste nam priborili. Ali mi, ki smo rojeni med vojno in po njej, danes nimamo toliko moči, da premagamo težave, ki nas pestijo? Zakaj toliko pesimizma, ko pa vendar vemo, da je mnogo več pozitivnih kazalcev, ki lahko vsakomur dokažejo, kaj vse smo dosegli.

40 let je v zgodovini naroda kratka doba, v zgodovini človeka je to pol življenja. V teh 40 letih svobode je tu, v skrajnem severozahdnem koncu naše domovine zrasla gimnazija, ki je dala vrsto sposobnih strokovnjakov, od inženirjev, magistrov, do znanstvenikov. Ali to ni dediščina svobode? Da, tudi to in predvsem to je dediščina 40-letnega življenja v naši svobodi.

Mnogokrat pravimo, da smo odrezani od sveta, pri tem pa večkrat hote pozabljamo, da so nam naši fužinarji, knapi, gozdarji, kmetje, učitelji in zdravniki ustvarili standard, ki bi mu lahko zavidalo vsako večje slovensko mesto. Od Raven do Črne je 25 km, ob tej razdalji lahko hitro najdemo primerjavo v Mariboru, Ljubljani ali Celju, kjer je razdalja z enega konca mesta na drugi takšna ali celo večja. Toda če vzamemo, da nas je samo 27.000 prebivalcev in da nas je približno 50 odstotkov zaposlenih, ter sedaj primerjamo, kaj vse premore naš družbeni standard, bodo rezultati ne samo izredni, ampak že skoraj malce neverjetni. Na primer športna hala v Mežici, v kateri lahko igramo katero koli tekmo v mednarodnem merilu, pokrit bazen, tri avtomatska kegljišča, tri vlečnice, dva zelo lepa doma kulture v Črni in na Prevaljah. Zrasla so nova naselja. Na to moramo biti ponosni. Pa ne samo na te dosežke, ki jih uživa sleherni občan tako ali drugače. Ampak tudi na to, da poznajo občino Ravne širom naše domovine.

Kakovost jekla in mežjskih akumulatorjev so ponesli ime naše občine tudi v širni svet. Ljudje, ki nas obiščejo ob različnih priložnostih, se ne morejo načuditi, kaj vse smo dosegli. Tovariš Klančnik je leta 1978 dejal: »Ko sem leta 1946 prevzel dolžnost upravnika Jeklarne Ravne, je bila to majhna in zastarela tovarna, zaostal je bil tudi kraj Guštanj, največje bogastvo, ki sem ga poleg prirodnih lepot ugotovil, pa so bili pridni, skromni in pošteti ljudje. Zavedal sem se, da tovarna mora porušeni domovini dajati jeklo in prebivalstvu kruh, prepričan pa sem bil, da mora biti tudi mati prosveti, kulturi in športu, oziroma ognjišče blaginje.«

Mnogo od tega smo dosegli. Prav je, da ni človek nikoli zadovoljen, saj je to tudi eden od temeljev pogojev oziroma gibalo napredka.

V nobenem primeru pa ni prav, da ne znamo objektivno oceniti lastnih pridobitev in uspehov, ki so sadovi našega dela, naših skupnih naporov in medsebojnega razumevanja, ko človek ob človeku odloča o svojem napredku.

Prav ta skupna in že uresničena hotenja so lahko najbolj trden temelj medsebojnega zaupanja, da smo sposobni ustvariti

še več. Mi moramo tako zastaviti svoje delo, da se bodo omahljivci in pesimisti sami izločili ali pa spremenili. Med nami ni mesta za nergače in kritizerje, ki bi želeli s stalnimi očitki, da ni izhoda, da so razmere nepremostljive, zanetili trajno iskro nezaupanja. Njim je seveda zaman razlagati, da je celoten mednarodni politični in gospodarski položaj izredno zapleten in da se v njem nismo znašli samo mi. Najboljši odgovor vsem je budnost slehernega delovnega kolektiva in vseh družbenopolitičnih organizacij, da čim bolj odgovorno uresničujemo programe dolgoročne gospodarske stabilizacije. Pri spremljanju oziroma izvajanju nalog pa moramo biti kritični, kajti le tako bomo uspešni. Ali lahko damo pozitivno oceno našim dosedanjim prizadevanjem? Odgovor je DA, čeprav moramo istočasno povedati, da so bili pri tem vloženi veliki napor delovnih ljudi. Tudi pri nas so še razlike in povsod še v celoti ne uveljavljamo takšnih odnosov, kot smo jih predvideli s programom. Pri tem gre za pojave tozidske miselnosti (v negativnem smislu), prav tako pa tudi za pojave lokalizmov. Osebnostno menim, da je samoupravljanje dejansko revolucionarni proces in da se tega premalo zavedamo. Vsi naši najboljši predvojni komunisti so bili skoraj zagotovo enkrat v zaporu, danes, ko se borimo za uresničevanje sistema socialističnega samoupravljanja, pred nami te nevarnosti ni, saj smo uredili samoupravljanje z ustavo in z zakonom o združenem delu. V spopadu z lokalizmi, z reševanjem problemov slabe kadrovske politike, z razčiščevanjem nepravilnih medsebojnih odnosov postaja KOMUNIST ZOPET TISTO, KAR JE BIL PRED VOJNO in kot je zapisano v STATUTU, kajti mora se nenehno izpostavljati v bitki za pravico. Takšen način delovanja mora postati proces in način naše družbenopolitične aktivnosti in dejanskega obnašanja v vseh družbenopolitičnih organizacijah in v delegatskem sistemu. Razkorak med besedami in dejanji moramo povsod odpraviti. Doseči enotnost je še kako težka bitka in enotnost se lahko potrjuje samo z delom. Vse to je izredno pomembno sedaj, ko smo pred kongresom ZK, ki morajo biti prelomnica v našem delovanju.

Ob razčiščevanju stvari moramo biti bolj odločni, saj imamo dovolj jasne usmeritve v sklepih 13. oziroma 16. seje CK ZKJ. V tem je odgovornost vseh subjektivnih sil, še posebno pa slehernega komunista v okviru fronte — SZDL.

Pri našem političnem delu potrebujemo predvsem v KS večjo in učinkovitejšo mobilizacijo vseh delovnih ljudi. Ob tem se ne smemo izogniti tudi tistim stiskam in problemom socialne narave, ki jih je treba hitro rešiti, saj še kako pomembno vplivajo na naš odnos do skupnega. Premalo je samo kritizirati, da so pokojnine nizke, pri tem pa nam službe posameznih SIS ostajajo v pisarnah in pričakujejo, da bo upokojenec, ki je vložil 40 let svojega dela v naš razvoj, prišel po subvencije. Zbirokratiziranih strokovnih služb ne potrebujemo in tega problema nam ne more rešiti ne republika ne federacija, ampak samo mi sami. Resnica je v današnjem trenutku trda, včasih že tudi kruta, prav zato pa je ODGOVORNOST toliko večja. Ljudje smo postali zelo občutljivi in zato je nujno, da

se vsakdo, ki je na kakršnem koli vodstvenem ali vodenem mestu, tega zaveda. Če smo prisiljeni reševati probleme upokojencev s subvencijami, pa moramo biti toliko bolj odločni, da mora biti socialna varnost aktivna zaposlenih delavcev — delo. Prav nagrajevanje je tisto področje, kjer lahko še mnogo storimo, čeprav rezultati, doseženi v minulem letu, niso zanemarljivi.

Ob koncu ocene nekega dela se navadno vprašamo: Kako naprej? Menim, da je dolgoročni program gospodarske stabilizacije, ki smo ga sprejeli v občini in je aktualiziran v vsaki OZD, dovolj dober in nam omogoča, da bomo učinkovito premagovali težave.

V gospodarstvu pričakujemo, da bodo vložene investicije pričele vračati, kar bo omogočilo nadaljnji razvoj občine na vseh področjih, seveda v sorazmerju z možnostmi.

Perspektivno gledano ima Železarna Ravne glede na dokaj dobro celotno organiziranost najboljše možnosti nadaljnjega razvoja. Naše veliko bogastvo je les in s tem so dane dobre možnosti lesno predelovalni industriji.

V Rudniku svinca in topilnici Mežica se vedno bolj uveljavljajo mlajši strokovnjaki. Vrsta manjših delovnih organizacij je dosegla zelo dobre rezultate in se uspešno vključuje v mednarodno delitev dela (TOZD Lesovina in lepenka, TOZD Dren, Integral, TOZD Potniški promet), tako, da ni razloga, da ne bi mogli iti s hitrejšimi koraki naprej. Velike rezerve so še v organiziranju malega gospodarstva.

Na področju plinifikacije in toplifikacije je narejen velik napredek, saj je dovod je narejen že do Mežice. S tem bomo prispevali tudi k izboljšanju ekoloških razmer. Ko govorimo o ekologiji, se moramo zavedati, da smo se znašli pred zelo resnim problemom za našo dolino. Zdravje je in ostaja največje bogastvo človeka, zato je nesprejemljivo, da bi našim zanamcem pustili opustošeno in zdravju škodljivo okolje. Skupno z republiko bomo morali najti rešitev za obrat metalurgije v Žerjavu.

V prihodnjem letu moramo v cestnem in komunalnem gospodarstvu nameniti več sredstev za vzdrževanje in manj za investicije. V nasprotnem primeru nam bodo dragi objekti, v katere so bila vložena velika družbena sredstva, začeli propadati.

Že v začetku govora sem poudaril, da smo v občini dosegli skokovit napredek v kulturi in telesni kulturi, kjer smo dobili številne nove objekte. Najbolj zgovoren je podatek, da je več kot 50 odstotkov vseh občanov aktivno vključenih v telesnokulturne dejavnosti. Velik je napredek zdravstvenega varstva, še posebno na področju specialističnih ambulant, kjer po številu prebivalcev na specialistično ambulanto bistveno presegamo povprečje SR Slovenije.

Ob vse večji obojestranski zaposlenosti v družini je varstvo predšolskih otrok izrednega pomena. Tudi tu smo nad republiškim povprečjem.

Osnovno šolstvo je vidno napredovalo. Imamo primere, ko so podružnične šole

že lepše in bolje opremljene od centralnih. Res je, da to draži osnovno šolstvo, vendar je to hkrati pridobitev, ki jo moramo obdržati, če hočemo slediti policentričnemu razvoju.

Srednja šola tehnično-naravoslovne in pedagoške usmeritve je izrednega pomena za razvoj Koroške krajine. Ne samo, da je to naša »tovarna« novih strokovnjakov, ampak je že nekako simbol Koroške in opravlja pomembno nalogo v smislu povezovanja našega območja. Zaposleni na šoli si močno prizadevajo, da bi premostili materialne in prostorske težave, ki jih še vedno pestijo. Več pozornosti moramo posvetiti mladim. Na našem centru TNPU se šola 1300 mladih. Tu bi moralo biti jedro našega družbenopolitičnega delovanja med mladimi. Problem zaposlovanja mladih v naši občini ni tako pereč, vendar bomo morali narediti še veliko za odpiranje novih delovnih mest za ženske. Menimo, da so v najtežjem položaju mlade družine.

Tovarišice in tovariši, ko bo na jutrišnji slavnosti, posvečeni 40-LETNICI SVOBODE IN MIRU, ta delček Koroške na TV ekranih navzoč v mnogih domovih naše prelepe domovine od Jesenic do Gevgelije, od žitorodnih ravnic Vojvodine do Dalmacije, bi želeli, da bi v vseh srcih bila zao-

bljuba, ki jo je tako lepo izrazil Edvard Kardelj:

»Človek je vreden toliko, kolikor po svojem znanju in sposobnosti prispeva generaciji, ki ji pripada.«

OBCINSKA PRIZNANJA 1985

Skladno z odlokom o priznanjih občine Ravne na Koroškem in pravilnikom o podeljevanju priznanj občine Ravne na Koroškem je komisija za podeljevanje priznanj opravila vse predpisane postopke za pripravo predloga nagrad in priznanj. O predlogih komisije je pozitivno mnenje podal tudi koordinacijski odbor za kadre pri predsedstvu občinske konference SZDL Ravne. Dokončna odločitev o prejemnikih priznanj in nagrad skupščine občine Ravne na Koroškem je komisija posredovala predsedniku skupščine 17. aprila 1985.

Vsi trije zbori skupščine občine Ravne na Koroškem so na zasedanju dne 8. maja 1985 sprejeli sklep o imenovanju Gregorja Klančnika za častnega občana občine Ravne na Koroškem.

Čestitke
občanu
častnemu
Gregorju
Klančniku

Kot zvest graditelj slovenskega železarstva je vkoval trajne in v jeklo vtisnjene sledi tudi pri razvoju naše železarne v sodobno tovarno plemenitega jekla. S svojim zgledom, delavnostjo in smelim, a širokim pristopom je vedno prisluhnil potrebam kraja in občine tudi na drugih področjih družbenega življenja. Znal je za vsa ta prizadevanja pritegniti sodelavce in druge delovne ljudi in občane. Rast občine je v veliki meri sad tega vzornega sodelovanja. S svojim delom je tako prerasel ozke meje in nesebično razdal bogato znanje tudi potrebam širše družbenopolitične skupnosti.

Rojen 7. novembra 1913 v Mojstrani, se je že dokaj zgodaj zapisal neposrednim tokovom v takratni družbi. Že leta 1941 se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje, sprva v vaški organizaciji OF in nazadnje kot vodja obveščevalnega centra IX. korpusa NOV. Potrebe pospešene izgradnje in obnove so ga 1946. leta, kot sposobnega strokovnjaka, zanesle na Ravne v takratno jeklaro, ki jo je kot direktor vodil do leta 1970. V tem času je Železarna Ravne napredovala od skromnih fužin do moderne jeklarne z razvito predelavo jekla in je danes eden stebrov železarstva v državi. Do upokojitve leta 1980 je bil Gregor Klančnik generalni direktor in zadnji dve leti strokovni svetovalec v sozdu Slovenske železarne, katerih soustanovitelj je bil. Slovenskemu železarstvu je bil zvest celih 44 let.

Toda tovariš Gregor ni gradil samo v železarstvu, njegova ustvarjalnost je rodila sadove na vrsti področij, od gospodarskih organov republike in federacije, nacionalnega olimpijskega komiteja, zvezne reprezentance za smučarske teke do sveta republike in še bi lahko našteval. Med drugim je bil ustanovitelj in prvi predsednik športnega društva Fužinar ter zavzet graditelj športno-rekreativnih objektov na Ravnah in drugod. Njegova telesnokulturna in športna dejavnost kot tekmovalca, funkcionarja in zlasti učitelja mladih je trdno zakoreninjena v naši občini, cenili so jo tudi drugi in jo nagradili z mnogimi priznanji in odlikovanji.

Malo je ljudi, ki umejo najlepša leta svojega življenja uporabiti in razdajati tako učinkovito in zapustiti neizbrisno sled v lastni in prihajajočih generacijah kot je to uspelo Klančniku.

Cena tega je zapisana v srcih naših ljudi, ki so Gregorja Klančnika z imenovanjem za častnega občana za vse čase in rodove postavili med najzaslužnejše na slovenskem Koroškem.

Prosim predsednika skupščine, da mu izroči listino o imenovanju.

2. Nagrado občine Ravne na Koroškem za leto 1985 je dobil Dimitrije Topalović za nenehno negovanje vrednot in izročil narodnoosvobodilnega boja in prenašanja teh izročil na mlajše rodove, za stalno krepitev bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi ter dolgoletno družbenopolitično delo.

Dimitrije Topalović se je rodil 12. februarja 1926 v Debeljači — SAP Vojvodina. Kot mladinec se je vključil v Pančevačko brigado, bil premeščen v I. Krajiško in leta 1947 demobiliziran.

Navajen trdega dela pri obnovi domovine je tudi v naših krajih poprijel, kjer je bilo najbolj potrebno, dokler se ni dokončno ustalil na Prevaljah.

Kot borec NOB je vedno in povsod prenašal izkušnje in tradicijo NOB na mlajše rodove, bodisi kot predavatelj predvojaške vzgoje, aktivni član ZRVS, ali kot najzvestejši organizator in propagator kurirčkovne pošte v naši občini.

Njegovi sodelavci, krajan in občani smo vedno visoko cenili njegovo odkritost in poštenost ter human pristop k reševanju tudi najtežjih problemov. Te lastnosti so ga vodile skozi življenje, tudi kot mladega borca v velikem finalu na naših tleh in kot vzornika mlajšim rodovom. Njegovo požrtvovalno delo v družbenopolitičnih organizacijah, društvih, krajevni skupnosti, ZZB NOV ZRVS je pustilo neizbrisne sledove in dokaz, da se ljubezen do ljudi in domovine manifestira predvsem z rezultati dela.

Občinsko nagrado je prejel tudi Milan Dobovišek

3. Nagrado občine Ravne na Koroškem za leto 1985 je dobil Milan DOBOVIŠEK za pomembne dosežke na gospodarskem področju, uspehu pri vzgoji mladih strokovnjakov in razvoju metalurgije ter za dolgoletno uspešno družbenopolitično delo.

Milan Dobovišek, dipl. inž. metalurgije, se je rodil 25. oktobra 1925 v Šmarjah pri Jelšah. V Železarni Ravne se je zaposlil 1950. leta. Od vodje martinarne do podpredsednika poslovnega odbora ga je vodila pot strokovne rasti.

Kot sposoben metalurški strokovnjak je sooblikoval podobo železarne in kraja, njeno rast in usmeritev v vodilno proizvodnjo plemenitih jekel v državi. Nепrecenljiv je njegov delež pri vzgoji mladih strokovnjakov in njihovem uveljavljanju, sam pa se je z njimi in ob njih razvil v vrhunskega strokovnjaka s podro-

čja metalurgije, katerega mnenje in nasvet sta spoštovana tako doma kot v tujini. Tako je vpregel svoje znanje in sposobnosti v razvoj metalurgije v drugih metalurških obratih Slovenskih železarn, združenju jugoslovanskih železarn, raznih strokovnih združenjih in organizacijah.

Ob tem je bil vseskozi tudi družbenopolitično aktiven v občini in kraju, v organih delavskega samoupravljanja, ZZB NOV in v družbenopolitičnih organizacijah. Ne cenimo ga zgolj kot strokovnjaka za metalurgijo, temveč tudi kot človeka, ki vselej nesebično pomaga tam, kjer je najbolj potrebno. Pa najsi gre za reševanje zgrešene šarže ali za reševanje mnogih problemov družbenogospodarskega razvoja naše družbe. Njegova analitična ocena stanja in treznost pri odločanju sta rešila marsikak na videz nerešljiv problem in dokazala, kako lahko s predanim strokovnim delom uresničujemo velike cilje samoupravne socialistične družbe.

4. Nagrado občine Ravne na Koroškem za leto 1985 je dobil Franc ZAJEC.

Rodil se je 28. oktobra 1932. leta. Že kot mladinec na rudarski šoli je pričel politično delovati v ZSMS, s tem delom je nadaljeval na tehniški srednji šoli in na zvezni mladinski delovni akciji Doboj-Banja Luka.

Po zaposlitvi v rudniku Mežica je poprijel, ob trdem knapovskem delu, pri osnovni organizaciji sindikata. Bogate delovne in organizacijske izkušnje in njegovo jasno naravnost so opazili njegovi sodelavci kot tudi vsi mežiški knapi. Zaupali so mu opravljanje najvišje sindikalne in najvišje samoupravne funkcije v rudniku in nato odgovornih funkcij v republiškem sindikatu za industrijo in rudarstvo. Več let je bil sekretar OO ZK, član rudniškega in občinskega komiteja ZKS. Bil je tudi med prvimi, ki so dosledno uveljavljali nove družbenoekonomske odnose v DO na osnovi nove ustave in nato ZZD in bil vseskozi dosleden borec za zakonsko predeljeno vlogo delavca in krajana.

Aktivnost Franca Zajca pa se ni omejevala samo na delovno organizacijo. S spreminjanjem družbenoekonomskih odnosov v družbi je postalo očitno, da krajevna samouprava zaostaja, zato se je za njen razvoj močno zavzel tudi on. Kot predsednik skupščine KS Črna in nato Žerjav je dal dragocen prispevek k vsebinskemu in prostorskemu preoblikovanju krajevnega samouprave v občini. Aktiven je bil tudi v kulturi, ne zgolj kot predsednik DPD Svoboda v Žerjavu, temveč kot človek, ki mu je kultura blizu in verjame, da je potrebna vsem.

5. Priznanje občine Ravne na Koroškem za leto 1985 je dobila V. P. 3868 MARIBOR za dolgoletno uspešno sodelovanje pri razvoju infrastrukture v obmejnih predelih občine ter za krepitev bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi.

Z enotami JLA iz V. P. 3968 sodelujemo v naši občini že 20 let. Njihov prispevek za razvoj kmečkega podeželja v občini je izredno velik. S skupnimi močmi smo do leta 1965 zgradili nad 36 km cest ter tako povezali odročne predele, kot so Strojna, Jamnica, Belšak, Podpeca, Lom, Koprivna in Bukovsko sedlo z dolino. Vojaki enot

Občinsko priznanje za V. P. 3868 iz Maribora

JLA in V. P. 3868 so vedno poprijeli tam, kjer je bilo najtežje.

Leta 1978 smo pričeli z akcijo — na vsako kmetijo telefon. Z delom smo pričeli tik državne meje in povezali s telefonskimi kablji vse obmejne in večino ostalih kmetij. Spet so nam priskočili na pomoč vojaki in starešine V. P. 3868. Njihov delež je bil tolikšen, da smo predračunske postavke za posamezne odseke znižali celo do 50 % in cenimo, da je po sedanjih cenah prispevek V. P. 3868 vreden več kot 120 milijonov dinarjev.

Velika je hvaležnost naših občanov za storjeno. Ponovno se je potrdila povezanost med JLA in nami vsemi, med delom so vzniknile nove bratske vezi med narodi in narodnostmi Jugoslavije, potrdila se je privrženost Titovi Jugoslaviji. Naj bo današnje priznanje namenjeno vsem vojakom in starešinam JLA kakor tudi vsem, ki so v teh 20 letih sodelovali pri razvoju naše občine.

6. Priznanja občine Ravne na Koroškem za leto 1985 je dobil KOROŠKI ZDRAVSTVENI DOM, TOZD Zdravstveni dom Ravne na Koroškem za uspešno uveljavljeno samoupravljanje, za strokovno rast in širjenje storitev in za uspešno uveljavljanje preventive v zdravstvenem varstvu delovnih ljudi in občanov.

Razvoj zdravstva na Ravnah je bil skokovit, v zdravi spregi z razvojem železarne in kraja. Iz skromne zasebne prakse so se v povojnem obdobju razvile oblike modernega zdravstvenega varstva z visoko razvito delitvijo dela, ustrezno strokovnostjo in predvsem s približanjem zdravstvenega varstva občanom. Storilnost zdravstvenih delavcev je visoka. Skupno število zdravstvenih storitev je nad republiškim poprečjem, zato imamo manj

bolnišničnega zdravljenja. Z nenehnim prizadevanjem po izboljšanju storitev in njihovi kakovosti se delavci zdravstvenega doma na Ravnah uspešno vključujejo v prizadevanja po zmanjšanju obolevnosti, ki kljub težjim razmeram v industriji ne presega republiškega poprečja. Posebno skrb posvečajo delavci ZD Ravne preventivi in širjenju zdravstveno-vzgojne dejavnosti, ko motivira in povečuje skrb posameznika za lastno zdravje. Zavedajo se, da le taka usmeritev omogoča uspešno ohranjanje zdravja.

Ob vsestransko uspešnem strokovnem delu je v tozdu ZD Ravne zgledno razvito in učinkovito tudi samoupravljanje ter delo družbenopolitičnih organizacij.

Kljub težjemu gmotnemu položaju v zadnjih letih lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da zaradi tega ni trpelo zdravstveno varstvo delavcev in krajanov, kar ponovno potrjuje vsestranska prizadevanja delavcev ZD Ravne in njihovo stabilizacijsko naravnost.

Želimo, da ostane povezanost delavcev ZD Ravne s krajanji še naprej tako pristna, njihova dejavnost pa še nadalje tako uspešna in vsestranska.

7. Priznanje občine Ravne na Koroškem za leto 1985 je dobil moški pevski zbor FUŽINAR, KUD Prežihov Voranc Ravne za dosežene uspehe v zborovskem petju, za uspešno predstavljanje kulturnega utripa naših krajanov v širšem družbenem prostoru in zamejstvu ter za vzgojo mladih ljubiteljev zborovskega petja.

Moški pevski zbor Fužinar je lani praznoval 15-letnico plodnega dela. Kdor поблиže pozna zgodovino zbora, ga zagotovo prevzame njegova življenjska sila in potreba njihovih članov po izpovedi te vrste. Nobena težava v preteklosti ni bila tako velika, da bi se lahko zoperstavila ljubezni do petja, tudi tovarištvu in želji po izpovedi tistega, kar redkobesednemu vsakdanu ni dano. Noben šiht ni bil pretežak, da po njem ne bi prepevali, včasih tudi v krajih, kjer je bila slovenska pesem že skoraj pozabljena.

Zbor je svojo visoko umetniško vrednost potrdil na tekmovanjih. Doseženi rezultati so posebej dragoceni tudi zaradi tega, ker velika večina članov zbora dela na izmene, kar povzroča težave pri vadbi. Kdor je zmožni toliko kot moški zbor Fužinar, zmore ponesti izvirnost in svojskost tudi v prihodnost, zmore obdržati umetnostno raven in vse tiste vrline, ki so zboru lastne od ustanovitve. Z veseljem in ponosom zremo na zborovo prehojeno pot, na pot spomina in uspehov, na pot prijateljstva, bratstva in tovarištva v pesmi in ljudeh. Zagotovo pri tem ne gre samo za umetniško izpoved, temveč tudi za široko odprto srce in dlan, tako značilno za pevce Fužinarja.

8. Priznanje občine Ravne na Koroškem za leto 1985 je dobilo ŠPORTNO DRUŠTVO FUŽINAR RAVNE za dosežene izjemne tekmovalne uspehe, za častno zastopanje občine na velikih tekmovanjih, za vzgojo športnikov vrhunske kakovosti ter širjenje amaterskega športnega duha.

Športno društvo Fužinar je bilo ustanovljeno leta 1947 kot nujna posledica hotenja Koroškega človeka po tovrstni dejavnosti, po športnem merjenju moči in sposobnosti tudi z drugimi. Nastalo je kot želja po sprostitev po napornem delu, a tudi kot spogledovanje z vrhunskimi dosežki, ki naj pridejo s trdim delom in nenehno vadbo. Usmeritev za tisti čas za marsikoga čista utopija, je vendarle že takrat naznanjala zanesljiv prodor koroških športnikov v širši slovenski prostor. Ustanovljeni klubi in sekcije so pod vodstvom športnih zanesenjakov nenehno širili krog tekmovalcev ob nenehni kakovostni rasti. Kmalu so širom domovine, pa tudi v zamejstvu, spoznali žilave športnike z Raven, dotlej večidel znanih samo po železarni. Veliko jih je bilo, ko so se nejeverno spraševali, koliko da naj bi bilo športnikov na Ravnah, ki dajejo svoje ljudi na olimpijske igre in na druga velika tekmovanja.

Z izgradnjo novih športnih objektov v parku telesne kulture so se kot meteor prebili k vrhu tudi plavalci, kar je bilo za nekatere docela nezaslišano. Od smučarjev tekačev, alpincev, prek igralcev namiznega tenisa, rokomet, šaha, nogometa, smučarskih skakalcev, kegljačev, atletov in odbojkarjev obeh ekip, ki trkata na vrata najvišjega zveznega razreda, gre v dalje glas o športnikih, združenih v športnem društvu Fužinar, o njihovih uspehih, ki za mnogokrat preraščajo velikost kraja in občine. Če so taki uspehi povrh še sad načrtne, v veliki večini amaterskega dela, smo lahko nanje upravičeno ponosni.

ČESTITAMO!

Občinsko priznanje za MPZ Fužinar

Franc Rotar

11. srečanje bratstva in enotnosti v Probištipu v SR Makedoniji

V Probištipu, bratskem mestu makedonskih rudarjev, ki se je rodilo šele po drugi svetovni vojni in v katerem je steklo prvo delavsko samoupravljanje v SR Makedoniji, je od 8. do 10. junija potekalo 11. tradicionalno srečanje bratstva in enotnosti — mladih in borcev iz 12 pobratenih jugoslovanskih občin: Podravske Slatine, Čačka, Varvarina, Beočina, Ulcinja, Bele Palanke, Bosanske Dubice, Cazina, Suve Reke, Gerešnice, Probištipa in Raven na Koroškem.

V tem makedonskem mestu, s katerim je pobratena samo občina Ravne na Koroškem, sta si dve generaciji, ki tesno korakata po poti, ki jo je začrtal Tito, stisnili roke in obljubili, da bosta ohranili in plemenitili med vojno priborjeno bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov.

Enajstega srečanja bratstva in enotnosti so se udeležili tudi mladi in borci ter delegacija občine Ravne na Koroškem, ki jo je vodil Maks Kragelnik, sekretar OK SZDL Ravne. Med 50 udeleženci iz Koroške, se je srečanja udeležil tudi Pavel Cesar, upokojeni ravenski železar, ki je bil med 2. svetovno vojno izgnan v Srbijo in nato v Makedonijo, v rudarsko mesto Probištip.

»Julija 1941. leta je bilo iz Mežiške doline izgnanih v Srbijo več kot 300 ljudi, med njimi tudi naša 5-članska družina,« je med vožnjo s sodobnim avtobusom tozda Potniški promet Prevalje, s katerim so potovali v Makedonijo Korošci, pripovedoval Pavel Cesar, predsednik komisije za izgnance, internirance in politične zapornike pri ravenskem občinskem odboru ZZB NOV. »Avgusta 1941 je okupator izbral skupino strokovnjakov iz mežiškega rudnika in nas odpeljal v Probištip. Tu je hotel za vsako ceno ponovno usposobiti rudnik svinca, ki so ga ob izbruhu druge svetovne vojne zaprli Angleži. Ker smo vedeli, kakšnega pomena je to za vojno, smo si izgnanci prizadevali usposobitev rudnika čimbolj zavlačevati. Zavedali smo se, da bo vsaka tona svinca manj prispevala k hitrejši svobodi. Danes, po 44 letih, lahko trdim, in o tem pričajo medvojni in povojni dokumenti, da smo izgnanci iz Mežiške doline veliko prispevali za svobodo,« je dejal Pavel Cesar.

Kljub temu, da so bile tesne prijateljske vezi sklenjene med Slovenci in Makedonci že leta 1941, je za ponovno zблиžanje obeh narodov moralo preteči precej časa. Šele leta 1978 je narodni heroj, makedonski akademik Mihajlo Apostolski dal pobudo, da se med vojno sklenjene vezi med Korošci in Probištipovci obnovijo in utrdijo. Tako sta bili listini pobratenja med obema občinama podpisani leta 1979 v Probištipu in leto kasneje na železarskih Ravnah.

Da je rudarsko mesto Probištip odprtih rok sprejelo nad 600 pobratimov iz vseh republik in avtonomnih pokrajin, je še najbolj potrdila svečana otvoritev 11. tra-

dicionalnega srečanja bratstva in enotnosti, ki se ga je udeležilo nad 3 tisoč gostiteljev in drugih. Vse je pozdravila Aleksandra Aleksovska, predsednica Skupščine občine Probištip. Na svečani otvoritvi, na kateri je bil prisoten tudi narodni heroj Mihajlo Apostolski, legendarni komandant partizanskih enot, pa je o današnjem težkem položaju Jugoslavije, predvsem pa o pomembnosti bratstva in enotnosti dokaj odkrito spregovoril dr. Uroš Andreevski, predsednik republiške konference SZDL Makedonije.

Jugoslovansko bratstvo in enotnost je od junija dalje bogatejša še za en pomemben pomnik bratstvu in enotnosti (postavilo ga je vseh 12 pobratenih občin), ki ga je v parku Bratstva in enotnosti v Probištipu odkril makedonski akademik Mihajlo Apostolski. Ob odkritju spomenika je Mihajlo Apostolski najprej spregovoril o letu 1941, ko so bili v Probištip izgnani tudi mežiški rudarji. Predvsem pa je govoril o današnjem položaju Jugoslavije ter dejal, da so vsi narodi Jugoslavije bili in so še tako močni in složni, da bodo

Predstavniki ravenske občine so zasadili spominsko drevo

Prapor pobratenih jugoslovanskih občin

premostili tudi sedanje težave. Ob tem pa je poudaril, da pridobitve, ki so si jih narodi Jugoslavije pridobili v 40 letih po vojni, ne more nihče vzeti. Nad vsemi, ki hočejo skaliti našo trdnost in enotnost, teh pa ni malo, pa morajo bdeti tudi mladi in borci iz pobratenih občin. V parku Bratstva in enotnosti so predstavniki pobratenih občin v spomin na letošnje srečanje zasadili tudi spominska drevesa. Spominsko drevo naše občine so zasadili Maks Kragelnik, sekretar OK SZDL Ravne, Jože Sedelšak in Toni Golob, predsednik OK ZSMS Ravne.

Pobratimi, udeleženci letošnjega srečanja, so se s svojimi gostitelji udeležili tudi velikega zborovanja v Leskovcu, kjer so si z velikim zanimanjem ogledali eno izmed najstarejših makedonskih cerkev, ki je bila zgrajena v 14. stoletju. Nedvomno pa bo vsem udeležencem letošnjega srečanja, kot tudi Probištipcem, ostal v spominu program, v katerem je nastopila tudi folklorna skupina KUD Gozdar iz Črne.

Pred odhodom iz Probištipa pa so se jugoslovanski pobratimi dogovorili, da se bodo prihodnje leto ponovno srečali na 12. tradicionalnem srečanju bratstva in enotnosti, ki bo v črnogorskem obmorskem mestu Ulcinj, ki ima nad 26 tisoč prebivalcev.

Ob koncu naj še na kratko predstavimo občino Probištip, gostiteljico letošnjega srečanja bratstva in enotnosti. Občina

Mladi iz ravenske občine na srečanju v Probištipu

Probištip, ki je najrazvitejša v SR Makedoniji, šteje nad 16 tisoč prebivalcev. Ti delajo in živijo v 31 krajevnih skupnostih. Čeprav že vsa povojna leta v Probištipu obratuje rudnik svinca in cinka Zletovo, in tam obratuje tudi seperacija, v kateri letno pridobijo 27 tisoč ton svinčenega in 14 tisoč ton cinkovega koncentrata, me-

sto Probištip ni onesnaženo, kot je denimo Zgornja Mežiška dolina. Kot smo se lahko sami prepričali, je Probištipcem veliko do zdravega okolja. Zato že vsa leta pošiljajo svinčev in cinkov koncentrat talit v Titov Veles in v Mežico. Le malo tega pretalijo za svoje potrebe v tovarni akumulatorjev Zletovo v Probištipu.

Franc Rotar

5. tradicionalno prvomajsko srečanje železarjev na RTC ravnских železarjev Ivarčko jezero

Po kresovanju na večer pred 1. majem in po budnicah, ki so jih po ravnских, prevajskih, mežiških in črnjanskih ulicah ubrano zaigrali godbeniki pihalnih orke-

strov ravnских železarjev, mežiških rudarjev in Svobode Prevalje, se je tradicionalnega prvomajskega srečanja v športno-rekreacijskem centru Železarne Ravne

ob Ivarčkem jezeru udeležilo nad 5000 ravnских železarjev, upokojencev in njihovih svojcev ter drugih občanov Mežiške, Dravske in Mislinjske doline.

Kljub temu, da je bila prvega maja Uršlja gora odeta v debelo snežno odejo, je bilo vsem, ki so se zbrali ob njenem vzhodu, ob zelenem Ivarčkem jezeru, toplo pri srcu. Ne toliko zaradi toplega prvomajskega vremena, ampak predvsem zaradi odkritih besed slavnostnega govornika Franja Miklavca, predsednika konference osnovnih organizacij Zveze sindikatov Slovenije Železarne Ravne, ki je spregovoril o trdnosti ravnских železarne in o tovarištvu in solidarnosti železarjev. Toplo jim je bilo tudi zaradi srečanja z delovnimi tovariši, znanci in prijatelji. In ne nazadnje tudi zaradi bogatega kulturno-umetniškega in zabavnega programa, ki so ga pozno v prvomajsko noč izvajali godbeniki pihalnega orkestra ravnских železarjev, pevci MPZ Vres, harmonikarji ravnskega harmonikarskega orkestra, folkloristi in Fantje treh dolin s pevci Bojanom, Zdenko in Igorjem Petrom ter Rajkom Stropnikom.

Toplo jim je bilo pri srcu tudi ob podelitvi prvomajskih delavskih priznanj zaslužni delavec, ki jih Železarne Ravne vsako leto podeli najprizadenejšim ravnским železarjem. Letos so priznanja prejeli: Jože Kotnik iz tozda Jeklarna, Ivan Kramer iz tozda Industrijski noži, Ivan Ovčar iz tozda Armature Muta, Angela Krauzer iz tozda Strojno gradbeno vzdrževanje, Edvard Tratnik iz tozda Projektivni izvajalni inženiring, Jože Gradiš-

5. tradicionalno prvomajsko srečanje ravnских železarjev ob Ivarčkem jezeru

nik iz tozda Razvoj proizvodnje in trga, Franc Legner iz tozda Kontrola in kako-vosti, Antonija Kreps iz Posebne finančne službe, Maksimiljan Pešl iz Računovodstva in posmrtno Jože Grabner iz tozda Jeklolivarna.

»Čeprav ravenski železarji praznik dela ponovno bolj svečano proslavljamo ob Ivarčkem jezeru, moram reči, da ga še vedno ne proslavljamo tako svečano, kot smo ga, denimo, praznovali kmalu po vojni,« je povedal dobitnik prvomajskega priznanja, zaslužni delavec Jože Kotnik, namestnik vodja proizvodnje v tozdu Jeklarna. »Poudariti moram, da je bil pred tridesetimi leti praznik dela resnično praznik, saj smo počitek vsi potrebovali. Takrat namreč v železarni nismo delali samo osem ur, ampak smo delali mnogo več ur na dan. Kakorkoli že, 1. maj je vsaj med železarji ponovno svečan praznik dela, saj ga vsako leto vedno več železarjev proslavlja tu ob Ivarčkem jezeru.

Sicer pa moram povedati, da smo ravenski jeklarji samo za kratek čas ustavili talilne agregate. Vsak izgubljen dan za nas veliko pomeni. Če bomo hoteli izpolniti letošnji plan proizvodnje jekla, se bomo morali zelo potruditi. Kljub številnim težavam, ki nas trenutno pestijo v jeklarni, si bomo prizadevali, da bodo vse

Za dobro počutje so poskrbeli tudi delavci tozda družbeni standard

naloge v roku opravljene. Priznanje, ki sem ga prejel, ni samo priznanje meni, ampak vsem v jeklarni. Zato nam mora

dati novih moči za opravljanje težkih in zahtevnih nalog v tozdu Jeklarna,« je sklenil Jože Kotnik.

Boris Jocič

Strokovni timi Železarne Ravne poročajo o svojem delu

Letos mineva četrto leto od organiziranja timskega dela v Železarni Ravne. Splošno mnenje je, da je ta način organiziranja strokovnega dela prinesel pomembne prednosti in se je uspešno uveljavil.

Strokovni kadri se bolj angažirajo pri povezovanju razvojnih, raziskovalnih in projektnih nalog.

Pred nami vsemi je zahtevna naloga, da delo stalnih strokovnih timov ustrezno razvijamo.

V 22 timih neposredno deluje 136 strokovnih delavcev železarne.

izobrazba	srednja	višja	visoka	magisterij	doktorat	skupaj
število	40	38	50	4	4	136
%	29	28	37	3	3	100

Pomembno je, da bomo v železarni našli organizacijske poti, da bodo ti, kot ostali kadri, ki posredno sodelujejo pri uresničevanju zastavljenih nalog, lahko učinkovito uveljavili svoje znanje.

Razvoj izdelkov, kapacitet ali reševanje katerih koli drugih problemov zahteva sodelovanje različnih strokovnjakov.

Prihodnost tozdov in delovne organizacije je odvisna predvsem od vrste izbranih razvojnih nalog.

Nedvomno je prvenstvena naloga odgovornih, da končno ustrezno rešijo nakičene težave in omogočijo razvoj in s tem večjo učinkovitost projektne organizacije. Če želimo usmerjati razvoj, je treba določiti, kako morejo biti naloge rešene. Priročnik za krmiljenje razvojnih in projekt-nih nalog imamo, tudi prilagodili smo ga današnji organiziranosti DO. V njem je opisan proces odločanja, ki ob največji možni zanesljivosti zagotavlja izvršitev nalog.

Že deset let pa ne najdemo organizacijskih rešitev za dosledno izvajanje predpisanih poti, kar se nam marsikdaj maščuje tako zaradi predvidenih terminov realizacij projekt-nih nalog kot tudi kvalitete opravljenega dela.

Skrajni čas je, da v železarni dobimo projekt-ni sekretariat, ki bo skrbel za izvrševanje projekt-nih in razvojno raziskovalnih nalog po predpisanem postopku, nadzoroval rokovo reševanje posameznih faz projekta ali raziskovalne naloge, vodil arhive dokumentacije projekt-nih in raziskovalnih nalog in evidenco stroškov. Prav tako bi usklajeval delo posameznih strokovnih timov, skrbel za ustrezno informiranje med timi itd.

Odbor za razvoj pri DS ŽR je letos večkrat obravnaval problematiko dela stro-

kovnih timov, projektne organizacije, razvojno raziskovalnih nalog, kot tudi odnos do zaposlovanja razvojnih kadrov.

Sprejel je vrsto sklepov in upamo lahko, da bomo v prihodnje hitreje reševali težave.

Vsem vodjem in sekretarjem timov smo tudi letos poslali obrazec »Poročilo o delu strokovnega tima« z zahtevo, naj kratko poročajo o izvršitvi programov in nalogah za prihodnje obdobje. Poročila v celoti in brez pomembnejših sprememb objavljamo:

PRENOS ZNANJA (ST1)

Vodja tima: Ferdo Grešovnik
Sekretar: Boris Jocič

Zaradi specifičnih nalog strokovnega tima za prenos znanja se le-ta ni sestajal v celotnem sestavu, ampak so njegovi člani delovali individualno na svojih področjih ter medsebojno usklajevali delo v manjših skupinah.

V prejšnjih letih je tim za prenos znanja veliko sodeloval pri oblikovanju dejavnosti ostalih timov. Znotraj Železarne Ravne je timska organizacija že dokaj izpopolnjena in so potrebne le še manjše dopolnitve glede na kadrovske spremembe in aktualno proizvodno problematiko. Tako je bil letos ustanovljen še strokovni tim ST 22 za optimizacijo uporabe vložnih materialov v jeklarni. Strokovni timi so na splošno dali velik prispevek pri obli-

kovanju vsebine in pri izvajanju raziskovalno razvojne dejavnosti.

Dobro se je uveljavilo sodelovanje med strokovnimi timi posameznih DO znotraj sozda SZ, pa tudi z inštituti in univerzo. Še posebej to velja za jeklarstvo, plastično predelavo in energetiko. Prav bi bilo, da bi se sodelovanje razširilo še na ostalih področjih, saj bi se s tem razvoj pospešil in pocenil.

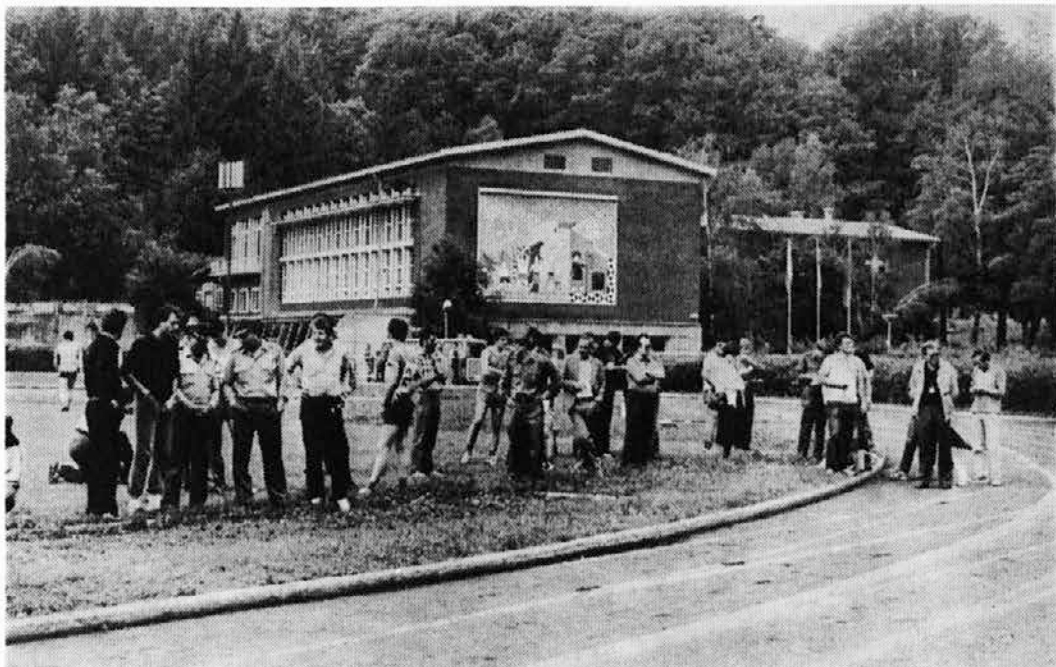
V zadnjem letu se je precej okrepilo sodelovanje na mednarodni ravni. Tako se je dolgoletno sodelovanje med univerzo v Clausthalu in odsekom za metalurgijo VTOZD Montanistika v Ljubljani razširilo še na Slovenske železarnice. S tem bomo pridobili možnosti poglobljenih raziskav na področju plastične predelave in jeklarstva ter sprotnega seznanjanja z razvojnimi tendencami v svetovni metalurgiji. Nadaljevalo se je tudi že tradicionalno znanstveno-tehnično sodelovanje z več vzhodnoevropskimi državami. Pri tem smo navezali nove stike s poljsko železarno Huta Warszawa.

Naši sodelavci so imeli nekaj predavanj na domačih in mednarodnih strokovnih posvetovanjih. Svoje članke so objavljali v Železarskem zborniku in tudi drugje. Raziskovalno-razvojno dejavnost v Železarni Ravne so prikazali na posvetu občinskih raziskovalnih skupnosti koroških občin v Radljah ob Dravi ter v Kotljah.

Sodelavci Železarnice Ravne so si pridobili že dragocene izkušnje pri prodaji znanja, zlasti s področja računalniškega krmljenja kakovosti. V okviru kooperacije z avstrijsko firmo INTECO pa se že kažejo možnosti prodaje kompletnega inženiringa.

Pri vseh naštetih dejavnostih so politiko prenosa znanja oblikovali člani tima ST 1, zlasti še tisti, ki so hkrati člani poslovodnega odbora.

Tudi v prihodnjem obdobju bo najvažnejša naloga tima za prenos znanja iskanje

S tekmovanja obmejnih enot Ljubljanskega armadnega območja na Ravnah

nje možnih oblik za pridobivanje in za prodajo znanja.

USMERJANJE STROKOVNO TEHNIČNE PROPAGANDE (ST 2)

Vodja tima: Franc Boštjan

1. Prospekti in katalogi

- Brzorezni čelici
- UKŽ-130 (Univerzalna krožna žaga)
- Nelegirani ugljični alatni čelici
- Čelici za cementiranje, nitriranje i poboljšanje
- HPS-600 — Hidravlična paketirna stiskalnica
- HKS — Stroji za preoblikovanje
- DA — Stroji za preoblikovanje
- KES — Stroji za preoblikovanje
- Priključna armatura RPA
- HPS-1000
- Kovaški stroj za oblikovanje KO
- Škarje aligator
- HVK-23 — pnevmatika
- HGTV 84 — prevmatike
- Snežnjak — sveder za sneg in led
- Alatne ploče
- Orodne plošče
- Kovani valji — angleško
- ABSN-100 — pnevmatika
- ABSN-175 — pnevmatika
- Naši čelici, naši proizvodi — 1984

2. Domači velesejmi:

- BIAM — Bienale orodnih strojev, Zagreb
- Mednarodni lesni sejem Ljubljana (Biennialni sejem)
- Mednarodni jesenski zagrebški velesejem
- Lesni sejem Sarajevo
- Lesni sejem Beograd

3. Tuji velesejmi:

- Metalobrabotka, Moskva
- sejem gradbeništva, Moskva
- sejem pločevine, Essen
- splošni sejem, Köln
- splošni sejem, Hannover
- Ligna, Hannover

- TIB Bukarešta
- splošni sejem, Alžir

4. Reklamni filmi

Dopolnili smo film o strojih za preoblikovanje ŽR in MM.

Isti film smo presneli na video kaseto in ga predvajali na sejmi v Moskvi in v Bukarešti.

PLAN 1985:

V letu 1985 planiramo tisk katalogov za valje — naši jeziki, vzmeti, hidravlike, skupen katalog nožev, rezalnega orodja, pil, pnevmatike in proizvodov Kovinarstva iz Ljubnega.

Udeležili se bomo štirih domačih velesejmov in tujih v Brnu, Plovdivu, Bukarešti, Teheranu, Tripoliju, Bagdadu, Hannoveru, Kölnu, Essnu in specialnega sejma orodnih strojev EMO 6 v Hannoveru.

PROJEKTNA ORGANIZACIJA (ST 3)

Vodja tima: Edo Pogorevc
Sekretar: Boris Jocić

Strokovni tim za projektno organizacijo je po odhodu prejšnjega vodja Jožeta Rodiča v SOZD SZ doživel kadrovske spremembe z namenom, da se delo tega tima nadaljuje z enako intenzivnostjo kot prej.

V letu 1984 je tim obravnaval: poročilo o stanju projektnih nalog, problematiko izvajanja projektnih nalog, sporazum o združevanju deviznih sredstev s Fakulteto za strojništvo Ljubljana, okvirne pogodbe o razvojno raziskovalnih nalogah z drugimi institucijami, nagrajevanje projektnih nalog in projektno nalogo CAD-CAPP-CAM.

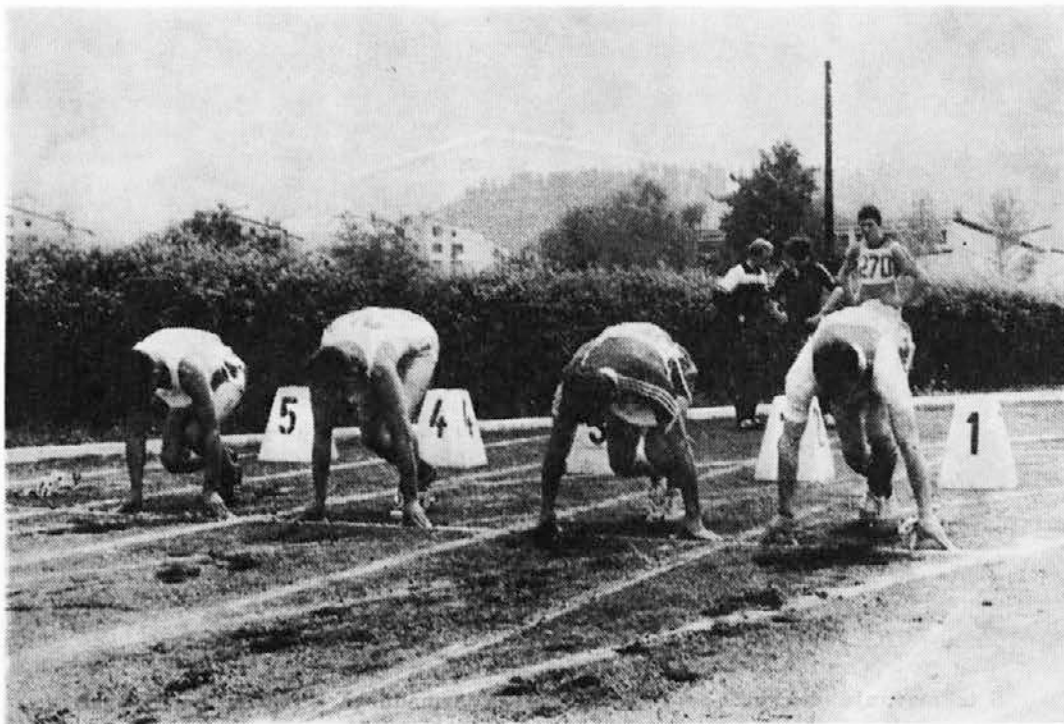
Tim je sprejel stališča do vseh obravnavanih gradiv in jih posredoval v obravnavo odboru za razvoj pri DS ŽR ali drugim službam.

Za večino vprašanj smo našli ustrezno rešitev. Nismo pa zadovoljivo rešili stimuliranja dela v projektnih timih.

V letu 1985 je bilo v delu 61 projektnih nalog, od tega na novo odprtih 14. Zaključenih je bilo 14 nalog.

Uspešen skok

Na startu

STANDARDIZACIJA (ST 4)

Vodja tima: Matej Smrtnik
Sekretar: Boris Jocič

Tim se je v letu 1984 redno sestajal.

Na svojih sejah je obravnaval osnutke TS in jih potrjeval za javno obravnavo, teze za spremembe in dopolnitve zakona o standardizaciji, enotno nomenklaturu izdelkov in drugo.

Tim je sprejemal TS s področij t. i. nul-tih standardov, časovnih normativov, tipizacije veznih elementov, analiznih in tehnoloških predpisov, organizacijskih predpisov, novih jekel Železarne Ravne itd.

Tim si bo v prihodnje prizadeval zagotoviti tovarniški standardizaciji take pogoje in možnosti razvoja, da bomo z njeno pomočjo bolj učinkovito zagotavljali ekonomski in tehnični napredek v DO.

Glavne njegove naloge so:

- tipizacija jekel in sestave jekel
- standardizacija tehnoloških predpisov
- prenos rezultatov raziskav v proizvodnjo
- tipizacija kontrolnih, kakovostnih in prevzemnih predpisov
- tipizacija izdelkov, nabavljenega materiala
- tipizacija orodij, strojev in naprav
- grupna tehnologija
- organizacijski predpisi

Posebno pozornost bomo morali nameniti kontroli izvajanja in uporabe tovarniških standardov.

RAČUNALNIŠTVO (ST 5)

Vodja tima: Gvido Kacel
Sekretar: Majda Pesjak

Računalniško podprt informacijski sistem, ki smo ga v železarni začeli uvajati leta 1971 na poslovnem in leta 1977 na procesnem področju, se je zelo razširil in je postal vsakdanje orodje delavcev pri opravljanju dejavnosti v službah, na delovnem mestu ob stroju, v skladišču, skratka, v vseh delih delovnega procesa.

Prvotne obdelave informacij, ki so jih dobivali uporabniki izključno z izpisom na papirju, vedno bolj zamenjujejo terminalske obdelave. Danes so uporabniki v železarni priključeni na računalnik že z okoli 200 terminali. To izboljšuje kakovost storitev, potrebnega je manj papirja, uporabniki so bolj odgovorni za točnost podatkov, pretok informacij je hitrejši itd.

Ceprav je bilo v preteklih letih izdelanih nad 2300 programov, so želje uporabnikov po novih dodatnih obdelavah vedno večje. Omenjene zmogljivosti organizatorjev, programerjev in pa nujno vzdrževanje že izdelanih programov ne omogočajo, da bi hitreje napredovali in takoj vse zadovoljili.

V letu 1984 so bili v službi za avtomatsko obdelavo podatkov izdelani naslednji programi:

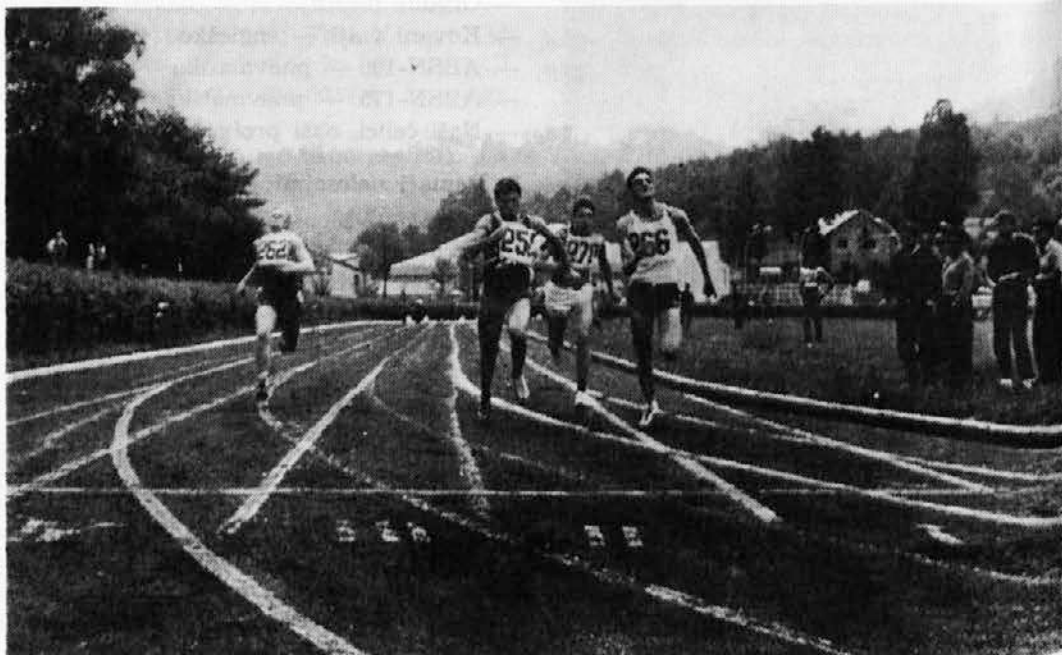
- devizni saldakonti dobaviteljev,
- obdelava sestavnih osnovnih sredstev s pregledom in ažuriranjem zalog rezervnih delov,

- obračun proizvodnje v tozdu SiD
- obračun stroškov električne energije v Železarni Ravne
- obračun storitev za tozda ETS in Transport
- dnevno spremljanje skupne, interne in blagovne proizvodnje
- vodenje plansko-statističnih skupin proizvodov
- povezava IBM in PDP računalnika
- terminalska obdelava za MSA
- kreiranje DL/1 datoteke za:
 - osnovna sredstva
 - personalno evidenco
 - statistične podatke
 - izvozno fakturiranje
- izračun osnov za poračun OD invalidov
- obračun bolezni po novem SaS
- ON-line izračun ponudbenih kalkulacij
- sinteza odprtih naročil kupcev po skupinah izdelkov
- tvorba vhodnih stavkov za CAPOSS
- bateh vodenje naročil dobaviteljem
- pregled delovnih nalogov za DO TSD
- izračun zasedenosti kapacitet za aktivne delovne naloge
- reorganizacija vseh obstoječih ON-line obdelav zaradi širitve računalnika in standardizacije ekranskih zapisov.

Služba za avtomatizacijo proizvodnih procesov se je v letu 1984 vključevala v razreševanje problemov in racionalizacijo s tistimi projekti, ki jih je omogočala oprema in kadri.

Glavni projekti so bili:

- terminalsko vodenje zalag skladišča za vložni material tozdov SiD, Pnevmatični stroji, Orodjarna in SGV
- terminalsko vodenje skladišč v tozdu Industrijski noži
- dokončanje programov za krmiljenje proizvodnje v Kalilnici
- izdelava programov za tekoči obračun šarž in izkoristka ter izpis šaržnega kartona
- izdelava programov za ponovno tehnologijo
- dopolnitev programov za splošno tehnologijo

... in cilju

Pri krogu

- dopolnitev programov za elektro vodenje v jeklarni (zaradi sprememb tehnologije)
- zaključni projekt EPŽ
- izdelava programov za napoved prekaljivosti
- programi za CAPOSS, ki so pripravljene za tozd Industrijski noži (poskusno delo in šolanje je bilo že v mesecu decembru)
- razvoj dela na grafični postaji (CAD), ki je že izkoriščena 180 ur mesečno
- grafična kontrola NC trakov
- izdelani so bili poskusi za poslovno grafiko
- vzdrževanje programov.

Približno 10% kadrov smo angažirali za zunanje uporabnike (prodaja znanja), kot so INTECO, Avstrija, Rudnik Mežica, Železarna Jesenice, Store, Energoinvest, Gostol, SSTNPU Ravne, Koroški zdravstveni dom.

Strojno opremo za poslovni računalnik, ki smo jo načrtovali, smo dobili. V mesecu decembru 1984 smo povečali centralno enoto od 4 MB na 8 MB spomina, pridobili dodatne terminale ter diskovno enoto.

V letu 1985/86 bodo službe razvijale računalniško podprt informacijski sistem na naslednjih glavnih področjih:

- izdelava računalniško podprtega sistema v nabavi (naročila, potrebe, prevzem)
- nadaljnje uvajanje računalniško podprtega planiranja zmogljivosti
- terminiranja nalogov in krmiljenja proizvodnje v tozdih Industrijski noži ter Stroji in deli (CAPOSS)
- nadaljnje uvajanje vodenja stanja materiala v skladiščih (Industrijski noži, Stroji in deli, Valjarna)
- nadaljnji razvoj programov za finančno poslovanje (menic, direktno zajemanje računov itd.)
- nadaljevanje programa za izračun ekonomske investicij

- usposabljanje uporabnikov za delo s terminali
- nadaljevanje razvoja programov za devizno poslovanje
- uvedba terminalske obdelave v dislociranih tozdih
- priprava projekta za uvajanje CAD/CAM sistema
- izdelava programov za prodajo znanja
- ostali programi, ki bodo nujni zaradi dopolnitev sistema OD ter sprememb predpisov.

V letu 1985 načrtujemo nakup opreme za procesne računalnike (rezervni računalnik iz Jeklarne). Začeli pa bomo tudi z dejavnostjo za odobritev zamenjave preostalega dela računalnika IBM, ki ga imamo sedaj v najemu.

Tim za računalništvo bo, tako kot doslej, dajal glavne usmeritve, potrjeval nove projekte, odobral nakup opreme in nadzoroval uresničevanje projektov.

MEHANIZACIJA, AVTOMATIZACIJA, ROBOTIKA (ST 6)

Vodja tima: Jože Geršak
Sekretar: Boris Jocič

Tim je obravnaval predlog SaS o ustanovitvi Raziskovalno-razvojne enote za robotizacijo v okviru Raziskovalne skupnosti Slovenije. Predlagal je, da Železarna Ravne pristopi k SaS z nekaterimi pripombami na osnutek sporazuma. Član tima je predstavljal ŽR kot delegat na skupščini.

Člani tima so sodelovali pri ustanovitvi razvojnega oddelka za robotizacijo v Železarni, in sicer skupine za tehnologijo in konstrukcijo avtomatiziranih naprav in skupine za razvoj krmilnikov.

V tem razvojnem projektu so naloge:

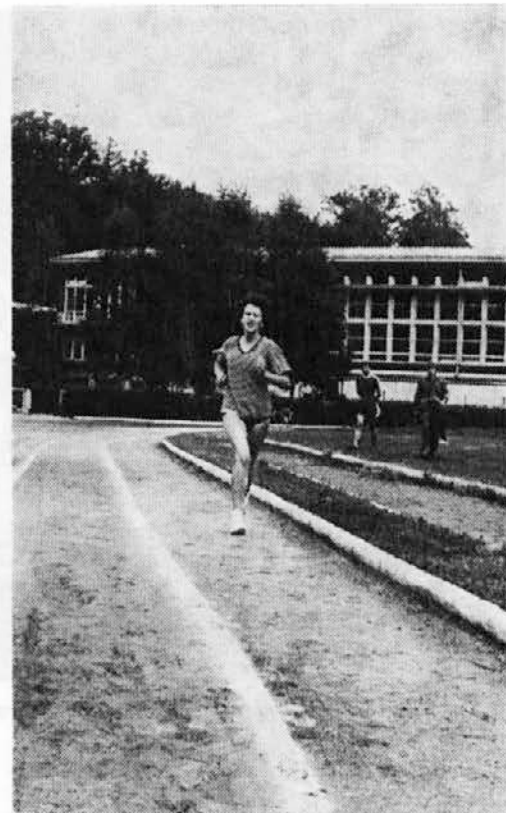
- Robotizacija delovnih mest v čistilnici in drugih težkih obratih železarne
- Projektiranje in proizvodnja mehaniziranih deformacijskih celic
- Avtomatizacija energetskih sistemov.

Tim za mehanizacijo, avtomatizacijo in robotiko bo nadziral program, usmerjal delo skupin, skrbel za sredstva, določal prioriteto nalog in finančno konstrukcijo projektov.

Naloge v delu:

- Avtomatizacija doziranja Al v EOP (TOZD Jeklarne):
Prvi industrijski preizkusi naprave so bili uspešni.
Odpraviti je bilo treba nekatere napake na elektroniki. Po uvajanju delavcev v upravljanje s strojem se bo ta uporabljal za končno legiranje Al pri cementacijskih jeklih na VAD napravi v jeklarni II.
- P 83: Avtomatizacija delovnih postopkov v čistilnici jeklolitine (TOZD Jeklolivarna).
- Robot ASEA IBR-60: Tim meni, da so dosednji rezultati pri uvanjanju robota v čistilnici jeklolivarne glede na vložena sredstva nezadostni, in je zato sprejel nekatere ukrepe za izboljšanje stanja.

Do konca rekonstrukcije strojne kaluparnice je treba opraviti vsa pripravljena dela in omogočiti redno obratovanje.

Tudi dekleta KAK so tekmovala

Nabaviti in montirati je treba tudi ustrezno rezalko in izpopolniti zavore »roke« robota.

Tim je organiziral strokovno izpopolnjevanje dveh delavcev v robotizirani celici livarne VOLVO v Arviki na Švedskem.

V letu 1984 je naprava ASEA IBR-60 obratovala skupno 1344 ur.

- zasredilni stroj (TOZD SiD):
Dokumentacija je pripravljena. V izdelavi je kosovnica.
- Namenski stroj za rezanje trnov (TOZD SiD):
Izdelava dokumentacije je v programu za l. 1985.
- Avtomatizacija posnemanja robov na vzmetnih listih (TOZD Vzmetarna):
V teku je ugotavljanje možnosti uporabe mehanizirane roke za brušenje vzmetnih listov. Roko je razvila Fakulteta za strojništvo v Ljubljani.
- Avtomatska strega kalilnega stroja (TOZD Vzmetarna):
Realizacija naloge je v programu za l. 1985.
- P 118: Koničenje vzmetnih listov (TOZD Vzmetarna):
Stroj za valjanje vzmetnih listov je preizkušen. Rezultati so ugodni.
- P 107: Avtomatizacija kaljenja segmentov (TOZD Kalilnica):
Aktivnosti v začetni fazi izdelave projekta so bile zelo velike. Manipulacijska naprava je prirejena za kaljenje in suho testiranje. Sedaj je pri napredovanju dela zastoj, ki ga bo moral tim odpraviti. Zaključek naloge je predviden v l. 1985.
- P 127: ASEC kalilna naprava za induksijsko kaljenje valjev (TOZD Kalilnica):
Po rekonstrukciji in montaži je bila naprava testirana.
- mehanizacija vpenjanja (TOZD Industrijski noži):
Izdelana je tehnična dokumentacija.

Še dva kroga

NEUSPELA METALURŠKA PROIZVODNJA (ST 7)

Vodja tima: Ferdo Grešovnik
Sekretar: Anita Čebulj

Tim se je redno sestajal vsako četrtletje. Obravnavali smo poročila o količini in strukturi neuspele proizvodnje v preteklem obdobju. V sodelovanju z drugimi strokovnimi timi smo analizirali vzroke za neuspelo proizvodnjo ter podali programe odpravljanja teh vzrokov.

Dali smo pobude za izdelavo tovarniških standardov za:

- prevzemne pogoje Valjarna — Jeklovlek
- tehnološke predpise čiščenja, ogrevanja in ohlajanja obdelovancev v Kovačnici.

Večkrat smo opozorili na koordinirano delo med tozdi. Tako naj bi Jeklarna sproti obveščala Kovačnico, katere šarže so vakuumsko obdelane in katere niso, da bi v Kovačnici lahko v tehnološkem procesu planirali potrebo po H_2 žarjenju. Predstavniki Jeklarne so opozarjali na sortiranje odpadkov.

Predlagali smo tudi ukrepe za odpravljanje ozkih grl, ki zavirajo hitrejšo odpremo izdelkov in polizdelkov, npr. v delavnici za izdelavo preizkušancev za določitev mehanskih lastnosti. V kovačnici je velika ovira pomanjkanje opreme za kontrolirano ohlajanje.

Skoraj na vsakem sestanku je bila ponovljena zahteva, da naj količina neuspele proizvodnje vpliva na osebni prispevek delavcev v tozdu. Pred realizacijo tega je bil sklican sestanek tima s predstavniki službe za sistem OD. Na njem so bili potrjeni doslej veljavni normativi za utežni delež neuspele proizvodnje v posameznih tozdi. Bilo pa je enotno mnenje, da bi bil veliko realnejši vrednostni delež neuspele proizvodnje in bo nujno treba preiti tudi na tako prikazovanje.

Novi podatki kažejo, da je količina neuspele proizvodnje v Jeklarni v zadnjih mesecih bistveno padla. Temeljita analiza pojava bo dala ideje za izboljšanje stanja glede neuspele proizvodnje še v drugih tozdi.

V prihodnjem obdobju bo teklo delo tima za neuspelo metalurško proizvodnjo na enakih osnovah kot doslej.

NEUSPELA MEHANSKA PROIZVODNJA IN FINALIZACIJA (ST 8)

Vodja tima: Tone Pratkanec
Sekretar: Berta Grešovnik

Sedanja organiziranost tima za neuspelo proizvodnjo v mehanski predelavi in finalizaciji je neučinkovita, ker je specifičnost problematike od tozda do tozda različna.

Iz teh razlogov se celoten tim ne sestaja, zelo pogosto pa se sestajajo ustrezni strokovnjaki (konstrukterji, tehnologi, razvojniki itd.), ko morajo rešiti konkretno problematiko neuspelega izdelka ali tehnologije. Pogosto iz teh problemov neuspele proizvodnje nastajajo obsežne raziskovalne naloge, ki jih izvajajo domači in tuji sodelavci. Tako npr. že več let raziskujemo brusilni proces pri nožih in valjih zaradi veliko neuspele proizvodnje, ki je bila posledica brušenja.

Drugo področje reševanja neuspele proizvodnje je operativnega značaja in se dnevno odvija v posameznih obratih ali pri strojih in izdelkih. Sestajanje tima za reševanje te dnevne problematike je nemogoče in tudi strokovno neefektivno, zato bi bilo treba ponovno analizirati učinkovitost tima za neuspelo proizvodnjo in ga ustrezno reorganizirati po tozdi ali po skupinah izdelkov.

Imeti tim za neuspelo proizvodnjo mehanskih tozdov, problematiko pa reševati drugje, kjer je praktično možno, nima smisla, zato predlagam, da spremenimo obliko dela.

JEKLARSTVO — TEHNOLOGIJA, KAKOVOST, RAZISKAVE IN RAZVOJ (ST 9)

Vodja tima: Alojz Rozman
Sekretar: Rudi Hovnik

Strokovni tim za jeklarstvo se je v preteklem letu sestajal po potrebi v celotni ali delni sestavi, odvisno od tematike, ki smo jo obravnavali.

Jeklarski tim je ocenil poročilo raziskovalnih nalog MI za leto 1984.

Pregledali in ocenili smo predloge raziskovalnih nalog za leto 1985 in predlagali nekatere dopolnitve in spremembe programov v preteklem letu.

Tim za jeklarstvo je v preteklem letu sodeloval s projektnim timom za uvedbo ponovne metalurgije pri uvajanju VAD in VOD postopka v jeklarni I.

V prakso smo uvedli dezoksidacijo cementacijskih jekel s streljanjem Al žice.

Osvojili smo pretaljevanje EPŽ bran 500×1000 mm.

Naloge: Razvoj metode za kontrolo hitrosti litja jekla v kokile. Uvajanje računalniškega izračuna dezoksidacije in korekture sestava žlindre. Izkoriščanje sekundarnih surovin — žlindre, so še v teku.

Tim je na sestankih vedno obravnaval tudi kemijsko analitiko, predvsem naslednja tri področja:

- kvantometrsko analizo žlinder
- kvantometrsko analizo nikljevitih zlitin
- možnosti skrajšanja časov kemijskih analiz.

Jeklarski tim je uspešno sodeloval s timom za plastično predelavo in s timom za livarstvo pri reševanju tehnološke problematike.

Program jeklarskega tima za leto 1985:

Tim si je za prihodnje obdobje zadal cilj končati že zastavljene naloge:

- optimizirati ogrevanje ponove
- razviti metodo za kontrolo litja
- uvesti možnost izkoriščanja sekundarnih surovin
- uvesti VOD postopek v jeklarni I v redno prakso
- uvesti računalniški model izračuna dezoksidacije pri VAD postopku
- uvesti računalniški izračun dezoksidacije in korekture sestave žlindre pri EPŽ postopku.

Med naloge tima v prihodnjem obdobju spada tudi sodelovanje s sorodnimi timi v ŽR kakor tudi z jeklarskimi timi posameznih slovenskih železarn in s timom za jeklarstvo oz. Slovenske železarne.

LIVARSTVO (ST.10)

Vodja tima: Mirko Okrogelnik
Sekretar: Marija Piko

V letu 1984 je tim za livarstvo od predvidenih nalog reševal naslednje:

1. Vodno steklo:

Potekajo priprave za proizvodnjo vodnega stekla v Sloveniji. Sodelujejo Termit, FNT, ŽR in druge livarne. Pospešiti je treba uvajanje vodnega stekla za samostreževalne postopke.

2. Domači oplaščeni peski brez dušika:

Izvedeni so bili prvi industrijski preizkusi z domačimi oplaščenimi peski brez dušika. Prvi rezultati so dokaj ugodni. V letu 1985 je treba preiti na redno uporabo domačih oplaščenih peskov.

3. Litje pilger valjev:

Istočasno potekajo ukrepi za izboljšavo kvalitete pilger valjev na treh področjih: — litje pilger valjev direktno v kokilo

- litje pilger valjev v kokilo z vmesno plastjo peska
- izboljšava sedanje tehnologije.

4. Izboljšanje gospodarnosti oblog livnih ponovc v livarni posebne litine:

Dosedanji poizkusi niso dali zelenih rezultatov. Pospešiti bo treba poizkuse za uporabo materialov iz odpadnih ognjestalnih gradiv.

5. Uvajanje toplotne obdelave CHR-ard in NIH-ard litin v čistilnici:

Uvedba toplotne obdelave v čistilnici je povezana s primerno opremo, ki jo je treba čimprej nabaviti in postaviti.

6. Uvajanje proizvodnje v rekonstruirani jedrarni:

Za redno proizvodnjo ni ovir. Postopoma je treba prilagajati sedanje jedrarnike za delo na novih strojih.

7. Izboljšanje površine in tesnosti pri ulitkih za Armature:

Površina se je v splošnem izboljšala s prehodom na proizvodnjo na furanski liniji in v livarni posebne litine, tesnost pa se je izboljšala z rekonstrukcijami nekaterih odlitkov.

Tim se je poleg tega ukvarjal s problematiko vročih razpok pri tankostenskih armaturah in s problematiko razpok pri nizko legiranih jeklih. Reševal je tudi manjše probleme, ki so se pojavljali v proizvodnji.

Program dela tima za leto 85:

1. Vse nedokončane naloge iz leta 1984/85 je treba nadaljevati in čim prej zaključiti.
2. Pojavljanje vseh vrst razpok je treba razjasniti in jih odpraviti.
3. Uvesti je treba odstranjevanje livnega in napajalnega sistema s tornjo žago, kjerkoli je mogoče.
4. Pri velikih votlih tenkostenskih ulitkih uvesti kombinirano izdelavo jeder za izboljšanje razpada.
5. Izdelati študijo o gospodarjenju z livarskimi peski.

VROČA PREDELAVA (ST 11)

Vodja tima: Janez Kovač

Sekretar: Andrej Kokalj

V obdobju od maja 84 do maja 1985 sta tako valjarski kot kovaški tim redno delovala. Poudarek njunega dela je bil na posameznih področjih vroče predelave, posebno še letos, ko je leto kvalitete. Pri plastični predelavi jekla s kovanjem smo reševali naslednje naloge:

- usvajanje novih tehnologij
- izdelava predpisov ohlajanja ter čiščenja med posameznimi fazami kovanja
- načrtovanje nove tehnologije za nove kvalitete in izdelke
- raziskave novih postopkov termične obdelave
- povezovanje raziskovalnega dela s FNT — VTO Montanistika — katedro za preoblikovanje v Ljubljani — na konkretnih področjih — kov. stroj.

V letu kvalitete sodeluje tim pri reševanju problematike kovanja utopnih jekel na večjih dimenzij, kovanja utopnih jekel na

kovaškem stroju, spremembe tehnologije kovanja nekaterih jekel, kosmičev ter nenakomernosti zrna.

Pri plastični predelavi jekla z valjanjem pa smo reševali naslednje naloge:

- reševanje problematike kontrolne linije — izboljšanje ravnosti gredic ter izdelave kriterijev za ocenitev notranjih in površinskih napak
- predelava novih vrst jekel
- sodelovanje s Fakulteto za naravoslovje in tehnologijo — katedro za preoblikovanje — pri skupnih raziskovalnih nalogah.

HLADNA PREDELAVA (ST 12)

Vodja tima: Anton Godec

Sekretar: Ivan Kos

V obdobju maj 84 — maj 85 smo imeli tri sestanke strokovnega tima ST 12. Poleg rednih, stalnih točk dnevnega reda lahko poudarimo naslednje naloge, ki smo jih v timu obravnavali in reševali:

1. Naprava za kontinuirni nanos nosilca maziva, ki stoji v sklopu razmaščevalno toplotne linije je izdelana. Napravo smo preizkusili konec maja.

2. V razmaščevalno toplotni liniji je prišlo do spremembe pri navijalni napravi. Horizontalno osemvretensko napravo je zamenjala osemvretenska vertikalna naprava. Pri tej je vsak navijalni bobn ločeno voden, kar omogoča optimalno proizvodnjo.

3. Pri globinski peči za rekristalizacijsko žarjenje vlečene žice je bila montirana avtomatska regulacija.

4. V tehnološko — proizvodnem ciklusu vlečenja žice in palic smo vpeljali novo nosilno sredstvo. Prednost tega sredstva je predvsem v tem, da vsebuje antihigroskopske snovi, ki v času skladiščenja onemogočajo dostop vlagi; kolobarjev ni treba dodatno sušiti.

5. Nadaljevali smo nalogo vlečenja varilne žice za MIG postopek varjenja. Tu smo v zadnji fazi prešli na mokro vlečenje, ki zagotavlja lepšo in čistejšo površino žice.

6. V okviru raziskovalne naloge 0-8501 smo na žici za izdelavo vijakov preizkusili novo, plastično mazilno sredstvo. Naloga še ni v celoti zaključena.

7. Tehnološko smo usvojili vlečenje žice nove kvalitete jekla PK-11 EX z nizkim ogljikom. Izdelali smo osnovno žico za oplasčene elektrode kakor tudi žico za varjenje po MIG postopku.

8. Sodelovanje našega tima z zunanjimi inštituti:

- Z Metalurškim inštitutom poteka naloga za vlečenje brzorezne varilne žice v dimenzijah $\varnothing$ 3,25 mm, $\varnothing$ 1,6 mm in 1,2 mm
- Inštitut Jožef Stefan je prevlekel votlice s TiC oziroma TiN
- Vzpostavili pa smo tudi stik z inštitutom Boris Kidrič, ki nam je v preizkušanje že poslal domača mazilna sredstva.

V programu za prihodnje pa imamo naslednje naloge:

- Optimizacija tehnologije na novem finem žičnem stroju KOCH

Starešine z zanimanjem spremljajo tekmovanja

- uvajanje tehnologije vlečenja jekla K 13 N za varilno žico
- izdaja tovarniškega standarda »Prezemni pogoji za jekla VALJARNA — JEKLOVLEK
- uvajanje tehnologije vlečenja elektrodne žice kvalitete 29/9 v dimenziji $\varnothing$ 2,5 mm do 5,0 mm
- Prav tako pa bomo sodelovanje z inštituti (točka 8) nadaljevali pri vseh zastavljenih nalogah.

VALJI (ST 13)

Vodja tima: Janko Gnamuš

Sekretar: Hedvika Zorčič

Tim za valje se je sestajal po potrebi in obravnaval problematiko v proizvodnji, kvalitetno problematiko, terminsko problematiko, raziskave in razvoj ter analizo reklamacij.

V tehnologiji proizvodnje sendzimir valjev nastanejo problemi, če v posameznih fazah izdelave odstopamo od predpisane tehnologije. Zato je treba zaostri tehnološko disciplino v vseh fazah tehnologije izdelave valjev.

Kakovost sendzimir valjev je treba izboljšati. Tim predlaga, da bi vložek kovali kampanjsko, in to skupaj približno 20 ton, ter ga mehko odžarili v konti peči valjarne. Kvalitetno mehko žarjenje odkovkov nam pri končni toplotni obdelavi povzroča minimalne deformacije.

Za končno toplotno obdelavo je treba izdelati zelo natančne tehnološke predpise.

Termini so pereči, kadar gre za sendzimir valje, ki jih izvažamo na zahod ali v ZDA.

Ustvariti si moramo minimalno zalogo EPŽ ingotov, s čimer bomo lahko vedno pravočasno preskrbeli vložek Strojem in delom.

Raziskovalne naloge:

- podporni valji za kvarto ogrodje Ø 836 mm iz kvalitete OTV za toplo valjanje aluminija
- valjani vložek za sendzimir valje od Ø 20—Ø 80 mm iz kvalitete OCR12 VMS, BRM1 in UTOPMO6
- postopek za odpravo zaostalega austenita pri sendzimir valjih
- indukcijsko kaljenje valjev nad Ø 500 mm s frekvenco 50 Hz
- Fakulteta za strojništvo opravlja več pomembnih nalog za izboljšanje kvalitete sendzimir valjev in valjev za hladno valjanje (brušenje in obrabnost sendzimir valjev)
- na osnovi obrabnosti naših delovnih sendzimir valjev za valjanje nerjavnih jekel izboljšati kakovost oziroma obrabnost valjev.

Tim meni, da bi morali razvijati zaključeno proizvodnjo valjev. Perspektive prodaje valjev za hladno valjanje doma in v izvozu so velike, enako velja tudi za sendzimir valje. Tim z veliko pozornostjo spremlja vse reklamacije, jih analizira in ustrezno ukrepa.

Program dela za leto 1985:

- realizirati vse nakazane raziskovalne naloge
- v tehnologiji izdelave se je treba posvetiti predvsem problemom ozkih grl, kakovosti in rokom.

INDUSTRIJSKI NOŽI (ST 15)

Vodja tima: Alojz Knez

Sekretar: Roman Pori

Strokovni tim za strojne nože je v obdobju maj 84—maj 85 delal nad uresničevanjem programov dela za leto 1984.

V letu 1984 je imel le dva sestanka, vendar zaradi tega ne moremo reči, da ni delal.

Zaradi narave dela (pospešena proizvodnja za izvoz) in zaradi narave problematike so se »na hitro« sestajali člani tima, ki so v določenem trenutku lahko kaj prispevali k rešitvi posameznih problemov.

Problemi v proizvodnji so vsakodnevni in jih je treba rešiti takoj.

Večje probleme dolgoročnega značaja skušamo rešiti na sestankih tima, kjer dobijo posamezni člani zadolžitve, ki naj bi pripomogle k rešitvi problemov.

Tim si je v letu 1984 med drugim zadal nalogo rešiti problem neuspele proizvodnje nožev iz jekla compound, ki je je čedalje več. To neuspelo proizvodnjo je tim hotel rešiti s pomočjo izdaje novih kakovostnih predpisov, vendar je uvidel, da je to premalo, zato se je odločil za sestanek tima za nože, na katerega je povabil predstavnike Valjarne.

Ob pretresu postopkov valjanja in toplotne obdelave smo prišli do enotnih zaključkov, da problema zavaljanja škaje, ki je vzrok št. 1 za največ neuspele proizvodnje, grafičnih nožev za izvoz ne bomo rešili, dokler v Valjarni ne bodo dobili nove ogrevalne peči in odškajevalne naprave.

Problematika toplotne obdelave compound lamel za furnirske nože dolžine nad 5 m je poglavje zase in jo skušamo rešiti z improvizacijami, ki pa jih jeklo, iz ka-

terega so noži narejeni, ne dovoljuje, posledica tega pa je veliko neuspele proizvodnje. Tim je mnenja, da proizvodnje furnirskih nožev dolžine nad 5 m ne smemo opustiti, čeprav kalilnica v Industrijskih nožih za to ni opremljena in jih kali z vsemi improvizacijami Valjarna, ki pa prav tako za to delo ni opremljena.

Industrijski noži bodo morali pospešiti rekonstrukcijo agregatov (povečanje peči in kalilnega aparata na dolžino 6 m), kajti le tako bomo rešili problem neuspele proizvodnje pri termični obdelavi nožev dolžine nad 5 m.

Tim za nože je pregledal tudi finančni plan raziskovalno razvojne dejavnosti za leto 1985 in ugotovil:

- da so sredstva, namenjena za raziskovalno razvojno dejavnost Industrijskih nožev glede na realizacijo prihodka tozda, načrt modernizacije in plan raziskovalno razvojne dejavnosti očitno premajhna
- v planu raziskovalno razvojnih dejavnosti pogrešamo odgovorne nosilce nalog, ki bi morali bdeti nad uresničevanjem zastavljenih nalog.

Ce so postavljene samo naloge brez točno opredeljenih nosilcev in njih kompetenc, je plan sam sebi namen.

Zato tim za strojne nože predlaga, da se za vse naloge v finančnem planu raziskovalno razvojne dejavnosti Železarne Ravne za leto 1985 določijo nosilci posameznih nalog, ki bodo odgovorni za njihovo uresničevanje.

PNEVMATičNI STROJI (ST 16)

Vodja tima: Milan Slatinšek

Sekretar: Marjan Lečnik

Program:

1. Reševanje tehnološke in proizvodne problematike
2. Raziskave pri uvajanju novih vrst jekel, toplotne obdelave in mehanske obdelave
3. Razvoj novih izdelkov

4. Sodelovanje z drugimi tozdi v železarni in zunanjimi ustanovami

5. Odpiranje raziskovalnih in projekt-nih nalog

V obdobju maj 84—maj 85 se je tim največ ukvarjal s tekočo problematiko, usvajanjem novih jekel in razvojem novih izdelkov.

Usvojili smo kompletno tehnologijo vrtalnih kron 88 mm za globinska kladiva. Prvo serijo 50 kron smo že poslali na tržišče.

Zelo intenzivno poteka razvoj težkih razbijalnih kladiv teže 450 in 800 kg z oznako HRK TRH 450 in HRK TRH 800. Prva preizkusna kladiva naj bi bila gotova do meseca julija.

Začeli smo tudi več projekt-nih nalog:

- Vodilo za gosenično lafeto (P-139)
- Kladivo HVK 23 (P-138)
- Lafeta goseničarja (P-140)
- Vrstalni drogovi (P-141)

Predvidevamo, da bodo ti projekti zaključeni do konca leta 1986.

Največja težava pri uresničevanju projektov je ta, da je v proizvodnji zelo težko najti proste zmogljivosti. Rešitev vidimo v prototipni delavnici, kjer bi lahko nepretrgoma delali samo za te projekte.

Vsekakor predstavlja hidravlika dober proizvodni program, ki pa je zelo zahteven in zahteva veliko natančnost vseh, ki pri delu sodelujejo.

ENERGETIKA (ST 17)

Vodja tima: Dušan Vodeb

Sekretar: Zvonko Erjavec

Na področju energetike nepretrgoma delamo in sodelujemo z Metalurškim inštitutom, Fakulteto za strojništvo in z lastnimi zmogljivostmi. Program nam rokovo kasni v dopustnih mejah. Vzrokov je več. Ker naloge potekajo iz leta v leto in postopoma realiziramo posamezne detajle, je zelo zanimiva ugotovitev nekaj zadnjih let, da je naloge vedno težje uresničiti. To velja tako za področja, na katerih sode-

Zaslužena priznanja

lujemo z zunanjimi izvajalci, kot za naloge, ki jih delamo doma. Vzroki za tako stanje so: pomanjkanje opreme, pomanjkanje dobrega kadra glede na raven in obseg nalog in to, da delavci za to delo niso stimulirani.

V letu 1985 bo težišče nalog na meritvah procesnega vodenja in rekuperativnega izmenjevalca toplote tako da bomo večino nalog poskusili izpeljati z lastnim kadrom. S tem bomo dobili nova znanja o izvajanju in vrednotenju meritev.

Drugi del raziskovalnega dela v letu 1985 bomo usmerili v nadaljnji razvoj posameznih energetskega področja v železarni. Dctrjane energetske naprave, nova tehnologija in nadaljnji razvoj zahtevajo določen tehniški nivo in zanesljivost oskrbe. Tako delamo na področju tehniških plinov, vode, odpadne toplote, v dispečeriji in ekologiji.

TOPLOTNA OBDELAVA (ST 18)

Vodja tima: Janko Gnamuš

Sekretar: Anton Gerkšič

Tim za toplotno obdelavo se je v obdobju maj 1984—maj 1985 sestal enkrat na dva meseca in obravnaval:

- problematiko toplotne obdelave
- izkoriščanje zmogljivosti in koordinacijo
- kvaliteto toplotne obdelave po tozdih

Zaradi neustreznih in slabo vzdrževanih peči in visokih zahtev mehanskih lastnosti pride večkrat do ponavljanja toplotne obdelave in tudi do nepotrebne ga izmečka. Prav zaradi tega smo se dogovorili, da je potrebno:

- striktno izvajanje predpisane tehnologije toplotne obdelave
- uvesti primerno disciplino na vseh nivojih.

Obravnavali smo tudi ozka grla in kakovost toplotne obdelave za posamezne izdelke.

- Močno se je izboljšala kakovost toplotne obdelave segmentov za krožne žage in dvignila produktivnost. Tako skoraj ni problemov.
- Po remontu in servisu se je izboljšala toplotna obdelava (cementacija in nitiranje) v peči Ipsen.
- Toplotna obdelava valjev za hladno valjanje in sendzimir valjev je zadovoljiva.
- Izboljšuje se plamensko kaljenje.

Program dela za leto 1985:

1. Izboljšati toplotno obdelavo diskov za krožne in frikcijske žage (deformacije), jeblene litine (preveliko trošenje mehanskih lastnosti), težkih odkovkov za orodja (deformacije in lomi), dolgih furnirskih nožev (deformacije in lomi), pri raznih rezilih in sendzimir valjih zmanjšati deformacije.
2. Skrajšati postopke toplotne obdelave za posamezna jekla in s tem doseči dobro kvaliteto in boljši ekonomski učinek.
3. Strokovno pomagati pri razvoju toplotne obdelave in pravilno določiti vrstni red investicij.
4. Kalilnica v službi MR se mora posodobiti, da bo lahko več prispevala k raz-

voju postopkov toplotne obdelave v Železarni Ravne.

VARILSTVO (ST 19)

Vodja tima: Dušan Pahor

V minulem letu je skupina za varilstvo sodelovala pri posameznih strokovno raziskovalnih nalogah, ki jih izvajamo skupaj z Inštitutom za varilstvo v Ljubljani. Posamezni člani so nosilci dejavnosti, ki se po programu odvijajo v Železarni Ravne.

Program nalog za leto 1985:

1. Navarjanje z orodnimi jekli
2. Navarjanje kovaških kladiv
3. Uvajanje EPP postopka
4. Varjenje debelostenskega bakra

V okviru naloge navarjanje z orodnimi jekli so na vrsti praktični preizkusi v večjem obsegu. Naloga je zelo pomembna in odpira nove velike možnosti Železarne Ravne z vidika novih tehnologij in poslovne uspešnosti. Je širšega slovenskega značaja in jo sofinancira tudi Raziskovalna skupnost Slovenije.

V nalogi navarjanje kovaških orodij, ki sicer traja že dalj časa, smo dosegli položen uspeh glede na postavljene cilje. Razvili in usvojili smo polindustrijsko proizvodnjo elektrode tipa FOX SACA za kladivu v procesu obnavljanja kladiv. Pri elektrodi za končni delovni sloj, tipa VDIMET 520 pa smo že zelo blizu rezultata. Doseženi so že prvi uporabni rezultati, vendar je zaenkrat še neizvedljiva ustrezna proizvodnja na polindustrijski ravni.

Težave povzroča slaba plastičnost zaradi visoke vsebnosti legur W, Cr, V in Mo. V primeru uspeha bomo usvojili izredno kvalitetno elektrodo, ki jo proizvajajo za sedaj le v ZDA.

V Železarni Ravne bomo uvedli v redno delo postopek varjenja pod praškom. Postopek je poznan, a ga dosedaj v železarni še nismo uporabljali. Zaradi zahtevnih osnovnih materialov in visokih zahtev kakovosti zvarov smo se odločili, da vpeljemo to tehnologijo ob sodelovanju Instituta za varilstvo.

Problematika varjenja debelostenskega bakra je prisotna in pereča v obratu EPŽ. Naloga uspešno poteka in pred nami je ustrezno usposabljanje delavcev varilcev in preizkusi dodatnih materialov. Z uvedbo ustrezne tehnologije bo zagotovljeno vzdrževanje plošč in kristalizatorjev in s tem bomo v veliki meri odpravili motnje v proizvodnji EPŽ jekla.

ANALIZNI PREDPISI (ST 20)

Vodja tima: Jože Šegel

Sekretar: Anton Vučko

Tim ST 20 je lani sproti spremljal dosežene porazdelitve kemijske sestave jekel. Rezultati so ugodni.

Na pobudo tima so bili izdelani tehnološki analizni predpisi (TAP) za celoten proizvodni program jekel za elemente Mo, Cr, Ni, Mn in V.

Pri pripravi TAP je poudarek na:

- izboljšanju mehanskih, kalilnih in drugih lastnosti jekla

Na plaži

- tipizaciji toleranc vsebnosti legiranih elementov med sorodnimi jekli in tehnologijami
- izboljšanju gospodarnosti proizvodnje

Vsi TAP so znotraj ali enaki komercialnim analiznim predpisom. V službi APP so izdelali programe, ki omogočajo hiter in enostaven izračun pričakovane prekaljivosti za posamezna jekla. S tem se bistveno skrajšal postopek priprave predlogov TAP v službi MR. Na osnovi raziskave mehanskih lastnosti za jekli VCV 150 in VCMO 140 smo korigirali TAP zanju.

V prihodnjem obdobju bo obseg in način dela tima enak dosedanjemu. Pričakujemo večjo angažiranost kontrole kakovosti in raziskovalcev pri pripravi predlogov izboljšave lastnosti jekel na osnovi tehnoloških analiznih predpisov.

OPTIMIZACIJA UPORABE VLOŽNIH MATERIALOV V JEKLARNI (ST 22)

Vodja tima: Stanko Kovačič

Sekretar: Jože Šegel

To je nov strokovni tim, ki je pred registracijo neformalno deloval že več kot eno leto. Pri tem se je tedensko sestajal in obravnaval tekočo problematiko uporabe računalnika in racionalno porabo vložnih materialov.

Začel in realiziral je vrsto manjših aktivnosti, ki so neposredno ali posredno prinesle ugodne rezultate. Med drugim je tim pripravil predlog pravilnika ABCD. Zadnja aktivnost je letni funkcionalni tečaj za jeklarje, kjer se obravnava aktualna tehnološka in računalniška problematika.

Tudi v prihodnje bo sproti reševal probleme in izpopolnjeval sistem racionalnejše porabe vložnih materialov, kar pa je neposredno povezano z zamenjavo zastarelega in močno prezasedenega računalnika.

Fanika Korošec

Poročilo o delu centra za socialno delo Ravne na Koroškem v letu 1984

Program dela za leto 1984, nove naloge v skladu z novim zakonom o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb so bili v celoti realizirani.

Delavci pri svojem delu ugotavljamo, da se ob neustreznih gospodarskih situaciji vse bolj zaostre socialni položaj nekaterih kategorij prebivalstva, kot so družine z otroki, upokojniki z nizkimi pokojninami, posebej še, kjer mož in žena živita od ene pokojnine. Rast cen osnovnih življenjskih potrebščin je močno znižala osebni standard občanov.

Zaradi navedene situacije in novih nalog se je na Centru znatno povečalo število iskalcev pomoči. Veliko več je bilo svetovalnega dela in nudenja pomoči strankam pri reševanju vseh mogočih problemov.

Delo je potekalo brez zastojev vse leto na vseh referatih, kljub daljši odsotnosti posameznih delavcev, ob individualni obravnavi, na sestankih kolegija, po komisijah v KS in na sejah sveta za varstvo družine in sveta za varstvo odraslih. Veliko je bilo dela na terenu in obiskov v zavodih, kjer imamo naše varovance.

Težak problem predstavljajo še vedno nezadostne zavodske zmogljivosti za duševno bolne in duševno prizadete osebe. Precej je oseb, ki čakajo na prostor v socialnem zavodu zaprtega tipa. Svojci in občani pa pritiskajo predvsem na socialno službo. Problemi se v najnujnejših primerih rešujejo s hospitalizacijo v psihiatričnih zdravstvenih ustanovah, kar je le začasna rešitev.

Ponovno je porastlo število mladoletnikov, ki so storili kazniva dejanja, in to od 265 v letu 1983 na 271 v 1984. letu.

Se je pa zmanjšalo število razvez zakonskih zvez od 75 v letu 1983 na 62 v letu 1984. Nasprotno pa je ponovno porastlo število izvenzakonskih rojstev od 156 v letu 1983 na 183 otrok v letu 1984. Manj je bilo tudi upravičencev do družbeno denarne pomoči za edini vir preživljanja, ker se je uveljavilo nadomestilo po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, pravica do invalidske pokojnine po novem zakonu, ali pa so upravičenci nameščeni v socialni zavod. Višina DDP edini vir preživljanja je znašala od 1. 1. do 1. 5. 1984 5500 din; od 1. 5. do 1. 10. 1984 7000 din in od 1. 10. 1984 dalje 8000 din.

Višina DDP kot dopolnilni vir preživljanja pa je znašala razliko med ostalimi prejemki do višine DDP edinega vira ali povprečno 50 % DDP edinega vira.

Rejnine se niso usklajevale v skladu s porastom življenjskih stroškov in povišanjem osebnih dohodkov, zato krepko zaostajajo, posledica tega pa je, da se za nove primere le težko najde rejniška družina. Zato bo rejnine nujno povečati in jih uskladiti z dejanskimi stroški.

Socialne probleme smo obravnavali na sejah svetov, in sicer:

1. Svet za varstvo odraslih je zasedal 7-krat v letu 1984 in na teh sejah obravnaval skupno 182 primerov. Člani sveta so bili aktivni in prizadevni.

2. Svet za varstvo otrok in družine je zasedal na 9 sejah in obravnaval skupno 369 primerov. Vsi člani sveta so v večini primerov aktivno sodelovali.

Izboljšalo se je tudi delo socialnih komisij v KS in sodelovanje z delavci Centra za socialno delo, razen določenih izjem.

Še vedno pa ni pravega sodelovanja z določenimi službami v delovnih organizacijah, kjer bo nujno še obojestransko prizadevanje.

I. Uporabniki socialno skrbstvenih storitev so bili:

A. otroci in mladoletniki — številčni prikaz

1. Otrokov in mladoletnikov, prikrajšanih za normalno družinsko življenje, je bilo v letu 1984 na novo evidentiranih in ponovno prijavljenih 542, obravnavanih še iz preteklega leta 747, izločenih 380, oziroma 909 oseb je bilo v obravnavi še ob koncu leta.

2. Otroci in mladoletniki z motnjami vedenja in osebnosti: v letu 1984 na novo evidentiranih 271, poleg teh obravnavane še 103 osebe iz preteklega leta.

3. Otroci in mladoletniki z motnjami v duševnem razvoju: na novo evidentiranih je bilo 18, obravnavanih iz preteklega leta še 95.

4. Otroci in mladoletniki z motnjami v telesnem razvoju: v obravnavi je bilo 11 oseb, na novo evidentiranih ni bilo.

5. Drugi otroci in mladoletniki v družbenem varstvu: v letu 1984 je bilo na novo evidentiranih 23 oseb in obravnavanih še 91 iz prejšnjega obdobja.

B. Odrasle osebe

Med uporabniki storitev socialnega skrbstva v 1984. letu je bilo:

1. Vedenjsko in osebnostno motenih oseb je bilo 49 novo evidentiranih in 80 še iz prejšnjih obdobj. Med to kategorijo uporabnikov štejemo delikvente, alkoholike, narkomane in druge osebe z asocialnim vedenjem.

2. Invalidne odrasle osebe — na novo evidentiranih je bilo 6, z daljšim obravnavanjem pa jih je bilo 199. Sem prištevamo slepe in slabovidne, slušno prizadete, duševno in živčno bolne in osebe s telesnimi okvarami.

3. Odraslih materialno ogroženih je bilo na novo evidentiranih v l. 1984 28 oseb, ostalih iz preteklega obdobja pa 165 oseb. Sem spadajo nesposobni za delo, trenutno brez dela in osebe z nizkimi dohodki.

4. Odrasle osebe (65 in več let starosti): novo evidentiranih je bilo 38, iz preteklega obdobja je bilo v obravnavi še 218 oseb. Sem prištevamo teže telesno in kro-

Zadovoljen z dopustom

nično bolne osebe in ogrožene zaradi pojavov, ki spremljajo staranje.

5. Drugih odraslih in ostarelih oseb — uporabnikov socialnega skrbstva je bilo na novo obravnavanih 350, iz prejšnjega obdobja 85. Sem spadajo osebe s problemi v družinskih odnosih in osebe brez specifične kategorije.

II. Oblike pomoči socialnega varstva v 1984. letu za otroke, mladoletnike in odrasle:

1. Oblike varstva socialnega skrbstva, skupno 148 primerov, od tega:

a. skrbništva	50 primerov
b. posvojitev	4 primeri
c. rejništva	94 primerov

2. Denarne pomoči, skupaj 393 primerov, od tega:

a. stalne	
edini vir preživljanja	46 primerov
dopolnilni vir preživljanja	95 primerov
b. začasne	77 primerov
c. enkratne	175 primerov

3. Druge denarne pomoči za plačilo oz. doplačila, 188 primerov od tega:

a. rejnine	59 primerov
b. za oskrbnine v zavodih	129 primerov

4. Druge pomoči smo dali v 30 primerih, od tega je prejelo pomoč v naturalijah 21 oseb. Pomoč pri zagotovitvi streže in nege na domu 9 primerov.

5. Druge oblike varstva so delavci dali še v 818 primerih, od tega so bili voden 4 postopki za odvzem otrok, 183 primerov priznanja očetovstva izven zakona rojenim otrokom, valorizacija preživnin 598 primerov in urejali so se stiki z otrokom v 19 primerih, v 14 primerih pa so bili izdelani predlogi za odvzem poslovne sposobnosti.

6. Ukrepi socialnega skrbstva, skupaj 116 primerov

- a. napotili v organizacijo za usposabljanje — 16 primerov
- b. nudili pomoč pri zaposlovanju v 62 primerih
- c. nudili pomoč pri reševanju stanovanjskih problemov v 36 primerih

7. Ukrepi zoper mladoletnike, skupaj 27 primerov

- a. strožje nadzorstvo staršev ali skrbnika 2 primera
- b. strožje nadzorstvo skrbstvenega organa 16 primerov
- c. napotitev v disciplinski center 5 primerov
- d. napotitev v vzgojni zavod 3 primeri
- e. napotitev v vzgojno poplajševalni dom 1 primer

8. Drugi ukrepi še za 10 primerov

9. Ostale storitve socialnega skrbstva v 1626 primerih, od tega so delavci Centra opravljali:

- a. svetovanje 1104 prim.
- b. pomoč pri urejanju odnosov v družini 63 prim.
- c. razvrščanje (tu so upoštevani tudi primeri po novem zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb) 121 prim.
- d. pomoč pri uveljavljanju drugih pravic 206 prim.
- e. druge storitve še v 132 prim.

10. Sodelovali smo v raziskovalnem projektu z naslovom: »Nekatere psihološke lastnosti in šolska uspešnost učencev OŠPP; delovne navade, delovna uspešnost, socialna zrelost in socialna prilagojenost absolventov OŠPP«.

V raziskavo je bilo zajetih 8 oseb. Nalogo nam je posredoval republiški komite za zdravstvo in socialno varstvo.

Poleg navedenih ukrepov socialnega skrbstva in raznih oblik pomoči je bilo

opravljenih še veliko del in nalog, ki pa jih ne evidentiramo, saj tega čas ne dopušča. Veliko občanov se obrača na Center tudi po pravno pomoč z vseh mogočih področij, kar jemlje delavcem veliko časa. Zato bo nujno treba spremeniti sprejem strank, posebej še sedaj, ko so se na Center prenesla še dela in naloge skupne evidence in družbenih denarnih pomoči otrokom iz skupnosti otroškega varstva.

Ob obilici problemov, ki so jih delavci reševali v preteklem letu, so se izobraževali ob delu, obiskovali strokovne seminarje in s tem poskušali doseči boljše rezultate pri svojem delu.

Strokovno svetovalno delo je potekalo v skladu s programom dela v predzakonski svetovalnici. V svetovalnem timu sodelujejo tudi zunanji strokovnjaki. V preteklem letu je bilo organiziranih in vodenih 16 predzakonskih svetovanj, ki so se jih udeležili vsi pari, ki so sklepali zakonsko zvezo.

Milka Tevž

Poročilo osnovne šole Juričevega Drejčka za šolsko leto 1984/85

Osnovna šola Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem usposablja in izobražuje lažje duševno prizadete otroke z območja občine Ravne in posameznike iz občine Dravograd.

V šolskem letu 1984/85 je obiskovalo šolo 86 učencev, od tega 53 dečkov in 33 deklic. Delovalo je 9 oddelkov od 1. do 8. razreda in paralelka v 5. razredu. V vseh oddelkih osnovne šole s prilagojenim programom je bilo število učencev v skladu z normativi.

Pouk je bil organiziran v eni izmeni. Čeprav šola nima ustreznih pogojev, je pouk enozmenny zaradi številnih vozačev, ki so vezani na prevoz na Strojno, Leše, Holmec, v Kotlje, Črno in Dravograd. Prizadevamo si pridobiti v stavbi nove prostore za ureditev osnovnih pogojev dela, za kar bodo dane možnosti po izselitvi SKIS Ravne. Naša prizadevanja so podprli poslovodni odbor železarne, IS SO Ravne, občinska izobraževalna skupnost, vse družbenopolitične organizacije občine in zdravstvena služba, zato upamo, da bo naša široko zastavljena akcija uspešna.

Na šoli deluje 5 oddelkov podaljšanega bivanja z 58 učenci, ali 67,44 % vseh otrok. Na nižji stopnji je vključenih 81 %, na višji stopnji le 60 % učencev. Vse več staršev želi vključiti otroke v PB, vendar šola ne more zadovoljiti vseh potreb zaradi omejenega števila oddelkov in prehrabnih možnosti. V PB sta vključeni tudi varstvo vozačev in prehrana. Z vključevanjem učencev v PB ustvarjamo vsem enake pogoje za delo in razvoj, ne glede na socialni status, domače razmere in okolje, v katerem živijo. Učenci se navajajo na določen vrstni red dela, smotrno razporeditev časa, osvojijo sistem in tehniko učenja, kar posebno koristi tistim, ki šolanje nadaljujejo. Ustrezna strokovna pomoč in individualna obravnava učenca znatno zvišujeta izobrazbeno raven in možnosti uspešnejše socializacije.

V šolo se dnevno vozi 45 učencev, in sicer z avtobusi: iz Črne 8, Mežice 6, s Holmca 1, od Štoparja 1, z Leš 4, s Prevalj 13, s Strojne 2, iz Kotelj 4, z Brdinj 1, iz Dravograda 2, Šentjanža 1, Libelič 1 in iz Trbonj 1 učenec, ki se vozi z vlakom.

Na šoli delujejo pionirska in mladinska organizacija ter šolsko športno društvo. Imamo 15 različnih interesnih dejavnosti. Le 6 učencev je vključenih le v eno dejavnost, 23 v dve in 57 učencev v tri ali več interesnih dejavnosti. Učenci izredno aktivno sodelujejo v športni dejavnosti, v planinski in taborniški sekciji, pri prometni in obrambni

vzgoji, na tehničnem in kulturnem področju. Izredno uspešno nastopata pevski zbor in folklorna skupina.

Sestavni del učnega programa je 14-dnevna delovna praksa učencev 7. in 8. razreda v OZD. Prakso je letos uspešno opravilo 24 učencev, in sicer v Železarni, TRO, Grafiki in Pralnici. Na podlagi poklicnih usmeritev in sklepa invalidske komisije bo šolanje nadaljevalo v prilagojenem skrajšanem programu kovinarske usmeritve 5 učencev, 1 učenka se bo usposabljal v »Bodočnosti« v Mariboru, 3 pa se bodo usposabljali na delovnih mestih v OZD.

Na Ivarčkem

Za učence 5. razreda je bila uspešno organizirana zimska šola v naravi. V avgustu 1985 bo v Karigadorju prva letna šola v naravi za učence 3. razreda. Pridružili se bomo učencem osnovne šole Koroški jeklarji.

Skrb za zdrav telesni in duševni razvoj otrok je pri našem delu stalna. Socialna struktura učencev, visoko število vozačev (52 %) in učencev, vključenih v podaljšano bivanje (67 %), ki so dnevno odsotni od 6 do 12 ur, terjajo, da šola posveča prehrani učencev posebno skrb. V šoli malicajo vsi učenci, 55 učencev prejema kosila. Na podlagi socialne strukture prispevajo starši za malice po lestvici. Razliko do polne cene malice regresira OIS, ki namenja še sredstva za 17 toplih obrokov vozačem in 6 socialno ogroženim. Razliko od toplega obroka do polne cene kosila pokrivajo starši. Skupnost socialnega skrbstva pokriva stroške kosila za 10 učencev, ki živijo v času šolanja v rejniških družinah na Ravnah in za 13 socialno ogroženih učencev. Kosila pripravlja Osnovna šola Prežihov Voranc.

Vsi učenci so vsako leto sistematično pregledani v šolski ambulanti, obravnavani pri zobozdravniku in logopedu, ki dela na šoli vsak četrtek. Program zdravstvene vzgoje uresničujejo medicinske sestre.

V delovni organizaciji združuje delo 18 delavcev, od tega 15 pri pouku in vzgoji. Kadrovska zasedba je že več let ustrezna, kar se pozitivno odraža v doseženih učnovzgojnih uspehih in dosežkih šole. Delovni načrt soustvarja in realizira še 6 zunanjih sodelavcev. Šola nima zaposlenih svetovalnih delavcev, zato je treba vso problematiko reševati skupno z delavci Centra za socialno delo.

Šola praznuje letos 25-letnico dela, zato je sodelovala na prireditvah »SVOBODI IN MIRU POLJANA 85«. Izdelali smo almanah, pripravili razstavo likovnih in tehničnih izdelkov učencev v izložbi papirnice na Čevčovu in v avli Titovega doma, kjer je bila 30. maja 1985 jubilejna prireditev pod pokroviteljstvom Skupščine občine Ravne na Koroškem in INTEGRALA, tozda Potniški promet, Prevalje.

Vsem, ki so nam pomagali pri izdaji almanaha in izvedli prireditve se še enkrat iskreno zahvaljujemo za razumevanje in pomoč. Prav tako se zahvaljujemo zunanjim mentorjem za uspešno vodenje interesnih dejavnosti z željo za dober start tudi v prihodnjem šolskem letu.

Ivan Hamun

Negujmo naravo

Zakaj ne pazimo na naše okolje?
Saj v čisti naravi vsak počuti se bolje!
Zakaj naj bi bile smeti znak,
da si kot človek tak,
površen in neurejen,
do samega sebe nepošten?

Mar ne hrepeniš,
da tam, kjer živiš,
čistočo držiš?
Neguj in čisti vsak prostor narave,
s tem pokazal boš, da kulture si prave.

Miroslav Faletov

25 let šole Juričevega Drejčka

MISLI SLAVNOSTNEGA GOVORNIKA NA JUBILEJNI PRIREDITVI OB PRAZNOVANJU 25-LETNICE DELA OSNOVNE ŠOLE JURICHEVEGA DREJČKA 30. MAJA 1985 V TITOVEM DOMU NA RAVNAH NA KOROŠKEM

Če bi ob 25-letnici osnovne šole Juričevega Drejčka na Ravnah na Koroškem tovarišice naročile učencem, naj narišejo ljubezen, ki so jo v teh letih vtakli v to šolo njeni učenci, učitelji, starši in družba, bi se gotovo med njimi našel kdo, ki bi narisal eno samo veliko srce. In gotovo bi ta učenec zadel najbolje. Kajti 25 let osnovne šole Juričevega Drejčka dejansko pomeni eno samo veliko, v ljubezen do človeka utripajoče srce od prvega dne do danes.

Tu na Ravnah je začelo utripati pred 25 leti kot del družbene zavesti, da pri nas ne more biti nihče prepuščen samemu sebi, družbeni osamitvi in socialni ogroženosti.

Kadar starši pričakujejo otroka, se poraja v njih cela vrsta vprašanj. Bo deček ali deklica? Bo podoben meni ali očetu? Največkrat se taka razmišljanja končajo z željo: kakorkoli že — samo da bo zdrav. Nihče si ne želi, da bi se mu rodil prizadet otrok, ki se bo razlikoval od drugih v telesnem ali duševnem razvoju. In vendar se rojevajo, rojevajo po neusmiljeni logiki narave med povprečnimi tudi nadpovprečni in podpovprečni. Starši so ob rojstvu prizadetega otroka čustveno hudo prizadeti. Spoznanje, da je v duševnosti njihovega otroka nekaj narobe, jih pretrese, prizadene in vzbudi v njih občutek krivde in zbranosti. Nekateri želijo takemu otroku pomagati tako, da se mu pretirano posvečajo, neprestano silijo vanj, ne dopuščajo mu niti osnovne intimnosti in osebne svobode, ga

preobremenjujejo z vzgojnimi in izobraževalnimi zahtevami do onemoglosti, da bi nadomestili izgubljenost. Drugi zopet ga bremenijo z občutki krivde zaradi problemov, ki jih povzročajo, ga osamljajo, skrivajo in se ga sramujejo, nemalokrat tudi trpinčijo, sebe pa postavljajo v vlogo žrtve, ker jih je ta otrok osramotil in prizadel.

Le kdor od prizadetih je tako srečen, da ima starše, ki upoštevajo njegove pomanjkljivosti in obenem razvijajo njegove sposobnosti, ta bo kljub svoji prizadetosti kos življenjskim težavam in zahtevam. Starši morajo imeti moč in pogum in se hrabro soočiti s težavami, ki jih prinaša prizadeti otrok. Predvsem pa morajo imeti tega svojega otroka radi takšnega, kakršen je, ta pa mora to ljubezen neprestano čutiti, da bo srečen v svojem majhnem svetu.

Življenjska pot prizadetih otrok in kasnejše odraslih je odvisna od treh odločilnih okoliščin:

- od staršev
- od stopnje humanosti družbe, v kateri so se rodili in
- od vzgoje, izobraževanja in usposabljanja, v katero prizadetega otroka vključimo.

Starševsko vlogo smo že omenili. Kaj pa družba? Pri nas rojeni prizadeti otroci imajo to srečo, da jim naša skupnost zagotavlja posebno družbeno skrb od otroštva dalje, kajti obravnavamo jih kot del vseh otrok v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu in ne kot socialni problem. Zato si prizadevamo prizadetega otroka čim prej vključiti v strokovno pretehtani obliki v predšolsko vzgojo, nato pa v osnovno šolo in usposabljanje, da bo lahko živel in delal v normalnem okolju med drugimi občani.

In kako se ta družbena skrb za prizadete otroke in mladino kaže danes, ob 25-letnem jubileju osnovne šole Juričevega Drejčka na Ravnah?

Jubilejna prireditev 30. 5. 1985. 25-letnica OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem. Predsednik skupščine občine Ravne tovariš Maks Večko pozdravlja v imenu pokrovitelja

Ko so bili na Slovenskem sprejeti prvi zakonski dokumenti o posebnem šolstvu, se je začela razvijati organizirana skrb za prizadete otroke tudi v občini Ravne na Koroškem. V šolskem letu 1958/59 je začel delovati pri takratni osnovni šoli Ivana Ditingerja na Ravnah prvi oddelek za otroke z motnjami v duševnem razvoju, naslednje leto pa že drugi. Zaradi strokovno utemeljenih razlogov je takratni občinski ljudski odbor s 1. septembrom 1960 ustanovil samostojno posebno osnovno šolo, ki je nato v svoji 25-letni zgodovini prerasla v popolno osnovno šolo Juričevega Drejčka in postala predvsem zaradi izredne zavzetosti in visoke strokovne sposobnosti njenih defektologov žarišče osnovnega šolstva s prilagojenim programom ne le tu na Ravnah in v ravenski občini, temveč tudi pobudnik vzgoje, izobraževanja in usposabljanja v celi koroški krajini ter razvijanja posebne družbene skrbi za prizadete otroke in mladino.

Na šolskem hodniku se je začel za učence in učitelje prvi šolski dan novo ustanovljene šole, ker drugod ni bilo prostora. Pa so se nato našli prostori v vrtcu in gimnaziji, pozneje pa v internatu Metalurške industrijske šole na Čečovju, kjer dela šola še danes, čeprav ji tudi tu še vedno primanjkuje življenjskega prostora, katerega bi ji z razumevanjem in dobro voljo nujno morali povečati vsaj do takrat, ko bo uresničen načrt, ki predvideva novo, po ustreznih normativih urejeno šolo.

Ko listamo kroniko osnovne šole Juričevega Drejčka, ugotovimo, da je v šolskem letu 1965/66 že prerasla v popolno osnovno šolo. V šolskem letu 1967/68 je bila uvedena obvezna delovna praksa za učence 8. razreda, sedaj pa jo vsako leto uspešno opravijo vsi učenci 7. in 8. razreda v organizacijah združenega dela, ki imajo veliko razumevanja za potrebe in uresničevanje vzgojno-izobraževalnega programa šole.

Leta 1970 je šola zaradi nujnih vzgojnih potreb organizirala prvi oddelek podaljšanega bivanja, od leta 1980 pa deluje redno po pet takih oddelkov. Za vsestranski razvoj otrokove osebnosti so delavci šole organizirali številne interesne dejavnosti in pritegnili k sodelovanju vrsto zunanjih mentorjev. Šola je vsa leta posvečala posebno skrb zdravstvenemu varstvu, prehrani in rekreaciji otrok, letovanju na morju in zimski šoli v naravi.

Prav posebno skrb pa so delavci šole vseskozi namenjali poklicnemu usmerjanju in zaposlovanju absolventov. To je bilo trdo in težavno delo defektologov, ki so vztrajno pobijali predsodke in premagovali ovire, da so lahko vsakemu absolventu omogočili čim bolj samostojen vstop v življenje in delo. Dejstvo, da danes večina učencev uspešno zaključi tudi nadaljnje izobraževanje po skrajšanih programih ali usposabljanje na delovnih mestih ter se nato ustrezno zaposli in vključi v okolje, potrjuje, da je šola dosegla zastavljene cilje in tako skupaj z učenci družbi vrča vložena sredstva.

Dve šolski leti (1979/80 in 1980/81) je na šoli deloval še oddelek za srednje duševno prizadete, nato pa je bil ukinjen in otroci razmeščeni v ustrezne zavode. Leta 1984 se je začelo tudi strokovno defektološko delo v vrtcu na Ravnah, katerega bo treba dalje intenzivno razvijati.

Defektologi šole so tudi neprestano čutili potrebo, da širšo javnost seznanijo s problematiko duševno prizadetih oseb in čim bolj podružbijo svojo dejavnost. Zaradi tega so spodbudili leta 1967 ustanovitev Društva za pomoč duševno prizadetim osebam, ki je prvotno delovalo na področju vseh štirih koroških občin.

Jubilejna prireditev 30. 5. 1985 25-letnica OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem. Splet belokranjskih plesov

Defektologi osnovne šole Juričevega Drejčka so bili izredno angažirani tudi pri ustanavljanju Zavoda za delovno usposabljanje mladine v Črni na Koroškem, ki je v 15 letih delovanja postal zgledna institucija defektološke prakse in teorije, z delavnico pod posebnimi pogoji in ob njej s prvo obliko domskega varstva prizadetih oseb.

Šola Juričevega Drejčka je bila tudi pobudnik za ustanovitev šol oziroma oddelkov s prilagojenim programom v drugih koroških občinah, hkrati pa zanje neprecenljiv in nesebičen strokovni svetovalec.

Z nastankom šole in njenim delovanjem pa niso bili povezani le prostorski in drugi problemi, temveč zlasti še kadrovski. Toda samorastniško žilava, kakršna je bila, je začela in uspešno izbojevala bitko za kadre, ki jih je pridobivala in so študirali ob delu, ali tiste, ki jih je iz gimnazije usmerjala v študij defektologije ter dosegla popolno in kvalitetno strokovno zasedbo.

In gotovo je, da osnovna šola Juričevega Drejčka ob 25-letnem jubileju ne bi bila to, kar je, če ne bi bila vsa ta leta odprta v svoje okolje in trajno ter tesno povezana s samoupravnimi interesnimi skupnostmi, centrom za socialno delo, zdravstveno službo, krajevnimi skupnostmi, občinsko skupščino, družbenopolitičnimi organizacijami in društvi ter organizacijami združenega dela.

Za uspešno delo v vzgoji in izobraževanju prizadetih otrok je občinska skupščina leta 1981 podelila šoli občinsko priznanje. To je le nekaj mejnikov v 25-letni zgodovini osnovne šole Juričevega Drejčka na Ravnah, ki so dokaz uspehov na prehojeni poti. Če jih na kratko strnemo, bi lahko dejali, da so šola in njeni delavci v teh letih

— vzorno poskrbeli za vzgojo in izobraževanje lažje duševno prizadetih otrok in njihovo uspešno vključevanje v življenje in delo

— razvili družbeno skrb za zmerno in teže duševno prizadete otroke in mladostnike od predšolske dobe do vključitve v življenje

— prek Društva za pomoč prizadetim osebam razvili veliko pestrih oblik in vsebin prostovoljnega in humanega dela, ki prispevajo k najširši socializaciji prizadetih oseb in k njihovem čim bolj osmišljenemu in srečnemu življenju

— dajali staršem moč in pogum, da so se lažje in pravilneje soočali s težavami, ki jih prinaša v družino duševno nezadostno razvit otrok

— dosegli pri svojem delu takšno strokovno višino, da nas ni treba biti sram ne pred našo ne pred katerokoli družbo

— s skupnimi napor in hotenji ustvarili v občini Ravne take pogoje za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje duševno prizadetih oseb, kot jih ima le malokatera občina v Sloveniji.

In vendar je treba ob 25-letnem jubileju pridobiti še nekaj! V tej šoli od njenega začetka dalje delajo ljudje, ki iz dneva v dan odpirajo svoja srca prizadetim, med njimi in učenci se vsakodnevno tkejo vezi tople povezanosti in razumevanja, živijo z otroki za otroke, razumejo njihove velike in majhne stiske ter težave, imajo te otroke radi takšne, kakršni so, vsak dan so človeku človek — in zato poredimo, da danes praznujemo 25-letnico šole ljubezni.

Ko letos praznujemo tudi 40-letnico svobode in miru, tiste svobode, za katero je dal življenje tudi Juričev Drejček, ko zaradi znanih domačih in zunanjih vzrokov živimo precej teže kot včeraj, nas hrabri upanje, da se v nam v socialističnem samoupravljanju vendarle odpirajo možnosti za boljši jutri.

In tudi jaz bi z vašimi otroki narisal eno samo veliko vseobsegajoče srce za vaš jubilej in za srečo pri vašem nadaljnjem delu.

Vjekoslava Tolič

Kopanje

prenašam
na koži
ogreli dež morja
in slano lenobo lesketanja
ukradeno z lusk
brezglasnih rib
s široko odprto čuječnostjo
namesto oči
sonce maha z zlatimi bilkami
kot mačka z neštetimi repi

Franc Volentar

O delu OŠ Prežihov Voranc Ravne na Koroškem v šolskem letu 1984/85

Osnovna šola Prežihov Voranc Ravne na Koroškem s podružnično osnovno šolo Strojna je imela v preteklem šolskem letu 27 oddelkov, od tega 25 na centralni šoli in 2 kombinirana oddelka na podružnični šoli Strojna.

Na centralni šoli smo imeli še tri oddelke podaljšane bivanja za učence od 1. do 4. razreda. Skupaj je obiskovalo šolo 689 učencev od 1. do 8. razreda. V oddelku PB je bilo vključenih 80 učencev. Na OŠ Strojna je deloval še oddelke cicibanove šole s tremi otroki. Oddelka male šole ni bilo, ker za šolsko leto 1985/86 nimamo vpisa. Cicibanova šola je bila 80-urna.

Delo na šoli je opravljalo skupaj 58 delavcev, ki združujejo delo za nedoločen čas. Na centralni šoli je bilo 18 učiteljev razrednega pouka in 17 učiteljev predmetnega pouka, 3 učitelji razrednega pouka delajo na OŠ Strojna. Pri pedagoškem delu neposredno sodelujejo še ravnatelj, pomočnik ravnatelja, šolska pedagoginja in knjižničarka — skupaj je delalo 42 pedagoških delavcev. Za nemoteno delo šole so poleg pedagoških delavcev delali še: pravnica, ki opravlja naloge za vse šole v občini, tajnica, računovodja, knjigovodja, 4 kuharice, hišnik in 7 snažilk, od teh je ena na OŠ Strojna.

Predstaviti želimo, kaj vse se je v šoli Prežihovega Voranca dogajalo, na katerih področjih so bili učenci zlasti aktivni, kje so dosegali posebne uspehe, kako so šolo doživljali. Končalo se je drugo leto prenove predmetnika in učnih načrtov. Novi predmetnik in učne načrte smo vpeljali od 1. do 5. razreda, v prihodnjih dveh letih bomo nadaljevali še v 6., 7. in 8. razredu. Cilj, ki si ga šola postavlja, je vzgoja za življenje. Odgovor boste dali starši, krajan in zlasti učenci. Vrata šole so bila na stežaj odprta in ob pouku so potekale kulturne, športne, tehnično-kulturne, politehnične dejavnosti. Učenci so se vključevali v dopolnilni, dodatni in fakultativni pouk. Dejavnosti za učence predmetne stopnje so potekale pretežno v popoldanskem času in velja ugotoviti, da so se učenci radi vračali v šolo. Izbor dejavnosti, v katere so se učenci vključevali, je bil pester, saj je delalo kar 41 krožkov v 48 sekcijah, dodatni pouk smo imeli pri petih predmetih, delale so tri organizacije učencev:

— pionirska, mladinska in organizacija mladih članov RK.

Na podružnični osnovni šoli Strojna so se učenci vključevali v 8 krožkov. Vsak učenec na podružnici je bil vključen najmanj v dve dejavnosti ob pouku. V pionirski odred so bili vključeni učenci od 1. do 7. razreda. Pionirski odred Karla Prušnika-Gašperja je s svojo dejavnostjo povezoval celotno življenje in delo šole. Nepozaben je ostal 15. marec 1985, ko je bil na posebni svečanosti ob 5. obletnici smrti

koroškega prvoborca, revolucionarja in pisatelja, Karla Prušnika-Gašperja, pionirski odred osnovne šole Prežihov Voranc Ravne na Koroškem poimenovan v Pionirski odred Karla Prušnika-Gašperja. Ob tej priložnosti so pionirji razvili nov prapor in podeljenih je bilo 37 Prušnikovih bralnih značk učencem od 6. do 8. razreda. Odred je tesno sodeloval s pionirji podružnične šole Strojna, z OŠ Juričevega Drejkca Ravne, s COŠ Koroški jeklarji Ravne, s pionirji OŠ Prežihovega Voranca Jesenice, Ljubljana, Dolina in Doberdob ter z občinsko zvezo DPM.

V osnovno organizacijo ZSMS so bili vključeni učenci 8. razreda, od 25. maja dalje pa tudi učenci 7. razreda. Organizacija je ob sodelovanju s pionirskim odredom sodelovala v vseh pomembnih dejavnostih, ki so potekale vse šolsko leto. Organizacija se je aktivno vključila v tekmovanje »Tito-revolucija-mir«, sodelovali so v akciji »Borba-delo-sadovi«. Izpeljali so uspešne plesne vaje, pisali so na temo »Vlak bratstva in enotnosti«. Dobro so pripravili sprejem pionirjev v ZSMS ob dnevu mladosti.

Od 689 učencev centralne šole je razred uspešno zaključilo 665 učencev. Na podružnični osnovni šoli Strojna so bili us-

Prvi koraki

pešni vsi učenci. Na centralni šoli bo razred ponavljalo 18 učencev, 6 učencev osmega razreda pa je opravljalo popravni izpit v avgustu. Med nezadostnimi učenci v prvem in drugem razredu je ena učenka razvrščena in bo nadaljevala šolanje v osnovni šoli s prilagojenim programom, štiri učenci (dva iz prvega in dva iz drugega razreda) pa so še v postopku za razvrščanje.

Učenci centralne šole so dosegli naslednji učni uspeh:

Razred	Št. uč.	Razred zaklj. z uspehom				Skup.	%	Raz. niso izdelali	Ima pop. izp.
		odl	pdb	db	zd				
1.	97	29	31	24	8	92	94,8	5	—
2.	96	27	39	21	6	93	96,9	3	—
3.	94	33	32	16	11	92	97,9	2	—
4.	85	28	25	26	4	83	97,6	2	—
5.	84	24	21	23	10	78	92,9	6	—
6.	79	22	12	25	20	79	100	—	—
7.	82	17	23	31	11	82	100	—	—
8.	72	8	24	28	6	66	91,7	—	6
Šola:	689	188	207	194	76	665	96,5	18	6
%	100 %	27,3 %	30 %	28,2 %	11 %	96,5 %	—	2,6 %	0,9 %

Podružnična OŠ Strojna:

Razred	Štev. uč.	Razred zaključilo z uspehom				Skupaj izdelalo
		odl	pdb	db	zd	
1.	3	—	1	2	—	3
2.	2	1	1	—	—	2
3.	3	—	2	—	1	1
4.	2	—	1	1	—	2
5.	5	2	1	1	1	5
6.	3	—	—	1	2	3
7.	2	1	—	1	—	2
8.	3	2	1	—	—	3
Šola:	23	6	7	6	4	23 100 %

Ocenjujemo, da je učni uspeh centralne šole in podružnične OŠ Strojna dober. Razred bodo ponavljali tisti učenci šole, ki niso osvojili minimalnega znanja pri posameznih predmetih oziroma na posameznih področjih. Največ ponavljalcev je v prvem in v petem razredu. Vseh šest učencev, ki bodo razred ponavljali, je takih, pri katerih smo kolebali, ali lahko napredujejo, že v tretjem in četrtem razredu. Kljub organiziranemu dopolnilnemu pouku in medsebojni pomoči niso dosegli ustreznega znanja, na katerem bi gradili v naslednjem razredu.

V šestem in sedmem razredu ni učencev z nezadostnim uspehom, je pa zaskrblju-

joče, da je v šestem razredu kar 20 učencev doseglo komaj zadosten uspeh. Kvaliteto uspeha predstavljajo učenci, ki so dosegli dober, prav dober in odličen uspeh, takih pa je 589 ali 85,5 % vseh učencev. Odličen in prav dober uspeh je doseglo 395 učencev, kar predstavlja 57,3 % vseh učencev šole. Razmerje v uspehu na podružnični OŠ Strojna je podobno kot na centralni šoli, le da ni nobenega učenca z nezadostnim učenim uspehom. Zaskrbljujejoče še to, da je imelo od 72 učencev osmega razreda kar 9 učencev popravni izpit. Trije so ga opravili v junijskem roku, šest učencev ima svoje obveznosti še v avgustu. Ugotovili smo, da je kar pri 6 učencih od 9, kolikor jih je imelo popravne izpite, uspeh močno padel po informativnem dnevu, ko so zvedeli, da se lahko v skrajšani program usmerjenega izobraževanja vključijo tudi, če ne bodo imeli uspešno zaključene osnovne šole, s končanim 6. ali 7. razredom osnovne šole.

DEJAVNOSTI OB POUKU

Učno-vzgojni rezultati so odraz pouka, dopolnilnega in dodatnega pouka ter pestrih vsebin dejavnosti ob pouku. Že v uvodu tega poročila ste lahko razbrali, kako bogato in vsebinsko raznovrstno so bile načrtovane, organizirane in izpeljane interesne dejavnosti na centralni šoli in na podružnični šoli Strojna.

Pionirji in mladinci so se s svojim programom vključili v nagradni natečaj MI MLADI v okviru JPI z geslom PIONIRJI, VESELO NA DELO, ki je vključeval pet nalog: 1. 40 let svobode (zgodovinski krožek), 2. Zelene straže — Babičina lekarna (novinarski in biološki krožek), 3. Zavijajmo rokave (šolska zadruga), 4. Moj prvi, prva, prvo (literarni krožek), 5. Najraje rišem, slikam (likovni krožek). Za prispevek 40 let svobode (obisk partizanske domačije pri Zvodniku) je dobil zgodovinski krožek nagrado in priznanje.

Pionirsko-mladinsko kulturnoumetniško društvo je povezovalo in združevalo vse kulturne dejavnosti na šoli. V okviru društva so delovale naslednje dejavnosti: likovni, literarni krožek, ki je izdal 5 številk glasila Samorastniki, novinarski krožek, šolski radio, otroški in mladinski pevski zbor, dramska skupina, mladi lutkarji, folklorna skupina, pravljčni in knjižničarski krožek. Pevska zbor sta sodelovala na vseh kulturnih prireditvah v šoli, na krajevnih prireditvah ter na občinski reviji otroških pevskih zborov. Mladinski pevski zbor je sodeloval tudi na področni reviji otroških in mladinskih pevskih zborov ter na proslavi 40 let svobode na Poljani. Dramska skupina je pripravila igrice »Solzice«, s katero so sodelovali na Naši besedi. Igrali so še igrice »Prevzeti petelin«. Mladi lutkarji so pripravili igrice »Kdo bo koga«.

Vsako jutro se je po prostorih šole oglašal avizo in potem glas: »Dobro jutro. Prišluhnite današnji oddaji šolskega radia.« Tudi na radiu Slovenj Gradec so se predstavili; skupaj z novinarkami Koroškega radia so pripravili oddajo o Karlu Prušniku-Gašperju. Novinarji šole in člani šolskega radia so sodelovali tudi v oddaji Pionirski tednik na Radiu Ljubljana. Novinarji so skupaj s člani šolskega radia pripravili še zanimive prispevke o delu MČ RK,

šolske hranilnice, PO in reportažno poročilo z IX. srečanja mladih tehnikov Slovenije, ki je bilo 24. in 25. maja 1985 na Ravnah. Veliko prispevkov mladih novinarjev je bilo objavljenih v Fužinarju, Pionirskem listu, v TV-15 in drugih časopisih in revijah. V pravljčni krožek so bili vključeni učenci 1. in 2. razreda. Mladi folkloristi so sodelovali na vseh prireditvah v šoli. Likovniki so s svojimi stvaritvami krasili prostore šole, izdelovali so voščilnice, uspešno sodelovali na številnih likovnih natečajih, likovno opremljali šolsko glasilno Samorastniki in skrbeli za sceno na proslavah.

V okviru PM KUD-a so potekala tudi tekmovanja za Prežihovo, Suhodolčanovo, Cicibanovo in Prušnikovo bralno značko.

Cicibanovo bralno značko je osvojilo 153 učencev centralne šole in 2 učenca podružnične OŠ Strojna, Prežihovo bralno značko je osvojilo 153 učencev centralne in 6 učencev OŠ Strojna, Suhodolčanovo bralno značko je osvojilo 131 učencev centralne šole in 6 učencev OŠ Strojna, 37 učencev od 6. do 8. razreda je osvojilo pionirsko Gašperjevo bralno značko. 5 učencev je tekmovalo na regijskem tekmovanju za Cankarjevo nagrado.

ŠOLSKO ŠPORTNO DRUŠTVO PIONIR

V okviru ŠSD je delovalo devet sekcij v 17 skupinah. Ob 7 mentorjih iz vrst delavcev šole je pomagalo pri realizaciji programa še 11 zunanjih sodelavcev. V krožkovnih dejavnostih je bilo aktivnih kar 416 učencev od 1. do 8. razreda. V kolektivnih športih so učenci šole osvojili naslov občinskega prvaka v rokometu, nogometu, košarki in namiznem tenisu. V rokometu, nogometu in košarki so se uvrstili v republiško tekmovanje, v namiznem tenisu pa v republiški finale. V šoli smo organizirali stimulatívna tekmovanja za najboljši športni razred in za najboljšega športnika in športnico na šoli.

V okviru sekcije ŠSD so bili v preteklem letu zlasti aktivni taborniki, ki so delovali v treh uspešnih vodih in je bilo vključenih 78 učencev ter mladi šahisti, ki so uspešno tekmovali na mnogih tekmovanjih in turnirjih.

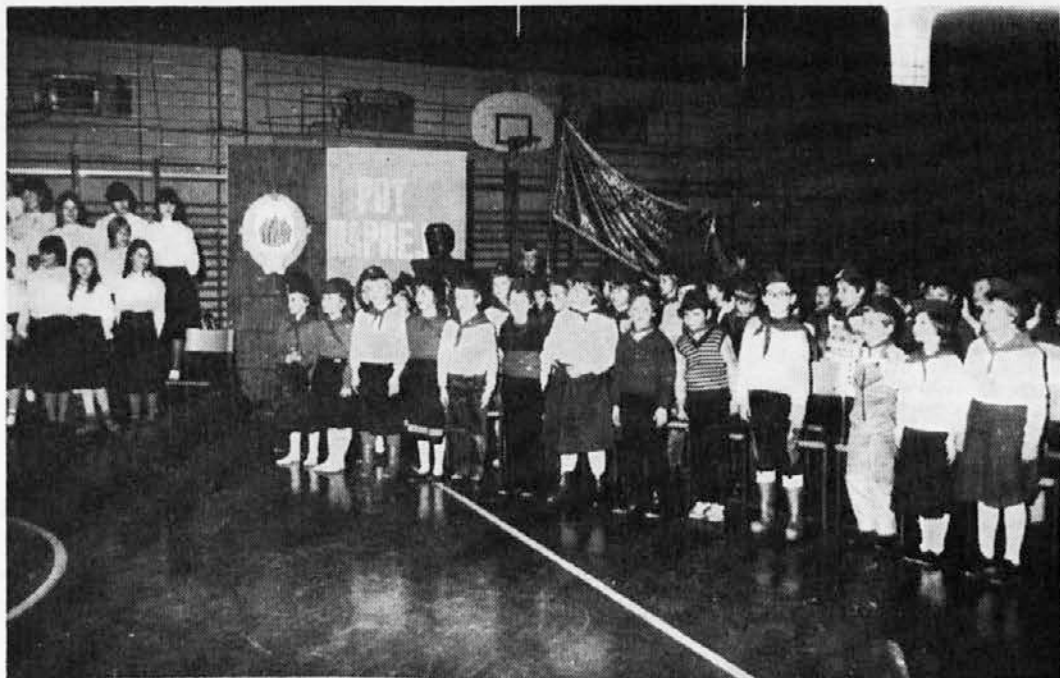
V šolskem letu 1984/85 je ŠSD Pionir petič zapored osvojila zlato plaketo ŠSD, ki jo podeljuje republiški center ŠSD Slovenije. Poudariti moramo, da je v letošnjem letu sprejel tudi mentor ŠSD Pionir, tovariš Robert Stopar zlato značko za dolgoletno uspešno mentorstvo ŠSD Pionir.

ŠOLSKA ZADRUGA MRAVLJA

Šolska zadruga Mravlja združuje dejavnosti učencev, v katerih učenci pridelujejo, izdelujejo ali nudijo usluge. Učenci so skupaj z mentorji načrtovali delo, si zagotavljali pogoje za uspešno delo in odločali o rezultatih dela. V šolski zadrugi so delovala naslednja področja — vrtnarsko-cvetličarski krožek, proizvodno-tehnični krožek, tkalski krožek, krožek ročnih spretnosti v 2 skupinah, mladi čebelarji, zelene straže in šolska hranilnica. Vrtnarsko-cvetličarski krožek skrbi za 60 gredic na vrtu, kjer pridelajo veliko zelenjave za šolsko kuhinjo. Pozimi skrbijo za podtaknjence in njim gre zahvala, da prostore šole in šolska okna krasi cvetje. Pri krožku ročnih spretnosti so izdelovali igrače iz blaga, so vezli in pletli. Na ročnih statvah so tkali. Izdelali so 12 večjih in dve manjši preprogi.

Mladi čebelarji so pod vodstvom zagnanega zunanjega mentorja aktivno delali celo leto. Pozimi so pridobivali teoretično znanje in pripravljali opremo za čebelnjak, spomladi pa so svoje znanje preizkušali in dopolnjevali pri delu v čebelnjaku. V šolsko hranilnico je bilo vključenih 656 varčevalcev, 25 oddelčnih skupnosti ter 9 krožkov in organizacij učencev. Kolikšen je bil promet v hranilnici pove podatek, da so samo z obrestmi pridobili 95.000,00 din. Zbor varčevalcev se je odločil, da prispeva iz obresti 70.000,00 din za nakup računalnika.

V okviru zelenih straž so se učenci pod vodstvom mentorice in ob sodelovanju razrednikov aktivno vključili v zbiralne akcije odpadnih surovin. Zbrali so preko 12 ton odpadnega papirja, 735 kg železa in 280 steklenic. Povprečno je zbral vsak učenec po 18 kg odpadnega papirja.

Cicibani so postali pionirji

Zimska šola v naravi na Strojni

Učenci so pomagali pri spomladanskem čiščenju kraja

Pot kurirčkove torbe

KLUB MLADIH TEHNIKOV:

Klub mladih tehnikov vključuje dejavnosti s področja tehnike. Delovala so naslednja področja: mladi konstrukterji, brodomodelarski krožek, raketni krožek, krožek mladih elektronikov, krožek računalništva, ki je delal v dveh skupinah, foto krožek, prometni krožek, ki je delal v petih skupinah ter mladi prometniki. Na področju tehničnih dejavnosti nam je pomagalo realizirati programe kar 6 zunanjih sodelavcev, občasno pa še člani AMD Ravne. Učenci šole so sodelovali na regijskem in republiškem tekmovanju mladih tehnikov. Ker je bilo v maju republiško tekmovanje na Ravnah, kjer je ekipa koroške regije osvojila 3. mesto med 12 sodelujočimi regijskimi ekipami. V ekipi koroške regije sta bila dva učenca naše šole. Republiško tekmovanje nam nalaga nove obveznosti. Pokazalo se je, da so razvojne možnosti šole na tem področju velike, zastavljenim ciljem pa se bomo približali s še tesnejšim kadrovskim in materialnim povezovanjem, z organizacijami združenega dela v kraju in občini.

V okviru prometnih dejavnosti so učenci od 1. do 4. razreda opravili kolesarske izpite. Kolesarski izpit je opravilo na centralni šoli 101 učenec in 4 učenci podružnične OŠ Strojna. V juniju 1985 smo izvedli šolsko tekmovanje »Kaj veš o prometu?«. Mladi člani RK so se vključevali v izpolnjevanje nalog pod geslom »SODELOVANJE-RAZVOJ-MIR«. Uspešno so bile izpeljane mnoge akcije. Zbirali so solidarnostno pomoč za lačne v Afriki in za prizadete v potresu na Kopaoniku, organizirali srečanje z gojenci iz Zavoda za delovno usposabljanje mladine iz Črne, ob dnevu žena so obiskali žene v domu oskrbovancev v Črneh, organizirali so tečaj prve pomoči za sedmošolce, pripravljali spominske oddaje po šolskem radiu, reševali naloge v okviru JPI. Maja so pripravili sprejem prvošolčkov med mlade člane RK. Sodelovali so pri pripravi šolskega tekmovanja iz SLO in DS. Aktivno so bili vključeni v akcijo — pomoč starejšim ljudem, invalidom in drugim pomoči potrebnim. Sodelovali so v

Hubert Močivnik

V gore

Ko posije sonce v ranem jutru,
vrhovi zableščijo se gora,
premamijo skalovja me lepote,
v gore grem; več ne zdržim doma.

V hribe iskat grem spokojni mir,
da srce nemirno se spočije,
pozabim svoje vse skrbi v dolini,
le glas zvonov v višave se prebije.

Z očmi zazrem se v lepe kraje naše,
poslušam daljni nežni glas zvonov,
nadiham čistega v gorah se zraka,
umirjen, srečen, vračam se domov.

programu za krvodajalce. Za humano delo in aktivnosti v okviru tekmovanja mladih članov RK Slovenije, je predsedstvo skupščine RK Slovenije nagradilo MČ RK naše šole s praktičnimi darili (uniforme, torbice PP, komplet knjig). MČ RK so sodelovali v nagradnem natečaju na temo »Alkoholizem osebno in družbeno zlo«. V okviru akcije »Zdravi zobje, vesel nasmeh« je 3. c razred prejel posebno nagrado stomatološke sekcije Slovenije. Zobozdravstvena vzgoja je sestavina našega učnovzgojnega programa. Program uspešno realizira šolska zobozdravnica ob sodelovanju razrednikov in zlasti učencev. Koroški zdravstveni dom — šolska ambulanta nam je s svojimi delavci pomagala realizirati zdravstveno vzgojo. Sistematične preglede so imeli učenci 1., 3., 5. in 7. razreda. Šolska zdravnica dr. Marija Vodnjov je aktivno sodelovala v šolski komisiji za prehrano učencev, v komisiji za poklicno usmerjanje ter v komisiji za sprejem šolskih novincev.

V šolsko prehrano so bili vključeni vsi učenci šole. Malico so prejeli vsi učenci centralne šole in podružnične šole Strojna, na centralni šoli pa je dnevno imelo kosilo 250 učencev naše šole in 50 učencev OŠ Juričevega Drejčka Ravne.

V šolskem letu, ki se izteka, so s šolo najtesneje sodelovali in ji pomagali pri realizaciji programa: Železarna Ravne (kadrovska in materialno), Koroški zdravstveni dom — kadrovska, Taborniški odred Koroški jeklarji — kadrovska, ŠD Fužinar —

Učenci z lovcom na krmišču

kadrovska, SŠ TNPU Ravne, Instalater Prevalje, OŠ Juričevega Drejčka Ravne, OŠ Koroški jeklarji Ravne, Glasbena šola Ravne, Likovni salon Ravne, osrednja knjižnica dr. Franc Sušnik Ravne, krajevni in občinski odbor ZZB Ravne, Planinsko društvo Ravne, Gozdno gospodarstvo Prevalje, ZKO Ravne, ZTKO Ravne, OIS Ravne, KP Prevalje in še mnogi drugi.

Posebna zahvala je namenjena vsem našim zunanjim sodelavcem — mentorjem in staršem. Želimo, da bi stike med šolo in starši še obogatili, saj bi s tem dosegli še boljše vzgojne in učne uspehe.

VSEM, KI STE NAM POMAGALI PRI ZAHTEVNEM, A LEPEM PEDAGOŠKEM DELU, HVALA. PRIČAKUJEMO, DA NAM BOSTE POMAGALI TUDI NAPREJ!

Ivan Kušnik

Osnovna šola Franja Goloba Prevalje v šolskem letu 1984/85

V tem šolskem letu smo imeli na centralni šoli 25 oddelkov rednega pouka, 2 oddelka podaljšanega bivanja, ki sta gostovala v družbenem domu, in en oddetek izobraževanje odraslih v 7. in 8. razredu osnovne šole.

Na podružnični šoli na Lešah smo imeli dva kombinirana oddelka od 1. do 4. razreda, na podružnici Holmec, ki je v organizaciji COŠ, tudi dva kombinirana oddelka od 1. do 4. razreda ter oddetek male šole, in na novi podružnični šoli v Šentanelu dva kombinirana oddelka od 1. do 4. razreda in oddetek varstvo vozačev.

Dosežen je bil naslednji učni uspeh:

Centralna šola					
Razred	Štev. učencev	Izdelali	%	Niso izdelali	%
1. a	23	22	95,7	1	4,3
b	23	23	100	—	—
c	23	23	100	—	—
2. a	26	26	100	—	—
b	24	24	100	—	—
c	22	22	100	—	—

Razred	Štev. učencev	Izdelali	%	Niso izdelali	%
3. a	29	29	100	—	—
b	30	29	96,6	1	3,4
c	26	26	100	—	—
4. a	28	27	96,4	1	3,6
b	28	27	96,4	1	3,6
c	29	28	96,5	1	3,5
5. a	32	31	96,9	1	3,1
b	31	30	96,8	1	3,2
c	32	32	100	—	—
6. a	28	28	100	—	—
b	26	26	100	—	—
c	25	25	100	—	—
č	26	26	100	—	—
7. a	28	28	100	—	—
b	29	29	100	—	—
c	28	28	100	—	—
8. a	29	28	96,6	1	3,4
b	27	26	96,3	p. izp. 1	3,7
c	29	26	89,7	p. izp. 3	10,3
				p. izp.	
Skupaj	681	669	98,2	12	11,8

Oddelek za odrasle, 7. in 8. razred, je obiskovalo 14 učencev in do 25. junija je uspešno dokončalo osmi razred 13 učencev.

Podružnice

Leše

Razred	Štev. učencev	Izdelali	%	Ni izdelali	%
1.	8	8	100	—	—
2.	12	12	100	—	—
3.	7	7	100	—	—
4.	13	12	92,3	1	7,7
Skupaj	40	39	97,5	1	2,5

Holmec COŠ

Razred	Štev. učencev	Izdelali	%	Ni izdelali	%
1.	8	7	87,5	1	12,5
3.	3	3	100	—	—
2.	6	6	100	—	—
4.	7	6	85,7	1	14,3
Skupaj	24	22	91,6	2	8,4

Malo šolo je obiskovalo še 6 otrok.

Šentanel

Razred	Štev. učencev	Izdelali	%	Ni izdelali	%
1.	3	3	100	—	—
2.	6	6	100	—	—
3.	2	2	100	—	—
4.	8	8	100	—	—
Skupaj	19	19	100	—	—

Pionirji prometniki v novih uniformah

Učni uspeh je že pred leti dosegel tisto stopnjo, ko ga ni mogoče več izboljšati, zato variira med 98 in 99 %.

Za vse tiste učence, ki so razred komaj izdelali, pa smo v avgustu organizirali obvezni dopolnilni pouk.

Na željo staršev in po sklepu sveta šole smo letos prvič, in sicer v 2. polletju, organizirali fakultativni pouk nemškega jezika za učence 3. razreda. Obiskovalo ga je 43 učencev (2 uri na teden). Stroške tega pouka so pokrili starši sami.

Učenci 3. in 4. razredov so se učili plavanja v bazenu DTK na Ravnah v organizaciji PK Fužinar.

Za učence 5. razredov smo letos prvič organizirali zimsko šolo v naravi — smučanje. To nam je omogočila nova šola v Šentanelu. 5-dnevno bivanje in kolektivno delo je imelo precej pozitivnih vzgojnih vplivov na učence, kar je pokazala tudi anketa ob koncu šole v naravi. Da je zimsko šola v naravi uspela, imajo zasluge še SK Korotan Prevalje, ki je sodeloval z vaditelji, Koroški kino-klub, ki je zvečer predvajal film, predavali pa so še dr. Gorjanc, Franc Telcer in Rok Zagernik. S šolo v naravi je ves čas živela tudi krajevna skupnost Šentanel.

Pred začetkom organizacije šole v naravi smo se pogovorili s starši, ki so bili pripravljeni sami pokriti stroške prehrane. Na našo prošnjo pa so nam materialno pomagale še delovne organizacije: Grafika 3.000 din, Tovarna pohištva 10.000 din, Lek 3.000 din in Gradis Ravne 5.000 din.

Starši, ki so prihajali na obisk k svojim otrokom, so imeli pohvalne besede. Zato bomo s tako obliko zimske šole nadaljevali, seveda, če se bomo s starši zopet tako dogovorili. Gotovo lahko računamo na nadaljnje sodelovanje zunanjih, že prej omenjenih sodelavcev.

V tem šolskem letu smo pričeli na novo tudi z računalniškim krožkom. Pri nakupu računalniške opreme sta nam pomagala Železarna Ravne in TOZD TRO Prevalje. Zanimanje učencev za to dejavnost je bilo veliko. Zato smo morali organizirati krožek kar 4 × na teden v več skupinah. Zahtevnejši program, tudi tekmovalni, je vodil študent Tomaž Sušnik, ostale skupine učenec SŠTNPJ Matjaž Vogel in trije naši osmošolci, Primož

Mihev, Marko Pistotnik in David Senica. Ker se računalništvo izredno širi in razvija, bomo morali dokupiti še zmogljivejšo računalniško tehnologijo in uvesti fakultativni pouk računalništva. Ker je to povezano s precejšnjimi dodatnimi stroški, tega sami ne bi zmogli. Mogoče pa nam bo pokrila te nove stroške kakšna delovna organizacija, saj bodo na tak način prihajali v delovne organizacije ustrezno usposobljeni kadri. Če ni danes, pa bo znanje računalništva potrebno najbrž takrat, ko bodo sedanje generacije prevzemale službo v najrazličnejših strokah in DO.

Novi predmetnik in učni načrt smo uvedli najprej v 4. in 5. razred. Učenci so lahko sodelovali v 36 najrazličnejših prostovoljnih dejavnostih oziroma krožkih. Pri tem so poleg učiteljev sodelovali ali krožke vodili še naslednji zunanji mentorji:

na centralni šoli:

Franc Dobnik
Milan Račnik
Zvonko Ortan
Dimitrije Topalovič
Ivan Anželak
Jože Drevenšek
Anton Matjašec
Mitja Kadiš

na Holmcu:

Gvido Vodeb
Slavka Počivalnik

v Šentanelu:

Peter Plevnik
Mirko Marin

na Lešah:

Blaž Pavlinec
Rudi Mlinar
Anica Vrhovnik

Poleg učiteljev gre zasluga tudi zunanjim mentorjem, da smo dosegli na najrazličnejših tekmovanjih in srečanjih učencev lepe uspehe. ŠSD je zopet v tekmovanju za najbolj množično in samoupravno organizirano ŠSD prejel zlato plaketo, v JPI je pionirski odred podružnice Leše prejel nagrado Pionirskega lista, strelci in pionirji prometniki so bili občinski zmagovalci, KMT je dosegel lepe rezultate na srečanjih mladih tehnikov Slovenije na Ravnah, Mladi zadružniki so se

udeležili srečanja pionirjev zadružnikov v Novi Gorici, likovniki Groharjeve kolonije v Škofji Loki, pionirji čebelarji srečanja pionirjev čebelarjev v Kranju. Računalniški krožek je sodeloval na 16. mednarodni fizikalni olimpiadi v Portorožu z lastnim izvirnim programom.

Naši učenci so prenočili 45 vrstnikov iz Pomurske regije, ki so se udeležili republiškega srečanja Mladih tehnikov na Ravnah.

453 učencev je osvojilo bralno značko, 302 učenca prometno značko, 190 učencev pa športno značko.

Izdali smo 5 številčk šolskega glasila Vi-gred. 75 učencev je opravilo kolesarski izpit.

Ob podelitvi bralnih značk nas je obiskal urednik Cicibana Božo Kos.

Starega papirja smo zbrali 15 ton.

Obvezno pedagoško prakso je na naši šoli opravilo 36 učencev iz pedagoške usmeritve srednjega usmerjenega izobraževanja.

S kratkimi programi smo sodelovali na vseh proslavah in prireditvah v kraju.

Ob koncu šolskega leta smo pripravili za starše kulturno prireditev z razstavo v družbenem domu.

Posebno priznanje zaslužijo učenci, ki so bili vseh 8 let odlični.

8. a

Erika Čas
Jurij Gorjanc
Uroš Lipnik
Jure Lodrant
Primož Mihev
Borut Močilnik
Alojzij Petrič
Tomaž Ranc
David Senica

8. b

Mirjana Kerbler
Bernarda Kert
Milena Koletnik
Jure Krivograd
Helena Pepevnik

8. c

Petra Čepin
Darja Časl
Mitja Dretnik
Mojca Jug

Naš bivši učenec osmošolec navdušuje za vojaški poklic

SLAVNOSTNA SEJA ZTKO RAVNE NA KOROŠKEM

V okviru proslav ob 40-letnici osvoboditve — Poljana 85 je imela tudi Zveza telesno-kulturnih organizacij občine svojo slavnostno sejo, ki jo je z nekaj pesmimi obogatil priznani MPZ Fužinar in na kateri je predsednik Jože Šater orisal dosedanje uspešno pot občinske telesne kulture, ki je v vseh teh letih dosegala pomembne uspehe v množičnosti in tekmovalnem športu. Ob tem pa je tudi poudaril, da je nedopustno in gledano dolgoročno skrajno škodljivo vsako zmanjševanje sredstev za telesno kulturo, ki kot dejavnost posebnega družbenega pomena pomembno prispeva k zdravju, delovni in obrambni sposobnosti naše mladine in vseh občanov.

Slavnostni govornik pa je bil naš župan Maks Večko, ki je zbranim športnikom in športnim delavcem povedal:

Današnja slavnostna seja skupščine Zveze telesno-kulturnih organizacij občine Ravne na Koroškem je praznik športnikov in športnih delavcev. Naša naloga je, da se pogovorimo o dosežkih naših športnikov in rezultatih dela športnih delavcev v daljšem časovnem obdobju. Glede na to, da rezultati presegajo teritorialni in človeški potencial naše občine v primerjavi z ustreznim potencialom v republiki pa tudi širše, smo lahko upravičeno ponosni na doseženo in je zato naš današnji praznik toliko večji.

V vabilu je zapisano, da je današnja skupščina ena od prireditev Svobodi in miru — Poljana '85. Takšna opredelitev daje še večji pomen današnji skupščini, naše letošnje slavnosti pod tem geslom pa so zaradi športnih uspehov, ki sem jih prej omenil, toliko svetlejše.

Ko smo se lani jugoslovanski narodi prvič zapisali med prireditev olimpijskih

iger in ko smo tudi v naši občini sprejeli olimpijski plamen na poti v olimpijsko mesto Sarajevo, ste koroški športniki olimpijskemu geslu hitreje, višje, močnejše dodali še svoj »dodatek« za mir in sožitje med narodi.

Menim, da ta dodatek ne sme veljati samo za eno olimpijsko sezono, ampak ga je treba nenehno poudarjati in obnavljati kot sporočilo naših ljudi za vse ljudi sveta. V teh dneh sem že ob drugi priliki govoril o tem, kakšne poti vse obiramo, da spravljamo naša miroljubna sporočila v svet. Menim, da imate športniki tu še posebej veliko vlogo in možnosti in zaradi tega tudi nalogo, ki jo morate nenehno izpolnjevati.

Geslo naših letošnjih prireditev **svobodi in miru** ter lansko vaše geslo **za mir in sožitje med narodi**, poudarjam prav zaradi nekaterih dogodkov, lahko pa rečemo tudi že kar usmeritev, ki so se pojavile v športu, pa so z njegovo osnovno idejo v nasprotju in mu močno škodijo, ter so napad na ta vodila — gesla, ki jih omenjam.

Ne bi hotel na dolgo in široko govoriti o dogodku, ki je v prejšnjem tednu preokupiral vso evropsko javnost, in to ne samo športno. V mislih imam dogodek na nogometnem stadionu v Bruslju. Mnogi so se v javnih nastopih distancirali od takšnega načina navijaštva in tretiranje športa in prav je, da se danes temu pridružimo tudi mi. Menim, da je tak izpad daleč od tega, kako na Koroškem pojmuje šport.

Ko smo omenili ta neljubi dogodek v svetovnem športu, bo nemara prav, da se vprašamo, ali smo priče negativnim odklonom v športu in okoli njega tudi pri nas.

Športno gibanje je namreč preveč pomemben vzgojni dejavnik, da bi lahko mirno dopustili izrojevanje. Vzgoja mladega človeka v srčnega, vztrajnega, potrpežljivega državljana, za kar je šport skoraj idealno sredstvo, nam ne sme zaiti na kriva pota.

Mislím, da je boleče za mladega športnika, ko ugotovi, da ga je oškodoval sodnik, pa vendar je zmoto sodnika mogoče opravičiti, kadar gre za posamezen primer, če pa se zadeve ponavljajo, opravičila ni. Vem, da ste tudi naši športniki že naleteli na takšno vrsto krivice. To je možno predvsem tam, kjer športnega dosežka ne merimo s štoparico ali metrom, temveč je ta odvisen predvsem od presoje sodnika. Naloga vseh nas je, da ustvarimo takšno družbeno klimo, da bo zlorab čim manj in da s poštenjem, ki bo vladalo v športu, vzgajamo poštenega človeka. Prepričan sem, da imamo tak cilj vsi, ki smo danes tu zbrani.

Ko sem pripravljaj današnji govor, sem uporabil tudi pregled naših udeležencev olimpijskih iger in svetovnih prvenstev. Saj vse poznam, pa vendar vedno znova rabim napisan seznam, da lahko verjamem, da je naša dolina v teh štiridesetih letih v svobodi in miru dala toliko najodličnejših športnikov, ki so z našim grbom na prsih predstavljali domovino. Zaslužijo si, da danes s tega mesta njihova imena ponovno izrečem:

Štefan Robač, Cortina d'Ampezzo 1956, naš prvi olimpijec, za njim pa še:

- Oto Pustoslemšek
- Krista Fanedl-Dekleva
- Mirko Bavče
- Drago Pudgar
- Danilo Pudgar

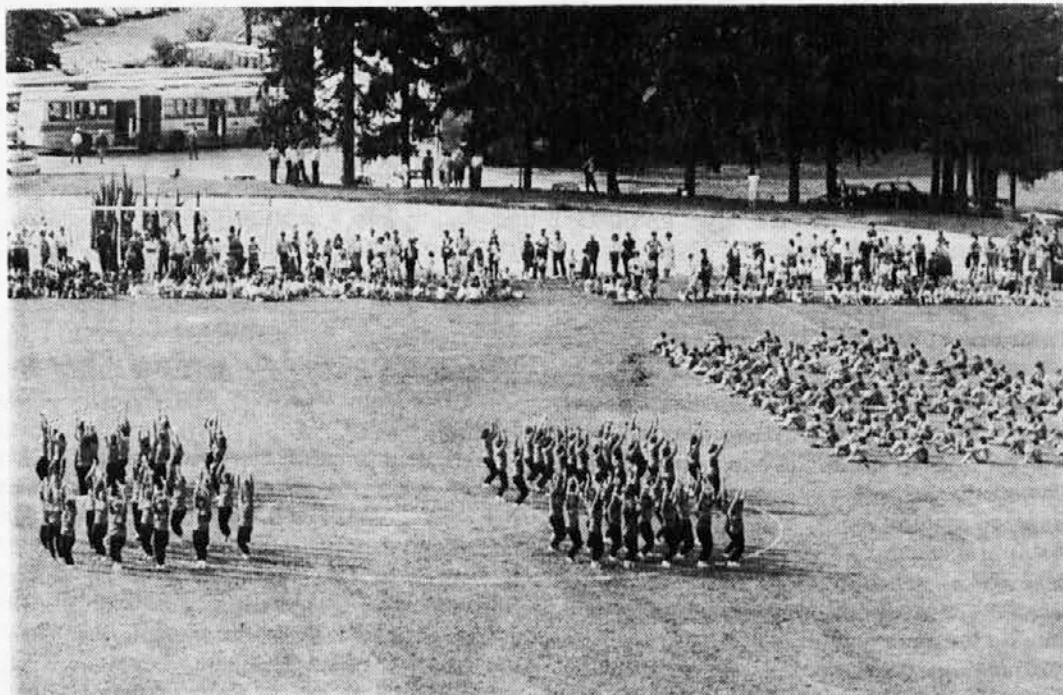
Barbara Drofelnik
Marko Pistotnik
Helena Rožej
Ljubica Dukarič

Med pomembne prireditve v tem šolskem letu vsekakor sodi nova šola v Šentanelu. S tem bodo nekoliko bolj izenačeni pogoji z učenci ostalih šol.

Na centralni šoli pa smo preuredili kotlovnico s kurjenja s premogom na kurjenje s plinom. S tem smo prihranili 12 ton strupenega SO₂ ozračju, pa tudi ne vemo, kako bi se sicer greli v pretekli hudi zimi.

V Jeseni nadaljujemo z novim predmetnikom in učnim načrtom v 6. razredu. To nam prinaša povečano število ur. Poleg tega bomo imeli še en oddelek na centralni šoli več. To nam bo povzročilo nekaj organizacijskih težav in ne najbolj primeren urnik pouka.

Menimo, da bomo ta povečani obseg zmogli, saj se nam je v zadnjem letu tudi materialni položaj nekoliko izboljšal.

Srednješolke so navdušile

Svetovnih prvenstev so se poleg nekaterih že prej naštetih udeležili še:

Adolf Urnavt
Ivanka Petrač-Mesec
Francka Hafner
Milan Dretnik
Fricka Mačič
Irena Jež-Kodrun in
Maja Rodič.

Imena, ki ste jih slišali, govorijo o športnem vrhu naše doline, pod njim pa je široka baza športnikov, od katerih so mnogi blizu samega vrha in imajo vse možnosti, da se nanj povzpnejo. Ko govorimo o tem, ne smemo pozabiti na materialno osnovo, ki zagotavlja tak uspeh.

Čas štiridesetletnega povojnega gospodarskega razvoja naše doline je tudi čas, ko so bili ti uspehi doseženi. Športniki se morate zavedati, da se materialna osnova vašim dosežkom ustvarja v tovarnah, rudniku, ustvarjajo jo obrtniki in kmetje, plemenitijo pa jo pot in žulji, ki nastajajo ob vašem treningu. Uspeh je možen le ob skupnem obstoju obojega. Večkrat je slišati, da za športno udejstvovanje ni pravega posluha in podpore.

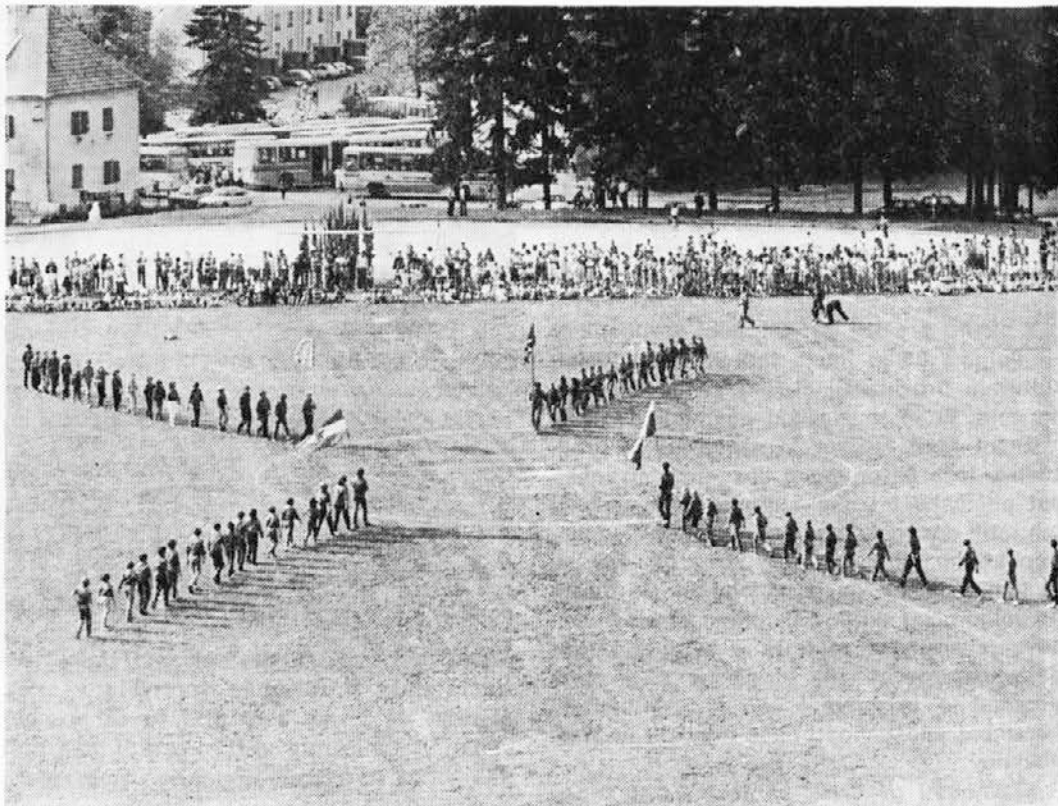
Rezultati, ki so bili omenjeni, pa tudi dejstva o razvoju materialne podlage za športno dejavnost, govorijo o nasprotnem. Vemo za pokrite športne objekte na Ravnah, športno dvorano v Mežici, telovadnico ob šoli na Prevaljah (ki postaja že premajhna) in vemo, da se v Črni gradi nova telovadnica, ki bo gotova letos jeseni in bo gotovo najlepše darilo mladini ob letošnjih jubilejih in letu mladine.

Odprte športne terene imamo v vseh krajih — samo popoldne je treba iti okoli teh objektov in živžav mladine ti pove, da so bile naložbe smotrne. Ko naštevamo objekte, ne smemo pozabiti tudi na bazene — odkrite in pokritega — tu je temelj plavalne osveščenosti mladine v naši občini in uspehov naših plavalcev, ki daleč presegajo velikost našega kraja.

Za vse osnovne panoge imamo podlago v potrebnih objektih. Res je, da je kvaliteta teh objektov ponekod sporna in tudi vzdrževanje ni najboljše, vendar ima mnogo teh težav osnovo v človeškem faktorju. Tudi z več discipline in reda bi mnogokje težave zmanjšali.

Ko govorimo o objektih, ne moremo brez omenjanja nekaterih naravnih danosti, ki prav tako omogočajo izjemen razvoj nekaterih športnih panog. Tam, kjer smo uspeli te naravne danosti izkoristiti do popolnosti in jih oplemenititi s potrebnimi dodatnimi objekti, je razvoj športa dosegel posebej visoko raven. Zlasti velja to za razvoj rekreativnega športa.

Menim, da bi bilo narobe, ko bi govoril samo o vidikih tekmovalnega športa, moramo reči nekaj besed tudi o rekreacijskem športu, ki je tudi dosegel viden napredek in je na svoj način, če ga primerjamo s podobnim drugod, tudi izredno razvit in uspešen. Nekaj rekreativnih dejavnosti bi rad v zvezi s tem omenil, za katere sem prepričan, da pri nas s pridom izkoriščajo naravne možnosti in dosegajo izjemno množičnost. Za smučanje pravimo, da je slovenski nacionalni šport. Ko greš pozimi na naša smu-

Tudi taborniki so sodelovali

čišča, vidiš, da so te ocene na mestu in da dejansko smuča staro in mlado. Morda je v zadnjih letih postalo alpsko smučanje dražje in zato težje dostopno, menim pa, da tu koristno vlogo prevzemajo tudi smučarski teki. Težko bi govorili o izrazitem širjenju in uspešnosti smučanja, če bi šlo samo za rekreativno smučanje. Naravna in logična nadgradnja tega — tekmovalno smučanje je pri nas prav tako uspešno — o čemer govorijo rezultati preteklosti, prav tako pa je treba izreči vse priznanje tudi mladi generaciji.

Druga takšna množična rekreativna dejavnost je planinstvo. Izredno je razširjena in ker se odvija na samotnih stezah naših planin, je mnogi, ki bi jo morali, ne poznajo zadosti. Naj zato ponovno povemo, da ima naša občina slovenski primat v deležu organiziranih planincev med občinami. Tudi ta dejavnost ima svoj kvaliteten vrh — alpinizem, ki tudi dosega uspehe zunaj meje naše občine in domovine. Na tem področju tekmovalni ni, vseeno pa je rezultate mogoče primerjati in tu je treba našim alpinistom dati vse priznanje.

Iluzija bi bila, če bi si predstavljal, da bom s tem naštevanjem zajel vse veje, ki najdejo mesto v rekreacijski dejavnosti naših ljudi. A dve obliki rekreativne, pa ne samo rekreativne dejavnosti, ki zajemata najširši krog ljudi, bi še vseeno rad poudaril: sindikalna rekreativna tekmovalna in tekmovalna v šolskih športnih društvih. Slednje so tudi najboljše mesto selekcije za bodoče tekmovalce.

Ob koncu še nekaj besed o športni politiki v občini. Gre za opredelitev o prednostnih panogah in občinskih ekipah oz. selekcijah. Na tem področju je bilo že veliko narejeno in uspehi so vsaj na večini področij vidni. Še vedno pa velja, da se v nekaterih panogah zapiramo v krajevne okvire, ignoriramo misel o občinski selekciji, pri tem pa pozabljamo, da na ta način slabše izkoriščamo razpoložljiva sredstva, ki so danes

objektivno dragocenejša, in hkrati manjšamo tekmovalne uspehe. Na tem področju bi torej še lahko kaj storili.

Dragi športniki in športni delavci, za dosežke v športu v zadnjem obdobju vam najpristrčneje čestitam, današnjim dobitnikom plaket prav tako, in kar največ uspehov vam želim tudi v prihodnje.

Nato pa je predsednik ZTKO Jože Šater skupaj s častnim občanom občine Ravne in častnim predsednikom ZTKO Gregorjem Klančnikom ter predsednikom komisije za priznanja pri predsedstvu ZTKO Ravne Albertom Vodovnikom podelil najzaslužnejšim telesno kulturnim delavcem in najboljšim športnikom občine zlate, srebrne in bronaste plakete Zveze telesnokulturnih organizacij občine Ravne na Koroškem. V obrazložitvi je bilo poudarjeno, da je komisija za priznanja dosledno upoštevala kriterij, da so priznanja stopenjska in da nihče ni mogel dobiti srebrne plakete, če že ni dobil bronaste itd., omembe vredno pa je tudi, da so nekateri športniki in telesnokulturni delavci plakete ZTKO prejeli že pred 10 leti.

Dobitnikom plaket je čestital sekretar Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije Rudi Ziernicki, čestitkam pa se pridružujemo tudi mi.

ZLATO PLAKETO SO PREJELI:

a) za tekmovalne uspehe:

PAVLI ČEBULJ
MAJA RODIČ

b) za organizacijsko in strokovno delo:

ANTON GODEC
OTO HAFNER
FRANC IVIČ
ROBERT JAMŠEK
FERDO KAKER
FRANC KEŠPRET
FILIP KONIČ
JANKO KOTNIK

LEOPOLD KURNIK
 EMIL PLEJNŠEK
 FRANC PUŠNIK
 BOŽO RADIVOJEVIČ
 STANKO RIHTER
 TONČKA STRES
 PAVEL STROPNIK
 ROLAND SUŠEL
 FRANC ŠISERNIK
 MILENA ŠULER
 JOŽE TEVŽ
 ALOJZ TOMŠE
 SILVO TURK
 FRANC TUŠEK
 ŠTEFAN ZAMUDA

SREBRNO PLAKETO SO PREJELI:

a) za tekmovalne uspehe:

SANDI AMBROŽ
 ANDREJA CESNIK
 ROK KOLAR
 IRENA KOMPREG
 DARJA KOP
 MARTA KOS
 MIRAN KOS
 BOJAN MLAKAR
 IVAN OKROGELNIK
 BOJAN PAVIČ
 ALOJZ POTOČNIK
 TOMAŽ RODIČ
 ERIKA SOVINC
 ANDREJ URNAUT
 DIMETER VOČKO

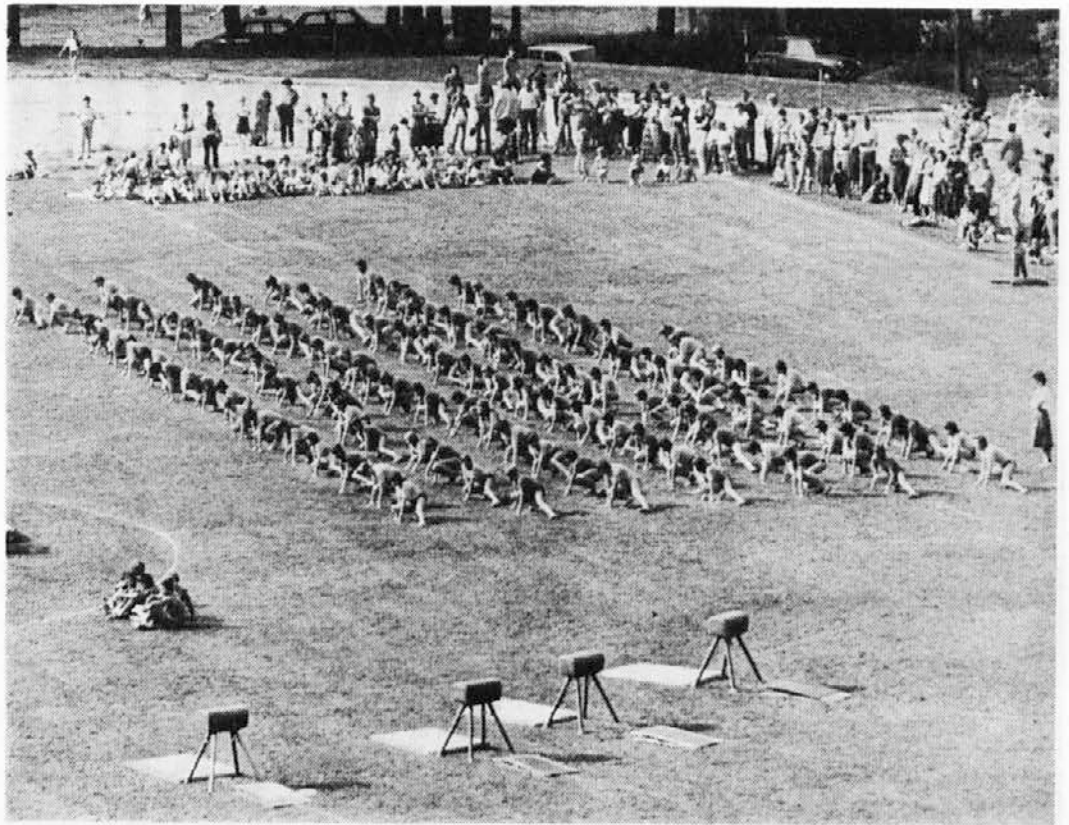
b) za organizacijsko in strokovno delo:

DRAGO CVITANIČ
 JOŽE GOSTENČNIK
 IVAN HALI
 ALOJZ JANEŽIČ
 MARICA JEZERŠEK
 EGON KARPAČ
 SILVESTER KRAJNC
 VINKO KREUH
 KAREL MASTEK
 HENRIK MEDVEŠEK
 PAVLA NAGLIČ
 VLADO PERUŠ
 ANTON PICEJ
 JOŽE PLESEC
 DAMJAN POGOREVČNIK
 FERDINAND PUŠNIK
 ELA RAPNIK
 NUŠA ROŠKAR
 SLAVKO SIMETINGER
 TANJA SKRINJER
 JURE SRNKO
 ROBERT STOPAR
 JAKOB VALTL
 ALBERT VODOVNIK
 ERIH ZMAGAJ

BRONASTO PLAKETO SO PREJELI:

a) za tekmovalne uspehe:

JANI AŽNOH
 ANDREJA BRUMEN
 MATEJ ČUJEŠ
 IGOR FILIPANČIČ
 ALENKA GODEC
 ANDREJ HOLCL
 ANDREJA HRASNIK
 MATKO KADIŠ
 MITJA KADIŠ
 JOŽE KOLAR
 ERNA KOTNIK-MIKELN
 DARJA LIHTENEGER

Množičnost

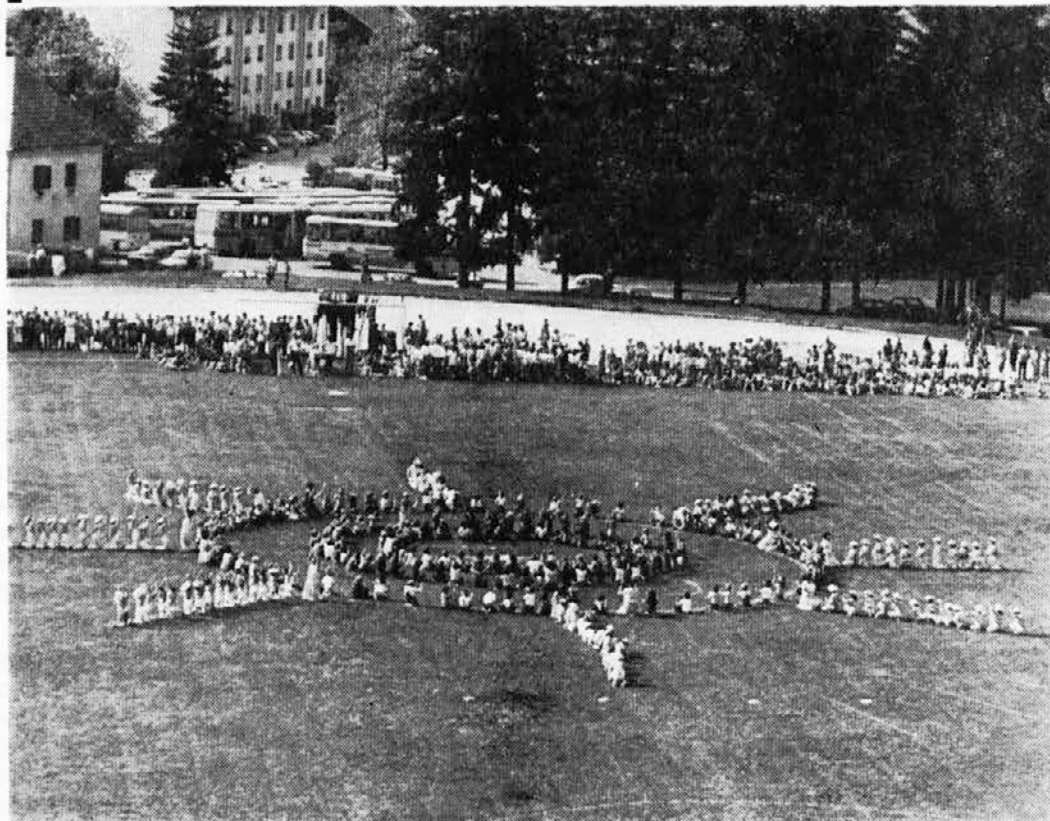
BORIS MAKLIN
 JOŽE NABERNIK
 VANJA NAPOTNIK
 ALENKA PEŠL
 KATJUŠA PUŠNIK
 IGOR ROŽANC
 ANDREJ ŠTEFANOVIČ
 MIRAN ŠTEFANOVIČ
 DUŠAN ŽAGAR

b) za organizacijsko in strokovno delo:

IVAN AŽNOH
 LUDVIK BAVČE
 FRANC BIVŠEK
 VILI BLATNIK
 OTO ČEGOVIK
 ANICA DOLINŠEK
 BOŽIDAR FILIP
 JOŽICA FILIPANČIČ
 VILI FRAJZMAN
 MIRAN FRANC
 LEANDER FUŽIR
 ALOJZ GERM
 IVO GREGL
 ALOJZ GOLOGRANC
 JANEZ GORJANC
 PETER GORJANC
 IVAN HOČEVAR
 JOŽE HÖLCL
 AVGUST HRIC
 FERDO IGERC
 IVAN IVARTNIK
 FRANC JUG
 SEAD KARADŽA
 MILAN KLEMENC
 MARA KOMAR
 IVAN KOMPREG
 NADA KORBAR
 IVAN KOREN
 MIRO KOSTANJEVEC
 FRANC KOŠAK
 HUBERT KOVAČIČ
 MIRKO LEČNIK
 IVAN LIPOVŠEK
 STANKO LODRANT
 ANTON MAKLIN

VIKTOR MIKLAVC
 IVO MLAKAR
 AVGUST NABERNIK
 JOŽE NAPOTNIK
 ANTON NAVODNIK
 ALOJZ OŠLAK
 PETER OZMEC
 IVAN PAČNIK
 MIRKO PAJNIK
 ANDREJ PANDEV
 MILAN PAVIČ
 ERIH PEČNIK
 MILAN PEČOVNIK
 MAJDA PESJAK
 VIKTOR PESJAK
 HINKO PETRIČ
 RAJKO PLESTENJAK
 IVAN PLEŠNIK
 ALFONZ POLAJNER
 KAREL POTOČNIK
 LUDVIK PREDIKAKA
 JOŽE PREVALNIK
 MARTIN PŠENIČNIK
 ANICA PUDGAR
 FRANC PUMPAS
 RUDI PUSTOSLEMSEK
 ALBIN RAPNIK
 ANTON ROBAR
 IVICA SKITEK
 ROMAN SKRINJER
 AVGUST SKUK
 ANICA SLANIČ
 TOMO ŠTEFANOVIČ
 ANTON STRMČNIK
 MARIJA ŠIPEK
 IVAN ŠTRUC
 JOŽE TREFALT
 ANA ULCEJ
 HILDA VETTER
 ŠTEFAN VEVAR
 IVAN VIDEMSEK
 ZDRAVKO VIDERŠNIK
 IVAN VINKL
 KOLOMAN VREČIČ
 JOŽE RODIČ
 IVAN ŽUNKO

MLADI SO NAVDUŠILI

Otroci sveta

Javni telesnokulturni nastop predšolske in šolske mladine, ki je bil pod okriljem Zveze telesnokulturnih organizacij občine Ravne osrednja telesnokulturna prireditev, organizirana v počastitev 40. obletnice osvoboditve v sklopu prireditev Poljana 85, je v celoti uspel. Spontan in dolgotrajen aplavz številnih gledalcev na Ravnah, v Črni, v Mežici in na Prevaljah je dokaz več, da si ljudje takih prireditev želijo, in najlepša zahvala vsem tistim neštetim tovarišicam in tovarišem, učiteljem in telesnovzgojnim pedagogom, pa tudi ostalim, ki so pomagali, za njihovo požrtvovalno delo, ki je trajalo od jeseni sem, za njihovo skrb, znanje in iznajdljivost, saj res ni lahko organizirati nastopa z več kot 1500 sodelujočimi iz vseh vrtcev in šol v naši občini.

Z navdušenjem smo spremljali otroke iz male šole v točki OTROCI SVETA, učence 1. in 2. razredov, ki so nam prikazali IGRO, RADOST IN VESELJE OTROKA, pa učence 3. in 4. razredov, ki so nastopali pod geslom KREPIMO SI DELOVNE SPOSOBNOSTI. Učenci od 5. do 8. razredov so svoj nastop podredili misli Z ZNANJEM DO LASTNE USTVARJALNOSTI, taborniki so nato pokazali TABORNIŠKE VEŠČINE, dijakinje srednje šole pa so v svoji točki združile GLASBO IN PLES MLADIH, vsi skupaj pa so v zaključni točki ob pesmi »Lepo je v naši domovini biti mlad« in ob recitaciji »Rasti srečna pod soncem« prikazali mogočno sliko 40 LET ŽIVLJENJA V SVOBODI.

Hvala vsem za enkratno doživetje z željo, da na tak telesnokulturni prikaz dela mladih ne bi bilo treba čakati tako dolgo kot do sedaj.

Alojz Pikalo

Delo ljubiteljskih kulturnoumetniških skupin v I. polletju 1985

V Zvezi kulturnih organizacij je združenih 11 krajevnih kulturnih društev (glej razpredelnico). To pomeni, da v vsakem večjem kraju dela kulturno društvo. Ta imajo različno razvejano dejavnost, ponekod je ena ali več skupin, drugod teh še ni.

Poleg tega ZKO združuje še tri samostojne skupine, ki delajo kot društva, eno društvo je organizirano v OZD, tri imajo pokrajinski značaj, osem je šolskih.

Vsega skupaj je torej 26 društev. V teh društvih redno dela 59 skupin, od tega v krajevnih društvih 30. V vseh kulturnoumetniških društvih je 1887 aktivnih članov, od tega v šolskih 1057.

Zaradi obširnosti snovi bomo tokrat predstavili le delo krajevnih kulturnoumetniških društev, šolska pa bodo prišla na vrsto kdaj drugič.

Zaradi večje preglednosti smo poročilo pripravili po zvrsteh ustvarjalnosti.

Najbolj množična in tudi najbolj kvalitetna je gotovo glasbena ustvarjalnost oziroma poustvarjalnost.

V 1. polletju so v občini delale naslednje glasbene skupine:

a) vokalne

— MePZ Mato Črna (zbiorovodja Marjan Berložnik) — 55 članov,

— MoPZ Gozdar Črna (zbiorovodja Simon Potočnik) — 29 članov,

— MoPZ Šentanelski pavri (zbiorovodja Mitja Šipek) — 24 članov,

— MoPZ Vres Prevalje (zbiorovodja Jožko Kert) — 40 članov,

— Vokalni oktet TRO Prevalje (zbiorovodja Jože Lesjak) — 9 članov,

Bo že prišel Krpan ali ne?

- MoPZ DU Prevalje (zborovodja Jože Štrekelj) — 16 članov,
- MePZ DU Prevalje (zborovodkinja Jožica Ovnič) — 27 članov,
- MoPZ Fužinar Ravne (zborovodja Branko Čepin) — 37 članov,
- Koroški oktet Ravne (zborovodja Tone Ivartnik) — 9 članov,
- MoPZ Hotuljci Kotlje (zborovodja Albin Krajnc) — 20 članov,

Pevski zbori imajo vaje praviloma 2-krat tedensko po 2 uri. To se pravi, da je vsak od 250 pevcev posvetil vajah v 1. polletju 108 ur svojega prostega časa oz. vsi skupaj 27.000 ur.

b) instrumentalne

- Pihalni orkester ravnskih železarjev (dirigent Alojz Lipovnik) — 80 članov,
- Pihalni orkester rudnika Mežica (dirigent Karli Miheu) — 59 članov,
- Pihalni orkester DPD Svoboda Prevalje (trenutno brez dirigenta) — 45 članov,
- Harmonikarski orkester KUD Prežihov Voranc Ravne (vodja Lojze Rebernik) — 16 članov,
- Tamburaški orkester DPD Svoboda Prevalje (vodja Anton Štehar) — 16 članov,
- Strune izpod Pece (vodja Marika Dretnik) — 18 članov.

Podobno kot pevci imajo tudi instrumentalisti vaje 2-krat tedensko po 2 uri. 234 članov je skupaj bilo na vajah 25.272 ur.

Te številke prav gotovo mnogo povedo, morda se jih premalo zavedamo, ker je delo pač utečeno in nihče več ne pomisli, da gre v bistvu za prostovoljno delo.

Do konca letošnje sezone so svoje delo z letnimi koncerti občinstvu predstavile naslednje skupine: MoPZ Vres, MoPZ Fužinar, MePZ Mato, Pihalni orkester ravnskih železarjev, Pihalni orkester rudnika Mežica, Tamburaški orkester Prevalje.

Skupine pa so bile seveda nepogrešljive ob najrazličnejših prireditvah.

Število nastopov je razvidno iz razpredelnice.

Godbeniki pa so se letos imenitno odrezali tudi na republiškem tekmovanju. Pihalni orkester ravnskih železarjev je prvak med čistimi amaterskimi orkestri v SR Sloveniji in tretji, če upoštevamo še godbe s poklicnimi godbeniki.

Pihalni orkester rudnika Mežica pa je v drugi jakostni skupini dosegel zelo dobro 2. mesto.

Harmonikarji so se udeležili predtekmovanja za Zlato harmoniko in se uvrstili v finalno tekmovanje.

Med prireditvami naj omenimo le najpomembnejše.

Organizirali smo tradicionalno občinsko srečanje odraslih pevskih zborov »Od Pliberka do Traberka«.

Sodelovalo je 17 zborov, 9 iz naše občine, 5 iz zamejstva in 3 iz sosednjih občin.

Trije zbori so bili izbrani za sklepni koncert področnega srečanja odraslih pevskih zborov KOROŠKA POJE '85.

Ta koncert smo letos organizirali v naši občini, sodelovalo je 11 zborov, poleg naših treh še 2 iz radeljske, 1 iz dravograjske in 2 iz slovenjegraške občine ter 3 zbori iz zamejstva.

O pomenu Koroške osrednje knjižnice Dr. Franc Sušnik nihče ne dvomi. Za 35 let dela je dobila izredno zlato Prežihovo plaketo

Lea Ferk je dobila zlato Prežihovo plaketo za plodno režisersko delo na Ravnah

Edo Mauhler iz Mežice pa z glasbenega področja

Za udeležbo na NAŠI PESMI '86 sta bila predlagana dva naša zbora: MoPZ Fužinar in MoPZ Vres.

Godbeniki pa so sodelovali v tradicionalni akciji ZVOKI PIHALNIH ORKESTROV. Organizirali smo dva koncerta: na Ravnah in v Mežici. Organizirali pa smo tudi 1. srečanje vokalnoinstrumentalnih skupin občine pod naslovom KOROŠKA POP ROCK SCENA '85.

Letos je bil posebej prizadeven MoPZ Vres, ki je posnel novo kaseto z naslovom TAKO JE MATI D'JAVA. MoPZ Fužinar in MoPZ Mato pa sta snemala za Radio Ljubljana.

Gledališka dejavnost

Gledališko delo je bilo živahno predvsem v šolskih oz. mladinskih skupinah, te pa bomo predstavili, kot rečeno, kdaj drugič.

Odrasle gledališke skupine pa so za to sezono pripravile 2 noviteti in 1 ponovljeno delo.

Združena gledališka skupina DPD Svoboda Prevalje-Mežica je pod režijskim vodstvom Viliija Strela uprizorila slovensko uspešnico POD PREŠERNOVO GLAVO, delo Alenke Goljevšček.

Z igro se je skupina uvrstila na področno srečanje v Murski Soboti.

Gledališka skupina KUD Prežihov Voranc je ob 40-letnici osvoboditve uprizorila igro M. Matkovića NA KONCU POTI. Delo je režiral Bojan Čebulj iz Maribora. Člani gledališke skupine KUD Bratstvo pa so obnovili igro, ki so jo pod vodstvom Mirka Angelija naštudirali že lani. To je komedija D. Dobričanina ČLOVEK Z MARSA. Z igro so gostovali v Travniku.

V teh treh gledaliških skupinah deluje čez 50 igralcev-ljubiteljev. Vsak od njih je za študij novega gledališkega dela porabil več kot 100 ur svojega prostega časa.

Mem lutkarji v naši občini je le ena odrasla skupina. To so vzgojiteljice VVE Mežica, ki se načrtno in organizirano ukvarjajo z lutkarstvom že 5. leto. Kot vsako leto so tudi letos sodelovale na občinskem srečanju lutkarjev, kjer so predstavile RDEČO KAPICO. Delo je režirala Vanča Škrjanec.

Skupina je bila izbrana za področno srečanje lutkarjev. Bilo je v Ptuj.

Folklorno-plesna dejavnost

Tudi tu je delo živahnejše v otroških skupinah. Štiri odrasle folklorne skupine (KPD Šentanel — vodja Drago Mavrič, KUD Prežihov Voranc — vodja Peter Šumnik, KUD Bratstvo — vodja Ratomir Ilič in KUD Gozdar — vodja Metka Jug) združujejo okoli 80 plesalcev in plesalk.

Skupine so imele precej priložnostnih nastopov, samostojnega programa pa ni pripravila niti ena skupina. Zaradi premajhnega števila prijav tudi nismo organizirali občinskega srečanja odraslih folklornih skupin. Folklorna skupina KPD Šentanel je sodelovala na področnem srečanju folklornih skupin v Mariboru, folklorna skupina KUD Gozdar pa je sodelovala na folklorni prireditvi v Mokronogu in na srečanju mladine v pobrateni občini Probištip.

Likovna dejavnost

Likovniki-ljubitelji se povezujejo v Društvo koroških likovnikov. Društvo je področno in povezuje ljubitelje vseh štirih koroških

Peljal bi te na prestol, predraga

občin, največ jih je seveda iz naše občine. Redno se udeležujejo raznih likovnih kolonij po Sloveniji in kolonij, ki so organizirane v sklopu SOZD Slovenske železarnice.

Žal o njihovi aktivnosti v tem polletju nimamo podatkov.

Filmska dejavnost

Tudi Koroški kinoklub Prevalje združuje filmske ustvarjalce — ljubitelje vseh štirih koroških občin. Klub ima sicer čez 90 članov, vendar so to bolj simpatizerji — podporniki te dejavnosti kot pa pravi ustvarjalci.

Letos je klub predstavil svojo produkcijo na III. mednarodnem festivalu INDUSTRIJSKEGA, OBRTNEGA IN ETNOGRAFSKEGA AMATERSKEGA FILMA. Klub je bil tudi organizator tega tradicionalnega festivala.

Sodeloval je z 9 filmi, avtorji pa so bili: AQUA VITAE — Stanko Cigler, Miro Konečnik,

PREJEC — Stanko Cigler, Vili Veler, Miro Konečnik,

PREDICE — Ignac Mlakar, Stanko Cigler, Vili Veler,

RITEM — Mirko Muri,

SPOMIN — Vili Veler, Stanko Cigler,

NAŠA LEPENKA — Alojz Ovnič, Lenart Pešl,

ZOPET ŽIVLJENJE V TEBI — Adolf in Herman Čepelnik.

Mnogi filmi so dobili tudi visoka priznanja in nagrade.

Poleg tega člani Koroškega kinokluba vedno sodelujejo s svojimi filmi na raznih festivalih doma in v tujini.

To je kratek pregled bogate ljubiteljske kulturno-umetniške dejavnosti naših odraslih skupin.

Omenimo naj le še, da društva redno organizirajo proslave za vse pomembnejše praznike, med najbolj uspešnimi pa je DPD Svoboda Prevalje s prireditvijo NAŠ KRAJ V KULTURNI PODOBI.

Namenoma tokrat ne govorimo o težavah, ki spremljajo delo ljubiteljskih skupin. Jih je pa veliko in bomo javnost o tem seznanili s posebnim zapisom.

Zavratnik Dragica

Sedim na bregu reke

Sedim na bregu reke
in sanjam,
zaprem oči in počivam
nič manj globoko
kot vsaka druga stvar.
Dosmrtno obsojena
na tesne celice
čutim tok reke...

Nihče ne gre
čez reko dvakrat,
zakaj reke
tečejo k smrti.
Bele ptice možganov
naj odletijo same.
In sem sedela
na bregu reke
in govtala meglice,
ko sem iskala obraz,
ki je bil samo moj.

Stefan Lednik

Na Peco že, toda kako in kje?

UVOD

Prispevka Gregorja Klančnika Pospeševalec turizma v Koroškem fužinarju, št. 3, 5. sept. 1984, in Jožeta Kolenca O gradnji Integralcentra v št. 4, 25. nov. 1984, sta me spodbudila, da napišem za Fužinarja — še v tretje — nekaj svojih misli in pripomb k zaželenemu razvoju smučarije na Peci.

Zadnjih nekaj let se o možnostih razvoja zimskošportnega turizma na Peci in o t.i. Interpcentru kar precej govori, čeprav so bile informacije o njem vse do izida Klančnikovega sestavka v Fužinarju bolj splošne in razmeroma nejasne. Vedoželjni domači smučarski delavci iz njih nismo mogli razbrati nič otipljivega, da bi mogli še sami kaj pristaviti, bodisi izreči kako koristno pobudo ali svariti pred neustreznimi ali predragimi zamislimi.

Prva informacija, namenjena javnosti v Mežiški dolini, je bil »Osnutek samoupravnega sporazuma o ustanovitvi samoupravne interesne skupnosti za razvoj turistično-sportne dejavnosti v Mežiški dolini«, ki jo je poslala v delegatsko bazo SOB Ravne pod št. 332-4/80-3, datum 10. 3. 1981. Osrednja naloga te interesne skupnosti naj bi bila, poleg drugega, prav razvoj Pece in njena povezava z avstrijsko stranjo. Ta osnutek — sicer precej ohlapen — pa je govoril bolj o samoupravnem združevanju in o potrebni pomoči morebitnim gostinsko-turističnim investitorjem pri gradnji in poslovanju.

Nato je sledila v časopisju vrsta sestavkov, ki so na splošno lepo (morda celo preveč idilično) opisovali možnosti razvoja smučišč na Peci na obeh straneh meje. Naj jih naštejemo nekaj:

»Smučarski raj na Peci«, Ivan Praprotnik, Delo, 3. febr. 1980. »Dolge, na meji povezane smučine«, Marjan Raztresen, Teles, 19. marec 1981. »Sosedji odprtih meja«, Smail Festić, 7 dni, 16. april 1981. Peco omenja — sicer s stališča konkurence — tudi sestavek v Delu 25. aprila 1981 »Enotni v razvoju in ponudbah na Pohorju«.

Vendar, kot rečeno, širša javnost, pa tudi zainteresirani smučarski delavci iz naših krajev vse do izida Klančnikovega sestavka v Fužinarju niso imeli vpogleda v to, kako načrtujejo na Peco pozimi sploh priti in kako in kje je opremiti z žičnicami.

Mežiški smučarski delavci smo sicer vedeli, da je po naročilu IS SOB Ravne izdelal znani smučarski strokovnjak inž. Peter Lakota elaborat »Peca. Smučarske proge in žičnice. Študija, Mežica, avgust 1980.« Vendar nam tega elaborata, kljub poskusom, vse do pomladi 1984 ni uspelo dobiti na vpogled. Vedeli smo tudi, da je bila na ravni občine ustanovljena neka komisija za razvoj Pece, a od nje pa v

smučarsko bazo, vsaj v naš kraj, tudi ni prišlo kaj prida obvestil o načrtovanju.

Po preučitvi študije inž. Lakote, ki obravnava sicer samo našo stran Pece in upoštevajoč gradivo za 7. sejo zborov SOB Ravne na Koroškem, dne 25. 11. 1982, ki v točki »Analiza obstoječega stanja in predviden razvoj turizma in gostinstva v občini Ravne« obravnava tudi zimsko-turistični razvoj Pece, je postalo očitno, da koncipiranje prodora in povezav na Peci zavija na čudna, draga in neživiljenjska pota. Podpisani sem nato, po razgovorih s smučarskimi, turističnimi in gostinskimi delavci v našem kraju, napisal spomladi 1984 »pripombe in predloge k nekaterim dokumentom, oziroma gradivu o razvoju zimskega turizma in smučišč na območju gornje Mežiške doline s posebnim ozirom na Peco.« Pripombam sem dodal še študijo Idejna zasnova ureditve smučišč na Peci in v Mežici, s potrebnimi podatki in načrti — situacijami. V njej ponujam v razmislek odgovornim in zainteresiranim rešitve, ki so po mojem skromnem mnenju veliko enostavnejše, cenejše, lažje uresničljive in ob vsaj tri do štirikrat manjših stroških — z infrastrukturo vred — dajejo ustreznejše učinke.

V nadaljevanju bom na kratko opisal te moje pripombe in predloge.

Po izidu Klančnikovega sestavka v Fužinarju, jeseni 1984, ki obravnava tudi avstrijski del smučišč, oziroma možne in še razširjene predloge razvoja naših smučišč in njihovih povezav z avstrijskimi, je postal ta, že na prvi pogled drag in žal neživiljenjski prodor na Peco še bolj očitno.

Glede na precejšnja investicijska vlaganja, ki so potrebna za aktiviranje Pece in

drugega, kar je s tem povezano, najbrž ne bo odveč, da se javnosti odgrnejo še druge rešitve, čeprav pripravljene le »udarniško«. Saj gre vendar za gospodarski rizik, za pomembne odločitve, ki bi morale biti vnaprej vsestransko pretehtane. Zato upam, da bodo te moje dobronamerne pripombe in pobude ugodno sprejete tako v »odgovornih« krogih kot v širši javnosti.

PA K STVARI

Najprej ugotovitev: Peca ni nikakršen smučarski tabu oziroma novo odkritje, kot se morda to zdi onim, ki se z njeno zimsko stranjo spoznavaajo šele sedaj. Po zgraditvi koče na Mali Peci leta 1928 so se tja pozimi pogosto podajali mežiški in drugi smučarji. Ravno zaradi smučarije je bila tedanja koča večkrat odprta občasno tudi v zimski sezoni. SPD je v tem obdobju, po letu 1930, na Peci in s Pece, celo vse do Mežice organiziralo tekmovanja. Pa tudi tečaje. Iz let pred drugo svetovno vojno so starejšim v spominu veleslalomi na Jožefovo v izvedbi I. S. S. K. Maribor, ki so se jih udeleževali poznani smučarji. Še na zadnjem je zmagal tedanji državni prvak Miro Cizelj iz Maribora. Poleg bolj znanega triglavskega smuka skozi Krmo je bil najbrž takrat veleslalom na Peci, čeprav manj znan, eno od redkih visokogorskih, alpskih tekmovanj v Sloveniji, vsaj v njenem vzhodnem delu.

Še pred zgraditvijo novega doma na Peci leta 1958 je od leta 1953 dalje TVD Partizan Mežica prirejal v počastitev krajevnega praznika in v spomin na napad I. koroškega bataljona 3. aprila 1943 na kraj — veleslalom na Peci (partizani so

Veleslalom na Peci okrog leta 1934

Skupina organizatorjev veleslaloma na Peci — na vrhu 29. 3. 1958

namreč prišli v Mežico iz Koprivne, skozi Toplo čez Peco, mimo koč). Veleslalome smo prirejali marca ali aprila, pač upoštevali smo snežne razmere. Tem smo prilagajali tudi traso veleslaloma. Sprva je proga vodila redno prav od vrha Kordeževe glave, približno v smeri turistične poti do sedla, z višinsko razliko 420 m. Pozneje, ko nismo smeli več prečkati dela avstrijskega ozemlja, smo traso skrajšali in jo spremenili tako, da je potekala le po naši strani, navadno na SV pobočju proti sedlu.

Pogosto smo se s teh tekem in drugih pohodov na Peco pripeljali s smučmi prav do domačega praga v Mežici, le da smo navadno v srednjem delu poti, v Podpeci, od vznožja do vrha Steng, dali smučni ramo. Nekaj zaradi ravnine tod, pogosto pa tudi zaradi odprtosti proti soncu ni bilo več snega, medtem ko je po severni strani ležal še vse do Mežice.

Pri pripravljanju teh veleslalomov v tako različnih snežnih in vremenskih razmerah smo dodobra spoznali zimsko Peco, njene dobre in slabe strani.

Tudi pozneje, ko veleslaloma na Peci zaradi razvoja smučanja z žičnicami v dolini nismo več prirejali, smo večkrat pozimi in poleti preverjali možnosti razvoja in razmere na terenih — tako na naši strani kot od avstrijske vlečnice sem, upajoč, da se bo morda Peca nekoč le zopet odprla, in to bolj na široko.

Širši javnosti in mlajšim najbrž ni znano, da je na Peci že obratovala smučarska žičnica, in to sedežnica, zgrajena kot druga v naši dolini, za mežiško vlečnico na Smrečnikovem. Tej namreč pripada, poleg kranjskogorske, sloves prve jugoslovanske smučarske žičnice (1948/49). Omenjeno sedežnico je okrog leta 1960 zgradilo SPD Mežica. Potekala je od bližine kapelice na vrh Male Pece. Škoda, da se je kmalu pokvarila in je niso več obnavljali. Njene sledi pa so še vidne.

...

Žal je treba ugotoviti, da pri ogledih na Peci in pri koncipiranju študije inž. Lakote iz nerazumljivih razlogov k sodelovanju in svetovanju niso bili vabljeni domači poznavalci zimske Pece, oziroma

sodelavci iz krogov SPD in smučarije, ki so uresničili vse, kar je bilo na Peci doslej sploh že zgrajenega ali prirejenega in ki razmere in ureditve najbolj poznajo.

Zato se je pač zgodilo, da vsebuje ta študija, ki je bila nato podlaga nadaljnjih konceptov in gradiv, v svojih osnovah veliko zgrešenega in da ne ponuja cenejših, uporabnejših variant. Predvsem pa ji je zameriti, da ne upošteva danosti, ki so z dosedanjimi vlaganji in ureditvami že na razpolago. Ravno upoštevanje teh danosti in nadaljevanje razvoja iz njih naprej pa bi nasprotno moralo pomeniti vsakemu investitorju neprecenljivo vrednoto.

Tudi pri Obrovcu in Feniju so najbrž šli dobri projektanti in načrtovalci na led, sledeč dvomljivim ali enostranskim predlogom ali celo nerazumljivim zahtevam investitorjev. Zato vsa krivda v primeru Pece ne leti na njih. Zdi se mi, da se je pa tu, pri opisanem načrtovanju, le zgodilo nekaj podobnega. Bodisi s pobudami z naše, ali pa z one strani meje. Na srečo zaenkrat le na papirju.

Najbrž si družba, sploh pa naša gornja dolina, doslej vajena zaradi skopega rudarjenja več odpovedi kot dobičkov, zgrešenih investicij ne more privoščiti. Tudi pri nekaterih drugih — poprej toliko opevanih, a nestrokovno ali neodgovorno zasnovanih in izvedenih smučarskih projektih, smo se zaradi premalo premišljenih načrtov in zaradi neupoštevanja sicer pravočasnih svaril iz treznejših krogov — v Sloveniji kar lepo opekli. Čeho tem pregreham v vsakem primeru nosi skupnost, ne tisti, ki so jih izsilili in zagrešili.

Sestavek Jožeta Kolenca v Fužinarju je že eno tistih resnih svaril, ki terjajo preudarnost, previdnost. Tako najbrž mislijo še mnogi drugi, le da se ne priglasijo k besedi. Iz Mežice smo že v letu 1982 ob izidu občinske »analize« predlagali javno obravnavo te problematike, a je pobuda ostala brez odziva.

NEKAJ O OSNOVNIH IZHODIŠČIH

— Prodiranje na Peco je opraviti postopoma, v etapah, na najcenejši način, upoštevajoč naravne prednosti terenov, pri-

stopov in že zgrajeno infrastrukturo v dolini in na sami Peci.

— Če se bo že odločilo, da se Peca »oskruni« s posledicami množičnega turizma, potem je tam vseeno, kolikor se da, ohraniti gorniški način oskrbe, postrežbe, uslug.

— Cilj vseeno mora biti — čimprej priti na vrh (ali zaenkrat vsaj tik pod njega, kot predlagam).

— Pri večini višjih smučišč v Sloveniji, pa tudi po svetu, je največji problem priti iz doline mimo vmesnih neuporabnih ali strmejših srednjegorskih predelov na vrhnje planote. Glej Krvavec, Veliko planino, Vogel, Kanin, pa tudi sosednjo podjunsko Peco. Tako je tudi s Peco na naši strani. Transportne žičnice na te planote so najdražje, tako glede investicijskih vlaganj kot zaradi obratovalnih stroškov. Velikokrat pa pomenijo še ozko grlo pri dostopih in sestopih. V primerjavi s cenejšimi in »rentabilnejšimi« vlečnicami so pravo »nepotrebno zlo«. Zato je pri koncipiranju teh potrebna največja preudarnost. Postaviti jih je na najbolj prikladno, lažje dostopno mesto, iz ali vsaj blizu dolinskih centrov, ugodnih tako glede oskrbe z energijo, kot druge oskrbe in še druge izrabe.

— Graditev vmesnih smučišč in žičnic v predgorju ali vznožju Pece in doseganje gornjih delov z njimi, bodisi iz mežiške strani ali iz Koprivne in Tople, pomeni po moje stran vržen denar in odmik od glavnega cilja: Čim ceneje takoj na vrh!

Srednjegorskih smučišč in žičnic imamo v Sloveniji že dovolj, tudi v naši bližini. Pohorje: Mariborsko, Rogla, Trije kralji, Kope, Ribniško Pohorje, naprej še Golte. V vznožju imamo še kar obširna mežiška smučišča, smučišče v Črni, na Ravnah Ošven, ki omogočajo v glavni sezoni kar ugodno smuko.

Na Peci je zanimiva in izrabe vredna le »prava« visokogorska smučarija od 1600 m pa do 2126 m. Saj Peca edina v vzhodni Sloveniji sega v te višave. Če bi se že našel investicijski denar, ga je vredno dati le za ta cilj in pa za dopolnitev dolinskih baz. Nikakor ne za sredogorje!

— Na Peci, vsaj zaenkrat, ne bi bilo smotno graditi novih prenočišč in drugega hotelskega komforta. To bazo je dopolniti v Mežici in Črni ter od tod organizirati dnevne prevoze na smučišča. Seveda se z zgraditvijo novih hotelskih kapacitet poraja vprašanje njihove zasedenosti in rentabilnosti v letni sezoni. To je poseben problem in nekaj idej za rešitev tega vprašanja sem nakzal v svoji prej omenjeni študiji. Predvsem bi bilo treba računati na bolj množičen letni obisk Pece in vsaj delno izrabo sedežnice, ki jo predlagam, tudi izven smučarske sezone. Tu se še ponuja, zlasti za goste z juga, organizacija izletov v Avstrijo in izraba njihovih jezer.

— Karkoli bi zgradili na naši strani Pece, naj bi bilo dosegljivo in uporabljivo — gledano dolgoročno — tudi pri morebitnih spremembah razmer, ki vladajo tu, na mejnem področju sedaj, ali, ki bi se menda ob Interlacentru lahko tako neverjetno sprostile(?).

— V mnogih projektih predvidevajo obisk v tisočih in rišejo dvomljiva gravitacijska območja smučišč, da s tem prikazujejo papirnato rentabilnost in upravičenost investicij pred banko ali pred drugimi neukimi krogi. Menim, da bi bilo tako početje pri Peci brez smisla. Vedeti je treba, da je Slovenija sedaj že dodobra posejana z nižinskimi in srednjegorskimi smučišči, ki kar dobro služijo potrebam svojega lokalnega ali širšega zaledja. Zato najbrž pri Peci tudi ne moremo računati na prevelik obisk iz bližnjih zaledij ali na drugih delov Slovenije, še manj pa je računati na prilive iz Avstrije. Od domačih gostov bo največ ljubiteljev zgodnje smuke (november, december), računati je na treninge, priprave tekmovalcev, predvsem pa na ljubitelje visokogorske smuke iz vzhodne Slovenije. Sicer pa bi glavino, zlasti stacionarnih gostov, bilo treba pritegniti iz Zagreba, osrednje Hrvaške, Dalmacije, Istre, Vojvodine in iz inozemstva.

— Sredstva za postopno prodiranje na Peco in nujne dolinske dopolnitve bo gotovo sposobna speljati in rentabilno izkoriščati le močna turistično-gostinska organizacija oziroma agencija z dobrimi poslovnimi zvezami, aranžmaji tako v državi kot v inozemstvu. Seveda v sodelovanju ali po združitvi z domačimi zainteresiranimi podjetji. V vsakem primeru pa bo tu nujno sodelovanje in smotrna »delitev dela« z mežiško PD kot lastnikom dragocene, znatne infrastrukture na Peci, z GP hotel Peca Mežica, upravljalcem mežiških smučišč in naprav, ki so naravno izhodišče in prag onim na Peci. Dalje z elektroenergetsko službo Rudnika Mežica, ki napaja Peco in njeno vznožje z elektriko, ter z drugimi elektrostrojnimi vzdrževalnimi službami tega podjetja in njihovim strokovnim kadrom, ki ima obilo izkušenj s svojimi žičnicami, kot z onimi smučarskimi v Mežici.

NEKAJ PRIPOMB K DOSEDANJIM KONCEPTOM

Dostop na smuške terene Pece iz Podjune čez Luže in iz Tople nikakor ni najprimernejša varianta... ki bi omogočila najhitrejši dostop iz Avstrije... kot se navaja v omenjeni analizi SOB Ravne, ampak najdaljša in najmanj prikladna tako za avstrijskega kot za jugoslovanskega smučarja.

Saj je že Železna Kapla iz Podjune odmaknjena. Iz Kaple na Luže pa je še skoraj 20 km ozke, gorske ceste.

Isto velja za dostop z naše strani, kot se navaja, iz Koprivne ali iz Tople, ki je oddaljen, drag, tako za investitorje kot za posameznega smučarja, ki ima Peco v Mežici ali v Črni takorekoč že pred nosom. Od tod pa vodijo nanjo že vsa desetletja najbližje in najnaravnejše povezave.

Dalje je povsem nerazumljiva misel, ki se navaja, da bi morebiti avstrijski smučarji prihajali na njihova ali naša smučišča Pece čez bodoči mejni prehod Luže navzdol v Koprivno, nato pa se vzpeli na Preval in tam čez ostenje pod Travnikom na gornjo Peco. Pričakovanje takega prometa je najbrž popolna iluzija, upoštevajoč obilico avstrijskih bližnjih in lahko pristopnih smučišč.

Z avstrijske strani, oziroma iz Podjune, je gotovo najprikladnejša smer po udobnih nižinskih cestah do Bistrice-Najberža in od tam po sedežnici na višino 1750 m pri kočah Siebenhütte. Od tod že vodi navzgor (in tudi navzdol) vlečnica na višino 1920 m. Od vrha te vlečnice je mogoče z eno samo dodatno novo vlečnico s približno 100 m višinske razlike priti po ugodnem terenu na Kniepsovo sedlo z maloobmejnim preходом na višini 2020 m. S to kratko, dodatno potjo je avstrijski smučar že v osrčju novih terenov na Peci, ki bi se pozneje lahko širili na obe strani, čeprav večina tamkajšnjih terenov v območju Kočnikovega vrha (2109 m) in proti Kordeževi glavi (2126) pripada naši strani. So pa ti tereni veliko vabljivejši za Avstrijce, saj so njihovi sedanji, na podjuniški strani, precej manjši. Od tod je mogoče udobno obvladati tudi njihova lepa možna smučišča od Luške kope (2114 m) proti zahodu, ki jim menda dostop z Luž ovirajo, s podjunske strani pa brez prehoda po naših terenih tudi niso uporabljiva.

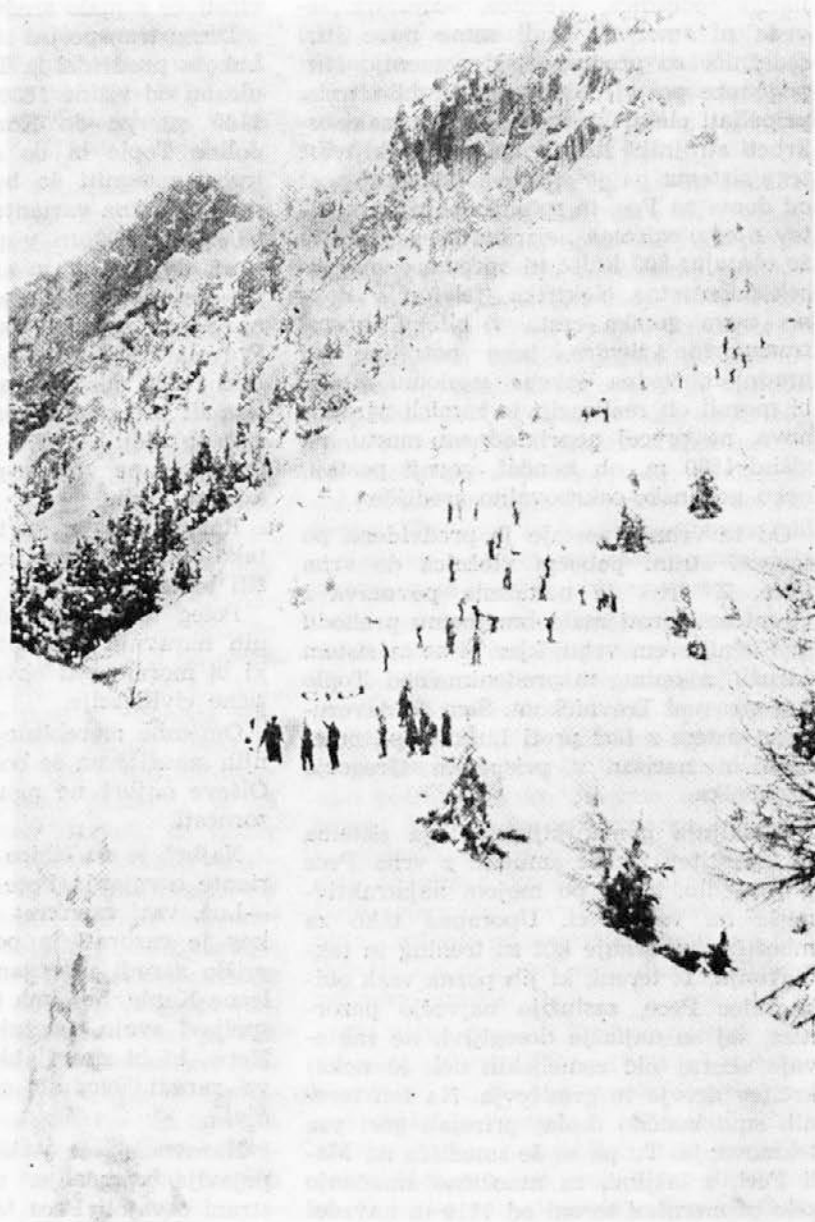
Prav zato je nerazumljiva misel, oziroma pobuda, ki najbrž prihaja iz Kaple, o zgraditvi povsem novega, dragega pristopa na ta del Pece čez Luže in Koprivno, ko pa že obstaja sedežnica od Najberža. Verjetno si dveh osnovnih transportnih sistemov tudi tamkajšnji investitorji le ne bodo mogli privoščiti? Kapelski smučar bo

najbrž sam veliko prej prišel na vrh s podjunske strani. Ta bo najbrž še dolgo zadostovala, čeprav je sedežnica vse do njene povečave kapacitet do nedavna predstavljala ozko grlo. Isto velja za morebitne prihode Ljubljancev čez Jezersko in skozi Kaplo, ki se omenjajo.

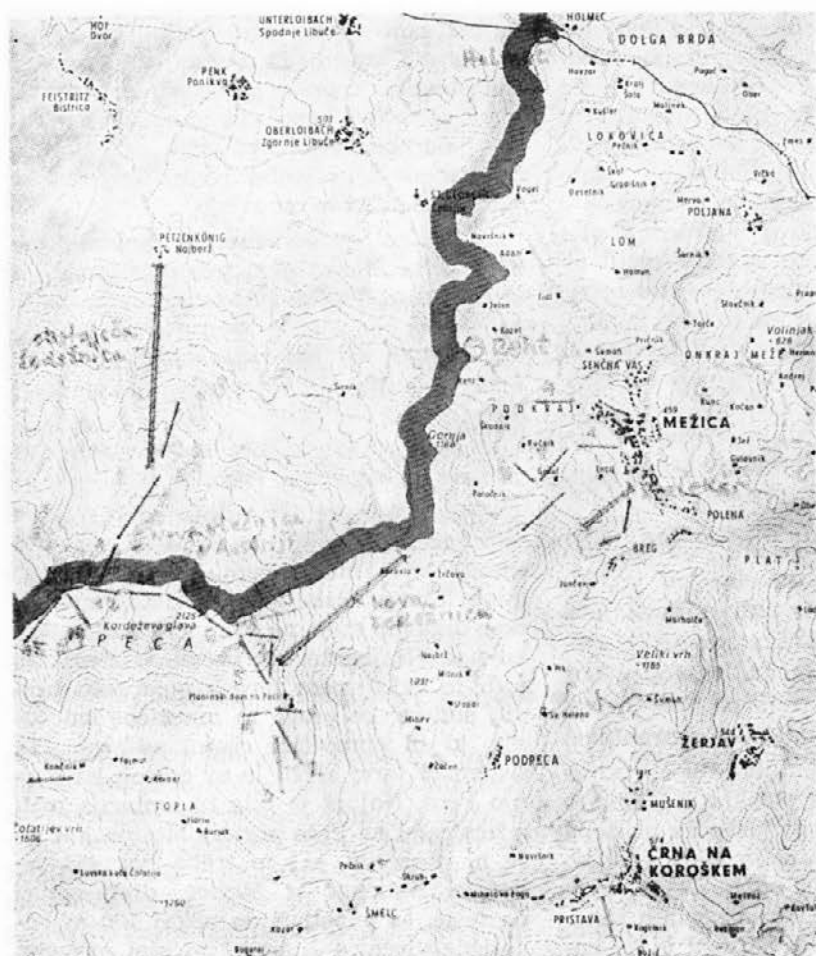
Toliko bolj je nerazumljiva pobuda, naj bi se v ta odmaknjeni pristop okrog Luž vpletla tudi jugoslovanska stran in temu primerno koncipirala svoj razvoj smučanja na Peci. Ko pa imamo na bližnji strani Pece v obilju lepih terenov, nmogo laže dosegljivih.

V študiji inž. Lakote sta opisana dva sistema dostopov na Peco.

Prvi, z mežiške strani, obsega štiri nove sedežnice. Te naj bi potekale od sedanjih smučišč na Jesenikovem, od kote 875 m mimo Šteng, Riške gore, nekako vzporedno z državno mejo na višino 1880 m, nekako nad »Najberževimi pečmi« v Peci. Ob njih je na strmem terenu nemogoče urediti smučarske proge za množično smučanje, ki bi opravičilo obstoj sedežnic. Ta sistem bi torej služil le za dostop na gornjo Peco. Najbrž je bila tu ambicija priti z žičnicami na Peco prav iz Mežice, kar pa se ni posrečilo, saj je treba po prvi sedežnici Štalekar iz Mežice, djati smučič na noge, se popeljati do nekaj 100 m oddaljene vlečnice Jesenik, po njej navzgor, nato pa zopet nekaj navzdol do spodnje

Tereni od Sedla navzgor. Ob veleslalomu leta 1950

Situacija obstoječih in predlaganih novih žičnic na Peci in v dolini. Nove vlečnice so označene s tekočimi številki

postaje prve od novih sedežnic. Kombinacija sedežnica, vlečnica, sedežnica seveda ni smotrna. Tudi same nove štiri sedežnice so predrage, saj pomenijo štiri pogonske postaje, do vsake bi bilo treba pripeljati elektriko za pogon, na vsaki oskrbeti strojnike itd. Druga pomanjkljivost tega sistema pa je njegova odmaknjenost od doma na Peci in sploh popolna izpustitev njega, oziroma neizraba vsega, kar tu že obstaja: 200 ležišč in oprema doma, visokonapetostna elektrika, telefon v dolini, nova gorska cesta v bližini, obstoj transportne žičnice, tako potrebne pri gradnjah, vodna oskrba v domu. Dalje bi morali ob realizaciji te zamisli zgraditi novo, na precej neprikladnem mestu, na višini 1880 m, ob končni, gornji postaji, neko gostinsko-oskrbovalno središče.

Od te vrhnje postaje je predvidena po severni strani pobočja vlečnica do vrha Pece. Z vrha je nakazana povezava z vlečnicami proti maloobmejnemu prehodu in Kočnikovem vrhu, kjer bi se ta sistem združil z onim, razprednim nad Toplo oziroma nad Travnikom. Sem se navezuje še sistem z Luž proti Luški kopu, omejen in narisani v prispevku Gregorja Klančnika.

Nadaljnja pomanjkljivost tega sistema je izpustitev izrabe smučišč z vrha Pece proti sedlu, ki so po mojem najatraktivnejša na vsej Peci. Uporabna tako za množično smučanje kot za trening in tekmovalništvo. Ti tereni, ki jih pozna vsak obiskovalec Pece, zaslužijo največjo pozornost, saj so najlažje dosegljivi, ne zahtevajo skoraj nič zemeljskih del, le nekaj krčitev drevja in grmičevja. Na teh terenih smo končno doslej prirejali gori vsa tekmovalništva. Tu pa so še smučišča na Mali Peci, z lažjimi, za množično smučanje zelo primernimi tereni od 1719 m navzdol

do kakih 1550 m, ki jih je mogoče aktivirati že z malo sredstvi.

Drugi transportni sistem na Peco je inž. Lakota predvidel iz Tople, s tremi sedežnicami od višine 1230 m (nad Končnikom 1100 m), pa do Končnikovega vrha. Iz doline Tople bi do spodnje postaje bilo treba potegniti še boljšo cesto. Pojavlja se še dodatna varianta s sedežnico Slanica od višine 900 m v pobočje Čofatijevega vrha, do 1400 m, in s sedežnico iz Koprivne (povezava z Lužami) mimo Ledrovca na Šoparjev vrh. Osrednja sedežnica od Prevala (1420 m) do Travnika na gornji Peci (1800 m) je zaradi domala prepadne strmalosti tod neuporabna za ureditev smučišč ob njej. Torej bi služila predvsem za transport na vrhnje planote proti Kočnikovemu vrhu.

Razumljivo je, da ta sistem sedežnic v tako odmaknjenem kotu ne bi mogel služiti letnemu turizmu.

Poleg vsega je Topla kot dolina posebnih naravnih vrednot zaščiteno območje, ki bi moralo biti obvarovano sadov množične civilizacije.

Omemba morebitnega odpiranja nadaljnjih smučišč na še bolj odročnih pobočjih Olšave najbrž ne more zbuditi resne pozornosti.

Najbrž je do izbire najoddaljenejše variante osvajanja Pece iz Koprivne—Tople—Luž, vsaj zaenkrat kot prednostne, kakor je razbrati iz ponujenih konceptov, prišlo zaradi ustrejanja pobudam iz Zelenke Kaple. Saj ima ta menda težave pri speljavi svoje sedežnice z Luž na Luško Kopo, ki bi sicer lahko bila bolj zanimiva zaradi ugodnih smučarskih terenov ob njej.

Naravno pa se — kot sem že omenil — pojavlja vprašanje, zakaj na avstrijski strani osvajati Peco še z druge strani, ko

pa je že zgrajena sedežnica iz Podjune, kjer bi si najbrž tudi želeli njene večje izrabe in boljše rentabilnosti. Dva sistema sta najbrž tudi na oni strani zelo vprašljivi finančni problem.

Naš investitor pa se bo gotovo moral ozirati na svoj gospodarski račun in izrabo najbolj uporabljivih možnosti, ki se z njimi da osvojiti Peco ter na kar najbolj enostavno povezavo z že zgrajenimi napravami na podjuni strani. Gotovo bo tu morala prevladati gospodarska logika, veljavna v naših razmerah, pred idiličnimi željami.

NA KRATKO O »UPORABNEJŠIH« PREDLOGIH

Za izhodišče in oskrbovalno bazo Pece sta na naši strani že po naravi dani Mežica in Črna. Tako je vpeljeno že vsa desetletja sem v razmerah letnega turizma, pa tudi zimskega, kolikor ga je bilo. Smučišča v Mežici in v Črni je z onimi na Peci zaokrožiti v celoto in skupno ponudbo. Jih še razširiti, bolje opremiti, za kar so možnosti.

Najbližji in najnaravnejši dostop na Peco je najbrž: Po cesti iz Mežice do Reh-ta, od tod po izboljšani, delno spremenjeni trasi, mimo Potočnika do vrha Šteng in do Torčevega-Riške gore. To cesto je urediti tako, da bo sposobna prevzeti tudi avtobusni promet, in jo pozimi plužiti. Dolžina je 7 km. Druga povezava je iz Mežice, mimo Črne, Podpece do Riške gore, 17,5 km.

Od travnikov na Riški gori, na višini okoli 1070 m je potegniti dvosedežnico v smeri turistične poti iz Mežice do bližnjega doma na Peci, na pobočja nekaj pod sedlom (okoli 1670 m). Od gornje postaje je speljati do doma primerno pot. Dolžina take sedežnice bi znašala le 2000 m in njena višinska razlika okrog 600 m. Zmogljivost sedežnice bi morala znašati vsaj 1000 oseb na uro.

Z zgraditvijo te, samo ene sedežnice, bi rešili vse transportne probleme na Peci. Prevzela bi tudi oskrbo doma na Peci. Odpadla bi lahko sedanja, odslužena tovorna vlečnica iz Podpece. Napajanje spodnje postaje je mogoče urediti iz bližnjega rudniškega Torčevega rova, do koder je speljan 3,3 kV kabel.

Razvoj smučanja na Peci je najbolj ugodno nasloniti na sedanji dom PD, z njegovo opremo, ki sem jo omenil že prej. Novo urejanje vsega, kar tu že obstaja, na kakem drugem, doslej neopremljenem mestu, pomeni vreči stran vsaj kakih 30 starih milijard din.

Zaenkrat bi dom s svojimi 200 prenočišči (z depandanso v bivši karavli) povsem zadoščal. Treba bi bilo dograditi le večje sanitarije, shrambo za smuči in opremo in morda še večjo bivalno dvorano — jedilnico. Vodo, če bi je zmanjkovalo, bi bilo mogoče dovažati s cisternami po prej omenjenem transportnem sistemu.

Ker na Peci že obstaja visoko napetostna elektrika — njen dovod iz rudnika dovoljuje obtežbe do 300 kVA, kar zadostuje za napajanje vseh poznejših žičnic do Kočnikovega vrha — bi bilo mogoče z razmeroma majhnimi sredstvi zgraditi zaenkrat vsaj naslednje vlečnice:

— tri ali vse štiri predvidene na Mali Peci za množično smučanje

— najvažnejšo vlečnico (v situaciji označeno s št. 5) z bližnjega sedla na planoto pod Kordeževo glavo na višini kakih 2030 m. Ta, ena sama vlečnica z višinsko razliko okoli 326 m — z možnimi vmesnimi izstopi — bi pripeljala smučarja le malo pod vrh Pece. Obenem bi odprla za izrabo najlepše smučišče z več smermi, uporabnimi tako za treninge vrhunskih tekmovalcev, za tekmovalja, kot tudi za turistično smučanje.

V svojem predlogu — študiji sem predvidel še druge vlečnice. Tako tudi podaljšanje na Kordeževo glavo 2126 m, paralelno povezavo od sedla v smeri zložne poti na vrh s tremi vlečnicami (št. 7, 8, 9, ona na vrh pa je označena s št. 6). Tudi vlečnico št. 7 od sedla, kjer bi bila napajana in ki vodi v smeri steze, bi bilo mogoče urediti že v prvi fazi. Dalje sem predvidel povezavo s tremi vlečnicami od vrha do maloobmejnega prehoda, kjer bi bil stik z avstrijsko stranjo in njihovo novo potrebno vlečnico. Tu je seveda v območju Kočnikovega vrha, še na našem ozemlju, mogoče urediti še več vlečnic v smer proti zahodu (na topelsko stran in proti Lužam). Podobno, kot je že, le malo drugače, predvideno tudi v študiji inž. Lakote ali v sestavku Gregorja Klančnika.

Na naši strani Pece sem predvidel 15 vlečnic. V priloženi situaciji so označene s številkami od 1 do 15.

Seveda pa je velik problem njihovo napajanje z elektriko, ki bi jo morali potegniti s kablom najprej od sedla pod vrh. Nato na sam vrh in nazadnje še do obmejnega prehoda.

Očitna prednost tega predloga je: Namesto treh ali štirih sedežnic — le z eno vlečnico (št. 5), z uporabo doma na Peci, odpremo zimsko Peco in pripeljemo smučarja tik pod njen vrh. Dalje omogoča predlog izrabo sedežnice tako za zimski kot za letni turizem, letnemu omogoča celo nesluten razvoj, omogoča celoletno poslovanje doma, s tem pa večjo rentabilnost celotnega projekta.

Površina urejenih prog (delno potrebne izravnave terena, krčenje grmičevja itd.), na katerih bi se dalo smučati že pri tanjši snežni odeji 20 do 30 cm, ob teh vlečnicah znaša okoli 40 ha. Površina vseh terenov, ki jih je mogoče uporabljati za prosto smučanje na debelejši snežni odeji, pa znaša 112 ha, in sicer zahodno od Kordeževe glave 60 ha, na mežiški strani pobočij 40 ha ter na Mali Peci 12 ha.

Okrog Male Pece, v bližini doma, je urediti krožno tekaško stezo, ki bi v dveh pentljah dosegala skoro 4 km. To progo in ostale urejene alpske ob žičnicah bi se dalo uporabljati že zgodaj, ob prvem jesenskem snegu.

Zmogljivost predvidenih petnajstih vlečnic bi znašala okrog 5200 oseb na uro. Pri njihovi skupni višinski razliki 1853 m izrabimo zmogljivost smučišč za 1853 smučarjev (en smučar na en višinski meter smučišča). Če k temu prištejemo še sedežnico za 1000 smučarjev na uro in višinsko razliko 600 m, bi lahko prepeljali 6200 oseb na uro, zmogljivost smučišč pa bi bila 2453 smučarjev. Zmogljivost smučišč s petminutnim čakanjem, upoštevajoč

Peca ob prvem jesenskem snegu, z vrisano najpotrebnejšo vlečnico od Sedla proti vrhu

večje odmore, zlasti na turah in pri poznejšem omenjenem alpinističnem smučanju, bi se tako upravičeno lahko zaokrožila na kakih 3000 smučarjev.

K zmogljivostim centra »Peca« je prišteti še one v Mežici in v Črni. Mežiške žičnice prepeljejo sedaj 2000 smučarjev na uro. Pri skupni denivelaciji prog da to izrabno kapaciteto 550 do 600 smučarjev. V Mežici je mogoče z majhnimi investicijami odpreti nove proge in povečati zmogljivost žičnic za 3220 prevozov oziroma skupno na 5220 prevozov na uro. Zmogljivost sprejema smučarjev bi se lahko povečala, upoštevajoč paralelne smeri spustov, na 1500.

Torej bi omogočil center Peca-Mežica okoli 11420 prevozov na uro, oziroma bi tu lahko smučalo okrog 4500 smučarjev. K temu je dodati še vlečnico v Črni. Ta center bi postal eden največjih v Sloveniji. (Glej Delo, 25. 2. 1984, Nepravilnosti pri obveščanju smučarjev, sestavek sta objavila Marjan Debelak in Peter Ogorelec iz Urbanističnega inštituta Slovenije. Po podatkih za leto 1982 navajata naslednje »prave« kapacitete smučišč: Krvavec 3500, Kranjska gora—Podkoren 3200, Mariborsko Pohorje 2700, Kanin 1800 itd.).

Posebna vrednota Pece je turna smer od našega do avstrijskega doma. Obvladati jo je mogoče že z novo vlečnico na avstrijski strani in vlečnico št. 5 od sedla navzgor na naši strani. Dolga je 4,5 km. Jugoslovanski del te ture do mejnega prehoda je dolg 3 km. Pa četudi zaenkrat brez vmesnih vlečnic čez vrh Kordeževe glave in proti mejnemu prehodu, je od kote 2030 m na obeh straneh, do koder bi potegnili prej omenjeni vlečnici, mogoče premagati le 100 m višinske razlike na obeh straneh vsakemu količjak izurjenemu smučarju. Ta vabljiva in lahko izvedljiva tura nudi poleg prostega smučanja po obširnih terenih čudovite razglede vse naokrog: od Podjune, mimo Pohorja, Boča, Ivanjščice, Sljemena, Bjelolasice v Veliki Kapeli, Snežnika, Julijcev, do Grossvenedigerja, Grossglocknerja in drugih vrhov Visokih in Nizkih Tur. Česa enakovrednega najbrž ne nudi za sedaj nobeno slovensko smučišče.

Prav zaradi izrabe te vrednote se mi zdi toliko bolj nerazumljivo prej opisano, nepotrebno opremljanje nižjih, vmesnih smučišč, ki sama ob sebi ne nudijo nič posebnega nasproti smučiščem v Mežici in v Črni, ali srednjegorskim v vzhodni Sloveniji.

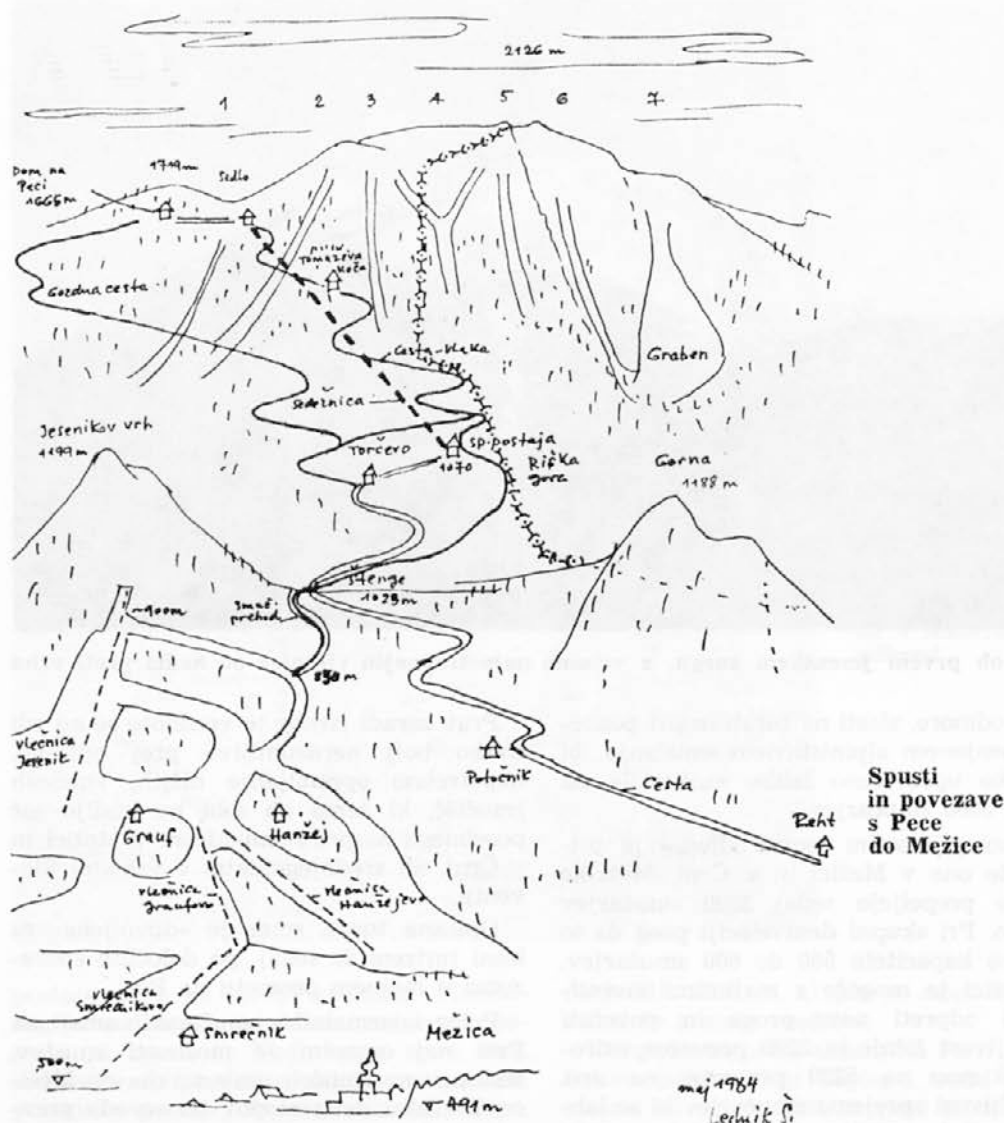
Opisana turna smer je »dovoljena« za letni turizem že sedaj, po določitih sporazuma o mejnem prometu na Peci.

Poleg »normalnih« smučarskih smeri na Peci naj omenim še možnosti spustov, sestopov na smučeh prav z vrha do Mežice. Pretežni del sestopov bo seveda prevzela sedežnica, nato pa cesta v Mežico ali Črno.

Onim, ki bi se vračali na smučeh, so na razpolago do Riške gore ali Podpece naslednje smeri: od doma na Peci po položno speljani gozdni cesti mimo rova Jakobe in pod Tomaževo kočjo, nato levo v Mežico ali v Črno. Druga: od doma na Peci oziroma bodoče gornje postaje sedežnice se uredi širši, udobnejši smučarski prehod proti Tomaževi kočji, da se izognemo strmemu delu mimo »Kajzerice«. Od Tomaževe kočje navzdol vodi udobna cesta—vlakla do Riške gore oziroma do Torčevega. Ta smer se lahko kombinira tudi s spustom po drči, ki vodi navzdol. Potrebne so le manjše krčitve drevja.

Za vse bolj razvijajoče se alpinistično ali atraktivno smučanje se ponujajo smeri po severnem, mežiškem pobočju Pece po drčah, žlebovih. Del teh lepih spustov leži že v Avstriji. V priloženi skici so smeri označene od 1 do 7. V gornjih pobočjih niso potrebne kake posebne ureditve terenov. Krčitve in ureditve pa so nujne v spodnjih, bolj gozdnatih delih proti postaji sedežnice, kamor se stekajo vse našete smeri. Za izrabo teh spustov se ponuja kroženje po sedežnici, vlečnici 5 in 6. Z vrha do dna, pri sedežnici, je 1050 m višinske razlike.

Od Riške gore ali Torčevega vodi gozdna cesta do vrha Šteng (1023 m) v dolžini okrog 800 m. Na tem mestu spust ni mogoč zaradi ravnine. Če bi dosegli, da bi smučarji lahko uporabljali staro turistično pot iz Mežice mimo poslopij na Riški gori, pa bi lahko pot od vznožja Pece do Šteng

opravili tudi s spustom z izjemo kratke ravnine. Od vrha Stenge je urediti smučarsko progo — prehod nekako vzporedno s turistično potjo — kolovozom iz Mežice po pobočju Jesenikovega vrha do stika z gornjo progo ob vlečnici Jesenik. Od tod se spusti smučar po že urejenih progah mimo Graufa do Mežice. Spust ali sestop od vrha Peco do Mežice ima 1626 m višinske razlike.

Iz opisanega sledi, da bi bilo primerno osvojiti Peco v treh do štirih etapah:

— Prva, s sedežnico Riška gora—Peca. S 3 do 4 vlečnicami na Mali Peci. Z vlečnico št. 5 in 7 v pobočju Peco (doseže se višina 2030 m). Skupna kapaciteta 4300 prevozov na uro.

— Druga. Zgraditev vlečnice št. 6 na Kordeževo glavo, ter zgraditev paralelne veje z vlečnicama št. 8 in 9.

— Tretja. Ureditev povezave z žičnicami št. 10, 11, 12, do mejnega prehoda in za žičniški stik z avstrijskim sistemom.

— Četrta, ali obenem s tretjo: zgraditev žičnic št. 13, 14, 15 v pobočju Kočnikovega vrha, ki pa, kot je že rečeno, veliko bolj ustrezajo potrebam avstrijske strani.

ZAKLJUČEK

Na predlagani način je s precej manjšimi vlaganji mogoče osvojiti vrhove Peco in jih povezati z avstrijskimi smučišči. Krožna povezava, ki se ponuja sama od sebe in je najbolj naravna, bi bila: Bistrica, Najberž-koče Siebenhütte, mejni pre-

hod Knieps, Kordeževa glava, Dom na Peci, Mežica, maloobmejni prehod Reht, Bistrica; oziroma Mežica, mednarodni mejni prehod Holmec, Bistrica.

Prav je, da omenim še nekaj slabših strani smučanja na Peci. Ekspozicija najvabljivejših smučišč je jugovzhodna, deloma severovzhodna. Enake razmere so tudi na zahodnem delu smučišč. Zato snežna odeja tu ne leži tako dolgo kot npr. na Kaninu. Zaradi višine nad 1700 m pa so tu razmere za smučanje najmanj tako ugodne kot na Krvavcu, ki imajo enako ekspozicijo in so poleg tega še nižja. A vseeno, kot je znano, predstavlja Krvavec eno najvabljivejših slovenskih smučišč. Na avstrijski strani vozijo navadno žičnice do sredine aprila. Večkrat bi se dala sezona še podaljšati do konca aprila ali do srede maja. Vsaj na naši strani. Avstrijci imajo za ljubitelje visokogorskega smučanja seveda še druge adute s Reiseckom, Grossglocknerjem, Kaprunom itd., zato najbrž tu ni potrebe podaljševati sezone. Pri nas pa bi se to najbrž splačalo.

Druga šibka stran najvabljivejšega smučišča od sedla navzgor je njegov ozek prehod — iztek na sedlo. Seveda pa ga je mogoče s krčtvami razširiti.

Gotovo, da sami na koroškem koncu nismo dovolj močni in enotni za izpeljavo tega, tudi tako racionaliziranega osvajanja Peco. Zgraditev vlečnic na Mali Peci in od sedla navzgor najbrž še ne bi bil prevelik zalogaj. Morda bi sploh — za poskus, najprej začeli s katero od njih. Za vikend

turizem in treninge smučarjev? Večji problem je gotovo sedežnica.

Slovenj Gradec in Merx sta vpletena v Kope, pojavlja se Ribniško Pohorje. Ravne z železarno razvijajo svoj center s sedežnico iz Kotelj na Ošvenovo. Torej ni računati, da bi koroška regija sama mogla vgrizniti v to novo investicijo.

Enako kot zgraditev centra je pomembna njegova izraba, to je zagotovitev stalnega dotoka gostov, smučarjev in ustreznega dopolnitev gostinskih zmogljivosti in drugih dopolnitev v dolini.

Mežiško GP Peca, ki je s svojimi smučišči ob vznožju Peco gotovo najbolj poklicano za to osvajanje Peco, bi moralo skupaj s PD Mežica poiskati primerne partnerje za uresničitev tega projekta. Škoda, da ta ni prišel v ospredje že poprej, še v časih, ko se je našel denar za precej bolj problematične naložbe.

Ob soočenju dveh precej različnih konceptov vstopa in osvajanja Peco bodo morebitni zainteresirani investitorji ter širši krog smučarskih in turističnih delavcev, pa tudi druga javnost — tako menim in upam — veliko lažje presodili njuno vrednost.

Hubert Močivnik

Vzni nasmeš

V jasni noči trate nam pokrije
rosa, ki zelenje poživi,
kakor dragulj v travi se iskri,
ko sonce jutranje na njo posije.

Če pa v mrzli noči rosa pade,
se nežna rosa v slano spremeni,
prelepi čar cvetov nam pomori,
čez noč pogled na cvetje nam ukrade.

Nam ljudem prav isto se godi,
kot rosa vsak nam topel je nasmeš,
veselja lesk zasiže nam v oči
in pust se dan v lep'ga spremeni.

A mi ne znamo vračati toplino,
ne znamo vrniti nasmeš vesel,
smo kakor slane hlad, ki cvet je vzel,
za dobroto vračamo le bolečino.

Saj nas nasmeš zares prav nič ne stane,
beseda topla nič nas ne boli,
bodimo dobri mi do vseh ljudi,
da lepše nam življenje vsem postane.

Brane Žerdoner

RAVENSKA ODBOJKA – SLIKA BREZ OKVIRJA

Slika na platnu je umetnina, če jo riše umetnik. Ljubitelj slik jo kupi in uokvirja s primernim okvirjem, ki se poda ambientu, ki ga oplešuje. Brez okvirja bi delovala nepopolno, nekaj bi ji manjkalo.

Če samo na kratko razmislimo o razvoju moške odbojke na Ravnah v zadnjih desetih letih, potem vidimo podobo, ki jo sestavljajo uspehi v tekmovalnem sistemu (ligi), neuspehi na kvalifikacijah za preboj v I. zvezno ligo, odhodi (in redka vračanja) vrhunskih igralcev v druge klube, ali prenehanje z aktivnim igranjem, stalno prisotnost mladincev v zvezni in republiški selekciji, slabi odnosi znotraj kluba in tudi nesposobnost dogovora v okviru občine.

Dokaj razmetana in neurejena je videti taka podoba. Težko je z nje razbrati, kdo jo vodi, kakšen tok jo nese, precej je podobna kaosu. Nekaj ji manjka! KAJ JE TISTO, KAR MANJKA RAVENSKI ODBOJKE, BOMO POSKUŠALI POKAZATI V ANALIZI TEKMOVALNE SEZONE 1984/1985, KI SE JE KONČALA TRAGIKOMIČNO za dve desetini AMATERJEV!

Cilj tekmovalne sezone 1984/85

Želje, da se moška odbojka prebije v I. zvezno ligo so postale v tej sezoni uredničljivi in realno planirani cilji. Nekatera dejstva, kot so vrnitev dveh igralcev od Stavbarja (Filipančič, Ban.) vrnitev 5 igralcev iz JLA, izkušnje mlajših perspektivnih igralcev, nekaj novih članov odbora, ki so obljubili svojo pomoč, so govorila v prid tako postavljenemu cilju.

Spremljevalne okoliščine

Za dosego takega cilja seveda ni dovolj samo ekipa in njena pripravljenost, da se za postavljeni cilj bori, ampak so potrebni tudi pogoji, ki morajo biti vsaj delno podobni tistim, ki jih imajo nasprotniki s podobnimi željami! Zakaj je treba raven-skim odbojkašem prirejati ples s tombolo, in to tako, da so sami organizatorji in natakari obnem? Zakaj so igralci obnem tudi taksisti na gostovanjih? Zakaj je izpeljava programa dela odvisna od trenutne situacije v blagajni? Zakaj je vsaka beseda o stimulaciji za treninge in tekme »bogokletna«? Zakaj so naši stiki z javnostjo naključni in vezani na golo poročilo v 6 do 10 stavkih o tekmi? Ali vzgajamo navijače?

Če si bralec poskuša odgovoriti na vsa ta vprašanja, potem bi bili odgovorni sledeči: Ples potrebujejo zato, da si prislužijo denar, ki ga je zmeraj premalo. Na tekme vozijo zato, ker imajo s kilometrino kratkoročno dobiček. Če »hleb kruha« reže preveč nožev so nazadnje vsi lačni. Igralci naj igrajo zaradi veselja do odbojke, ne pa zaradi denarja. Dobri rezultati sami sežejo v »deveto vas«. Publika na Ravnah je vzgojena!

Skoraj vsi odgovori so napačni! Napačni pa so zato, ker takšnih VPRAŠANJ V

VRHUNSKEM IN V SODOBNO ORGANIZIRANEM KLUBU NI!! Pojavljajo se le pri tradicionalno amatersko organiziranih društvih in klubih. Trdimo lahko, da so največji konkurenti Fužinarja v sezoni 1984/1985 bili v elementih, ki sestavljajo odbojko pred in po tekmi na igrišču, bolje pripravljeni. To je pokazal razplet v zadnjih kolih. Če vemo, da ena sezona traja od avgusta, ko se začne priprave, pa vse do maja naslednjega leta, ko je konec sezone potem se da hitro izračunati, kam gredo sobote in nedelje ter popoldnevi igralcev, ki ne morejo posvetiti družini toliko časa, kot bi ga drugače lahko, niti se ne morejo ukvarjati z drugimi bolj donosnimi oblikami dejavnosti v prostem času. Največ, kar imajo, je status, ki jim ga priznava tozid, delovna skupnost oziroma delovna organizacija, in kar je tudi osnovni pogoj za nastopanje v II. zvezni ligi. Tudi v tej sezoni so to bile osnovne značilnosti ekipe. Priznati moramo, da je to igralce motilo, da je bilo to prepogost predmet razgovora, da pa je bil potisnjen na stranski tir vse dotlej, dokler je bil rezultat na igrišču ugoden.

Zaplet in razplet tekmovanja

Analiza preteklosti ima to olajševalno okoliščino, da je dogodek lažje obravnavati, kot pa ga predvideti. V prvem (jesenskem) delu je Fužinar izgubil eno srečanje (na Bledu s 3 : 2) in prepričljivo vodil na lestvici. Prednost štirih točk in zelo dobra razlika v setih, sta dajala videz neulovljivosti in gotovosti.

Pa vendar je nekdo že takrat napovedal, da Fužinar ne bo prvak. Le kako je to vedel? In kdo je to bil? Trener kluba, ki je

na koncu postal prvoligaš, je namreč v novembru 1984 napovedal razplet, ki se je v resnici tudi odigral. Takrat so na Ravnah poizkusili, z igro ki je bolj pogosta v nogometu, ki pa je na Ravnah popolnoma tuja in se je zato končala, še preden se je v resnici začela. Bila pa je znani, da nekdo ne izbira sredstev in da se je treba takoj organizirati tudi proti takšni vrsti boja. Tega pa pri Fužinarju nismo storili. Nasprotno, odbor je doživel še nekaj izbežne fluktuacije (pred začetkom drugega dela), v igralce se je začel seliti nemir. Ko je Fužinar dve zaporedni tekmi s skrajnimi močmi dobil s 3 : 2 (in tako zelo poslabšal razliko v setih), je to vzpodbudilo dva sestanka. Prvi je bil kar odkrit pogovor igralcev in trenerja; sklenili so, da se do konca tekmovanja vsakdo v celoti odpove vsem popoldanskim aktivnostim in je ves čas na razpolago treningom in tekmam. Drugi sestanek pa je bil med igralci in predstavniki kluba ter društva, kjer so igralcem zagotovili, da si Ravne želijo prvoligaša (!) in da so pričeli z aktivnostmi, ki bi za odbojkarje v naslednji sezoni (ampak v I. ligi) zagotovile boljše pogoje. Šlo je namreč za iskanje pokrovitelja, ki pa ni bil iz naše občine, kar je svojevrsten odraz odnosa do odbojke. Toda še zmeraj se ni nič verjelo »jasnovidecu« iz Mostarja. Med volkove smo šli nedolžno naivni kot jagnjeta. Že glasba s katero so nas pričakali v Mostarju gledalci (podobno kot v Novem mestu) — »pogrebni marš« — je v sebi skrivala dovolj simbolične. Že po prvem setu igre, v katero smo startali dovolj motivirano in igralsko pripravljeni, smo spoznali, da je najpametneje dopustiti tok igre, kot so ga sple-

Smeh, sonce, voda

nirali drugi in se izogniti kartonom, ki so bili namenjeni ključnim igralcem. Še zmeraj smo verjeli, da smo dovolj pripravljeni, da vzdržimo do konča, pa čeprav nas je skandiniranje tisočglave množice: »Čaka vas Sisak! Čaka vas Sisak!« opozarjalo, da lige še ni konec. Po tekmi smo drug drugega mirili, zagovarjali potrpežljiv ton in vzdušje, sklenili, da ne obešamo poraza in okoliščin na velik zvon, vse v upanju (utopističnem), da smo toliko boljši od Siska, da tekme ne moremo izgubiti. Do tekme z Metalcem v Sisku je nemir med igralci naraščal, začela se je tiha vojna. Vsi majhni problemi so postali veliki. Pred tekmo (storili nismo ničesar, da bi zagotovili objektivne pogoje) smo vendarle potisnili vsak svoje probleme vase, se dogovorili, da se na igrišču vedemo »fer« in da damo vse od sebe. Še zdaleč ni bilo dovolj. Tistih nekaj zvestih navijačev, ki so v nedeljo, 14. 4. 1985, prišli na tekmo v Sisak, je videlo komedijo v treh dejanjih, kjer sta glavno vlogo igrala sodnika iz Foče, ki sta baje imela »slab dan«. Ta par sodnikov je Ravenčanom znan, saj mu je kot redkokateremu uspelo razburiti polno dvorano pri OŠ Prežihov Voranc na tekmi Fužinar : Novi Zagreb, in ki je takrat šele na intervencijo delegata izenačil kriterij, kar je bilo dovolj za zmago Fužinarja.

Epilog je danes znan. Pritožbo Fužinarja sta obravnavala dva organa: tekmovalna komisija II. lige Zahod in predsedstvo združenja klubov II. lige, ki sta rezultat, dosežen na igrišču, samo potrdila. Tudi po tekmi (če ji lahko tako rečemo) v Sisku Fužinar ni obvestil javnosti in svojih navijačev o dejstvih in spremljajočih okoliščinah! Mislim, da je to velika napaka! Bil sem na seji drugostopenjskega organa, ki je obravnaval pritožbo Fužinarja. Veliko več ljudi je bilo prisotnih, kot bi na Ravnah pričakovali. V prvi vrsti 6-članska delegacija iz Mostarja pa več predstavnikov sodniške organizacije BiH, predstavniki odbojarske zveze BiH, pa cela tekmovalna komisija, dva igralca Fužinarja in štiričlansko predsedstvo, ki je zasedalo! Zanimivo je bilo, kako so pred in po sestanku vsi priznavali, da slutijo, da je

bilo nekaj »kuhinje«, dajali so nasvete, kako postopati drugič v takih primerih, na sami seji pa so vsebinsko RESNICO pokopali s kršitvijo in upoštevanjem pravno-formalnih členov, ki oblikujejo delo tekmovalnih organov. Le en član tekmovalne komisije je priznal, da je bil pred glasovanjem v dilemi, ali upoštevati ugotovitve delegata in dejstva, da Fužinar ni mogel dokazati kršitve materialnih pravic, ali pa upoštevati pisne izjave prič s tekme, verjeti in biti dovolj močan ter glasovati za ponovitev tekme v drugih okoliščinah. Vendar se je odločil za prvo varianto — za branitev sistema, ki dopušča, da o sporu med METALCEM in FUŽINARJEM, Metalac ima glas (celo predsedujočega) odločitve, Fužinar le pravico do besede.

Dejstvo je, da je Fužinar izgubil boj. Dejstvo je tudi, da je kriv v veliki večini sam. Ni se znal organizirati, ni znal izbrati možnih potez, s katerimi bi se zavaroval pred »nizkimi« udarci v hrbet«. Ni poznal članov tekmovalne komisije, pa čeprav so jo letos vodili izključno predstavniki Slovenije! Ni vzpostavil kontaktov s klubom, s katerim je imel do sedaj prijateljske odnose. Ni zahteval izločitve sodnikov, za katere je vedel, da so imeli večkrat »slab dan«. Dejstvo je tudi, da se morajo igralci Fužinarja ukvarjati s stvarmi, ki po logiki ne sodijo v igralski resor.

Poleg tega, da smo se premagali sami, lahko ugotovimo, da je zmago odnesel klub s štiriletno (4) tradicijo. Kratka, a uspešna pot — ni kaj reči! Mogoče se sliši čudno, da je premagal klube z mnogo daljšo tradicijo, tudi take, ki imajo skoraj 60 let odbojke v kraju. Nekaj vzrokov je gotovo tudi v tej tradiciji, ki je zgrajena na poštenju, amaterizmu, entuziazmu in spontanosti. Spodobnost pa očitno zahteva nekaj drugega. Skrbi me edino to, da ni prvič, da smo drago plačali šolo na lastni koži. Pravijo sicer, da v tako šolo najdlje hodijo norci. Le kdaj jo bomo končali?!

Namesto zaključka — predlog za naprej

Več je možnih poti. Na razpotju smo, vendar to ni križišče enakovrednih cest. Zelo pomembno je, na katero bomo stopili.

Odločujoče za nadaljnji razvoj ali stagnacijo naše odbojke na Ravnah.

Poglejmo to križišče:

a) obstaja cesta, ki je nadaljevanje letošnje. Vse lahko ostane po starem, status trenerja in igralcev nespremenjen, organizacija kluba nespremenjena, kljub odhodu nekaterih (pa kaj, zato, tudi v preteklosti so odhajali) igralcev bo Fužinar še vedno nastopal v II. ligi. Toda taka pot ne vodi v I. ligo — dokazano letos in že večkrat prej. Na tej poti letos prvič po dolgem času nismo imeli kadetskega reprezentanta SR Slovenije, mladinska ekipa še zdaleč ni potrdila ali se je približala uspehom, ki so sicer že 15 do 20 let v tej konkurenci ponavljajo. Predlagam, da pred to cesto postavimo strogo zaporo in nikar ne iščimo stranpoti, da bi se zapori izognili, zakaj cesta vodi v prepad.

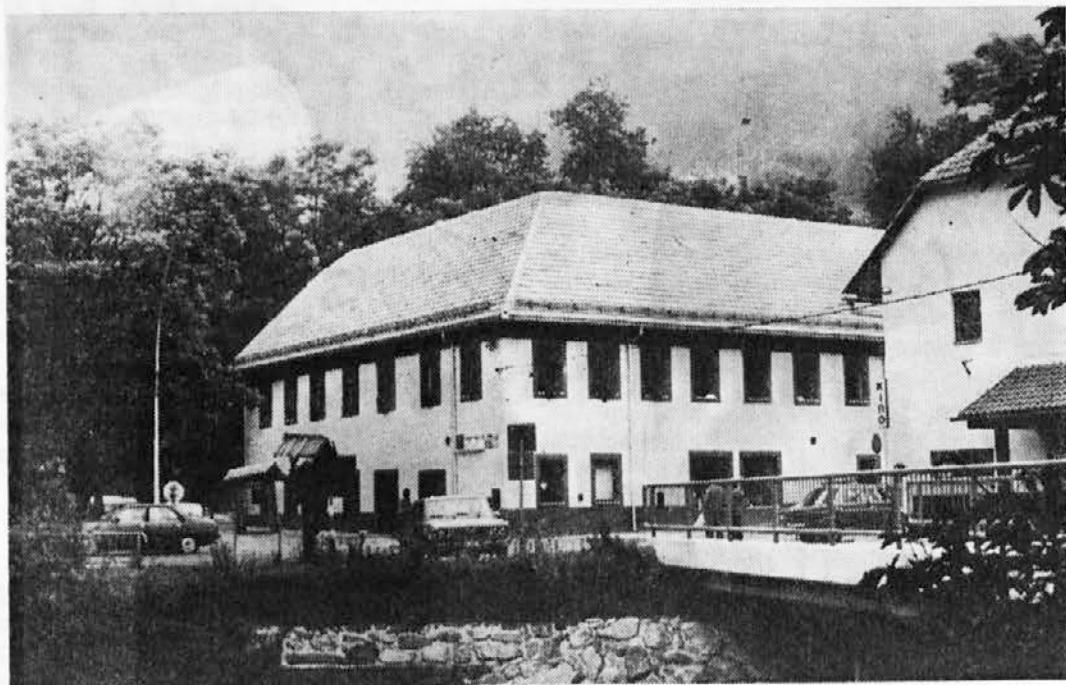
b) Obstaja cesta, ki je do križišča asfaltirana, naprej pa obstaja utrjen makadam. Če želimo po tej poti, jo moramo še naprej asfaltirati. To pomeni, da moramo spreminiti status trenerja (sedanje plačilo sta inflacija in čas povzela za 10 let) in igralcev (torej razmisliti o nadomestilu za izgubljen čas in napor), predvsem pa, in to v prvi vrsti, postaviti organizacijo kluba, da bo sposoben tekrovati pred, na in po tekmi z vsemi ostalimi klubi — tudi s tistimi, ki so letos izpadli iz I. lige. Obenem pa to pomeni zadržati in pojačati igralski in trenerski kader in vsaj toliko pozornosti kot prvi ekipi posvetiti mladinski in pionirski kategoriji. Taka pot terja nekaj več (relativno) sredstev kot v prejšnji sezoni in pa precej več dela vseh, ki bodo člani OK Fužinar. To je edina pot, ki lahko vodi do cilja čim prej v I. zvezno ligo.

c) Obstaja pa tudi pot, ki je bolj stezica, in to še precej neuhojena. Letos bi jo komaj uspeli utrditi. Pomeni pa to, da bi iz klubov in društev, ki nastopajo v naši občinski ligi, zbrali mlado generacijo, ki bi skupaj z dvema ali tremi najmlajšimi iz letošnje Fužinarske ekipe postala ekipa, ki bi morala veliko trenirati in od katere bi lahko pričakovali dobre rezultate čez pet let. Tvegana je takšna pot, dolgoročno pa seveda najboljša. V začetku ne bi terjala toliko sredstev, bila pa bi to enotna generacija, ki bi morala premagati lokalistične poglede in nesmisle.

Ne verjamem, da bomo tako pogumni in izbrali to zadnjo pot, ker bi to pomenilo drugačen pristop, preveliko tveganja za ljudi, ki iščejo trenutne rezultate, ki skrbijo, da sredstva pritekajo. Raje se bodo verjetno odločili za prvo pot, za životačenje z igralci, ki bodo hoteli ostati in ki zagotavljajo obstanek v II. ligi. Verjamem pa tudi, da bodo obljubljali, da bomo s te poti prešli na varianto b, kakor mnogo-krat doslej.

Kdo bo nasedel?

Če jeseni, ko se bo začela tekmovalna sezona 1985/86, ne bo znakov, ki bodo jasno pokazali, da smo izbrali b ali c varianto, potem drži trditev: samo govorimo (celo obljublamo, kar ni v naši »moči«) in nič, popolnoma nič (razen škode) ne naredimo!

Ali ni lepa?

Smučarski tek v Črni

V Črni na Koroškem ima smučanje dolgo in bogato tradicijo. Vsa leta so bili v ospredju predvsem alpsko smučanje in skoki. Kdo se ne spomni bratov Pudgar, ki so dosegali vrhunske rezultate v smučarskih skokih, ter mnogih alpskih smučarjev,

ki so posegali po vidnih mestih na domačih in mednarodnih tekmovanjih.

V zadnjih dobrih petih letih pa se je po zaslugi zagnanega trenerja Franca Pumpasa v Črni začel razvijati tudi smučarski tek. Kljub temu, da ta športna

zvrst v kraju ni imela prave tradicije, je kaj hitro pritegnila večje število mladih smučarjev. Kot je to običajno, so bili začetki skromni. Ob vztrajnosti in trdem delu, ki je pri tem športu še posebej potrebno, so postopoma začeli prihajati vidnejši rezultati. Iz sezone v sezono so mladi črnjanski tekači dosegali boljše rezultate. Rezultati letošnje zimske sezone pa so presegli še tako optimistična pričakovanja. V pionirski in mladinski konkurenci na republiški ravni so se člani SK Črna uvrščali med prvih 15 tekmovalcev, na regijski ravni pa med prvih pet. Največje uspehe pa so dosegle pionirke Nataša Lačen, Ana Slivnik, Simona Srebot ter Liljana Kos, in sicer:

— Nataša Lačen 2. mesto na mladinskem državnem prvenstvu med mlajšimi mladinkami

— Ana Slivnik 5. mesto na mladinskem državnem prvenstvu med mlajšimi mladinkami

— 4. mesto v štafeti na mladinskem državnem prvenstvu med mladinkami

— Simona Srebot 5. mesto na republiškem prvenstvu med starejšimi pionirkami

— v skupnem seštevku za pokal »Zita«: Nataša Lačen 3. mesto in Ana Slivnik 4. mesto

— 2. mesto v štafeti na pionirskem republiškem prvenstvu med starejšimi pionirkami

— 3. mesto v štafeti na republiškem prvenstvu med mladinkami in članicami

Na osnovi doseženih rezultatov je za sezono 1985/86 Nataša Lačen uvrščena v jugoslovansko mladinsko reprezentanco; Ana Slivnik, Simona Srebot in Liljana Kos pa so postale članice republiške selekcije.

SK Črna

Druge med pionirkami ter tretje med mladinkami in članicami v državi (od leve proti desni Lačen, Slivnik, Srebot)

Franz Telcer

Koroški gorski reševalci na pohodu po Sutjeski

Na povabilo organizacijskega odbora pohoda po poteh slavnih enot v bitkah na Sutjeski iz Goradja, s katerimi Gorska reševalna služba s Prevalj sodeluje že več let, smo se pohoda udeležili štirje gorski reševalci.

Letošnje leto je bilo že v znamenju 10-letnega jubileja. Nosilec jubilejnega pohoda je bila slavna 2. proletarska NO udarna brigada. Na pohodu so sodelovali osnovno šolska mladina 7. razreda, in sicer: 38 iz Beograda, 40 iz Kraljeva, 32 iz Niša in 50 iz Goradja, 20 pripadnikov JLA iz Niša, kjer nadaljujejo tradicije 2. proletarske brigade. Pohoda so poleg šolskih predstavnikov udeležili tudi nekateri preživeli borci 2. proletarske brigade, nosilci visokih vojaških odlikovanj, spomeničarji, osebni kurirji maršala Tita in razni očitvidci težkih bojev na Sutjeski.

Na pohodu je bilo 196 udeležencev. Trajal je od 7. do 11. junija 1985. Izhodišče pohoda

je bilo Goradje, mesto ob Drini, ki je našo skupino sprejelo zelo prijateljsko in gostoljubno.

Naša reševalna skupina, se je teh pohodov udeležila že petkrat. Po prihodu vseh skupin se je formirala pohodna brigada, razdeljena v bataljone s posameznimi in glavnim vodstvom ter z vsemi spremljajočimi skupinami, ki so skrbele za kulturne in prehrabene potrebe. Gorski reševalci naše postaje so bili zadolženi za varnost na pohodu, ureditev varne in vzdržne hoje, prikaz pravilne uporabe zaščitnih sredstev, dajanje odgovorov na vprašanja mladine o orientaciji, o nevarnostih v gorah in o prvi pomoči.

Brigada je začela pohod blizu mesta Goradja v kraju Kopači, od koder smo krenili v prijazno bosansko turistično vasico Čajniči, kjer smo imeli zelo prijetno srečanje s tamkajšnjimi prebivalci. Na ploščadi pred hote-

lom je bil kulturni spored, nakar je sledil svečan raport komandanta brigade in predaja slavnostnega prapora 2. proletarske brigade, ki je spremljal brigado na celotnem pohodu. Udeleženec bojev na Sutjeski je zbranim spregovoril o borbah, ki so jih imeli s sovražnikom prav na kraju, kjer smo mi začeli pohod. Po večerji in namestitvi v osnovni šoli je bilo na sporedu veselje ob tabornem ognju. Popestrili so ga pripadniki JLA s svojim orkestrom.

Drugi dan je bil pohod najzahtevnejši in najdaljši, in sicer od izliva Pive in Tare v Drino, navzgor čez idilični viseči most in po strmih serpentinah skozi bukove gozdove do vrha pokrajine Vučevo. Kljub veliki vročini in strmini so pot vsi dobro prestali in jo vzdržali. Na vrhu veselje in sprostitvev, saj so nekateri videli planine in strmine prvič v življenju. Po počitku in malici je bilo preda-

Po poteh 2. proletarske brigade na planini Vučevo

vanje o preboju borcev 2. proletarske brigade prav na tem terenu, kjer je bilo treba ob hudih bojih še pomagati in reševati številne ranjence. Pot smo nadaljevali po pokrajinah legendarnih bojov, mimo številnih pastirskih bajtic in stanov. Spomladanska narava, bogata z različnim cvetjem, je naš pohod še popestrila in nas navduševala.

Proti večeru smo prišli do planinske kočice pod Magličem, ki nosi ime narodnega heroja Save Kovačevića. Veliki masiv Magliča, pokrit s snegom, je žarel v zahajajočem soncu.

Po krajšem postanku in počitku smo pot nadaljevali delno po cesti, delno po bližnjih čez travnike in senožeti in prispeli na kraj, določen za prenočevanje. Tu nas je že vse čakalo: veliki šotori, dobra in obilna večerja. Kljub dolgi in naporni hoji ni manjkalo dobre volje ob tabornem ognju.

Močen veter nas je nagnal v šotore, vendar se je že vsem prilegal počitek. Ponoči je veter nadaljeval s svojimi neusmiljenimi sunki in proti jutru se je ulil močen dež.

Zgodaj smo vstali, pokriti s šotorskimi krili smo zajtrkovali in se pripravljali za nadaljnji pohod. Že kmalu je posijalo sonce, hitro je bila pozabljena mokra neprijetnost. Pohodna brigada, razdeljena na bataljone, je nadaljevala pot po lepih in zanimivih terenih do križišča na gozdni jasi, kjer je bila pripravljena zaseda in napad na brigado. Ta ga je dobro znala odbiti in odvrniti napadalce.

Od tod naprej smo pot nadaljevali malo navzdol, med pašniki, med pastirskimi stanovi v pogovoru s pastirji in drugimi ljudmi. Skozi gozdove ob stoletnih drevesih, po bližnjicah in zopet po kolovozih smo prispeli do sedla Dragaš, poznanem po krčevitih bojih in prebojih 2. proletarske brigade.

Na tem mestu je tudi grob podpredsednika AVNOJ Nuriya Pozderca; nanj je brigada položila spominski venec, pripadniki JLA pa so izstrelili častno salvo. Spominsko svečanost smo opravili v velikem deževnem nalivu.

Blizu tega kraja, na strmi višini, smo si ogledali tudi neprehodne gozdove pragozda Peručice in veliki naravni vodni slap Skakavac. Tega dne nam je nagajalo vreme, saj je bilo nekaj sonca, zopet veliki nalivi, nato zo-

pet sonce. Kljub vsemu smo pot nadaljevali in čez strmine že gledali v dolino Sutjeske.

Višek pohoda tretjega dne je bil prihod na Tjentište. Že od daleč smo videli veličastni spomenik, ki s svojo belino privlači oko že na velike razdalje. Komaj smo čakali, da je bilo konec vijugaste poti skozi nizko grmovje in že smo stali na cesti in se približevali Tjentištu, ki je bilo določeno za počitek in prenočevanje. Taborišče naše brigade je bilo že pripravljeno za sprejem pohodnikov. Ko smo se okrepčali in uredili, smo se odpravili k veličastnemu spomeniku. Dolga kolona se je vila po stopnicah proti spomeniku. Posedli smo po terasi, poslušali pripoved o borbah na teh krajih, šolarji iz Beograda so pripravili kratek, vendar zelo učinkovit kulturni program. Po natančnem ogledu spomenika in kostnice smo si ogledali še spominsko hišo-muzej in poslušali filmske zapise o bojih na Sutjeski. Večer je minil zopet prijetno ob tabornem ognju in zvokih armadnega orkestra.

Četrty dan smo pohod usmerili mimo spomenika na Tjentištu proti pogorju Ozrena, na katerem so bile največje bitke na obronkih Sutjeske. Tu je nad velikimi prepadi vodil težke boje narodni heroj in legendarni komandant tretje divizije Sava Kovačević in tudi padel. Sredi velikih dreves je njegov grob, visoko na jamboru pa večno plapolala zastava, vidna iz velikih daljav. Ob grob so pohodniki položili šopke spomladanskega cvetja, njegov soborec pa nam je orisal težke dneve bojov in herojsko bojevanje komandanta Save Kovačevića. Z minuto molka in častno salvo smo se oddolžili spominu slavnega vojskovodje.

Pot smo nadaljevali še proti Ozrenu in do kraja, kjer je bil 9. junija 1943 ranjen maršal Tito. Tudi tu nam je govoril očividec in udeleženec teh bojov, Titov kurir.

Zatem smo se podali na prostor, kjer so nas pričakovali avtobusi, da se odpeljemo nazaj proti dolini. Reševalci naše postaje smo prikazali vsem udeležencem, kako naredimo improvizirana nosila, kako nosimo ponesrečenca, mobiliziramo zlomljeno nogo itd.

Med celotno vožnjo, ki je trajala precej časa, smo lahko z velikih višini ogledovali pobočje na nasprotni strani, ki smo ga obhodili prejšnje dni.

Med počitkom je bilo še kosilo in ogled raznih znamenitih spomenikov padlim junakom.

Pozno popoldne smo se po dolgi vožnji približali znamenitemu kraju Foča in nato Goradju. Ob vstopu v mesto smo se zopet razporedili v naš pohodni položaj — brigado in z godbo na čelu prišli na trg v mestu Goradje. Raportu komandanta brigade, pozdravu predsednika občinske skupščine in ostalih delegacij je sledil kulturni program, ki so ga izvedli učenci iz Goradja. Tako se je naš pohod končal.

Po svečanosti na trgu smo se z avtobusi odpeljali v vojaško podjetje Pobjeda, kjer je bila za vse pripravljena slavnostna večerja in kjer nas je pozdravil tudi direktor podjetja in z nami večerjal.

Po večerji je bil slavnostni zaključek pohoda, kjer so predstavniki organizacijskega odbora pohoda in vodstvo pohoda dali vse priznanje in zahvalo članom gorske reševalne službe s Prevalj za njihovo udeležbo na pohodu, kakor tudi za delo, ki so ga opravljali med potjo.

Na trgu v mestu Goradju, kjer se je zbralo veliko meščanov, predvsem mladine, pa je pozno v noč odmevala pesem ob zvokih neutrudnega ansambla pripadnikov JLA.

Zadnji dan ob 10. uri dopoldne je bil določen za razhod pohodne brigade. Vsi smo se zbrali na šolskem dvorišču v Goradju. Avtobusi so bili pripravljene, da popeljejo pohodnike v njihove kraje, vendar je tekanje od avtobusa do avtobusa, od prijatelja do prijatelja, trajalo precej časa, kajti slovo je bilo težko, vsi so si imeli povedati še veliko, pisanje naslovov, stiskanje rok, pozdravi in tudi nekaj solz.

Komandant brigade je dal zadnje povelje — brigada se je razšla, ostali so spomini na lepo doživetje in želja, da bi se še srečali in še kdaj skupno hodili in se spoznavali.

Roman Jereb

Goba

Na obzorju goba,
znamenje, da bo grob do groba.
Mori starce, mladeniče, device,
vse umira, tudi ptice.

To strašno razdejanje
je povzročilo znanje.
V modrosti človek še tekmuje,
z atomsko se oborožuje.

Ne cepite atomov,
ne postavljajte v to dvomov!
Ta goba mnogo je življenj vzela,
vsa Japonska je trpela.

Mar ni vam dovolj Hirošima!

Greta Jukič

Krajevni praznik Prevalj odslej po novem

Na predlog Zveze borcev Prevalje in na predlog KK SZDL Prevalje Trg-Polje je bil razpisan natečaj za nov krajevni praznik krajevnih skupnosti Trg-Polje Prevalje z utemeljitvijo, da dosedanji krajevni praznik 15. maj sovpada z občinskim praznikom SO Ravne in krajevnim praznikom KS Holmec.

Komisija za poimenovanje krajevnega praznika pri KK SZDL Trg-Polje Prevalje je izvedlo javni natečaj za poimenovanje krajevnega praznika.

Na prvi javni natečaj ni bilo predlogov. Izveden je bil v letu 1982. Na drugega je prispelo šest predlogov. Obravnavala jih je komisija za poimenovanje in se ob soglasju Pokrajinskega muzeja ljudske revolucije Slovenj Gradec odločila za naslednji predlog: krajevni praznik KS Trg-Polje Prevalje bi odslej praznovali med 3. in 10. septembrom vsako leto v spomin na delovanje uporniške skupine Zagernika in Šterna ter na slikarja Franja Goloba v letih 1938-1941. Predlog je potrdil tudi občinski komite za družbeno dejavnost in sprejel odlok o spremembi krajevnega praznika, ki se glasi:

»3. september se razglša za krajevni praznik Prevalj. Krajevni praznik bosta krajevni skupnosti Trg in Polje Prevalje praznovali med 3. in 10. septembrom vsako leto v spomin na delovanje uporniške skupine Zagernika in Šterna ter na slikarja umetnika Franja Goloba v letih 1938-1941.«

Krajevni praznik naj bi se torej poimenoval oziroma praznoval po uporniški skupini komunistov, ki je prva na Prevaljah sledila klicu KPJ in pričela takoj po kapitulaciji bivše Jugoslavije zbirati orožje in narodnjake za upor proti okupatorju.

Datum krajevnega praznika naj bi bil povezan s 1. avgustom. Tega dne leta 1941 je okupator aretirali prvo skupino komunistov, narodnjakov, ki je sledila klicu KPJ.

Ta uporniška skupina je štela 25 članov, 6 od njih je bilo v Dragi pri Begunjah 19. avgusta 1941 ustreljenih. Preostale članke pa so odpeljali v razna koncentracijska taborišča, kjer so po zverinskih mučenjih in lakoti umrli v letih 1941-1942. Večina teh hrabrih revolucionarjev so bili delavci Tovarne lesovine in lepenke Prevalje, leških in pozneje holmskih rudarjev. Začetki delovanja teh skupin segajo v leto 1938, ko so na Prevaljah, Lešah in Holmcu že delovale partijske celice. Že v prvih letih delovanja se je njihov vpliv na delavce v papirnici in rudnikih močno povečal. Večina delavstva se je pod njihovim vodstvom organizirala v delavsko organizacijo.

V uporniški skupini Zagernika in Šterna so delovali:

I. Ustreljeni kot talci v Dragi pri Begunjah — 20. avgusta 1941

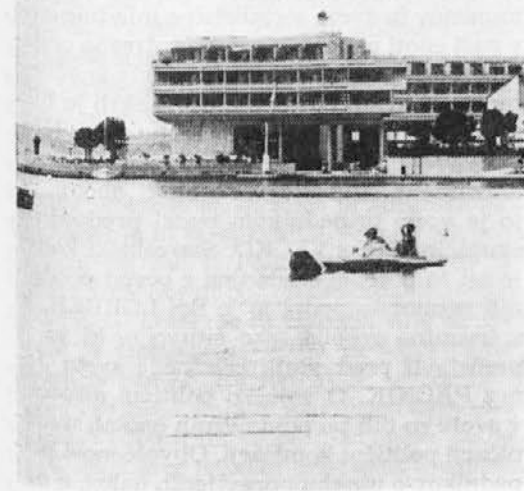
Ime in priimek	Roj. leto in kraj bivanja
1. Anton JERIČ	1919, Prevalje
2. Jurij MESNER	1915, Prevalje
3. Rafael PAVLIN	1907, Holmec
4. Mihael ŠPACAPAN	1905, Holmec
5. Franc ŠTERN	1912, Prevalje
6. Henrik ZAGERNIK	1911, Prevalje

II. Ubiti v koncentracijskem taborišču Auschwitz

Ime in priimek	Roj. leto in kraj bivanja	Dan smrti
1. Stanko ČOP	1919, Leše	6. 1942
2. Alojz BRUNKER	1907, Prevalje	26. 2. 1942
3. Franc JELENKO	1922, Leše	15. 7. 1942
4. Marjan KOKLIČ	1912, Prevalje	2. 1942
5. Gusti KOPMAJER	1917, Leše	24. 3. 1942
6. Ivan KRISTAN	1909, Dobja vas	23. 3. 1942
7. Franc LEPKO	1897, Dobja vas	26. 11. 1941
8. Franc MRAK	1915, Holmec	3. 1. 1942
9. Jakob PEČNIK	1904, Stražišče	7. 1942
10. Ernest PETRIČ	1916, Dobja vas	10. 1. 1942
11. Jožef ROZMAN	1903, Prevalje	3. 1943
12. Matija ŠTEBIH	1901, Prevalje	12. 1941
13. Vili TRINKAUS	1916, Leše	26. 3. 1942

III. Preživeli grozote Auschwitza

Ime in priimek	Roj. leto in kraj bivanja	Dan aretacije	Dan vrnitve
1. Avgust BOŽIČ	1917, Leše	24. 4. 1941	20. 6. 1945
2. Stanko CIPELE	1921, Cerkljansko	1. 8. 1941	—
3. Alojz KRAIGER	1913, Prevalje	1. 8. 1941	—
4. Dušan MILLER	1920, Prevalje	29. 9. 1941	9. 6. 1945
5. Lovro PAČNIK (padel v partizanih 7. 1. 1945).	1906, Leše	1. 8. 1941	30. 6. 1934
6. Marko PROSEN	1910, Leše	22. 8. 1941	13. 7. 1945
7. Rudi ŽAK	1923, Prevalje	30. 9. 1941	—

Bernardin

Kmalu za uporniško skupino s Prevalj je propadla tudi Golobova skupina v Dravogradu. Vodil jo je Franjo Golob. Rojen je bil leta 1913 na Prevaljah. Študiral je kiparstvo na Srednji tehnični šoli v Ljubljani in restavracijsko na dunajski akademiji. Sodeloval je pri organizaciji narodno-obrambnega tabora visokošolk v Kolbi na Kozjaku leta 1938. Tega leta je tudi izdal znamenito zbirko lesorezov »N'mav čiez izaro«. Skupaj s slikarjem Šušmelom sta tik pred drugo svetovno vojno ustanovila »Kobansko-koroško društvo«, ki pa je delovalo v ilegali. Leta 1941 je dočkal v vojaški suknji. Po razpadu stare Jugoslavije se je zaposlil v Dravogradu in pričel z ilegalnim delom za OF.

Meseca Julija leta 1941 so se ilegalci iz Dravograda in okolice pripravljali na odhod v partizane. 27. avgusta so nekaj tovarišev iz Golobove skupine aretirali, jih odpeljali v zapore na Prevaljah, od tod pa v Begunje. Franjo Golob je bil nato 3. septembra 1941 ustreljen v Domžalah kot talec — kot prvi kulturni delavec OF slovenskega naroda.

Pomembna so njegova dela v likovni zapaščini slovenskemu narodu, ne samo glede restavratorskega dela in poslikav, še več v grafičnih in slikarskih stvaritvah. Kot slikar, restavrator in izvrstni grafik-umetnik je črpal svojo moč in motive iz naroda in koroške prvobitnosti.

Osnovna šola na Prevaljah je poimenovana po njem. V spomin na umetnika slikarja je na šoli lepo urejen spominski kotiček, ki priča o veličini njegovega umetniškega in svobodoljubnega delovanja.

Ker je 1. avgust še čas dopustov in počitnic, je komisija predlagala, da se krajevni praznik praznuje med 3. in 10. septembrom vsako leto.

Ti dnevi, povezani s spominom na delovanje Zagernikove in Šternove uporniške skupine in spominom na umetnika — ilegalca in člana OF slovenskega naroda Franja Goloba, bodo postali za kraje Prevalj nova vzpodbuda za oddolžitev žrtvam, na katerih so se oplajale nove skupine upornikov, ki so prerasle v koroške partizanske čete in odrede.

Naša dolina je svobodna tudi zaradi njih.

Marjan Pevec

Uspešno usposabljanje teritorialcev

Teritorialna obramba je najbolj množični del naših oboroženih sil. Njene enote so namenjene za boj na ožjem prostoru, organizirane so po teritorialnem načelu ter neposredno povezane s svojim matičnim ozemljem.

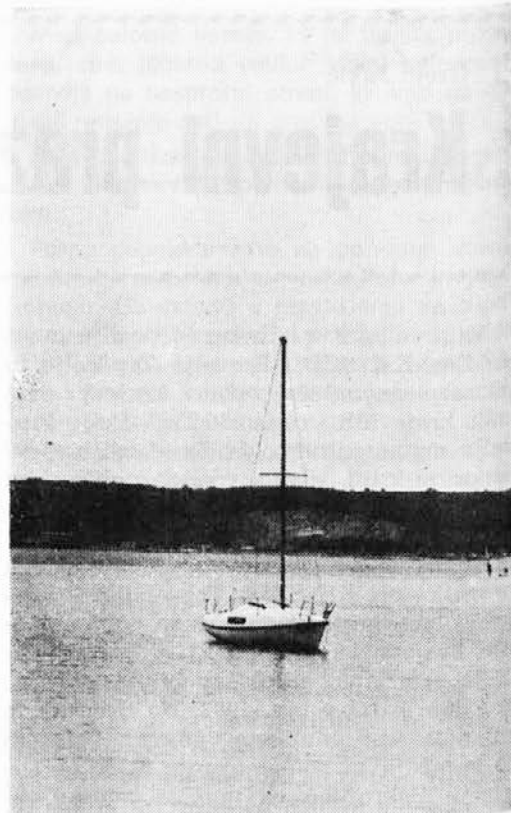
Enote različnih formacij imamo ustanovljene tudi v naši občini, njihov glavni namen pa je bojna kontrola nad ozemljem, zaščita gospodarskih in drugih javnih objek-

tov, bojevanje na vsem ozemlju in izvrševanje določenih nalog družbene samozasčite.

V skladu s srednjeročnim planom dela je največja enota teritorialne obrambe v ravenjski občini izvedla v mesecu maju 6-dnevno vzgojo in urjenje. Osnovni namen vaje je bil praktično usposobiti pripadnike enote za organizirano in uspešno upiranje agresiji in za oborožen boj v vseh vojnih

Na pohodu

Mirno morje

okolicih. Vaja naj bi pomenila vsestransko dopolnitev strokovno vojaškega znanja, kakor tudi borbene in moralne pripravljenosti enote v celoti.

Program vzgoje in urjenja je bil zahteven, saj je vseboval praktično usposabljanje, od gibanja in postopkov na bojišču, pohodov, delovanja posameznika v sestavi manjših in večjih skupin, pa do napadanja iz zasede, protidiverzantskega in protidesantnega boja in bojnega streljanja.

Rezultati urjenja so pokazali, da je enota zelo dobro pripravljena, saj so pripadniki zavestno in odgovorno izvedli vse načrtovane naloge in aktivnosti. Že med pripravami starešinskega kadra smo planirali organizirano izvajanje tako vojaško strokovne kot tudi idejnopolitične in psihološke priprave. Kot težišče teh aktivnosti smo izpostavili ter se dogovorili za krepitev bojne morale ter dviganje moralne in idejnopolitične zavesti, takšne, ki bi naj omogočila vsakemu posamezniku — pripadniku teritorialne obrambe, da pokaže svojo ustvarjalnost in pobude.

Program dela smo v celoti in uspešno realizirali. Vlogo in organiziranost zveze komunistov in zveze socialistične mladine smo v naši enoti nenehno krepili, ustrezna organiziranost in aktivnosti pa so bile značilne tudi za tokratno delo. Zadostna skrb je bila posvečena družbenopolitičnemu delu. Njegova vsebina je temeljila na oceni varnostnopolitične situacije v ravenjski občini, ki jo je vsem pripadnikom podal predsednik skupščine Maks VEČKO. Starešinski kader je bil še posebej seznanjen z oceno političnih razmer — podal jo je Edi LORBER, in s trenutno gospodarsko situacijo, ki jo je predstavil predsednik izvršnega sveta Janez PAČNIK. O vojaško politični situaciji v svetu so bili po posameznih enotah uvodničarji politični komisarji. Obveščenost pripadnikov o uspehu opravljenih nalog, o nalogah, ki so še pred njimi, ter o bivanju na

terenu je bila dovolj dobra. Redno informiranje o vseh domačih in svetovnih dogajanjih pa smo zagotovili z zadostnim številom dnevnega tiska ter s pogovori na sestankih vojaških kolektivov. Sploh smo delo ter oblikovanje trdnih in usposabljanje vojaških kolektivov ocenili na tej vaji kot najboljše. Razvili smo solidno stopnjo odgovornega odnosa starešin in pripadnikov do nalog, ki so postavljene pred teritorialno obrambo, solidno stopnjo odnosa do orožja in opreme, povečali smo skrb za posameznika — pripadnika teritorialne obrambe in zagotovili normalne pogoje za življenje in delo v enoti ter predvsem — razvili smo primerno in vzorno stopnjo tovariških odnosov.

Da tudi v mirodobnih razmerah kulturne vrednote in dejavnosti močno prispevajo k usposabljanju za splošno ljudsko obrambo, je znano dejstvo, ki smo ga na tej vaji še posebej potrdili. Izdali smo preprosto pesmarico za vsakega pripadnika ter dve številki Biltena s prispevki posameznikov o vtisih in doživetjih na vaji. Na skrbno pripravljenih partizanskih mitingih na domačijah blizu Kotelj smo organizirali kulturni program, po splošni oceni zelo uspešno. S skromno svečanostjo smo položili cvetje ob spomeniku v Kotljah, našo dolžnost ohranjati in razvijati tradicije NOB, pa smo potrdili tudi v sodelovanju z borčevsko organizacijo.

Kot že velikokrat doslej, smo tudi na tej vaji utrdili sodelovanje s prebivalstvom, in to od Prevalj do Sel, torej na celotnem območju, kjer je vaja potekala. Povsod smo naleteli na pripravljenost domačinov za vsestransko pomoč, tako pri prenočevanju, uporabi zemljišča in prostorov, kot tudi pri zagotovitvi znosne količine »tekočih zadev«. Kjer se je dalo, smo se oddolžili z delom in pomočjo pri spravilu lesa, žaganju, pri gradnji in prekrivanju strehe. Po pripovedovanju na kasnejšem obisku pri Doberniku, Pečniku, Šibovniku, Jušelu, Ravnjaku, Lubasu, Mihevu, Metarniku, Lužniku, Podpečniku, Kovu in Hriberniku, ni bilo z nami nikakršnih problemov, nespornost, disciplina je bila primerna, nismo povzročali škode, tako da lahko to sodelovanje res označimo za zelo zgledno. Prav tako pa je bilo sodelovanje s komiteji za SLO in DS na Prevaljah, Lešah ter še posebej v Kotljah, z Osnovno šolo na Prevaljah ter borčevsko organizacijo v Kotljah in tamkajšnjo organizacijo zveze socialistične mladine.

Odnos do dela v funkcionalnih dolžnostih v enotah, odnos do idejnopolitičnega dela in usposabljanja je pokazal, da smo pripadniki teritorialne obrambe zavestno prepričani o nujnosti priprav v miru, da naučeno dosledno realiziramo ter da povsem zaupamo v lastne sposobnosti in sposobnosti kolektiva kot celote. Nosilci programiranja, spremljanja in ocenjevanja vaje so bili odgovorni tovariši iz Pokrajinskega štaba za teritorialno obrambo, glede organiziranja, materialne preskrbe in izvedbe vaje pa tovariši iz Občinskega štaba za teritorialno obrambo občine Ravne. Tudi zaradi njihovega prizadevanja in uspešnega dela smo se lahko prepričali, da bo naša enota, če bo treba, dala svoj popolni prispevek k uspešnemu vodenju splošne ljudske obrambne vojne.

Tim

Umrl je Bog v neki pomladi

Svetlomodri podlessek in rumene trobenčice so že cvetele na prisojnih bregovih, v nicini pa je še ležal sneg. Urban, širokopleč, nekoliko upognjenega hrbta, se je vračal iz službe domov. Zakrpana obleka, posuta z belim prahom, in karbidovka, ki jo je imel obešeno za žep suknje, je poudarjala delavca — rudarja.

Stopal je po ilovnati stezi proti domu. Ni mislil na kaj drugega kot spet na delo, ki ga čaka. Preživljati devetčlansko družino je bila njegova skrb, silila ga je, da je bil njegov delovni dan od rane zore do poznega večera. Plača rudarja je bila majhna, zato je moral iskati kruh za obilno družino še s pridelki iz malega »grunta«. Posestvo je bilo v strmini in razen njive, po navadi zasajene s krompirjem, je bil še travnik, drugo pa pašniki in nad njimi nekaj gozda. Kljub težavam, v katerih je Urban odraščal, in tudi sedaj živi s svojo družino, ni nikoli obupaval.

Nihče mu ni pomagal, razen včasih izrečene tolažbe, da se bo že zasukalo na bolje.

Vstopil je v hišo, sezul cokolice, se na hitro umil in prisedel k mizi, kjer so že nestrpnost čakali otroci. Kratka molitev je bila uvod v južino. »Repičevo župo« (krompirjeva juha), v kateri je plavalo nekaj ocvirkov, so pojedli v tišini brez vsakih besed. Za oddih ni bilo časa. Že je bil Urban pri vsakodnevnih opravilih.

Jutri bo nedelja, njemu ne bo treba v službo. Šel bo k maši on in vsa družina, da opravi dolžnost, za katero so ga vzgajali starši. V pravičnost ljudi je malo zaupal. Zato pa več v Boga, le ta naj uvidi, s kakšnimi težavami se otepajo on in njemu podobni. Oblečen v edino praznično obleko, ki jo je imel, je vstopil v cerkev. Po novi preprogi je stopal počasi, nekam negotovo. Preproga je bila rdeča, položena od vhodnih vrat do stopnic pred oltarjem. Kot

Počitek

po navadi se je vsedel v klop, kjer je bil tudi njegov sosed.

Prisluhnil je župnikovim besedam. Z ganljivim glasom se je duhovnik s prižnice zahvaljeval »milostljivi gospej Doroteji«, tako jo je nazival za dobrotljivost cerkvi. Poudarjal je, kako dragocena je nova preproga, ki jo je poklonila. Zagledal se je Urban v preprogo, rdečo kot kri. Zameglile so se mu oči. Naenkrat je videl pred seboj sodni opomin, ki ga je dobil pred dnevi. »Milostljiva gospa Doroteja« ga je predala sodišču za izterjavo borih 11 dinarjev, ker ni pravočasno poravnal dolga za sladkor in sol. Na opomin so bili zapisani tudi sodnijski stroški in grožnja. »Če v 14 dneh ne poravnate, vas bomo rubili«. Ko si je odmisli opomin, je spet videl pred seboj preprogo in v tej del prodanih kmetij, znoj ljudi in solze ob dražbah.

Misel ga je tako prevzela, da je komaj ujel zadnje besede pridige. »Dragi farani, vzemite si milostljivo gospo za vzgled, kajti vera nas uči, dajte kralju, kar je kraljevega, in Bogu kar je njegovega — amen!«

Pri maši ni bil zbran kot drugekrat, v mislih je imel zadnji del pridige.

Kralju sem dal del travnika, kjer so vojaki betonirali bunker za obrambo domovine — no, pa saj ga nisem ponujal, a ni mi žal za njim. Kaj sem dal Bogu še poleg tega, kar dam v puščico, se je vprašal. Oba, prvi in drugi, hočeta več, kot premorem jaz, čeprav garam od jutra do večera.

Šel je domov. Niti se ni ustavil pred cerkvijo, kjer je občinski klicatelj bral objave, pozive in drugo, kar se je nabralo od prejšnje nedelje. Doma je bil še bolj molčeč kot drugekrat. Zagnan v del skoraj ni opazil, kako vojaki zabijajo kole za žične ovire tudi po njegovih pašnikih. Pomlad je vsako leto pričakal z velikimi upi, s posebnim nemirom. Letos je bilo tako čudno to pomladansko vzdušje, bilo je grozeče in ne pomlad, to je v njegovi notranjosti povzročalo nemir.

V rudniku so mu dali zaboj masti in nekaj fižola, kot vsem zaposlenim, kateri so imeli družine.

»Rubeža«, uradnega izterjevalca, ni bilo k njemu, pa tudi ne k drugim. Saj je bilo že tako po večini vse zarubljeno. Posesti so bile prodane lesnim trgovcem in vaškim mogotcem.

Vse se je zdelo Urbanu tako čudno, v vsem nemir. Zbrali so se mladi in v povorki šli skozi vas. Nosili so zastavo, transparente in vzklikali: »Ven s fašisti, ven s kulturbundovci, tu je naša slovenska zemlja, za njo se bomo borili, če bo treba.«

Z njimi je čutil Urban. Res je, to je naša zemlja, tu so živeli naši dediji stoletja.

Prišel je Urban iz jame, kjer je opravil šiht. Zavrtal je nekaj metrov vrtin.

Kaj je na cesti? Brnenje motorjev, oglušujoč hrup kamionov, kolona tuje vojske. Vojna, ki se je je vedno bal, je zdaj tu.

Kje je zdaj sin, ki so ga vpoklicali v vojsko, kje se bori, morda je... Odmislil je najhujše. Kaj bo? Misli so mu obtežile korak, bolj kot prej težko delo. Pomikal se je ob robu ceste. Želel je, da pride čimprej domov, a moral je hoditi počasi, saj bi ga sicer povozili. Ob prihodu v vas, skozi ka-

tero je moral do doma, ga je osupnilo in istočasno prizadelo. Zastave s kljukastimi križi so visele s pročelij hiš. Do včeraj potuhnjene kulturbundovci so patroljirali ob robu ceste. Na rokavih so imeli rdeče trakove in tudi na teh so bili kljukasti križi. Na trgu je bila množica ljudi znanih obrazov. Neke ženske, za katere je Urban vedno mislil, da so zavedne Slovenke, so z veliko vnemo nosile iz bližnjih gostiln vino in nalivale vojakom. Domačini z rdečimi trakovi so dvigali roke v pozdrav s Heil Hitler! Urban ni mogel zaradi gneče naprej, obstal v gruči ljudi, med njimi je bil domači obrtnik, ovenčan z rdečim trakom. Ves čas je imel dvignjeno roko, dokler mu ni eden od vojakov zabrusil: »Holts Maul, du serbische Trostl.« Kolona je šla naprej v smer, kamor mora tudi Urban. S težavo se je prerinil skozi množico. Ko je prišel domov, je šel najprej v hlev, kjer se ni mogel več premagati. Po zaraščenih licih, pokritih z apnenčevim prahom, mu je kanila solza. Omilila je njegovo bolečino. Odšel je k družini in namesto običajnega »dober dan« so iz njega prišle besede: »Slovenci smo in ostanemo.«

Minil je veliki teden, zvonovi so to pomlad ostali zavezani. Peca, ki jo je Urban

videl od doma, se mu je zdela siva, tako kot njegova prihodnost. Delal bom, še bolj se bom trudil za družino, je bil Urbanov sklep. Ob delu si je v notranjosti nekoliko zatrl skrb, ki ga je glodala vedno bolj. Ničesar nisem zagrešil, če pa je greh ljubiti svojo zemljo in svoj narod, potem sem velik grešnik. Čas, ki ga je takrat preživljal, se mu je zdel poln negotovosti.

Domači nemčurji so potegnili iz predala seznam družin, katere morajo od tod, ker kvarijo vzdušje in bi lahko bile nevarne novemu redu in njim.

Urban za tebe in tvojo družino ni več prostora na tej tvoji zemlji, za tebe ni več dela v jami, od koder imaš žuljave roke. Nekatere družine bodo odpeljali na jug, je slišal od tistih, s katerimi je skupaj vrtal rudo. Sosed se ga je izogibal, čeprav brez vzroka, za katerega bi Urban vedel. Od njega so se obrnili vsi in tudi Bog, ki je tisti veliki teden umrl.

Peljali so ga z družino in vse, kar mu je ostalo, je bilo zavezano v culah — peljali so ga v neznano. Glej, Urban, v Makedonijo.

Sprejeli so jih toplo, podali so jim roko v najtežjem trenutku, našel je Urban prijatelje, našel svoj novi dom.

Pripis: Imena so izmišljena

Rok

Ivan Goličnik

LE TE BUKUVZE VEZHKRAT PREBERI

Ob raznih jubilejih in proslavah slovenskih čebelarjev upam, da ne bo odveč, če spomnim na prvo slovensko knjigo o čebelarjenju. Leta 1992 bo 200 let, ko je ta knjiga izšla.

Ta prva slovenska knjiga o čebelarjenju je izšla 1792. leta v Celju. To je bila Janševa knjiga o čebelarjenju, napisana v nemščini in jo je v slovenščino prevedel Janez Goličnik. Ima 200 strani, oblike 16 x 10,5 cm s prilogo. Izšla je v samozaložbi prevajalca in v nakladi okrog 1000 izvodov. Knjigo je natisnil celjski tiskar (in tudi župan) Jožef Franc Jenko, le pet let za prvim slovenskim celjskim tiskom (1787. leta). Prevajalec se je zavzemal za slovenske knjige poljudno-poučnega značaja ter narodnega gospodarstva. Knjiga je prevedena v takratnem Pohlinoem slogu in v savinjskem narečju.

Za to knjigo je prevajalec napisal uvod ter v knjigi navedel številne svoje pripombe (Pomerkvajna). Na koncu je še dodal »Perstavik« (str. 196 id.) v obliki Sprutgovora in odgovora.

(Opomba: namesto dolgega s sem uporabil navadni s; pri e je ponekod znak pod črko, kar sem izpustil).

Prevajalčev predgovor

Anton Janša en Kraynz, inu szer iz Gorenske strani je skus svojo zhebellarsko sastopnost tok delezh pershov, de je na Zessarsku Povejle v Dunaiskimu Mestu sa vsse Zhebelarje ozhitno shollo dershov. Je tudi pred svojim Zhebelnakam v Dianju iskasov, da je ress, kar je s Jesikam vuzhiv; kar pa je is Bessedo vuzhiv, ino v Dianju iskasov, je skus Blasha Kumerdeja sedajnega Kraiss-Kommissarja v Zeli v Nemshkimu Jesiku v lete Bukuvze ukup postavov, inu na Svetlobo dav, jest sem pa taisti h tvojmu Nuzu na Kraynski Jesik preobrnov. Jest shiher rezhem k tvojmu nuzu! Sakaj? Zhe si dossehmalu Zhebelle podirav, inu moriv, toku si leto ustrov al is Poshreshnosti al pa is neumnosti, obedvoje pa k tvoji skodi; zhe si ti letu sturov iz Poshreshnosti, tok si biu nehvareshen pruti leti Boshji stvari zhebeli, katire, kir tebi zelu lejtü Blagu ukop nosi, ti pa sa Lohn po nedovshnu umorish, inu szer k tvoji shkodi, satu kir bi njo biu she veliku Lejt k tvojmu Dobizku lohka nuzov.

Zhe si pa leto is Neumnosti delou, toku taistu tvoji Neumnosti skus lete prizheozhe Bukuvze lohku na sproti pridesh. Tedej tebi svejtijem: de taiste ene trikrat s dobrim Premiselkam preberesh, inu kar bosh brav, tok se po taistem per Opravilku tvojeh Zhebell vishej, potler bodosh spsnov, de je ress, kar tebi oblubim, namrezh: kadar she bodesh imov tulkain Pajnov Zhebell, kolker si per sebi sklenuv, de njezh ozhesh imeti, inu ne bodesh vezh na Roje gledov, de bi nje pogmirov, toku:

1. De tebi bodo ussakateri mozhen Pajnov v dobrih Lejtah eno Trugo Medu, inu Vojka pernessov,

2. Inu bodesh vendar vse Zhebelle per Shiulejnji, inu per dobri Mouzhy obdershov, inu tudi

3. ussaki Pajnov tvojeh Zhebell k svojmu Nuzu, inu Vesselju do tvoje smerti lohku ushivav, inu she tvojim Erbam sa pustav.

She enkrat te prossim, s dobrim Premiselkam lete Bukuvze vezhkrat preberi, inu kar bodosh pa v taistih od spodej v Pomerkavajnju neshov leto sim jest is mojega skushainja sraunu postavov, satu, kir sim

Franjo Hovnik

ČEBELE NE PRINAŠAJO SAMO SLADKEGA MEDU

Pričujoča fotografija, bodite prepričani, ni nobena spretna fotomontaža. Resnica pa je, da pa res ni bila posneta pri kakšnem čebelarju pod Prežihovo goro (Uršljo goro) ali Matjaževu Peco, ampak pri kmetu Francu Matulu v Svečah pri Stopercih, sredi idiličnih haloških gričev, obdanih z zlahtno vinsko trto, gozdovi in prav tako

neshov, de per Zhebellah taistu dobru sturi: Sdrav bodi.

PRESTAULAVIZ

Janez Goličnik je bil rojen 31. januarja 1737. leta v Mozirju kot sin stare in trdne kmečke rodbine. Gimnazijo je v Ljubljani obiskoval, teologijo in filozofijo pa je študiral na Dunaju in v Gradcu. Od 1780. leta do njegove smrti 9. marca 1809 je bil župnik v Grižah pri Žalcu. Bil je vnet čebelar s 102 panjema, predvsem pa zavzet narodnjak in gospodar.

V tistih časih so ljudje čebele morili zaradi medu. V sedanjih časih pa ljudje nekontrolirano in nespametno vse živo silijo in pehajo v ekološko uničenje.

Viri: Rodbinska kronika
Dnevnik Delo št. 148, dne 2. 6. 1973.

skrivnostno žuboreči potoki, kakršni večno žuborijo tudi s koroških gora in planin v dolino.

Verjetno ste, dragi bralci Fužinarja, že ugotovili, da na sliki ni kakšen predpotopni človek, niti Jeti nekje s himalajskega pogorja, ki ga sicer niso našli, ampak je to čisto navaden smrtnik iz revnega haloške-

Franc Metulj, oblečen v anorak iz čebel

Rudi Mlinar

CIRIL MARIN

26. 6. 1904 — Maribor

6. 2. 1985 — Šentanel

(Nadaljevanje in konec)

Leta 1938 je spet začel obratovati premogovnik na Holmcu. Naredili so 80 m globok šaht, kjer sem se zaposlil tudi jaz kot kopač. Delo ni bilo kaj prida, blato in voda je bila vsepovsod. Šlo jim je le za premog, nič pa niso vlagali v opremo in za varnost delavcev. Premoga je bila le dva do tri metre debela plast. Tudi zaslužek ni bil kaj prida, a bil je le reden zaslužek in vsak mesec je redno prihajal, da smo doma potem lažje shajali. Leta 1941 so Nemci zasedli Jugoslavijo in so tudi premogovnik počasi ukinili. Jaz sem dobil delo na železnici v Pliberku kot progovni delavec. Zaslužek sprva ni bil slab, dobil sem pet mark dnevno in še otroške doklade za sedem otrok ter tako imenovane težke karte za hrano. Tako sem dobil kar lepo plačo. Kadar smo pa delali v Beljaku ali Celovcu, sem dobil še terenski dodatek.

Od začetka ni bilo slabo, ker so bile trgovine dobro založene in so seveda Nemci vse zastoj zasegli. Leta 1942 pa se je začel za nas Slovence žalostni čas.

Začele so se množične selitve naših ljudi v Srbijo. Največ pa zaslugi domačih ljudi, kulturbundovcev, ki so že pred vojno v Jugoslaviji delali za Nemce. Ti so seveda vedeli za vsakega med nami, kaj je delal pred vojno in kaj misli o Nemcih, in so kar s prsti kazali na naše najbolj zavedne ljudi. Tudi iz naše vasi so selili Feliksa Senica z družino, župnika Rateja in še več drugih.

Tudi pri delu na progi si moral zelo paziti, kaj in s kom si govoril, saj nisi nikoli vedel, kdo te bo lahko zatožil pri Nemcih. Bili pa so vmes tudi zanesljivi ljudje in z njimi smo se mnogo pogovarjali, ter sem tako vedel tudi za prve partizane v naših krajih.

Leta 1943 so bili pri nas že partizani in smo morali biti zato še posebej oprezní. Na binkoštno nedeljo se je zgodila v Lužnikovem gozdu tragedija, ko so bili izdani partizani v bunkerju, vse razen enega so postrelili. Seveda so potem izselili tudi Lužnikovo družino.

Večkrat smo tudi mi ščitili partizane, tako da smo jih pravočasno opozorili na prihod Nemcev. Tedaj sem delal v Celovcu

in sem šel vsako jutro gledat na peron; tam sta stala dva vagona z zamreženimi okni, v njem so bili jetniki, ki so jih gnali iz gestapovskih zaporov v razna taborišča v Nemčijo. Vedno sem se zgrozil, kadar je bil med njimi tudi kakšen domačin.

V Celovcu smo ostajali včasih kar po ves teden v barakah in smo šli samo v sobotah domov. Jaz sem navadno pospravljaj barako in hodil po kosilo za vse delavce v neko restavracijo v bližini. Bil sem tam tudi tedaj, ko so že bombardirali železniško postajo. Delo na železnici je tako postalo vedno bolj nevarno, včasih smo kar naprej bežali v bližnji gozd, tolikokrat so nas vznemirjala letala.

Večkrat smo morali delati po cele noči pri sami topli juhi, ki je bila bolj podobna kropu kakor juhi.

SPOMIN IZ VOJNE

Leta 1943, ko so imeli Nemci zasedeno našo domovino, v Šentanelu ni bilo župnika, ki so ga izselili v Stično. Na binkoštno nedeljo, 13. junija, sem se odločil, da grem k jutranji maši, ki je bila ob sedmih v Pliberku. Vzel sem kolo, se z njim odpeljal do Reke in potem na Dolgo brdo ter na glavno cesto, ki pelje v Pliberk. Dobrih sto metrov pred Pliberkom je stal vojaški kamion, na katerega se je spravljal več nemških policistov. Eden izmed njih me ustavi ter me vpraša, od kod in kam sem namenjen. Povedal sem mu, da sem iz Šentanela in da grem k jutranji maši v Pliberk. Potreboval sem kar dosti časa, da sem ga prepričal, da je tisto, kar govorim, resnica. Ker se jim je nekam mudilo, so me končno le spustili naprej.

Po maši okoli osmih se peljem s kolesom nazaj; ko pridem do današnje državne me-

je, sem obstal in premišljeval, kje bi šel domov. Ali po bližnjici čez gmajno na križ in potem v Reko ali pa po Dolgi brdi do Rutnika in Kavha ter tu v Reko in naprej v Šentanel. Odločil sem se, da grem isto pot kot zjutraj.

Ko sem se peljal proti kmetu Kauhu, pa sem slišal iz Reke močno streljanje. Nisem vedel, kaj je narobe, iz radovednosti pa sem še bolj pohitel, da bi čim prej prišel v Reko.

Pripeljal sem se takole petdeset metrov od Plodra, ko me je ustavila nemška straža. Med njimi sem spoznal nekega kmeta iz Šmarjete, ta me je začel spraševati v nemščini ter pri tem vpil in kričal name, kakor da sem največji zločinec.

Ko pa je videl, da mu nič veliko ne odgovarjam, ker sem se naredil, kakor da bi nemško ne razumel, je pa on začel v slovenščini. Rekel mi je, da me je že zjutraj videl, kako sem šel v Pliberk, in to prav gotovo zaradi tega, da bi jih opazoval in bi potem partizanom povedal, koliko jih je in podobno. Jaz sem seveda trdil drugače, a nič ni pomagalo moje izgovarjanje. Odpeljal me je s kolesom vred na drugo stran, na pot, ki gre od Plodra k Povhu, in tam naročil vojaku, naj me straži. Tam so bili tudi Plodrovi, ki jih je prav tako stražil vojak.

Čez nekaj časa pride ves zapihan iz Reke drugi vojak in pokaže trak z zvezdo, ki jo je strgal nekemu partizanu z bluze. Začel je praviti, koliko je tam banditov in kako so jih pobili, stražar ga je tako zavzeto poslušal, da ni opazil, kako sem se mu medtem jaz izmuznil in izginil k Plodru. Tam je bil zunaj tisti policaj, ki me je že zjutraj ustavil pred Pliberkom.

Njemu sem povedal, kako so me aretirali in da me sumijo, da sem se zato peljal v Pliberk, da bi potem partizanom poročal.

Zatrtil sem mu, da nimam nič pri tem, ker sem resnično šel samo k maši. Nekaj časa me je gledal in tehtal svojo odločitev, potem pa mi je le verjel. Dal mi je kolo nazaj ter mi rekel, naj se čim prej izgubim proti domu, ker če me bodo še videli tam

ga kraja, ki si o izjemnih priložnostih in seveda le v času, ko čebele rojijo, da s pomočjo stotisočev čebel »izdelati« takšenle telovnik s kapuco.

Pa morda še malce hudomušno vprašanje koroškim »čebelarjem«. Je med vami junak, ki bi si v današnjem času, ko tekstil resda ni preveč poceni, dal izdelati takšenle anorak iz čebel, kajti je brez dvoma vsem razumljivo, da tedaj čebele res niso tako krotke, kot je krotko tisto jagnje, ki ga vidimo na TV zaslonih v reklamah, kajti Matul prizna, da ga tedaj piči tudi do petdeset in več čebel, le da je za vse te vbode in strupe imun. Kako, to pa je že njegova skrivnost...

Čas piknikov

blizu, potem ne more več odgovarjati za druge vojake, ki so bili vsi vznemirjeni zaradi partizanov.

Nisem si dal dvakrat reči, hitro sem odšel proti domu. Doma pa sem že zvedel, da so bili v Lužnikovem gozdu izdani in pobiti partizani, ki so imeli tam svoj bunker.

Vedno pogosteje so se tudi v Šentanelu oglašali partizani in z njimi so odhajali mnogi fantje in možje. Tudi jaz sem bil na seznamu, da bi moral k partizanom. Rifla je to vedela in jim je rekla, njega pa ne vzemite seboj, kaj pa bo osem otrok brez očeta, kdo bo skrbel zanje. Res so to upoštevali in me niso več vabili k sebi v gozd. Tudi ta težki čas vojne se je enkrat iztekel, prišel je maj 1945, ko smo zopet lahko svobodno zadihali.

Koliko je moral ta narod pretrpeti za svojo svobodo, vedo le tisti, ki so na svoji

koži izkusili, kaj je živeti v nenehnem strahu, ali se boš še jutri zbudil živ in zdrav.

Naša hiša s skednjem je bila v zelo slabem stanju, večinoma je bila lesena, še tisti edini zid pa se je podiral.

Treba je bilo misliti, da bi se postavila nova hiša.

Za to seveda nismo imeli denarja, a sem se kljub pomanjkanju počasi le začel pripravljati na gradnjo nove hiše.

Skukov Anza mi je naredil načrt za leseno hišo. V domačem gozdu smo podrli nekaj smrek, ostalo sem naprosil pri kmetih. Vsak mi je dal dve do tri smreke, in to po Jamnici, Suhem vrhu in v samem Šentanelu. Les sem sam otesal, ko pa je bil gotov, so mi ga pripeljali na dom, kjer sem ga zložil, da se je lahko sušil.

Na Plodrovi žagi smo zrezali plohe, iz katerih smo dobili deske. Tini Žagar pa mi je iz teh desk naredil vrata in podboje, okna pa sem kupil v Mežici pri Graufu.

Ko smo imeli v glavnem ves material pripravljen, smo staro hišo podrli.

Ta čas smo spali na skednju, ki je še ostal, kuhali smo pa v Marinovi kuhinji. Pri delu sta mi pomagala zidarja Kreuh in Kraizer, ta sta mi zazidala kamin in polovico kleti, polovico pa sem zazidal sam.

Na vigred 1948 smo začeli postavljati novo hišo. Pomagali so mi sosede pa tudi otroci so že poprijeli, vsak, kolikor je lahko, največ seveda starejša Lenart in Justič. Jeseni tega leta pa smo se že vselili v novo hišo.

Jaz sem bil pet mesecev doma, da sem lahko večino dela opravil. V rudniku so mi ugodili, da mi delo ni bilo prekinjeno, le bolniško sem sam plačal.

Seveda smo ves čas zelo skromno živeli.

Veliko mi je pomagala žena, ki je bila zelo pridna in tudi znašla se je pri vseh stvareh pa tudi otroci so pomagali, da smo doma veliko pridelali.

Tu se končujejo dedovi zapiski.

Ajnžik

ZLATI PARKLJI

(Nadaljevanje in konec)

Strašna vojna simfonija, ki jo je izvajalo orožje vseh vrst celih šest let, je končno utihnila. Njeni zadnji akordi so izzveneli prav v naši dolini. Najstrašnejše je bilo mimo, toda vsega hudega še ni bilo konec.

Vsaki vojni nujno sledi stiska. Človeške žrtve ostanejo za zmeraj na bojnih poljanah, material in ostale dobrine se nadomestijo. Toda ne čez noč. Kar uniči človeška neumnost, morajo spet pridelati izredno pridne delovne roke, pogum, vztrajnost in požrtvovalnost.

Vse te vrline smo v naši novi državi imeli. Generacija, ki se je prekalila v vojnih letih, se je z obnovo spoprijela smelo in korajžno, četudi ob vsesplošnem pomanjkanju; primanjkovalo je namreč tako materiala kot hrane, ki je bila še naprej racionalizirana.

Delali smo zares čudeže. Razvoj je šel s tako hitrim tempom, da ga naša miselnost čisto ni dohitela. Z obnovo in izgradnjo ključnih objektov smo se prelevili iz agrarne v moderno industrijsko državo. S tem izredno hitrim vzponom smo bili deležni pozornosti vsega sveta.

V tem našem zavidanja vrednem hitrem razvoju na vseh ravneh smo pa zagrešili tudi napako. Zelo veliko. Nismo namreč upoštevali ekonomske zakonitosti, ki terja, da je za zdravo narodno gospodarstvo nujno, da se vse gospodarske panoge razvijajo vzporedno.

Pozabili smo na kmetijstvo. Morda ne toliko pozabili, kot smo ga zanemarjali. Na to obdobje imamo, vsaj kmetje, slabe spomine. Bali smo se za zemljo, kajti cilj naše družbe je bil podružbljanje zemlje in kmetijska proizvodnja na velikih združnih

obratih. Za zasebnega kmeta je bilo dvakrat hudo. Družba ga je nekako trpela kot nujno zlo, ni pa mu nudila pomoči. Ni čuda torej, če so se v tem položaju mnogi kmetje odločili za osemurni delavnik; udinjali so se kjerkoli, samo da so imeli zagotovljeno mesečno plačo ter zdravstveno in socialno varnost. Na zemlji smo ostali najbolj vztrajni v upanju, da se bodo tudi za kmeta razmere izboljšale; verovali smo v prav preprosto, a vendar tako pomembno resnico, da brez hrane ne more obstajati noben narod! Medtem so so drugod po svetu že ropotali kmetijski stroji, smo mi še vedno rili v zemljo z vprežno živino in zastarelim orodjem.

Posledice namernega zapostavljanja kmetijstva se niso pokazale takoj. Takrat smo bili kreditno zelo sposobni in ni nam bilo težko tistega, kar bi nam lahko dalo domače kmetijstvo, uvoziti. Kdo bi se ubijal z zemljo, ki tako skopo vrača trud in vložena sredstva? Industrija pa hitro in bogato vrača! Ta miselnost je pri nas prevladovala vse dotlej, dokler nas ni razvoj sam prisilil, da smo se zresnili in pričeli ceniti zemljo in tudi tiste, ki so še bili voljni, da jo obdelujejo.

Ta preobrat je bil okrog leta sedemdeset. Kar cele četrt stoletja po osvoboditvi je moralo torej preteči, da so se tudi nam kmetom vremena razjasnila! Spremenil se je odnos do kmetijstva, sledili so zakoni, ki so kmetu začrtali jasnejšo in določnejšo pot. S kmetijsko zadrugo in gozdnim gospodarstvom sodelujemo z dolgoročnimi proizvodnimi pogodbami. Ta oblika sodelovanja zadošča zakonu o združenem delu, po drugi strani pa je sprejemljiva za kmeta, saj mu s tem ni ogrožena zasebna last-

nina. Zasebni kmetje smo postali tržni proizvajalci.

Sledili so še drugi ukrepi, ki naj bi pospešili razvoj kmetijske proizvodnje. Legaliziran je bil uvoz kmetijske mehanizacije, to je pričela izdelovati tudi domača industrija. Odprli so se krediti za vlaganje v kmetijsko proizvodnjo in priznati moramo, da so bili celo desetletje najugodnejši, saj je bila občutno regresirana obrestna mera. Z republike so pritekali razni regresi, premije in nadomestila; doma pa je združeno delo zbiral denar za intervencije v kmetijstvu. Hoteli smo hitro nadomestiti, kar smo dolga leta zanemarjali.

Uspehi niso izostali. Če vzamemo za primer našo občino, imamo več kot štiri- sto od osemsto kmetij preusmerjenih v določeno tržno proizvodnjo. Nekatere so šle v to specializirano, druge kombinirano, ali dajejo enemu tržnemu proizvodu kar največ poudarka. V naših podnebnih in talnih razmerah je najbolj primerna govedoreja; zato smo se kmetje razdelili na proizvajalce mleka in mesa. Statistično je v naši občini šest odstotkov kmetov. Če odštejemo tiste, ki še vedno kmetujejo naturalno, je odstotek kmetov tržnih proizvajalcev precej manjši, ti pa pokrivajo v naši industrijsko močni občini tri četrtine potreb po govejem mesu, po mleku pa v celoti! Naložbe v kmetijstvo so se torej bogato obrestovale: dajejo prepotrebne živilske izdelke, dvignile so življenjsko raven kmečkih ljudi. Istočasno smo kmetje dosegli tudi organizirano zdravstveno in socialno varnost.

Gospodarska kriza, ki se je kot tat prikradla v deželo, je ohromila tudi komaj

obnovljeno kmetijstvo. Proizvodnja, ki bi se po planu morala dvigovati, stagnira, občasno celo pada. Razmerje cen med kmetijskimi izdelki in repromaterialom, ki že ob startu ni bilo skladno, se čedalje večja v škodo cen tržnih viškov. To lahko kmetje dokažemo s številkami.

Ob dejstvu, da kmetijstvo spet nazaduje, ne moremo biti ravnodušni; ne kmetje, še manj pa družba. Koliko smo vanj vložili dela in truda, koliko denarja, tudi družbenega?! Uredili smo si gospodarske objekte, nakupili mehanizacijo; medtem ko drugi brezglavo in povsem neodgovorno zazidavajo kmetijske površine, jih mi pridobivamo z agro in hidro melioracijami ter kršitvami! Doseženi rezultati pa so vsekakor dokaz, da ves ta trud in denar nista bila vržena skozi okno.

V stabilizacijskih prizadevanjih priznavamo, da bi dobro razvito kmetijstvo prispevalo velik delež k trdnosti našega gospodarstva. Hrana je strateškega pomena — to je danes splošno znano geslo! Zgodovina se ponavlja. Baje so že pred našim štetjem nekateri narodi gradili velike žitnice in si delali zaloge. Po zalogah žita so merili moč države.

Znanec, ki se je udeležil romanja v Svetu deželo, mi je povedal prav zanimiv doživljaj. Ustavili so se v Carigradu, kjer je njihovo delegacijo sprejel carigradski patriarh Atenagora. Mi smo z velikim ponosom pripovedovali, da smo se iz revne agrarne države razvili v sodobno industrijsko. Toda bili smo presenečeni. Obraz starčka s častitljivo belo brado se je zresnil, požugal je s prstom in nekako karajoče rekel: »Zapomnite si, gospodje, tudi kruh je zelo pomemben!«

To je bilo v času našega največjega razvoja. Če bi prišel patriarh Atenagora k nam in govoril o pomembnosti kmetijstva, bi ga marsikdo poslušal s pomilovanjem, smejali bi se takim »zastarelim« nazorom. Pa vendar je imel sedaj že rajni, sivolasi in učeni mož prav!

Svetovna gospodarska kriza, ki se je pričelo vsestranskega razvoja v vseh razvitih deželah ni nihče nadejal, nas je vse skupaj

presenetila in prizadela. Stalin je v neki težki vojni situaciji rekel, da noben hudič ni tako črn, kot ga slikajo. To modrost bom zdaj uporabil, da bom lažje razpredel svoje misli. Namreč, v kopici težav, ki jih je prinesla kriza, je tudi nekaj pozitivnega: do določene mere nam je spet povrnila spoštovanje do zemlje, do kruha! Zemlja, do katere smo imeli v bližnji preteklosti prav mačehovski odnos, je dobila tudi pri tistih, ki se prej niso zmenili za njo, spoštovanje in veljavo. Še več. Zemlja je spet postala dobrina trajne vrednosti, saj v njo vsak rad vloži svoje prihranke; dalje, k zemlji se radi vračajo tudi tisti, ki so jo lahkomišelnost zapustili. Vzporedno s tem se je na splošno spremenil tudi odnos do hrane, spet lahko govorimo v dobi, ko ima hrana zlate parklje.

Stiska nas je streznila. Vsaj morala bi. Uči nas, da je dovoljeno porabiti samo toliko, kolikor pridelamo. Krediti so samo trenutna rešitev, lahko te zavedejo v še večje težave. To velja tako za posameznika kot za celotno družbo. Potrebna je tudi varčnost. Ni še dolgo tega, ko sem bral podatek, da še zmeraj zavržemo toliko kruha, da predstavlja 22 odstotkov krušnega žita. Skoraj četrtnina! Kmetovalec dobi z njive samo toliko pridelka, kolikor ga mu pusti vreme in razni škodljivci. Od tega pa še toliko zavržemo iz nečimrnosti, prevzetnosti! Iz tega sledi, da se še ne zaveda vsak državljani resnosti položaja, v katerem smo. Sredstva javnega obveščanja toliko poročajo o milijonih ljudi, ki stradajo in umirajo od podhranjenosti. Lačen biti je hudo. Pravijo, da je sestradan človek nevaren, zmožen je celo hudo delstva. Za hrano da vse. Ustno izročilo pravi, da so v času hude lakote prodajali kmetje zemljo za neverjetno nizko ceno: njivo za hleb kruha in skledo kislega mleka! Na Tolstem vrhu imamo dva taka primera: Žmelcer je kupil od Munka njivo, od Opriesnika pa Travnekar travnik.

Dandanašnji ima zemljo neprimerno višjo ceno. Za njo je nastal pravi lov. Zanimiv je vsak, morda tudi zamočvirjen in z vso navlako poraščen košček, povsod je

dobro in najbolj varno naložen kapital. Misli mi hite nazaj. Celo v otroško dobo, ko smo bili kmečki »pavršni butlni«. Dobro. Pustimo to šolarsko nagajivost, toda ta zastarela malomeščanska miselnost in nepravi odnos do kmetijstva sta se nadaljevala tudi v času našega povojnega razvoja, z njo so bili dedno obremenjeni celo taki, ki so bili po svojem položaju dolžni, da jemljejo vprašanje kmetijstva resno! To sem doživljal kot dolgoletni odbor-nik in poznejši delegat občinske skupščine, kjer sem bil tolikokrat razočaran. To mi lahko potrdijo tudi vsi tisti, ki so se tudi že takrat zavedali pomembnosti te gospodarske veje, jo skušali v okviru danih možnosti tudi reševati. Bili smo podobni Dudgeu, ki dela vselej pošteno, toda ne doseže ničesar. Beračili smo takorekoč, da je za kmetijstvo padel kakšen dinar iz občinskega proračuna. Najsi smo probleme kmetijstva še tako nakazovali, smo bili glas vpijočega v puščavi. Kakšna je bila borba, da smo prišli do sklada za pospeševanje kmetijstva! »Kar se tiče vlaganja v kmetijstvo, vam povem, da raje vložim v industrijo tri dinarje, kot v kmetijstvo enega! To pa zato, ker mi bo industrija vračala!« Res je, industrija vloženi kapital hitreje in bolj bogato vrača, toda tudi hrana je zelo pomembna! Morda je zdaj to ugotovil tudi tisti, ki je izrekel te »zgodovinske« besede. »Kmetijstvo zdaj ni več odvisno od vremena«, me je spet zavrnil neki drugi, ko sem razpravljal o težavah, ki spremljajo to panogo. Mož še živi in je tudi vitalen, zato mu je gotovo znano, koliko milijonov ljudi trpi lakoto samo v Afriki, kjer so to veliko katastrofo povzročile vremenske nepravilnosti!

Imam zadoščenje, ker sem doživel, da se je odnos do kmetijstva in do kmeta spremenil. Naša družba je spoznala pomen te gospodarske veje, rada bi pomagala, a je žal sama v stiski. Po bitki je lahko biti general, pravijo. Tudi mi lahko zdaj ugotavljamo: če bi vse tiste milijarde, ki smo jih vložili v »zgrešene« investicije, dali za razvoj kmetijstva, bi bila zdaj naša država močan izvoznik hrane! Da bi si s tem v naši težki situaciji krepko pomagali, ni treba poudarjati. Ne trdim, da smo bili jasnovidci, toda naša kmečka pamet je bila vseskozi prepričana, da brez sodobno razvitega kmetijstva ni dobrega gospodarstva.

Škoda, da smo zanemarili (pozabili) mo-litev, ki so nas jo tako skrbno učili starši! Njim se je zdela tako pomembna, da so ji pravili vsakdanja. Ima zelo lepe prošnje: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh!« Odpusti nam naše dolge. Ne vpelji nas v skušnjavo! Reši nas vsega hudega!

Kako brezskrbno bi bilo naše življenje, če bi imeli zagotovljen kruh! Ne mislim, da brez dela, kajti kljub našemu trudu kruh ni vselej zagotovljen. Stara ljudska modrost pravi, da ga Bog da, a ga radi vzamejo svetniki. S tem so mislili na vreme.

Odpusti nam naše dolge! Kako bi si od-dahnili, če bi nam bili črtani dolgovi!

Ne vpelji nas v skušnjavo! Kdo jih ni-ma? Na primer v trgovini, kjer bi radi kupili marsikaj, a tega ne zmoro naš žep. Nekatere lomi skušnjava na poti mimo

Ovee so bile včasih stalni gostje naše Gore

gostilne, spet druge martra srečanje ali že sam pogled na nasprotni spol.

Reši nas vsega hudega! Tudi to bi bilo lepo, če bi bili varni. Predvsem na cesti!

Zadnjič smo rekli, da v sedmih letih vse prav pride. Ni pa nujno, da vsakokrat v sedmih letih. Lahko je ta doba tudi daljša. Denimo sedemkrat po sedem. Pol stoletja je namreč že minilo, odkar se me je tako rad sposodil neki sošolec. Nisva si bila v hudem, v dobrih odnosih sva še danes. Kaj ga je prijelo, ne vem, pač šolar-ska nagajivost. Vsakokrat namreč, kadar smo zbirali kakšen denar (kar je bilo že takrat v modi) je bil glasen: »Ajnjik,« to hišno ime se me je prijelo že v šoli, »Ajnjik je rekel, da ne more prinesti denarja, prinesel bo jajca. Jajca bo prinesel,« je donelo po razredu. To me je zelo pogrelo. Morda bo to zdaj pogrelo sošolca, saj bo te vrstice gotovo prebral. Mislim, da ima glede hrane zdaj tudi on drugačno bolj spoštljivo mnenje.

Andreja Pezdirc

VTISI IZ NEW YORKA

(Nadaljevanje in konec)

Že ko sem odhajala na pot v New York sem si predstavljala, kako krasno si bo ogledati slavne muzeje. Vedno kadar koli sem prelistavala kakšne monografije slavnih slikarjev, sem pod njihovimi reprodukcijami zasledila: shranjena ali razstavljena v Metropolitan Museum of Art v New Yorku, v Museum of Modern Art ali v Guggenheim Museum v New Yorku. Zato sem veliko pričakovala, že vnaprej sem se veselila občudovanja in navdušenja, ki vsakega človeka prevzame ob ogledovanju izvirnikov, ki so vsekakor povsem nekaj drugega kot pa njihove reprodukcije iz knjig. Prav z napetostjo sem čakala trenutka, ko sem vstopila v Metropolitan-ski muzej. Že od zunaj čudovita stavba, s prekrasnimi fontanami na dvorišču in z bogato arhitekturo. To je ogromen muzej, seveda v zasebni lasti, financira pa se s pomočjo donatorjev in bogatašev. Pod muzejem je parkirišče, v stavbi pa so tri nadstropja. Vstopnina ni enotna, stric je plačal 4 dolarje za oba. Vstopnica je v obliki bedža (badge), kovinska značka oziroma emblema s kratico MMA; s pripetimi na obleko se lahko sprehajaš po muzeju ves dan, pa je še vprašanje, če ti uspe vse si dobro ogledati. Tisti dan je bil bedž oranžne barve. Vsak dan namreč barvo spremenijo, da si ne bi kdo omislil kar večkratnega ogleda. V muzeju stoji pred vsakim dvigalom livriran uslužbenec, ki pomaga obiskovalcem z informacijami. To so predvsem tujci, temnopolti, govorijo s posebnim naglasom, vendar so zelo uslužni in prijazni.

V prvem nadstropju sva si s stricem najprej ogledala ameriški del, domačo ameriško umetnost, staro in sodobno, predvsem design — oblikovanje pohištva in luksuznih predmetov. Zelo je prijeten American Wing Garden Court, kjer so

Kruh dobiva torej spet zlate parklje. Pravijo da je ni religije, ki ne bi povelečevala kruha. Tudi v naši, že nekoliko »razvajeni« družbi ga bomo morali bolj ceniti. V to nas sili razvoj sam! Naj pokličem na pomoč še Gregorčiča, ki pravi:

»Za vse je svet dovolj bogat in srečni vsi bi bili, če kruh delil bi z bratom brat s srčnimi čutili!«

Prav je imel. Res je svet dovolj bogat, toda kruha si ne znamo pridelati dovolj, niti si ga ne deliti. S sodobnimi transportnimi sredstvi in pravo organizacijo bi lahko nudili kruha tistim, ki ga stradajo, namesto da človeštvo izdaja fantastične vsote denarja za oborožitev! Toda to je že visoka politika, pri kateri mi, navadni zemljani, ne moremo storiti nič. Nekaj pa lahko storimo. Namreč, da bolj spoštujemo kruh in tiste, ki ga pridelujejo!!

Toledo, El Grecova umetnina, ki ni nastala po naročilu in mogoče tudi zato daje občutek sodobnosti, aktualnosti in prevzame modernega človeka s svojo pristnostjo v estetiki. Seveda je še veliko eksponatov, Velazquezovi portreti, pred katerimi se slikarji poskušajo v kopiranju mojstra. Moram priznati, da so zelo vztrajni in jim gre slikanje kar dobro od rok. Postanejo pa tarče obiskovalcev, ker se postavijo s platnom pred original in ga poskušajo čim bolj podobno in profesionalno prerisati.

Nepopisno veliko je bilo razstavljenih Rubensovih del, tudi Rembrandtovi umetnini Flora in Aristotel s Homerjevo glavo sta nepozabni. Najbolj impresivni pa so zame seveda slikarji 20. stoletja in impresionisti 19. stoletja seveda Evropejci. Že od nekdanj mi je bilo všeč slikarstvo Gustava Klimta, avstrijskega slikarja, še posebej pa me je navdušil portret žene v belem z zelo nežno barvno kombinacijo beline obleke in črnih las. Potem so še Reynolds, Gainsborough, Turner, Constable, mimo La Toura pa seveda marsikateri obiskovalec ni mogel kar brezbrizno oditi, saj na vsaki njegovi sliki prevzamejo značilne igre svetlobe in sence. Videla sem tudi Rousseaujevega Leva v džungli, ki ga skoraj vsi poznajo z reprodukcij. Gauguin je zastopan z lepimi Tahitičankami, sledi mu Van Gogh: Avtoportret, Ciprese Madame Serat, skoraj vse njegove najpopularnejše slike. Vsakdo, ki je prebral biografijo Van Gogha ali Gauguina, pozna in ceni nesmrtno umetnine, ki sta jih ustvarila ta nesrečna umetnika v tako težkih in pretresljivih okoliščinah.

Tudi Degasove plesalke navdušijo, še posebej kipec iz bron in muslina, 14-letna deklica plesalka, z zanimivim muslinastim krilcem, ki je visoka približno meter in je oblikovana v meditacijsko baletni, študijski pozi. Že prej me je prijateljica navduševala za umetnost Modiglianija, zato sem še posebej z zanimanjem opazovala portret Juana Grisa, ki je bil edini razstavljen eksponat tega italijanskega umet-

Pogled z World Trade Centra na Brooklyn in Manhattanova mosta, ki povezujeja Brooklyn in Manhattan

nika. Znano delo modernega ameriškega slikarja Jaksona Pollocka — Jesenski ritem je ogromnih razsežnosti (226 x 525,8 cm), nastalo 1950. leta je vsekakor vredno pozornosti, ki jo je vzbujal pri umetniških strokovnjakih. Pollockova tehnika, imenovana »dripping«, direktno ceđenje barve iz tube na platno, je postala svetovno znana in še danes najdemo ogromno njenih privržencev. Abstraktni impresionizem, katerega značilen predstavnik je Pollock, je še vedno za nekatere zgolj domena intelektualne refleksije in razumevanja, ker je najbrž marsikdo ni sposoben sprejeti. Vendar se mi zdi, da barvne kompozicije govorijo same po sebi, igro barv, ploskev, linij ter celotnega predmeta pa je treba le razbrati. Kajti predmet se je počasi umikal s slik, dokler ni pustil še komaj zaznavno sled in tudi na tak način je mogoče razumeti abstraktno slikarstvo Kandinskega in Kleeja, ki sta brez dvoma umetnika par excellence.

V MMA je še veliko drugih oddelkov: egiptovska, stara grška in rimska, afriška umetnost...

Muzej ima tudi svojo restavracijo, trgovino z umetniškimi reprodukcijami in literaturo. Stric mi je zaradi mojega navdušenja kupil Guide priročnik, vodnik po muzeju. Na poti nazaj na Long Island, kjer ima stric hišo, sva se peljala po Central Parku, kjer je na vsakem koraku polno »joggerjev«, ostali pa se sprehajajo med lepimi nasadi eksotičnih dreves, med umetnimi jezerci, slapovi in monumentalnimi skulpturami. Central Park je odprt za avtomobile le v določenih urah, drugače pa je rezerviran samo za pešce in kolesarje.

Ogledala sem si še Guggenheimov muzej. Že stavba sama je zelo moderna. V muzeju je bilo neverjetno veliko Picassovih del. Najbolj pa mi je bil všeč Klee, njegove tako nežne, otroško prikupne umetnine. Piccasov portret Dore Marr me je še posebej pritegnil, saj je Dora Marr Jugoslovanka, ki je nekaj časa živelja z umetnikom. Opazila sem tudi slike Picabie. Trenutno pa je bila razstavljena razstava španskega umetnika Juana Grisa — kubista. Zanimivo je, da je tega španskega slikarja portretiral Modigliani, slika pa visi v Metropolitanskem muzeju. Z zanimanjem se je mnogo obiskovalcev ustavljalo ob vitrinah z risbami in pismi Van Gogha. Sicer pa doživiš nepopisno prijetne in lepe občutke od soočenju s temi umetninami, da kar ne moreš verjeti, da je vse to bogastvo na ameriških tleh, čeprav je večina teh umetniških eksponatov nastala v Evropi. Zato se mi je zdelo kar nekam nerazumljivo, da sem morala tako daleč »čez lužo«, če sem hotela vse to videti.

Stric mi je dejal, da si mora vsak obiskovalec New Yorka ogledati tudi Harlem — razvpito črnsko četrt Manhattna. Takoj ob prihodu že začutiš utrip, mentaliteto življenja, ki je dosti drugačna od »civiliziranih« belih ameriških predelov mesta. Vseposod je polno odpadkov, ob cesti so smeti, črnci sedijo pred hišami skoraj dobesedno na cesti, lenuharijo ob bučni glasbi, ki se razlega iz zabavišč ali radijskih sprejemnikov. Med tem živ-žavom pa ne opaziš nobenega belca.

Harlem nenehno obnavljajo podirajo stare hiše in gradijo nove, ter si krčevito prizadevajo izboljšati življenjsko raven in način življenja črnskega prebivalstva. Harlem želijo urediti tako da bi postal enakopravnejši del mesta Ney Yorka.

Stric pa mi je še posebej želel razkazati Kolumbijsko univerzo, saj je na njej sam študiral. Univerza je ogromen kompleks stavb, s skoraj kompletno univerzitetno zasedbo, menda le medicine nimajo. Ogledala sem si filozofsko fakulteto, pred katero stoji kip Rodinovega misleca in je dokaj stara v primerjav iz novinarstvo, ki stoji za njo. Zanimivo je tudi da ima Columbia University oddelek za slovenistiko in slavistiko, kjer predava eden naših največjih znanstvenikov v tujini dr. Lenček.

Obiskala sem knjižnico na fakulteti, v njej si študentje lahko izposojajo knjige popolnoma sami, brez kakršnegakoli nadzorstva, knjižnica pa je odprta dan in noč.

Kot sem že napisala je mesto New York sestavljeno iz petih predelov: Manhattan, Queens Brooklyn, Bronx, Staten Island. Povezani so z mostovi. Manhattan je seveda najnamenitejše središče, upravno, gospodarsko, umetniško... najatraktivnejše pa je tudi za turiste. Z Južnega dela Manhattna do Staten Islanda lahko pride po mostu ali pa z ladjico, trajektom, s katerim se prevažajo predvsem radovedni turisti, saj si tako lahko ogledajo Manhattan še iz daljave. S to ladjo se vozijo tudi uslužbenci vsak dan na delo v središče mesta. Vožnja z ladjo je bila zelo prijetna, saj je bilo julija že kar vroče, na ladji pa je prijetno pihljalo. Nekje na sredi poti smo opazili v vsej veličini kip svobode (Statue of Liberty), ki je darilo Francije ob stoletnici neodvisnosti ZDA (1886). Kip so ravno obnavljali, zato si ga nismo mogli ogledati od blizu in smo ga morali občudovati le od daleč. Ves je bil namreč obdan z odri, ker so opravljali restavratska dela.

Kip je visok 46 m, njegov podstavek pa 47 m, stoji pa ob vhodu v newyorško pristanišče.

Ni še dolgo tega, kar sem prebrala, da bo kip kmalu prenovljen. Baklo, ki jo drži v rokah, pa bodo po novem preuredili čisto moderno z elektronsko vodenim plamenom, ki bo zelo svetel. Z najmodernejšo tehniko bo mogoče svetlobo v bakli celo usmerjati na daljavo, da bo lahko utripala. Še danes mi je žal, da je bil kip zaprt za obiskovalce, saj je menda čudovit razgled z njegove glave.

Vredna obiska sta bila tudi botanični vrt v Brooklynu in živalski vrt v Bronxu. To sta dva čudovita parka s prekrasnimi naravnimi eksponati, prvi z nepopisno lepo floro, drugi pa s pisano favno. Bronx Zoo je menda največji živalski vrt na svetu, živali v njem zelo naravno živijo in vtis dobiš, da se kar prijetno počutijo v umetno ustvarjenih avtentičnih okoljih. Večina živali živi na prostem in imajo na razpolago velikanske prostore za bivanje. Skozi živalski vrt pelje majhna enotirna železnica visoko nad prebivališči živali, tako, da smo si jih z varne razdalje lahko dodobra ogledali. Seveda pa je vodič hkrati pripovedoval informacije in zanimivosti iz živalskega sveta. Vrt je poln primerkov z vsega sveta, žal pa nisem videla Panda medvedke iz Kitajske, ker so jo ogradili z zaščitno ograjo, da je radovedneži ne bi preveč motili, ker je pričakovala naraščaj. S stricem sva želela obiskati še glavnega veterinarja Bronx Zoo, saj je bil po rodu Slovenec, vendar ga žal ravno ni bilo tam.

Zdaj pa še popravek iz prejšnjega zapisa, ki je bil objavljen v Fužinarju:

V moj zapis VTISI IZ NEW YORKA v zadnjem fužinarju se je vrnila napaka. Kip Alegorija na konju, ki stoji pred palačo ZN v New Yorku in je darilo Jugoslavije OZN, je namreč stvaritev Antuna Avgustinčiča, Meštrovičevega učenca, ne pa Meštrovičevega dela. Slika tega kipa pa je tudi na bankovcu za 100 din

Energetiki pred 30 leti

1. vrsta: Kavc, Rožanc, inž. Fojan, Ivartnik, Gradišnik, Hovnik
2. vrsta: Merkač, Šafarič, Paradiž, Jenžek, Krevh, Kumprej, Jenžek
3. vrsta: Pušnik, Fajdl, Matvoz, Mikl, Dežman
4. vrsta: Glavnik, Kocjančič, Krajnc, Trunk, Repas, Metarnik

Franc Rotar

Stoenoletna Marija Debeljak s Prevalj

Najstarejša občanka ravske občine, Marija Debeljak, ki je praznovala svoj stoprvi rojstni dan že 30. januarja letos na Prevaljah, je še vedno zdrava in dokaj čila. Kljub visoki starosti še vedno sama hodi po stopnicah v klet po drva.

Marija Debeljak se najraje spominja časov, ko je delala v leškem premogovniku in na Lahovnikovi žagi na Prevaljah.

»Ja, včasih smo praznik dela proslavljali bolj svečano kot danes. Najbolj svečano smo 1. maj proslavljali leški rudarji, pa tudi na Lahovnikovi žagi smo vedno postavili mlaje. Seveda smo ob prazniku dela, tako za zdravje, tudi kaj popili. Res, velika škoda je, da so zaprli leški rudnik in da na Lešah ni več rudarjev. Mislim, da je tam gori na Lešah, bolj pusto. Letos so me Lešani povabili na praznovanje 1. maja, pa nisem mogla iti,« je pripovedovala naša stoenoletna sogovornica.

Da je Marija dočakala tako visoko starost, so ji veliko pomagala tudi domača zdravila, kot sama pravi, saj so ji nekoč rešila življenje. Predvsem pa je najbolj hvaležna najbolj človekoljubni Prevaljčanki Anici Meisterl, ki že od leta 1962 skrbi za najstarejšo Korošico.

»Ob letošnjem rojstnem dnevu moje gospe so se znanci pohecali na moj račun, češ, da sem prodala kolesa zato, ker sem dobila stoenko. Ja, tako stare in čile stoenke, ki jo imam jaz, nima nihče na Koroškem. Zato jo za noben denar ne dam, saj so danes avtomobili dragi,« je v smehu dejala Anica Meisterl. »Lahko mi verjamete, da je malo Prevaljčanov, ki se tako razumejo, kot midve z Marijo. Priznati moram, da potrebujeva druga drugo. Ne vem, kaj bi brez Marije, saj tudi jaz nisem več mlada. Imam jih že blizu sedemdeset.«

Pred slovesom od Marije in Anice, sem obema obljubil, da bom prihodnjega januarja pravočasno prišel na praznovanje rojstnega dne. Marija se je od srca nasmejala in pripomnila:

»Čeprav sem v svojem dolgem življenju preživela lepe in težke trenutke, si ne želim več dolgo živeti. Sedaj živim samo še za svojo Anico in mački. No ja, pa le pridite prihodnje leto. Čeprav sem že dosegla svoj življenjski rekord, vas bom počakala,« je sklenila pogovor stoenoletna Marija Debeljak.

Zala Gorenšek

Lipa ni slišala zvonov

Zvonovi so žalostno zvonili v obeh cerkvah na Prevaljah. Najprej so se oglasili močnejši in lepši na Fari, nato pa pri Sv. Barbari. Naznanjali so, da se je spet nekdo poslovil s tega sveta in za vedno odšel od nas. Zvonili so naši mami.

Mirno in spokojno je ležala v krsti, ko sem jo zadnjikrat videla tistega žalostnega petka. Roke je imela sklenjene in na obrazu, ki sploh ni bil podoben mrtvemu, ji je lebdel smehljaj, kot da bi hotela reči:

»Nikar ne jočite za menoj, saj vidite, da mi je dobro, kot mi še nikoli ni bilo«. Da, še nazadnje se nam je nasmejnila.

Danes se spominjam, da sem v najrosnejših letih svojega življenja videla njen obraz le redko nasmejan, vedno le bled, zaskrbljen in z žalostjo v očeh. Veliko skrbi, strahu in groze je prestala, da se temu ne morem več čuditi.

Časi, v katerih je živela, so bili nemirni: prva in nato druga svetovna vojna, gospodarska kriza in pomanjkanje. Njena številna družina, za katero se je tako bala, ji je poleg veselja povzročala tudi skrbi, skrbi, kakršne pozna vsaka mati. Nehote in nevede sem tudi jaz, čeprav stara le

okrog pet let, dolila kakšno kapljo v že itak prepolno čašo samih bridkosti.

Ko se danes spomnim tistega časa, me vedno spremlja mamin žalostni in zaskrbljeni obraz. Le zakaj se moram tega vedno spominjati, zakaj otroku iz teh let ne ostanejo le najlepši spomini, zakaj? Stokrat se vprašam, a odgovora ni.

Vem, da je bilo pri nas, to je na mojem rojstnem domu — pri Obretanu pod Uršljo goro — večkrat veselo. Vem, da so bili vsi dobre volje, da je oče pogosto zaigral na frajtonarico, da se je večkrat plesalo, vedno pa prepevalo, toda to vem le iz pripovedovanja starejših sester in mame. Sama se tega čisto nič ne spominjam. Le žalost, solze in mamin bledi obraz se mogočno dvigajo iznad vsega, kot bi hoteli zasenčiti še tisto malo sonca, ki mi je slabotno svetilo na moje otroštvo. Kdo bi takrat vedel, da so najbolj nedolžne in v otroški razposajenosti storjene vragolije komu napravile žalost in strah? Opisala bom nekaj teh drobcev iz mojega otroštva.

Upam, da mi ni treba razlagati kje leži Obretanovo pod Uršljo goro, čeprav je danes brez stalnih prebivalcev. V tistih časih pa je bilo tam gori vse drugače. Številna družina je živela na Obretanovem, pri Godcu je živel gozdar Savinc z družino, pri Kovsu Miha Štefič, njegova sestra Katra in rejnec Jaka. Severno od našega doma je bila Macigojeva domačija, kjer je živel Karel Aberšek z družino. Čeprav je bilo do vsakega sosedu kar pol ure hoda, smo se večkrat obiskovali. Pri Macigoju je bila tiste čase večja kmetija, s trdnim gospodarskim poslopjem in z zelo rodovitno zemljo.

Spominjam se, da sva neko vročo poletno nedeljo z mamo šli k Macigoju. Kdo ve kakšni opravki so mamo peljali k sosedu, le zase vem, da sem tako dolgo tečnaričila, da me je mama vzela s seboj. Tam so namreč imeli fanta, ki je bil približno toliko star kot jaz. Tistega dne mi je razkazal vso kmetijo. Pregledala sva živino, prašiče, kure, vsa ptičja in kačja gnezda. Za hišo se je dvigala precejšnja strmina, pravzaprav bolj skalovje. Na eni od teh skalnatih polic se je sončila velika kača, tik ob njej pa se je svetlikalo v soncu nekaj lepih drobnih kamenčkov.

»To so kačja jajca, ne smeš jih vzeti. Ko se bodo zvalile male kače, ti bom eno prinesel!« mi je razlagal fant. Nato sva stekla pred hišo, kjer je ob drevesu stal pokonci velik sod.

»Poglej, kaj je v sodu, in če je že!« mi je rekel. Seveda sem bila veliko premajhna, da bi videla, kaj je v sodu, in če je že...

»Saj ne vidim v sod,« sem zajamrala. »Čakaj te bom jaz dvignil,« se je delal velikega. In res me je s pihanjem in s skenjanjem dvignil tako visoko, da sem se lahko oprijela za rob sode in pogledala vanj. Na dnu sode je bilo gnezdo iz slame, v sredini pa nekaj, kar je bilo podobno velikemu jajcu. Bilo je drugačno kot kurje, večje in posuto z nekakšnimi drobnimi lisami.

»A je že?« čujem fantovo vprašanje.

»Kaj je že? Saj ni nič drugega kot ena tolsta peč,« mu odvrnem.

»A že miga?« zopet vpraša.

»Jaz ne vidim, če miga!« s strahom zakričim. Z vso silo in jezo me je spustil na

Neločljivi prijateljici stoenoletna Marija Debeljak in Anica Meisterl s Prevalj

tla in stekel v hlev po molzni stol, stopil nanj in pogledal v sod.

»Ni še!« je važno rekel.

»Kaj pa bo, ko bo?« sem ga vprašala.

»Pav, mali pav, ko bo, ti ga prinesem.« mi je zopet obljubil.

»Ja, še prej pa se bova poročila, a se bova?« je bolj ukazal kakor vprašal.

»Kdaj pa, a takrat, ko bo kača in pav?« me je zaskrbelo, da si ne bo premislil.

»Prej!« je odločil.

Še preden sva se z mamom poslovila, mi je dal dvoje pavovih peres. Z vsem spoštovanjem sem ju pozneje doma zataknila za jelenove roge. Nato pa je bilo novico o skorajšnji poroki treba spraviti na beli dan. Toda kako? Pred hišo je stal vodnjak — štepih smo mu rekli. Bil je s kamenjem zidan in zid je segal približno pol metra nad zemljo. Čez odprtino ki je imela dober meter premera, je bila položena deska. Na to desko sem splezala, plesala in prepevala: »Rajko pa je moj, moj, moj!« Itd. Divji ples pa se je nadaljeval, vmes pa vriskanje in smeh.

Zagledala sem sestre in nečaka, kako so počasi prihajali proti meni. Nihče se ni smejal. So mi bili nevoščljivi ali kaj? Za njimi sem zagledala mamin smrtno blede obraz. Roke je stiskala na srce in šepetaje prosila: »O, Marija, pomagaj, o devica Marija, pomagaj nam. Zalika, saj si pridna. Oh, saj si pridna.«

Počasi se mi je približevala, dokler me njena roka ni dosegla. Takrat pa me je z vso silo zgrabila in me potegnila, da sem v loku zletela v travo. Kar se je zgodilo potem, je bolje, da ne opisujem. Svojo zaroko, poroko ali kar je že bilo, bi skoraj plačala z življenjem. Kajti, če bi le za malenkost zgrešila svoje ozko plesišče, bi pristala skoraj dvajset metrov globoko — na dnu štepiha.

Za naslednji razburljivi dogodek sem poskrbela le nekaj mesecev pozneje. Spominjam se, da je bilo tisto zimo veliko snega. Oče je cel dopoldan odmetaval sneg in delal gaz za živino, ki je imela napajališče pri studencu blizu Rup. Ko je bila gaz narejena, so sestre in nečak odgnali krave na vodo. Večkrat sem tudi jaz lahko šla z njimi, le tistega dne sem morala ostati doma. Od dolgega časa sem začela stikati po šolskih torbah. Štiri šolske torbe z vsemi mogočimi knjigami in svinčniki so se znašle pred menoj. Vse sem že pregledala, ko naenkrat zagledam steklenico črnila. Ogromno napora me je stalo, preden sem jo sploh odprla in začela pisati, pisati... Ker ni in ni hotelo zmanjkati tiste vijoličaste tinte, sem jo enostavno popila. Ravno tisti čas so se sestre in nečak že vračali proti domu. V globokem snegu sem najprej zagledala kravje hrbte, ki so se počasi pomikali vse bliže, šele daleč za njimi so vsi nasmejani tekli otroci. Ko pa so zagledali mene, vso vijoličasto, njihovega smeja kar ni hotelo biti konec.

»He, he jaz sem pa tinto pila!« sem se brž pohvalila. Ko me je mama zagledala, takšno pisanko, je prebledela od same groze. Skoraj vso noč sem prejkala v hudih bolečinah. Proti jutru sta me oče in mama odnesla v črnsko bolnico, kjer so me komaj rešili. Še danes vidim prizor iz tistega dneva: sestra ali usmiljenka, kakor so jim takrat pravili, se je z ogromnim belim pokrivalom sklanjala nad me, za njo pa ma-

min objokani obraz, ki je počasi izginjal skozi vrata.

Kot sem že prej omenila, je bila južno od našega doma Godčeva domačija. Goddar Savinc, ki je tam prebival, je imel tri hčerke: Micko, Štefko in Barbko. Ker pa so bile tudi moje starejše sestre istih let, so skupaj hodile v Kotlje v šolo in ob nedeljah k maši. Neko nedeljsko jutro, ko so se odpravljale v Kotlje, so vzele mene s seboj. Prišle smo ravno do Godca, ko so se na nebu ravno pojavila letala. Letela so čisto nizko. Nastala je prava panika.

»Beži, beži!« so kričali vse križem.

Videla sem dekleta, kako so se vlegla kar na njivo med bozavo. Kdo ve, kaj je mene gnalo proti hiši, da sem tekla, kolikor so me noge nesle in jokala ko grešna duša. Odprla sem prva vrata, ki sem jih zagledala in se znašla v hlevu. Bilo je vse prazno in temačno, vsa živina se je pasla nekje na pašniku, le nekaj je ves čas hrzalo v moji bližini. Kar naenkrat sem zagledala konja, kako me je gledal in z nogami bil ob tla. Zunaj je strašno bobnelo, v hlevu pa, ki je bilo vsaj varno pred bombnimi drobci in oglušujočim pokanjem, pa še nekaj strašnejšega — konj. Visoko je dvigal glavo in rezgetal na vso moč, kot bi me hotel preglasiti. Ne spominjam se več, kako so me rešili iz tega pekla, vem le to, da tisti dan za mašo v Kotljah ni bilo nič. Ko nam je po končanem bombnem napadu Savinc povedal, da so letala priletela iznad Obretana, smo na vso moč tekle proti domu, kjer nas je že čakala mama vsa v skrbeh, ker pač ni vedela kje smo bile med tistim napadom. Takrat je padlo na naše njive in bližnji gozd čez štirideset bomb, nobena pa na kakšno poslopje. Le sestra Marija je bila ranjena v nogo, ko je tekla s travnika proti hiši.

Skoraj vsaka starejša kmečka hiša je imela veliko sobo, ki so ji rekli kar »hiša«. V njej je bila krušna peč, obdana s klopjo, v drugem kotu pa je stala miza in okrog nje prav tako klopi. Tudi pri nas je bila takšna hiša. V njej smo se otroci v mrzlih zimskih dneh najraje zadrževali.

Nekega zimskega dne smo ležali na peči sestra Malči, nečak Branko in jaz. V hiši je bilo polno Nemcev. Pogovarjali so se med seboj in pregledovali neke papirje. Bili so nekam dobre volje. Kar naenkrat vstane nemški vojak in reče mami, ki je sedela ob peči in nekaj pletla, če nam lahko da bonbone. Že so se zakotalili med nas v lep rdeč papir zaviti bonboni. Če bi nam dal vsakemu po en bonbon iz čisto navadnega škarnicelja, kakršnega smo poznali, bi še nekako šlo, tako pa nismo vedeli, kakšni so ti bonboni. Njihovi lastniki so bili naši sovražniki, njihova embalaža pa na moč podobna očetovim nabojem za lovsko puško. S strahom smo opazovali in čakali, kdaj bo počilo. Branko je prijel tisti »naboj« in ga počasi spustil tik ob peči, da je rahlo padel na klop. Vojak se je zasmejal in nam ponovno vrgel zavitek. Sedaj sem bila jaz na vrsti, da ga vrnem, toda vrgla sem ga tako nesrečno, da se je zakotalil vojaku pod noge. Še enkrat nam je vrgel zavitek in še enkrat se je znašel na podu. Tedaj pa nas je vojak grdo pogledal in zakorakal po hiši. Isti hip smo zagledali našo mamom, kako je počasi vstajala, s tresočimi rokami prišla tisti zavitek bonbo-

nov, jih razvila in rekla s čisto tujim glasom:

»Le jejte, saj lahko!« Vsa blede je dala vsakemu en bonbon in se obenem obrnila k tistemu vojaku z besedami:

»Ne zamerite otrokom, ker se bojijo. Mi-slijo, da ste »banditi,« zato nočejo bonbonov. Saj vidite kako so prestrašeni.« Tisti nemški vojak, ki je lepo govoril po naše, se je zopet nasmejal in nam začel praviti, da oni niso »banditi,« da naj se jih nikar več ne bojimo.

Čeprav smo bili še majhni, smo dobro poznali partizane, saj smo jih skoraj vsak dan videli, dobro smo poznali tudi Nemce in se jih bali. Posebno mene je bilo zelo strah (žal še danes) vsega orožja in streljanja. Morda mi je ravno zaradi streljanja ostal v spominu dan, ko so odpeljali našega očeta in štiri sestre v taborišče.

Po poti, ki je vodila k našemu domu, je prikorakala večja skupina nemških policistov. Visoko so dvigali noge in tako trdo stopali, da je kar bobnelo. Ko so se ustavili pred hišnimi vrati, je eden nekaj zakričal, nakar so vsi sneli puške in ustrelili v zrak. Sestra Jožica in jaz sva ravno takrat šli iz hiše proti hlevu, tako da sva se znašli sredi ognja. Ne vem kam je Jožica izginila, zase vem, da sem padla na kup stelje, ker sem mislila, da so mene ustrelili. Pozneje se spominjam, da smo bili vsi v hiši, in da so se oče in sestre nekam odpravljali, mamom pa so policisti s puškinimi kopiti suvali in nekaj vpili. Mi, mlajši otroci smo se obešali po mami, kot bi jo hoteli zaščititi s svojimi drobnimi telesi. Obupno smo jokali in prosili, da naj ne tepejo mame, toda nič ni pomagalo. Potiskanje in vpitje se je nadaljevalo, dokler se ni mama zrušila na klop.

»Ubijte me tu, saj vrnila se ne bom nikoli več!« je rekla. In glej, pustili so jo tam na klopi ob peči, pustili so jo doma. Oče si je vidno oddahnil. Imeli smo še mamom. Ko pa smo gledali za njimi, ko so odhajali, nismo niti slutili, da bomo izgubili očeta. Ko so prišli kraj njiv, se je oče še enkrat ozrl, še enkrat je dvignil roko v pozdrav in nikoli več ga nismo videli.

Mama je ostala s šestimi majhnimi otroki sama na kmetiji, sama sredi vojne vihre. Življenje pa je teklo naprej. Nekaj pa vem, kar je bilo prizaneseno marsikom, dobro vem, koliko noči je mama prejkala, ker sem spala z njo v isti postelji. Zadržan jok je stresal mamom s tako silo, da sem se velikokrat zbudila, in ko sem jo vprašala, zakaj joče, mi je vedno rekla, da ne joče in da naj kar lepo spančkam. Noč za nočjo se je stresala postelja, noč za nočjo je vstajala in potem vsa mrzla legala nazaj k meni.

Spet so prihajali Nemci, prihajali so partizani. Nekega dne sta sedela v kuhinji pri mizi dva partizana in jedla pečena jajca. Mama je bila pri štedilniku, sestra nečak in jaz pa smo se motovili okrog nje, ko kar naenkrat priteče sestra Francka, ki je bila na straži, in zavpije: »Nemci! Vse zeleno jih je!«

Od vseh strani so prihajali, zato ni bilo mogoče, da bi partizana zbežala niti skozi vrata, niti skozi okno. Mama je vsa prestrašena dvignila dve deski na podu v kuhinji in partizana sta zadnji trenutek skočila na stopnice, ki so vodile v klet. Nastal je grozen ropot. Komaj pa je poravnala

deske na podu, so že stopili na lopo Nemci z naperjenimi puškami. Dobro se spominjam, kako pretresljivo sem jokala in obenem pacala po razmazanih jajcih, ki so med tistim begom, s krožnikom vred, najprej padla na klop, da je bila le ta vsa rumena, in nato na pod. Mama je začela lasati sestro in nečaka, da sta še onadva začela tuliti in obenem vpiti na pol nam, na pol nemškim vojakom:

»Še pri jedi nimate miru, še zdaj se morate pretepati, ti nesrečni otroci!«

Vojaki so nekaj časa gledali mamo in nas, nato so se obrnili in odšli.

Le dober streljal od hiše je na križišču poti stala velika lipa. Morda sta bili celo dve lipi vsajeni tesno druga ob drugi, da sta se debli zarasli. Imela je namreč dva vrha. Prvi se je ponosno dvigal proti nebu, drugi pa, kot da mu njegova družba ni ugažala, je rasel skoraj dva metra vodoravno, nato pa se je sabljasto dvigal. Če si splezal na tisti ravni del vrha, si imel prelep razgled proti Prevaljam, Ravnam in dalje čez planine. Če pa si se obrnil na drugo stran, se je videlo proti Žerjavu, Črni in proti Javorju, zadaj pa so se belile visoke Alpe.

Toda nas otrok niso zanimali ti tuji kraji. Naše oči so bile uprte na stezo, ki je vodila s Prevalj ali na tisto, ki je vodila iz Žerjava oziroma iz Črne. Vedno, kadar je mama odšla od doma v katerega od teh krajev, smo otroci kar kmalu za njenim odhodom zasedli to mesto in čakali, čakali... Tisto leto je odšla v bolnico in je nekaj časa ni bilo domov. Lipo smo redno obiskovali. Bila je naša tolažba, naše upanje, kot bi bili od nje odvisni, kdaj se bo mama vrnila. Pripovedovali smo si vse mogoče stvari, jokali, molili in si prepevali. Zelo radi smo poslušali zvonove, ki so se oglašali v cerkvah na Prevaljah, na Ravnah, v Javorju, na Uršlji gori in v Kotljah. Toda vsak dan nismo slišali vseh. Iz cerkve na gori so se slišali le, kadar je bilo oblačno in deževno vreme. Kadar pa smo slišali zvonove iz Kotelj, smo zagotovo vedeli, da bo čez dan ali dva deževalo.

Čas je počasi mineval. Nekega dne pa, ko smo že popolnoma obupali, da bomo mamo še kdaj videli, poleg tega smo pozabili, na katero stran moramo gledati, se je prikazala na stezi kraj njiv drobna ženska postava.

»Mama, mama pridejo!« smo zavpili vsi hkrati. Poskakali smo z lipe drug za drugim in tekli mami naproti s tako silo, da se je plašno umaknila kraj steze. Toda čudno, ko pogledam mami v obraz, se mi nasmehne čisto tuja ženska.

»Saj to niso naša mama!« sem zavpila in zbežala proč. Od samega razočaranja in sramote, da sem tej tuji ženski rekla mama, sem se skrila v seno. Ne spominjam se več, kako so me našli in mi dopovedali, da sem se zmotila, kajti v resnici je bila naša mama.

Sedaj je minilo od teh dogodkov že čez štirideset let. Marsikaj se je spremenilo v tistih krajih. Pri Kovsu so vsi trije pomrli, pri Godcu tudi ni več koga, enako je pri Macigoju. Po končani vojni se je Aberšek naselil na Prevaljah, moj nesojeni ženin pa živi nekje v Ameriki, menda v Kanadi. Pri Obretanu, kjer je nekoč stala hiša, se danes bohoto grmovje. Njive in travniki počasi izginjajo, ker se gozd vztrajno širi navznoter. Le ko grem po poti proti Maci-

goju, se na nekdanjem travniku, danes le še majhni jasi sredi gozda, pod starim macesnom še vedno pase trop gamsov. Še danes točno vem, kdaj moram utišati korak in kje obstati, da me divjad ne sliši. Kdo bi vedel kateri rod gamsov se zdaj pase na tistem mestu.

Lipa naša nekdanja prijateljica, komaj še kljubuje času. Nekoč tako lepa, z rdečkastorjavo skorjo, da se je svetila, je danes vsa siva in porastla z mahom in lišaji. Tudi ta častitljiva starka počasi umira. Ko stojim pod njo, se mi kar zdi, da mi pravi:

»Pridi, splezaj na svoj prestol in tu počakaj mamo. Veš, tako sem sama in zapuščena, odkar ste me zapustili!«

»Draga lipa, ti dobro veš, da bi jo zastonj čakala. Saj si vendar slišala zvonove, ko so zvonili naši mami!«

Franjo Hovnik

MILOŠU JEROMLU

Vrata neskončnosti so nam odprta dan in noč. In človek ne more biti gotov, če se bo naslednje jutro še prebudil, če bo zvečer še legel v posteljo.

Prav zato pa je med soborci naše revolucije in sploh med krajani s Stražišča nad Prevaljami na starega leta dan odjeknila žalostna novica, da je v Turnišču pri Ptujju umrl Miloš Jeromel, ki je oktobra lani dopolnil šele 55 let kratkega, a vendar polnega življenja.

Težko je sicer v kratkem nekrologu zapisati, koliko zmag je pokojni Miloš dosegel v svojem kratkem a bogatem življenju. Toda v poslednjem boju s kruto boleznijo sta njegov duh in telo omagala. Skorajda ne moremo verjeti, da ga ni več med nami. In morda sem imel srečo, da sem ravno pred letom dni imel z njim daljši intervju, ki je bil objavljen v borčevskem glasilu TV-15 Naš tovariš. Tedaj mi je kar nekam s ponosom pripovedoval o svojem delu za našo revolucijo.

Milošu je bilo komajda 16 pomladi, ko je že odšel med borce za svobodo. Bil je v Vzhodnokoroškem odredu. Posebej živo se je spominjal bojev, ki jih je odred bojeval v Bistri nad Črno s sovražnikom, ki so ga pognali v beg. Kmalu po teh bojih je bil sprejet v SKOJ in pot ga je vodila v Zgornjo Savinjsko dolino v partijsko šolo v Ljubno. Po končani šoli pa je opravljal zaupne dolžnosti na območju dravograjskega okrožja.

Tukaj bi ga sovražnik skupaj še z drugimi borci skorajda ujel, če ne bi bili pravočasno obveščeni, da je bunker — lesena brunarica izdana. Vsi so se pravočasno umaknili. Sovražnik pa je besnel, ker se ni mogel naslajati nad krvjo borcev za svobodo.

Za svoje revolucionarno delo je prejel več odlikovanj. V bojih s sovražnikom pa je bil tudi ranjen.

Svoboda, koliko lepega nosi v sebi. Tudi Milošu je prinesla srečno vrnitev v domači kraj, v lepšo prihodnost, v obetavnejše življenje. Sicer pa zanj boj ni bil končan.

Revolucionarno delo je nadaljeval pri obnovi porušene in izropane domovine. Po vojni se je odločil za kmetijski poklic. Po končani šoli se je zanj pričelo na Prevaljah pionirsko delo v zadružništvu, v pridobivanju hrane. Pot ga je pozneje vodila še na Kočevsko, na Ptuj, kjer je že 1959. leta postal ravnatelj kmetijsko-poljedelske šole v Turnišču.

Na tem delovnem mestu je ostal vse do svoje predčasne upokojitve leta 1976, in je v svojem dolgoletnem vodenju kmetijske šole vzgojil in usposobil dokajšnje število mladih ljudi; mnogi med njimi so danes napredni kmetijci, ekonomisti. Mnogi

Miloš Jeromel

gi se ga radi spominjajo. Ni odveč, če zapišemo, da je Miloš na kmetijski šoli vpečel več praktičnega dela za učence, ki so ga mnogi opravljali pri naprednih kmetih, mnogi pa tudi v družbenem sektorju.

V življenje pokojnega Miloša je vtkana tudi velika ljubezen do naših planin in gora. Nešteto krat je prekrizal pogorje Matjaževe Pece, Uršlje gore, Raduhe. Opravič je tudi pot po slovenski planinski transversali, skratka, pot ga je vodila v planine, kadar mu je dopuščal čas, saj je ravno v gorah, med vedno tajinstveno šumečimi gozdovi in žuborečimi potoki in nad prepadi našel poseben mir in navdih za uspešno delo, tako na šoli kot v družbenopolitičnih organizacijah.

Z Miloševo smrtjo smo zgubili človeka in še enega izmed aktivnih udeležencev naše revolucije. Prekratko je bilo njegovo življenje, da bi se lahko do konca izpovedal, pa vendar dovolj dolgo, da smo v njem spoznali človeka, velikega vzgojitelja kmetijskih strokovnjakov, ljubitelja naših prelepih koroških gora, ki se jim ni nikoli odpovedal, čeprav ga je pot življenja zanesla na ravno Ptujsko polje, kjer si je ustvaril družino, zgradil dom.

Za njegovo delo mu naša družba brez dvoma veliko dolguje. Naj mu bo lahka zemlja sredi rodovitnega polja, s katerim je bil povezan vse svoje življenje, zavedajoč se, da je prav v zemlji pogoj za obstoj vsega človeštva.

Ivan Kokol-Imre

IVANU KREFTU V SPOMIN

Ko se poslavljam od tebe v imenu vseh starih komunistov in španskih borcev, se ti zahvaljujem za tvojo bogato dejavnost v borbi za lepši jutri. Ne bom našteval tvojih funkcij in dejavnosti, ki si jih opravljal v političnem, ljudsko prosvetnem, vojaškem, publicističnem in gospodarskem življenju.

Spoznal sem te v Barceloni 1938. leta, ko so bile interbrigade demobilizirane ter čakale v taboriščih za odhod. Fašisti so to izkoristili in šli v protiofenzivo. Špansko vojsko so potisnili proti Barceloni ter divjali naprej brez velikega odpora.

Andri Marti, politkomisar internacionalnih brigad, je prišel v taborišče in vabil borce, naj bi ponovno prijeli za orožje in pohiteli na pomoč umikajoči se republikanski armadi. Še isti dan smo sestavili nekaj bataljonov in se vrnili na fronto. Poraza nismo mogli več preprečiti, ker je bila republikanska vojska zaradi neuspehov demoralizirana, manjkalo pa je vsega: orožja, streliva, hrane. Dosegli smo le to, da se je vojska, kakor tudi civilno ljudstvo načrtno, brez velikih izgub umikalo.

Meni so dodelili enoto, v kateri so bili Čehi, Avstrijci, Bolgari, Grki, Romuni in tudi Španci. Zavzeli smo sektor, to je cesto od Barcelone proti Figuerusu in od tam do francoske meje pod Pireneji. V ta novo formirani bataljon se je ponovno prostovoljno javil tudi Ivan KREFT. Zadolžen za prehrano bataljona. Ko smo se bližali francoski meji in prišli na nevtralni pas, mi Ivan pravi, da se bo preoblekel. Ker ima dokumente novinarja, lahko legalno zapusti Španijo, kar mu je tudi uspelo. To umikanje, od Barcelone do Pirenejev je trajalo okoli 6 tednov.

Ko smo dosegli nevtralni pas na špansko-francoski meji, mi je Marti Andri ukazal, naj enoto bataljona postrojim za zadnji defile. Kot kapetan sem vodil, v prisotnosti dveh poručnikov politkomisarjev, zadnji ostanek republikanske vojske, okoli 300 mož, na zbornem mestu. Andri Marti je govoril zadnje besede na španski zemlji, da smo prelili potoke krvi in na tisoče in tisoče jih je padlo za svobodo španskega naroda. Nato so nas »demokratski« Francozi po vseh neprijetnih formalnostih pospremili na pesek v taborišče Saint Cyprien.

Ivan KREFT se je srečno vrnil v svoj domači kraj ter nadaljeval revolucionarno delo do končne zmage nad fašizmom. Pri obnovi porušene domovine je veliko naredil. Bil je zelo pravičen in se boril za slehernega tovariša, če se mu je godila krivica ter deloval za njegovo rehabilitacijo.

Dragemu Ivanu KREFTU iskrena in prisrčna hvala za njegovo veliko in nepozabno delo v njegovem življenju.

Franc Pori

Matevžu Dežmanu v slovo

Besede v spomin umrlemu januarja 1985.

Pesnik je nekoč zapisal:

Zakaj usoda posega tja,
kjer je najmanj zaželeno,
vzame ti, kar si imel najraje
in ti dodeli pusto osamljenost,
polno spominov.

Matevž Dežman

Prav gotovo je v tem veliko resnice, resnice, ki se nanaša tudi na pokojnega Tevža. Prav je, da se še enkrat ozremo po njegovem življenju in delu. Zibel mu je kot nezakonskemu sinu stekla v nedrjih Uršlje gore pred 65 leti na domačiji Veček. Čeprav ga je mati še neboljenega zapustila, mu je bila sreča le naklonjena, kajti pri Večku so ga vzeli za svojega. Tu je odrasčal in se ob kmečkih delih razvil v postavnega mladeniča. Toda že smo na pragu velikega zla, zla, ki ga je prinesla druga svetovna vojna.

Ko v naših krajih partizanstvo še ni bilo dovolj v razmahu, je veliki diktator Hitler že pridno in množično mobiliziral slovenske fante, jih silil v boj proti so-bratom, proti našim zaveznikom. Tako je bil mobiliziran in vključen v nemško soldatesko tudi pokojni Tevž.

Prepotoval je Nemčijo, Francijo in še nekatere dežele. Brž, ko je dobil dopust, se je Tevža presrečen vrnil domov pod Uršljo goro. Spotoma se je oglašil v Šivovju in še pri drugih sosedih. Ko je prišel domov k Večku, je bil v njem že načrt: nič več nazaj v nemški stroj, ampak v partizane.

Postal je borec Drugega koroškega bataljona, bil je aktivist na terenu obširne Gornje Savinjske, bil je tudi borec v 14. diviziji. Veliko je bilo trpljenja, veliko hlabrosti. V hudi zimi so ga v globokem snegu kot terenca na Menini planini že čisto podhlajenega in izčrpanega ter v noge že hudo ozeblega našli soborci, ga odnesli do prve kmetije in nato v partizansko bolnico, ki je bila visoko v skalovju v Robanovem kotu.

Ta dogodek je v njem zapustil hude posledice — postal je vojaški vojni invalid.

V ponos njemu, nam in vsem njegovim pa so odličja iz NOB. Medalja za hrabrost, medalja za zasluge za narod, znak koroškega partizana, znak aktivista in znak 13. udarne brigade 14. divizije. Po osvoboditvi je bil še nekaj mesecev v uniformi na dolžnosti UNZ. Služboval je v Črni, na Prevaljah in v Mariboru. Predan naravi in kmečkemu delu, kot je bil, je zaprosil za odpust in se vrnil pod Uršljo goro. Delal pa ni samo pri Večku, pomagal je tudi pri sosedih. Srečen je bil med ljudmi, kjer je odrasčal. V letu 1946 se je preselil v Božankovo bajto, ter naslednje leto poročil. Tako si je ustvaril svojo družino; bil je srečen, saj je imel sedaj svoj dom.

Ko se je leta 1947 zaposlil v Železarni Ravne v takratnem obratu Valjarne, je bil presrečen in tudi železarji so ga kaj hitro sprejeli za svojega.

Čakalo ga je veliko dela, skoraj popolna obnova hiše, nenehen klic po nadurnem delu v železarni itd.

Toda začela se je bolezen, ki ga je vedno bolj slabila in prisilila v invalidski pokoj in nazadnje pahnila v prerano smrt.

Za Tevža lahko smelo in s ponosom rečemo, da je bil velik tovariš, ki je preziral krivico, toda tudi z njo mu velikokrat ni bilo prizaneseno.

Za vse njegovo veliko delo, tovarištvo in ljubezen do njegovih dragih, lahko rečemo z Ado Škerl:

»Ob tebi in s teboj bili kraljevsko smo bogati,
ljubezen poosebljal si in varnost, moč,
a kar zaspal si v smrt kot trudni cvet
pod noč
te naša bolečina povprašuje, zakaj odšel
si, TATI!«

Fotografije so prispevali:

Fotoreporter doma JLA Ljubljana, ki je prispeval tudi naslovno fotografijo, Mirko Korošec, Franc Rotar, fotoarhiv KF, Sandi Ocepek, Franc Kušnik, Rado Vončina, Franc Telcer, Štefan Lednik, SK Črna, Franc Hovnik, Šafarič, Alenka Pezdirc, Marjan Pevec.

Listnica uredništva:

Avtorjem člankov, ki jih sedaj nismo uspeli objaviti, se opravičujemo, članke pa bomo objavili v naslednjih številkah. Vse avtorje slikovnega materiala ponovno prosimo, da na hrbtno stran fotografij napišejo podnapis, obvezno pa ime in priimek. Ponovno obveščamo vse, da fotografij, skic in rokopisov ne vračamo!

Izdaja delavski svet Železarne Ravne. Ureja uredniški odbor: Silva Sešel, Jože Kert, Fanika Korošec, Rudi Mlinar, Jože Sater, Mitja Šipek, Maks Večko, Dušan Vodeb in Jože Sater. Telefon 861 131, interni 497. Lektor Marija Poatočnik. Tiska ČGP Večer, Maribor.

V svetu Koroškega fužinarja so poleg članov uredniškega odbora tudi: Stanko Bodner, Jurij Glavica, Ivan Leitinger, Filip Jelen, Marija Kolar, Janez Mrdavšič, Franc Rotar in Ivan Zunko.

Glasilo je po 7. točki prvega odstavka 36. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72) in mnenju sekretariata za informacije SRS, 421/72 prosto plačila prometnega davka.